

ଯୋଗଦୃଷ୍ଟି ସତ୍ସଙ୍କ ଶୃଙ୍ଖଳା

ଶିଷ୍ୟ ପର୍ବ

ସାମୀ ନିରଞ୍ଜନାନନ୍ଦ ସରସତୀ

ଯୋଗ ପକ୍ଷିକେସନ୍ ପ୍ରେସ୍, ମୁଜେର, ବିହାର, ଭାରତ

ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ

ଓଁ, ପ୍ରେମ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ

ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ

ସ୍ଥାପନା ନିରଞ୍ଜନାନନ୍ଦ ସରସ୍ବତୀ

ବିଶ୍ୱ ଯୋଗପୀଠ, ଗଙ୍ଗାଦର୍ଶନ, ମୁର୍ଦ୍ଦୋରରେ ୪ ରୁ ୮ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୦
ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆୟୋଜିତ ଯୋଗଦୃଷ୍ଟି ସତ୍ସଙ୍ଗ ଶୃଙ୍ଖଳାରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରବଚନ

ଯୋଗ ପବ୍ଲିକେସନ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ, ମୁର୍ଦ୍ଦୋର, ବିହାର, ଭାରତ

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡ଼ିଶା, ଭାରତ

ମୂଳ ହିନ୍ଦି ପୁସ୍ତକ :

ଯୋଗ ପବ୍ଲିକେସନ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ ଦ୍ଵାରା

ପ୍ରଥମ ପ୍ରକାଶନ : ୨୦୧୧

ପୁନଃ ମୁଦ୍ରଣ : ୨୦୧୨

ISBN : 978-81-86336-96-0

© ବିହାର ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ - ୨୦୧୧

ପ୍ରକାଶକ ଏବଂ ବିତରକ :

ଯୋଗ ପବ୍ଲିକେସନ୍ ଟ୍ରଷ୍ଟ,

ମୁଙ୍ଗେର, ବିହାର, ଭାରତ

ମୁଦ୍ରକ :

ଏଜିଏନ୍ ଅଫସେଟ୍ ପ୍ରିଣ୍ଟର୍ସ

ଗ୍ରେଟର ନଏଡା

ୱେବ୍‌ସାଇଟ୍ : www.biharyoga.net

www.rikhiapeeth.net

ଓଡ଼ିଆ ଅନୁବାଦ :

ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ

ଏ-୬/୨, ବିଦ୍ୟୁତ୍ ମାର୍ଗ, ଜୟଦେବ ବିହାର ଛକ ନିକଟ

ଭୁବନେଶ୍ୱର - ୭୫୧୦୧୩

ପ୍ରଥମ ଓଡ଼ିଆ ପ୍ରକାଶନ : ୨୦୧୯

ମୁଦ୍ରକ :

ପରଫେକ୍ଟ ପ୍ରିଣ୍ଟ ଆଣ୍ଡ ଗ୍ରାଫିକ୍ ପ୍ରା. ଲିଃ.

୧୫୪, ସେକ୍ଟର - ଏ, କୋଲ୍ - ବି, ମଞ୍ଜେଶ୍ୱର ଇଣ୍ଡଷ୍ଟ୍ରିଆଲ୍ ଇଷ୍ଟେଟ୍,

ଭୁବନେଶ୍ୱର, ଓଡ଼ିଶା - ୭୫୧୦୧୦

ସବିନୟ ସମର୍ପଣ

ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ସରସ୍ବତୀଙ୍କ ଚରଣରେ
ଯିଏ ଆମର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯାତ୍ରାରେ
ସଦାସର୍ବଦା ପ୍ରେରଣା ଓ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ
କରି ଆସୁଛନ୍ତି

ବିଷୟ ସୂଚୀ

ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ	୧
ମାନବ ସ୍ୱଭାବ ଓ ଏହାର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା	୨୫
ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱରେ ପଦାର୍ପଣ	୪୯
ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଧର୍ମ	୮୨

ଗୁରୁ ଚଉ

୪ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୦

ଜୁଲାଇ ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନରେ ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଘଟଣା ଘଟିଲା । ୨୫ ଜୁଲାଇରେ ପବିତ୍ର ଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପର୍ବ ଥିଲା । ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯୋଗ ଦେବା ପାଇଁ ମୋର ରିଶ୍ମିଆପୀଠ ଯିବାର ଥାଏ । ରିଶ୍ମିଆ ପୀଠ ଯିବା ପୂର୍ବରୁ ୧୫ ଜୁଲାଇ, ଗୁରୁବାର ଦିନ ଆମେମାନେ ଆଶ୍ରମ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଗୁରୁପୀଠରେ ଗୁରୁ ପୂଜା ସମ୍ପାଦନ କଲୁ । ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନର ଗୁରୁପୀଠରେ ଆମର ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କୁ ସମର୍ପିତ ହୋଇଥିବା ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ସ୍ମାରକ ଅଛି । ପୂଜା ପୂର୍ବରୁ ମୁଁ ସେଠାରେ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଦୀପ ଜଳାଇଥିଲି, ଯାହା କି ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ତିନି-ଚାରିଘଣ୍ଟା ଜଳିଥାଏ । ପୂଜା ସମ୍ପନ୍ନ କରିସାରି ମୁଁ ରିଶ୍ମିଆ ଯିବା ପାଇଁ ବାହାରି ଗଲି ।

ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନ ପରିସରର ଗୋଟିଏ ଏକାନ୍ତ ସ୍ଥାନରେ ଗୁରୁପୀଠ ଅବସ୍ଥିତ । ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଆଶ୍ରମବାସୀଙ୍କୁ ସେଠାକୁ ଯିବାକୁ ଅନୁମତି ନଥାଏ । କେବଳ ଗୁରୁପୀଠର ଯନ୍ ନେବା ଓ ସଫାସୁତରା କରିବା ପାଇଁ ନିଯୁକ୍ତ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସେଠାକୁ ଯାଆନ୍ତି । ସେମାନେ ମଧ୍ୟ ନିଜର ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କାମ ସମାପ୍ତ କରି ତୁରନ୍ତ ସେଠାରୁ ଫେରି ଆସନ୍ତି । ଆଗାମୀ ଦିନ ଅର୍ଥାତ୍ ଜୁଲାଇ ୧୬ ତାରିଖ ସକାଳେ ମତେ ଖବର ମିଳିଲା କି ମୁଁ ଜଳାଇ ଥିବା ଦୀପଟି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳୁଛି । ମୁଁ ସେ କଥାକୁ ଏତେ ଗୁରୁତ୍ୱ ନ ଦେଇ ଭାବିଲି ବେଳେବେଳେ ଏପରି ହୋଇଥାଏ କି ଦୀପ ଅଧିକ ସମୟ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳିଥାଏ । ୧୭ ତାରିଖ ମଧ୍ୟ ସେହି ଏକା ଖବର ମିଳିଲା, ଦୀପଟି ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳୁଛି । ମତେ ଲାଗିଲା କେହି ବୋଧହୁଏ ସଚ୍ଚିତା

ବଦଳାଇ ଦେଇଛି ଓ ଆଉ ଟିକିଏ ତେଲ ମଧ୍ୟ ଦେଇଛି । ୧୮ ତାରିଖରେ ସେହି ଏକା ଖବର - ଜ୍ୟୋତି ଜଳି ରହିଛି । ୧୯ ଓ ୨୦ରେ ମଧ୍ୟ ସେହି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ପ୍ରଦୀପର ଖବର ମିଳିଲା । ମୁଁ ଗୁରୁପୀଠର ରକ୍ଷଣାବେକ୍ଷଣକାରୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲି, “ଦୀପକୁ କାହିଁକି ଜଳାଇ ରଖୁଛ ? ତୁମକୁ କ’ଣ ଜଣା ନାହିଁ କେବଳ ଗୁରୁପୂଜା ଦିନ ଦୀପ ଜଳାଯାଇଥାଏ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ନୁହେଁ ।” ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ମୁଁ କିଛି କରି ନାହିଁ । ନାଁ ମୁଁ ସେଥିରେ ସଲିତା ଦେଇଛି ନା ତେଲ ।” ବିନା ଦେଖା ଚାହାଁରେ ଦୀପଟି ନିରନ୍ତର ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହେଉଥିଲା । ସେତେବେଳେ ମତେ ଲାଗିଲା ଦୀପଟି ୨୫ ତାରିଖ ଅର୍ଥାତ୍ ଗୁରୁପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହେବ । ଆଉ ବାସ୍ତବରେ ସେହିପରି ହେଲା । ଦୀପଟି ୨୫ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ’ଣ ତା ପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହିଲା ।

୨୬ ତାରିଖରେ ମୁଁ ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନକୁ ଫେରିଲି । ସେଦିନ ଭଗବାନ ଶିବଙ୍କର ପ୍ରିୟ ଶ୍ରାବଣ ମାସର ପ୍ରଥମ ଦିବସ, ତା ସହିତ ସୋମବାର ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ମୁଁ ଗୁରୁପୀଠକୁ

ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗଲି, ଆଉ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ଦୀପତି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଥିଲା । ପରିଶେଷରେ ୨୭ ତାରିଖ ସକାଳେ ଜ୍ୟୋତି ନିର୍ବାପିତ ହୋଇଗଲା । ଏହିପରି ଭାବରେ ସଲିତା ନ ବଦଳାଇ, ଆଉ ତେଲ ନ ଦେଇ ଦୀପତି ୧୫ ତାରିଖରୁ ୨୭ ତାରିଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିରନ୍ତର ଜଳିଲା । ଯେତେବେଳେ କୋଠରୀଟିକୁ ବନ୍ଦ କରି ଦିଆଯାଉଥିଲା; ଝରକା କବାଟ ବନ୍ଦ ରହୁଥିଲା, କୌଣସି ପାର୍ଶ୍ୱରୂପ ପବନ ପ୍ରବେଶ କରିବାର ସମ୍ଭାବନା ନ ଥିଲା, ସେତେବେଳେ ଦୀପର ଶୀତା ଦୋଳାୟମାନ ହେଉଥିଲା, ଏପରି ଜଣାଯାଉଥିଲା ଯେପରି କେହି କୋଠାରୀ ଭିତରେ ବୁଲୁଛି ଆଉ ତାର ଚଳପ୍ରଚଳରେ ଦୀପର ଶିଖା ଦୋହଲୁଥିବା ଦେଖାଯାଉଛି । ସମସ୍ତେ କହିଲେ ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିର ସଙ୍କେତ ଓ ଆଭାସ ଆମକୁ ଏହି ଜ୍ୟୋତି ରୂପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ଓ ଦର୍ଶାଇଲା କି ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତି ଏହିଠାରେ ଅଛି ।

ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ଏହି ଘଟଣା ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କଲାବେଳେ ସେମାନେ କହନ୍ତି ଏହା ଏକ ଚମତ୍କାର, ଗୁରୁ-କୃପାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ପ୍ରମାଣ । ସେମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ବୋଲି କୁହନ୍ତି । ମୁଁ ଲୋକମାନଙ୍କର ଉକ୍ତି ଶୁଣି ମନେ-ମନେ ଭାବେ ସତରେ କ’ଣ ଏହା ଏକ ଚମତ୍କାର, ଗୁରୁକୃପା, ଏକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା ?

ଜୀବନରେ ଏହିପରି ଅନେକ ଅନୁଭବ ଓ ଆଭାସ ହୋଇଛି ଯେଉଁଥିରେ ଗୁରୁ ଶକ୍ତିର ଅବଧାରଣା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ଗୁରୁ ଅବ୍ୟକ୍ତ ରୂପରେ ଅଛନ୍ତି, ଅଶରୀର ଅଟନ୍ତି, ସର୍ବତ୍ର ବିଦ୍ୟମାନ ଓ ବର୍ତ୍ତମାନ ଏଠାରେ ବିଦ୍ୟମାନ, ଏହାତ ଆମେ ଜାଣିଛୁ । ଦର୍ଶନ ଓ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ଏହା କହେ । କିନ୍ତୁ ଏହା କେଉଁ ଶକ୍ତି ଯାହା କାରଣରୁ ସଲିତା ବଦଳା ନଯାଇ, ଆଉ ତେଲ ଦିଆ ନଯାଇ ଦୀପତି ନିରନ୍ତର ଏଗାର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହିଲା ? ଏହା ପଛରେ କାରଣ କ’ଣ, ରହସ୍ୟ କ’ଣ ?

ଏହା ଆଭାସ ହେଲା କି ଗୁରୁ ଶକ୍ତି ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଓ ଯଦି ସେହି ଶକ୍ତି ନିଜକୁ ପ୍ରକଟ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ତେବେ ସେ ନିଜକୁ ଯେ କୌଣସି ରୂପରେ ମଧ୍ୟ ପ୍ରକଟ କରିପାରିବ । ଈଶ୍ୱରୀୟ ତତ୍ତ୍ୱ ବା ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ନିଜକୁ ପ୍ରକଟ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟତଃ ଏକ ପଦାର୍ଥକୁ ମାଧ୍ୟମ କରେ ଯାହାଦ୍ୱାରା ବ୍ୟକ୍ତି ତାକୁ ସ୍ୱୀକାର କରିପାରିବ ।

ଖ୍ରୀଷ୍ଟ ଧର୍ମରେ ପୈଗମ୍ବର ମୁସାଙ୍କ କାହାଣୀ ଅଛି । କୁହାଯାଏ ଯେ ତାଙ୍କୁ ସିନାଇ

ପର୍ବତରେ ଭଗବାନଙ୍କ ଦର୍ଶନ ଜଳୁଥିବା ବୁଦା ରୂପରେ ହୋଇଥିଲା । ବୁଦାରୁ ଅଗ୍ନିଶିଖା ବାହାରିଲା କିନ୍ତୁ ତାହା ଭସ୍ମ ହେଲା ନାହିଁ, କଳା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ, ସେହି ବୁଦାରେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହେଉଥିଲା କିନ୍ତୁ ତାହା ଜୀବନ୍ତ ଓ ସବୁଜିମାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଥିଲା । ଇଶ୍ୱରୀୟ ଶକ୍ତି ନିଜକୁ ମୁସାଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏପରି ପ୍ରକଟ କଲେ ।

ମୁଁ ମୁସାଙ୍କ ପ୍ରସଙ୍ଗକୁ ଏହି ଘଟଣା ସହିତ ତୁଳନା କରୁ ନାହିଁ । ମୁଁ କେବଳ ସେହି ଶକ୍ତିର ସଙ୍କେତ ଦେଉଛି ଯାହାର ପ୍ରଭାବରେ ଦୀପତି ନିରନ୍ତର ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହିଲା । ସଳିତା ମାଧ୍ୟମରେ ଜ୍ୟୋତି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହିଛି କିନ୍ତୁ ଏହା ଜଳି କରି ଭସ୍ମ ହେଉ ନାହିଁ । ବୁଦାରେ ଅଗ୍ନି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ହେଉଛି କିନ୍ତୁ ଏହା ପୂର୍ବବତ୍ ଜୀବନ୍ତ ରହିଛି । ଏସବୁ ପଛରେ କେଉଁ ଶକ୍ତି, କେଉଁ ତତ୍ତ୍ୱ ଅଛି ?

ଏହା ଷଷ୍ଠ ତତ୍ତ୍ୱ, ଯାହା ପଞ୍ଚତତ୍ତ୍ୱର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ । ଏହି ତତ୍ତ୍ୱର ନାମ ଆତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ । ଆମେମାନେ ସାଧାରଣତଃ ପାଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱର ଚର୍ଚ୍ଚା କରୁ - ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଓ ଆକାଶ । କିନ୍ତୁ ଆତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ ଏସବୁର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଯାହା ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ଭୌତିକ ତତ୍ତ୍ୱରେ ନିହିତ ଅଛି ଓ ଏ ସମସ୍ତଙ୍କର ଆଧାର ।

ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ

ଆମର ଶରୀର ପଞ୍ଚ-ତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ମିତ ଓ ଏହି ଭୌତିକ ଶରୀରରେ ଆତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱ ସୂକ୍ଷ୍ମ ରୂପରେ ବିଦ୍ୟମାନ, ଯଦିଓ ଆମେ ଏହି ବିଷୟରେ ସଜାଗ ନ ଥାଉ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟମାନଙ୍କ ମାଧ୍ୟମରେ ଏହି ପାଞ୍ଚ ତତ୍ତ୍ୱର ଅନୁଭୂତି ହୋଇଥାଏ, ପରନ୍ତୁ ଆତ୍ମ ତତ୍ତ୍ୱର ନୁହେଁ, କାରଣ ଏହା ସୂକ୍ଷ୍ମ, ଅତିନ୍ଦ୍ରିୟ । ଏହି ଆତ୍ମାକୁ ଆମେ ଷଷ୍ଠ ତତ୍ତ୍ୱ ରୂପରେ ଜାଣିପାରୁ ନାହିଁ କାରଣ ଏହା ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ବା ଆକାଶ ଦ୍ୱାରା ସ୍ପଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ଏହି ଆତ୍ମା ଜୀବନର, ଜ୍ଞାନର ଆଧାର । ଏହା ପରମାତ୍ମାଙ୍କର ଏକ ଅଂଶ । ଇଶ୍ୱରାଦିତ୍ୟ ଉପନିଷଦ୍ରେ ଏକ ଶାନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ଅଛି -

ଓଁ ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦଂ ପୂର୍ଣ୍ଣାତ୍ ପୂର୍ଣ୍ଣମୁଦତ୍ୟତେ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣସ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମାଦାୟ ପୂର୍ଣ୍ଣମେବାବଶିଷ୍ୟତେ ॥

ଅର୍ଥାତ୍ ଏହା ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ, ତାହା ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ । ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ଏକ ଅଂଶ କାଢ଼ି ଦେଲେ ତୁମେ ଯେଉଁ ଅଂଶଟି କାଢ଼ିଲ ତାହା ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ଅବଶିଷ୍ଟ ଅଂଶ ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଜୀବନର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଈଶ୍ବରତ୍ବର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଈଶ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଈଶ୍ବରଙ୍କର ଯେଉଁ ଅଂଶ ଆତ୍ମା ରୂପରେ ଆସି ପ୍ରତ୍ୟେକ ପ୍ରାଣୀ ମଧ୍ୟରେ ନିହିତ ତାହା ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ – ଈଶ୍ବର ଅଂଶ ଜୀବ ଅବିନାଶୀ । ଏହି ଆତ୍ମା ବାସ୍ତବରେ ଷଷ୍ଠ ତତ୍ତ୍ବ ଯାହାକୁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ବର ସଂଜ୍ଞା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଏ । କାହିଁକି ?

ପରମାତ୍ମା ଅସୀମ, ଅପ୍ରମେୟ ଓ ନିରାକାର । ଏକ ଅସୀମ ତତ୍ତ୍ବକୁ ସୀମିତ ମନ ଦ୍ବାରା, ଏକ ଅପ୍ରମେୟ ତତ୍ତ୍ବକୁ ସ୍ଥୂଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଦ୍ବାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଏହାର ଶକ୍ତିକୁ ନିଷ୍ଠିତ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି ଈଶ୍ବରୀୟ ଶକ୍ତିର ଭୂମିକା ଆମ ଜୀବନରେ ନିଷ୍ଠିତ ଭାବରେ ଅଛି । ସେହି ଭୂମିକା, ସେହି ପ୍ରୟୋଜନ କ’ଣ ? କେବଳ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୟୋଜନ – ଆମ ଜୀବନର ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦୂର କରିବା ।

ଆମେ ଅନ୍ଧକାର, ଅବିଦ୍ୟା, ଅହଂକାର ଓ ଅସ୍ଥିତା ରୂପୀ ପଦ୍ମକୁ ଯେତେ ଯେତେ ଆଡେଇ ଚାଲିବା ଆମ ମଧ୍ୟରେ ଆତ୍ମାର ପ୍ରକାଶ ସେତେ ସେତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇଯିବ ଓ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରରେ ଆମର ବିକାଶ ହେବ । ଶାରୀରିକ ସ୍ତରରେ ଅଧିକ ସନ୍ତୁଳନ ଆସିବ, ମାନସିକ ଓ ଭାବନାତ୍ମକ ସ୍ତରରେ ଅଧିକ ପରିପକ୍ବତା ଆସିବ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସ୍ତରରେ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଆନ୍ତରିକ ଜାଗୃତି ସୃଷ୍ଟି ହେବ । ସବୁକିଛିର ଏକାଠି ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହୁଏ, ବିକାଶ ହୁଏ ।

ଈଶ୍ବରଙ୍କୁ ପ୍ରାୟତଃ ବ୍ୟର୍ଷି ଓ ସମର୍ଷିର ନିୟନ୍ତ୍ରା ରୂପରେ ପରିଭାଷିତ କରାଯାଏ । ଏହି ବିଚାର, ଏହି ଅବଧାରଣା ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ସବୁଠାରୁ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ କଥା ହେଲା ଈଶ୍ବର ଅସୀମ ଓ ଅବ୍ୟକ୍ତ ହେବା ସହିତ ସୀମିତ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ମଧ୍ୟ । ପ୍ରକୃତିର ପରିସରରେ ଆମକୁ ସେହି ପରାଶକ୍ତିର ଅନୁଭବ ଆତ୍ମା ରୂପରେ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ କି ଅବ୍ୟକ୍ତ, ସୂକ୍ଷ୍ମ ପରିସରରେ ଆମେ ଏହି ଶକ୍ତିକୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୀୟ ଆତ୍ମା ରୂପରେ ଅନୁଭବ କରୁ । ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୀୟ ଆତ୍ମାକୁ ପରମାତ୍ମା କୁହାଯାଏ ଓ ସୀମିତ ଆତ୍ମାକୁ ଜୀବାତ୍ମା କୁହାଯାଏ ।

ପରମାତ୍ମା ଅସୀମ ଓ ସ୍ବତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଜୀବାତ୍ମା ସୀମିତ ଓ ବନ୍ଧନଯୁକ୍ତ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବନ୍ଧନ କେବଳ ବହିର୍ମୁଖୀ ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର । ଏହି ବନ୍ଧନ ବାହ୍ୟ, ଆନ୍ତରର ନୁହେଁ । ଏହା କେବଳ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତଥା ମନ, ବୁଦ୍ଧି ଓ ଚିତ୍ତର କାମନା ଓ ଆକାଂକ୍ଷା ସହିତ

ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଏହି ବହିର୍ମୁଖୀ ମନ ହିଁ ଆମର ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ, ଭାବନାତ୍ମକ ଓ ବୌଦ୍ଧିକ ସ୍ତର ନିର୍ଦ୍ଧାରଣ କରେ । ବହିର୍ମୁଖୀ ମନ କାରଣରୁ ହିଁ ଆମର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ବିଷୟ ସହିତ ନିରନ୍ତର ବ୍ୟାପାର ଚାଲିଥାଏ । ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ଆମ୍ଭାର ବିମୁକ୍ତ ଅବସ୍ଥାକୁ ଅନୁଭବ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଜୀବନରେ ଆମର ଭୂମିକା, ଆମର ଅନୁଭୂତି ସୀମିତ ରହିଥାଏ । ମୁଁ ଓ ମୋ ପରିବାର, ସୁଖ-ଦୁଃଖ, ସଫଳତା-ବିଫଳତା, ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସୁଖ-ସ୍ୱାଚ୍ଛନ୍ଦ ଜୀବନ ଆଦି ବିଚାରର ଚତୁଃପାର୍ଶ୍ୱରେ ଆମର ଜୀବନ ଘୁରୁଥାଏ ।

ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ମନର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସୀମିତ କରିଦିଏ ଓ ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧିଦିଏ । ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ ଉପରେ ପଡ଼ିଥିବା ପର୍ଦାକୁ ଆମକୁ କ୍ରମଶଃ କାଢ଼ିବାକୁ ହେବ ଯାହାଦ୍ୱାରା ମନ ଉପରେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ପ୍ରଭାବ କମି କମି ଯିବ । ମନ ଶାନ୍ତ ଏବଂ ଉଜ୍ଜ୍ୱଳ ହୋଇ ଚାଲିବ । ଆମେ ନିଜ ମନ ଉପରେ ଚିନ୍ତା, ମାନସିକ ଚାପ, ପରନିନ୍ଦା ଓ ଅନ୍ୟ ନକାରାତ୍ମକ ଭାବନାର ଯେଉଁ ପର୍ଦା ପକାଇଥାଉ, ତାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ମନ ଅଧିକ ମୁକ୍ତ, ପ୍ରମାଦଯୁକ୍ତ ଓ ବିଷାଦଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇଚାଲେ ଏବଂ ନିଜର ସ୍ୱସ୍ୱତା ହରାଏ ।

ଆତ୍ମା ମନର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱରେ ଏବଂ ପରମାତ୍ମା ନିଜେ ହିଁ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ପରମାତ୍ମା ରୂପୀ ଅଗ୍ନିର ଏକ ଛୋଟ ଅଗ୍ନିକଣା ହେଉଛି ଜୀବାତ୍ମା, ଯାହା ଏହି ଶରୀରରେ ସତୁରୀ-ଅଶୀ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ହୋଇ ରହେ । ଏହି ଅଗ୍ନିକଣା ହେଉଛି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ, ଯାହା ପୂର୍ଣ୍ଣରୁ ଅଲଗା ହୋଇ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣତାର ଆଭାସ କରାଏ । ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ସର୍ବଶକ୍ତିମାନ ଯିଏ ନିଜକୁ ଯେକୌଣସି ରୂପରେ ପ୍ରକଟ କରିପାରେ । ଯେତେବେଳେ ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ, ସାଧାରଣରୁ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଗ୍ରହଣ କରିପାରିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ନେଇ ପ୍ରକଟ ହେବାକୁ ଚାହେଁ ସେତେବେଳେ ଏହା କୌଣସି ପଦାର୍ଥକୁ ନିଜର ମାଧ୍ୟମ କରେ । ପୈଗମ୍ବର ମୁସାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଜଳୁଥିବା ବୁଦା ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ପ୍ରତୀକ ରୂପରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହେଲା ଏବଂ ଏଠାରେ, ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନରେ ଆମେ ଗୁରୁ ଶକ୍ତିକୁ ଗୋଟିଏ ଜ୍ୟୋତି ରୂପରେ ଦେଖୁଲୁ, ଯାହା ନିରନ୍ତର ଏଗାର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜଳିଲା । ଏହି ତତ୍ତ୍ୱ ଏହା ଜଣାଇବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ଦୀପକୁ ମାଧ୍ୟମ କରିଲା ଓ ଜଣାଇଲା କି ଜ୍ୟୋତି ଘିଅ ବା ସଲିତା ଦ୍ୱାରା ନୁହେଁ ବରଂ ଏକ ବିଶେଷ ଶକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଜ୍ୱଳିତ ।

ଗୁରୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ ବରଂ ଏକ ଉର୍ଜା, ଏକ ଶକ୍ତି । ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ଧର୍ମ

ଅନୁସାରେ କୁହାଯାଏ କି ଯିଶୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ଅବତରଣ ହୋଇଥିଲା । ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଯିଶୁଙ୍କ ମନରେ ଏକ ଉଚ୍ଚ ଚେତନାର ସ୍ମରଣ ହେଲା ଓ ସେ ଜଣେ ସାଧାରଣ ବଢ଼େଇର ସନ୍ତାନରୁ ଜଣେ ମସିହା ହୋଇଗଲେ । ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ, ଦିବ୍ୟ ଚେତନାର ଅବତରଣ ହୁଏ, ସେତେବେଳେ ମନୁଷ୍ୟ ଜଣେ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ହୋଇଯାଏ ।

ଚେତନାର ଅବତରଣର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ କି କୌଣସି ଜିନିଷ ଉପରୁ ତୁମ ଭିତରେ ଅବତରଣ କରିବ । ପ୍ରକୃତରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ଏହା ମାନବୀୟ ଚେତନାର ଉତ୍ଥାନ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆତ୍ମାର ଶାଶ୍ୱତ ସତ୍ତାର ବୋଧ ହୋଇଥାଏ ଓ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ହୋଇଯାଏ ।

ପରମାତ୍ମା ପୂର୍ଣ୍ଣ, ଏଣୁ ଆତ୍ମ-ସ୍ୱରୂପ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଆଉ ଯାହା ଭିତରେ ଏହି ଗୁରୁତତ୍ତ୍ୱ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଦେହଧାରୀ ଗୁରୁ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଇଶାଭାଷ୍ୟ ଉପନିଷଦର ଶାନ୍ତି ମନ୍ତ୍ର ସେହି ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ବିଷୟରେ ସଙ୍କେତ ଦେଇଛି ଯିଏ କି ଅବ୍ୟକ୍ତ, ଅନାଦି ଓ ଅନନ୍ତ ଏବଂ ସେହି ଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ସଙ୍କେତ ଦେଇଛି ଯିଏ ପ୍ରକଟ ଓ ଦୃଷ୍ଟିଗୋଚର ତଥା ଈଶ୍ୱରଙ୍କ ପରି ନିଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ।

ଜୀବନର ଦୁଇଟି ଧାରା - ଅର୍ଥ ଓ କାମ

ଏହି ଧାରାରେ ଅନେକ ସଭ୍ୟତା ଆସିଛି ଓ ଚାଲିଯାଇଛି । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅର୍ବାଚୀନ ସାମାଜିକ ବ୍ୟବସ୍ଥାକୁ ଅଧ୍ୟୟନ କଲେ ଆମେ ଜାଣିବା ଅଧିକାଂଶ ସଭ୍ୟତା ନିଜ ସାମାଜିକ ଜୀବନରେ ଦୁଇଟି ବିଷୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେଇଛନ୍ତି, ତାହା ହେଲା ଶିକ୍ଷା ଓ ବ୍ୟବସାୟ ।

ଜୀବନର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ କାଳରେ ତୁମେ ନିଜକୁ ଶିକ୍ଷିତ କର । ଶିକ୍ଷିତ ହୋଇଯିବା ପରେ କୌଣସି ବୃତ୍ତି ବା ବ୍ୟବସାୟକୁ ଅବଲମ୍ବନ କର ଏବଂ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ସେଥିରେ ହିଁ ବ୍ୟସ୍ତ ରହିଯାଅ । ଯଦି ଡାକ୍ତର ହେବାକୁ ଚାହୁଁଥାଅ ତେବେ ସେହି ଅନୁରୂପ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କର, ଏମ.ବି.ବି.ଏସ୍ ଡିଗ୍ରୀ ପ୍ରାପ୍ତ କର । ତାପରେ ଜଣେ ଡାକ୍ତର ହିସାବରେ କାମ ଆରମ୍ଭ କରିଦିଅ । ଜୀବନ ସାରା ତୁମର ସେହି ପରିଚୟ ରହେ । ଏପରିକି ବୁଢ଼ା ହୋଇଗଲେ ମଧ୍ୟ ଲୋକମାନେ ତୁମକୁ ଡାକ୍ତର ସାହେବ

ବୋଲି ସମୋଧନ କରିବେ । ତୁମର ଦେହାନ୍ତ ପରେ ଲୋକମାନେ କହିବେ ଡାକ୍ତର ସାହେବ ଚାଲିଗଲେ । ଏହିପରି ଶିକ୍ଷା ଓ ବ୍ୟବସାୟ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ପୁରୁଷାର୍ଥ ହୋଇ ରହିଯାଏ । କେବଳ ଭାରତରେ ନୁହେଁ, ସମଗ୍ର ବିଶ୍ୱରେ ।

ଆମ ପରମ୍ପରାରେ ଏହି ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ ଅର୍ଥ ଓ କାମର ସଂଜ୍ଞା ଦିଆଯାଇଛି । ତୁମର ଜୀବନରେ କିଛି ବନିବାର କାମନା ଅଛି, ସେଥିପାଇଁ ତୁମେ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରୁଛ । ପରିଶ୍ରମ ଓ ପୁରୁଷାର୍ଥ କରି ତୁମେ ନିଜର ଇପ୍ସିତ ବ୍ୟବସାୟ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଯୋଗ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କର । ଏହାକୁ କାମ ପୁରୁଷାର୍ଥ କୁହାଯାଏ, ଗୋଟିଏ କାମନାର ପୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ କରାଯାଉଥିବା ପୁରୁଷାର୍ଥ । ତୁମେ ଜୀବନରେ କୌଣସି କାମନାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କର, ତାହା ଡାକ୍ତର ହେବାର କାମନା ହେଉ ବା ଇଞ୍ଜିନିୟର, ବୈଜ୍ଞାନିକ, ଗାୟକ, ନର୍ତ୍ତକ ବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେବାର କାମନା ହେଉ । ତୁମ ଶିକ୍ଷାର ବ୍ୟବହାରିକ ସ୍ୱରୂପ ହେଉଛି ତୁମର ବ୍ୟବସାୟ । ତୁମେ ଯାହା କିଛି ଶିକ୍ଷା କଲ ତାକୁ ତୁମେ ନିଜ ବ୍ୟବସାୟରେ ବ୍ୟବହାରିକ ରୂପ ଦେବା ଆରମ୍ଭ କର ।

ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ ଅନଭିଜ୍ଞ ଥିଲ, କିନ୍ତୁ ନିଜର ଜ୍ଞାନକୁ ବ୍ୟବହାର କରି, ନିଜର ବିଦ୍ୟାକୁ ବ୍ୟବହାରିକ ରୂପ ଦେଇ ଧୀରେ-ଧୀରେ ତୁମେ ନିଜ ବୃତ୍ତିରେ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନ ହାସଲ କର ଏବଂ ଏହା ଅର୍ଥ ଉପାର୍ଜନର ଓ ନିଜ ଜୀବନରେ ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସମୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଯାଏ ।

ଆଦିକାଳରୁ ସାରା ଦୁନିଆର ସମାଜ କାମ ଓ ଅର୍ଥକୁ ହିଁ ଅନୁସରଣ କରିଛି । ଯେଉଁ ବିଚାର ବା ଦର୍ଶନ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ମାନ୍ୟତାର ପ୍ରତିପାଦନ ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରେ ତାକୁ ଦବାଇ ଦିଆଯାଉଥିଲା । ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ ଭାବୁଥିଲେ ପୃଥିବୀ ଚେପଟା ଆଉ ଯେତେବେଳେ କୋପରନିକସ କହିଲେ ପୃଥିବୀ ଗୋଲ ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ ସମସ୍ତେ ପାଗଳ ଭାବିଲେ । ପୂର୍ବରୁ ଲୋକମାନେ ବିଶ୍ୱାସ କରୁଥିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ପୃଥିବୀ ଚାରିପାଖରେ ପରିକ୍ରମା କରୁଛି । କିନ୍ତୁ ଗାଲିଲିଓ କହିଲେ ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥିର ଅଛି ଓ ପୃଥିବୀ ସୂର୍ଯ୍ୟ ଚତୁର୍ପାର୍ଶ୍ୱରେ ପରିକ୍ରମା କରୁଛି ।

ମୁଁ ଏସବୁ ଉଦାହରଣ ଏହା ଜଣାଇବାକୁ ଦେଉଛି କି ସମାଜର ସଂରଚନା ପ୍ରାୟତଃ ଏପରି ରହିବାଦୀ ମାନ୍ୟତା ଉପରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା । ଯେ କେହି ଏହି ମାନ୍ୟତାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରେ ବା ଏକ ନୂତନ ବିଚାରଧାରା ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ ତାକୁ ବିପଦ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲା ଓ ତାର ମୁହଁ ବନ୍ଦ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରାଯାଉଥିଲା । ଏହିପରି ସ୍ଥିତି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଚାରଧାରାର ମଧ୍ୟ ହୋଇଛି । ଆତ୍ମାକୁ ନା ଦେଖାଯାଇ ପାରେ ନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟରେ ଏହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଏବଂ ନା ହିଁ ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ଲାଭ ହାସଲ କରାଯାଇପାରେ । ସେଥିପାଇଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରା ଓ ବିଚାରଧାରାକୁ ସର୍ବଦା ଦବାଇ ରଖାଯାଇଛି ।

ଅଧିକାଂଶ ସମାଜ ଏହି ବିଶ୍ୱାସ ଉପରେ ଆଧାରିତ ଥିଲା କି ସଂସାରରେ ଆମର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଆମ ଜୀବନ କାଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ହିଁ ସୀମିତ । ଏଣୁ ଏକ ସୁଖୀ ଓ ଆରାମଦାୟୀ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିବା ଆମର ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆମର ଯେତେ ସବୁ ଇଚ୍ଛା ରହିଛି ସେ ସବୁକୁ ପୂରଣ କରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହି କାରଣରୁ ଶିକ୍ଷା ଓ ବ୍ୟବସାୟ ସମାଜର ପ୍ରମୁଖ ପୁରୁଷାର୍ଥ ହୋଇଯାଇଛି । ପରନ୍ତୁ ଭାରତର ରକ୍ଷି ଓ ମନାକ୍ଷିମାନେ କହିଛନ୍ତି କାମ ଓ ଅର୍ଥ ସହିତ ନିଜ ଜୀବନରେ ଅନ୍ୟ ଦୁଇଟି ପୁରୁଷାର୍ଥର ସମାବେଶ କର । ସେ ଦୁଇଟି ପୁରୁଷାର୍ଥ ହେଲା ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ।

ସେମାନେ ଏହି କଥା ଉପରେ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଇଛନ୍ତି କି ଏହି ଚାରିଟି ପୁରୁଷାର୍ଥର ସମନ୍ୱୟରେ ହିଁ ମାନବ ଜୀବନର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପ୍ରାପ୍ତି ହୋଇଥାଏ ।

ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକ

ଧର୍ମର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଜୀବନରେ ସଦ୍‌ଗୁଣକୁ ଧାରଣ କରିବା । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନ୍ୟାୟୋଚିତ ମାର୍ଗ ଖୋଜିବା ଓ ସେହି ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ହେଉଛି ଧର୍ମ ପୁରୁଷାର୍ଥ । ମୋକ୍ଷର ଅର୍ଥ ହେଲା ଜୀବନର ଦୁଃଖ-କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତି । ଏହିପରି ଭାବରେ ରଖିମାନେ ଏହି ଦେଶର ସମାଜକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବା ପାଇଁ ଦୁଇଟି ଅତିରିକ୍ତ ମାର୍ଗ ବତାଇଛନ୍ତି । ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶକଙ୍କୁ ଗୁରୁ କୁହାଯାଏ । ଅର୍ଥ ଓ କାମର ପ୍ରତିପାଦକ ହେଲେ ଶିକ୍ଷକ । ଏହି ପ୍ରମୁଖ ବିଷୟଟିକୁ ବୁଝିବା ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ।

ମଞ୍ଚ ଉପରେ ବସି ସୁନ୍ଦର ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦେଲେ କେହି ଗୁରୁ ହୋଇଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଭୂମିକା ଭିନ୍ନ । ଶିକ୍ଷକଙ୍କର ଦାୟିତ୍ୱ ତୁମକୁ ସମାଜରେ ଜୀବିକା ଅର୍ଜନକ୍ଷମ କରାଇବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ । ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରୟୋଜନ ତୁମକୁ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ମାର୍ଗର ନେବା ପାଇଁ ହୋଇଥାଏ । ଯେପରି କୌଣସି ଡାକ୍ତର ଇଂଜିନିୟରର କାମ କରିପାରେ ନାହିଁ ଠିକ୍ ସେହିପରି ଶିକ୍ଷକ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁ ହୋଇ ପାରିବେ ନାହିଁ । ଦୁଇଜଣଙ୍କର ଭୂମିକା ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷେତ୍ର ଭିନ୍ନ ।

ଗୁରୁ ଶବ୍ଦର ପ୍ରୟୋଗ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ହିଁ କରାଯିବା ଉଚିତ୍ । ଧର୍ମର ଅର୍ଥ କ’ଣ ? ଗୁରୁ ଧର୍ମର ଶିକ୍ଷା କାହିଁକି ଦିଅନ୍ତି ? ଧର୍ମକୁ ଆଜିକାଲି ସମ୍ପ୍ରଦାୟ ରୂପରେ ବୁଝାଯାଉଛି, ମାତ୍ର ବାସ୍ତବରେ ଏହା ଧର୍ମର ଅର୍ଥ ନୁହେଁ । ଧର୍ମର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସେହି ଆଦର୍ଶ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ସେହି ଶାଶ୍ୱତ ଦାୟିତ୍ୱ ଯାହାକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିବା ଆମର ଦାୟିତ୍ୱ ହୋଇଥାଏ । ଶାସ୍ତ୍ରରେ କୁହାଯାଇଛି, *ଧାରୟତି ଇତି ଧର୍ମଃ* । ଯେଉଁ ସଦ୍‌ଗୁଣକୁ ତୁମେ ସ୍ୱଭାବିକ ଭାବରେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଧାରଣ ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କର ତାହା ଧର୍ମ ।

ଧର୍ମକୁ ତିନୋଟି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରୁ ଦେଖାଯାଏ । ଧର୍ମର ପ୍ରଥମ ଉପାଦାନ ଜ୍ଞାନ ଓ ବିବେକ-ଏହା କଣ ଠିକ୍ କଣ ଭୁଲ୍, କଣ ଉଚିତ୍ କଣ ଅନୁଚିତ, ଭଲ କ’ଣ ଖରାପ କଣ, ନ୍ୟାୟ କ’ଣ ଅନ୍ୟାୟ କ’ଣ ଏ ସବୁ କଥା ଚିନ୍ତା କରିବା, ବୁଝିବା ଓ ଜାଣିବା । ଗଭୀର ବୋଧଶକ୍ତି ଓ ଜ୍ଞାନକୁ ବିକାଶ କରିବା ଧର୍ମର ପ୍ରଥମ ସୋପାନ ।

ଏହି ଜ୍ଞାନ ଦ୍ଵାରା ତୁମ ଭିତରେ ଉଚିତ୍ ଅନୁଚିତକୁ ବୁଝିବାର ବିବେକ ଜାଗ୍ରତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଯାହାଦ୍ଵାରା ତୁମେ ଅନୁଚିତ ବିଷୟକୁ ନିଜ ଜୀବନରୁ ଦୂରେଇ ଦେଇପାରିବ । ସଦ୍‌ଗୁଣର ବିକାଶ ଓ ଦୁର୍ଗୁଣକୁ ନିର୍ମୂଳ କରିବା ହିଁ ଧର୍ମର ପ୍ରାଥମିକ ଅଙ୍ଗ ।

ଧର୍ମର ପ୍ରାଥମିକ ଅଙ୍ଗକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଏହାର ଦ୍ଵିତୀୟ ଅଙ୍ଗର ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁଭବ ହେଲା ଏବଂ ଏହାକୁ ଉପାସନା କୁହାଗଲା । ମନ୍ତ୍ର, ଧ୍ୟାନ, ଅନୁଷ୍ଠାନ ଏହିପରି ସମସ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରୟାସ ଉପାସନାର ଅଙ୍ଗ । ତତ୍ପରଶ୍ଵାର୍ କର୍ମ-କାଣ୍ଡ ଉପାସନାର ଅଙ୍ଗ ହେଲା, କାହିଁକି ନା ପ୍ରଚଳିତ ସାମାଜିକ ପରମ୍ପରା ଓ ମର୍ଯ୍ୟାଦାକୁ ଧରି ରଖି ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମାଜ ଉପରେ ଏକ ସକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବ ପକାଯାଇ ପାରିବ । ଏହି କର୍ମକାଣ୍ଡ ଧର୍ମର ତୃତୀୟ ଅଙ୍ଗ ।

ଧର୍ମର ପ୍ରଥମ ସ୍ତର ଜ୍ଞାନ ଉପାର୍ଜନ ଓ ସେଥିପାଇଁ ଗୁରୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଆମେ ଜ୍ଞାନ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ କରି ପାରିବା ? ଆମ ପାଖରେ ତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଯୋଗ୍ୟତା ହିଁ ନାହିଁ । ଯଦି ଆମେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ଗୁରୁ ପଢ଼ିବା ତଥାପି ଆମକୁ ଏହାର ବାସ୍ତବିକ ଅର୍ଥ ଓ ପ୍ରୟୋଜନ ବୁଝି ହେବ ନାହିଁ । ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବୋଧଗମ୍ୟତା, ଜ୍ଞାନ ଓ ବିବେକକୁ ବିକାଶ କରିବା ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ ।

ମୋକ୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ମୋକ୍ଷର ଅର୍ଥ କେବଳ ମୁକ୍ତି ବା ନିର୍ବାଣ ନୁହେଁ । ଏହା ତ ମୋକ୍ଷର ଅନ୍ତିମ ପରିଭାଷା । ମୋକ୍ଷର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଅର୍ଥ ହେଲା ନିଜ ଜୀବନର ଦୁଃଖ, କ୍ଳେଶ, ଚିନ୍ତା ଓ ସଂଘର୍ଷରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵକୁ ଉଠିବା । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ଜୀବନର ଚିନ୍ତା ଓ ସମସ୍ୟା ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କର ଓ ନିଜ ଭିତରେ ଶାନ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦ ଖୋଜିବାର ନିଷ୍ପତ୍ତି କର ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ମୋକ୍ଷର ମାର୍ଗରେ ଅଗ୍ରସର ହୁଅ । ନିମ୍ନ ମନର ରୂପାନ୍ତରଣ ଏବଂ ଉଚ୍ଚ ମାନସିକତାର ପ୍ରାପ୍ତି ହିଁ ମୋକ୍ଷ । ମୋକ୍ଷ ଅବସ୍ଥାରେ ଆମେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ-ବିଷୟାଦିର ବନ୍ଧନ ଓ ସାମାଜିକ ପରିବେଶର ସୀମାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଉ । ଏଣୁ ଏକଥା ବୁଝି କି ଯିଏ ତୁମକୁ ସମାଜରେ ଯୋଗ୍ୟ ଜୀବନ ଧାରଣ କଲାର ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତି ସେମାନେ ଶିକ୍ଷକ, ଅଧ୍ୟାପକ ଇତ୍ୟାଦି ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ତୁମକୁ କେବଳ କାମ ଓ ଅର୍ଥ ହାସଲ କରିବା କଳା ଶିଖାଇ ଥାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରିବାବାଲା କେବଳ ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ସଦ୍‌ଗୁରୁ

ଈଶ୍ଵରଙ୍କୁ ସଚ୍ଚିଦାନନ୍ଦର ଆଖ୍ୟା ମଧ୍ୟ ଦିଆଯାଇଛି କାରଣ ସେ ସତ୍, ଚିତ୍ ଓ ଆନନ୍ଦରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ‘ସତ୍’ ନିରାକାର ରୂପରେ ଈଶ୍ଵର ଅଟନ୍ତି ଓ ସାକାର ରୂପରେ

ଆମ ଭିତରର ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ଵ । ଏଣୁ ଯେଉଁ ଈଶ୍ଵରୀୟ ତତ୍ତ୍ଵ ତୁମ ଭିତରେ ଅଛି ତାହାକୁ ସଦ୍‌ଗୁରୁ କହାଯାଏ । ବାହାରର ବ୍ୟକ୍ତି ସଦ୍‌ଗୁରୁ ହୋଇନଥାନ୍ତି ବରଂ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ଈଶ୍ଵରଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି, ତାଙ୍କର ଅନୁଭୂତି ହିଁ ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁଭୂତି ହୋଇଥାଏ । କାରଣ ତାଙ୍କର କୃପାରେ ସତ୍ୟ ସହିତ ଓ ସ୍ଥାୟିତ୍ଵ ସହିତ ଆମର ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ ଓ ଜୀବନର ଅନ୍ଧକାରରେ ପ୍ରକାଶ ଆସିଥାଏ । ଏଣୁ ଭାରତୀୟ ସଂସ୍କୃତିରେ ଆମେ ସଦ୍‌ଗୁରୁ ଈଶ୍ଵରଙ୍କୁ ହିଁ ମାନିଥାଉ, ମନୁଷ୍ୟକୁ ନୁହେଁ । ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କର ଏହା ପ୍ରଥମ ପରିଭାଷା ।

ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କର ଅନ୍ୟ ଏକ ପରିଭାଷା

ମଧ୍ୟ ଅଛି । କୌଣସି ପରମ୍ପରାର ପ୍ରଣେତା, ଯେପରି ସ୍ଵାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ସଦ୍‌ଗୁରୁ କୁହାଯାଏ । ଆମର ଗୁରୁଜୀ, ସ୍ଵାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ମାର୍ଗକୁ ଅନୁସରଣ କରିଛନ୍ତି । ଆଉ ଆମେ ଆମର ଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛୁ ତାହା ମଧ୍ୟ ସ୍ଵାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ମାର୍ଗ । ଆମେ ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରୁଛୁ । ସେଥିପାଇଁ ସେ ଆମ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରଣେତା ହେଲେ, ସଦ୍‌ଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ।

ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଭିତରେ ଈଶ୍ଵର ସଦ୍‌ଗୁରୁ ରୂପରେ ବିଦ୍ୟମାନ ହୋଇଥାନ୍ତି ଠିକ୍ ସେହିପରି ବାହ୍ୟ ଜୀବନରେ କୌଣସି ପରମ୍ପରାର ସଂସ୍ଥାପକ, ଯାହାକୁ ଭବିଷ୍ୟତ ପିଢ଼ି ଅନୁକରଣ କରନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ସଦ୍‌ଗୁରୁ କହନ୍ତି ।

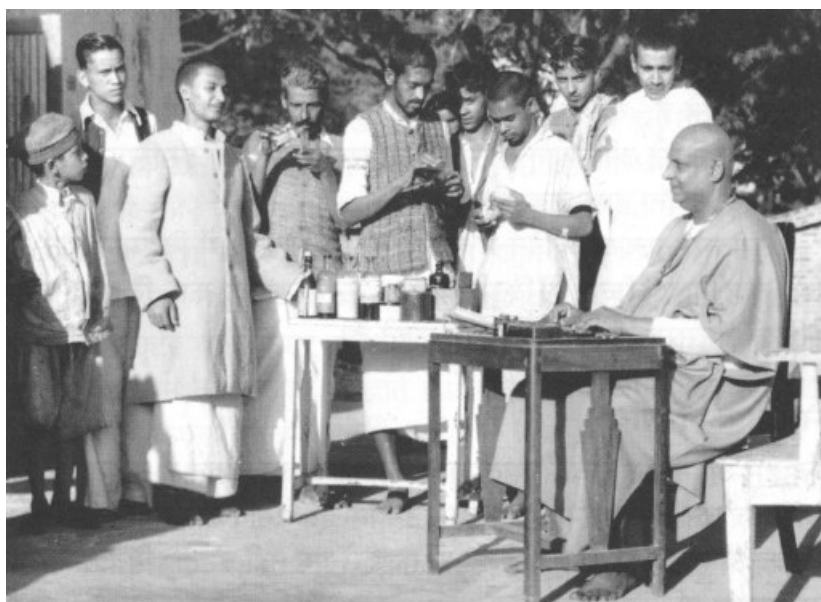
ନିୟତିର ନିର୍ଣ୍ଣୟ

ଆମେ ନିଜ ଗୁରୁ ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ଜୀବନକୁ ଅନୁଧ୍ୟାନ କଲାବେଳେ ଦେଖୁ ତାଙ୍କର ଜୀବନ ସବୁବେଳେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇ ରହିଛି । ସେ ଏକ ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗ, ଏକ ନିୟତ ପଥକୁ ଅନୁସରଣ କରିଛନ୍ତି । କେହି ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଗୁରୁ ହୋଇପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ନିୟତି ହିଁ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁ ପଦରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ କରାଏ ।

ଧରିନିଅ ଆମେ କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କର ଶରଣାଗତ ହେଉ ଓ ତାଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ରହି ପ୍ରଶିଷ୍ଟିତ ହେଉ । ସମୟକ୍ରମେ ସେହି ଗୁରୁ ଦେହତ୍ୟାଗ କରନ୍ତି । ସେତେବେଳେ କଣ ସମସ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁ ହୋଇଯିବେ ? ନାଁ ‘ମୁଁ ଗୁରୁ’, ଏପରି ଘୋଷଣା କରି କେହି କେବେ ଗୁରୁ ହୋଇପାରିନଥାଏ । ଯିଏ ଏପରି କରେ ସିଏ ସମାଜରେ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଶଠ । ଗୁରୁ ତ ବିଶେଷ ଚୟନିତ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯାହାଙ୍କର ଚୟନ ନିୟତି କରିଥାଏ । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଏକ ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାରବ୍ଧ, ବିଶେଷ ସଂସ୍କାର ଓ କର୍ମ ରହିଥାଏ, ଏକ ପୂର୍ବ ନିୟୋଜିତ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ମିସନ୍ ରହିଥାଏ । ସେହି ବିଶିଷ୍ଟ ପ୍ରାରବ୍ଧ ପାଇଁ ନା ପରିବାର ତାଙ୍କୁ ରୋକିପାରେ, ନା ସମାଜ ।

ତୁମେମାନେ ଆଦି ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର କାହାଣୀ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ଶୁଣିଥିବ । ସେ ଆଠ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ । ତାଙ୍କର ମାତା ତାଙ୍କୁ ଘରେ ରହି ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଓ କୌଣସି ବୃତ୍ତି ଅବଲମ୍ବନ କରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ଅନୁରୋଧ କଲେ । କିନ୍ତୁ ସେ ସମସ୍ତ ଅନୁରୋଧକୁ ଆଡେଇ ଦେଇଥିଲେ । ମା’ଙ୍କର ମମତାମୟ ସ୍ନେହ ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପାରି ନଥିଲା । ସମାଜର ମାନ୍ୟତା ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପାରି ନଥିଲା । ସନ୍ନ୍ୟାସର ନିୟମ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ରୋକିପାରି ନଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଆଠ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଦୀକ୍ଷା ମିଳିଥିଲା । ଏହା ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ନା ନିୟତି ?

ରମଣ ମହର୍ଷିଙ୍କର ବୟସ ମଧ୍ୟ ଆଠ ବର୍ଷ ହୋଇଥିଲା ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କୁ କିଛି ପଇସା ଦେଇ ପରିବା କିଣିବାକୁ ବଜାର ପଠାଯାଇଥିଲା । ଆଉ ସେ ବାଜାର ନ ଯାଇ ସିଧା ରେଳ ଷ୍ଟେସନ ପହଞ୍ଚିଲେ, ଟ୍ରେନ୍‌ରେ ବସି ଅରୁଣାଚଳ ପର୍ବତ ନିକଟରେ ଯାଇ ଓହ୍ଲାଇଲେ ଯେ ଆଉ କେବେ ଫେରିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ତାଙ୍କର ଚୟନ ଥିଲା ନା ପ୍ରାରବ୍ଧ ?

ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦ ମାଲୟ ଦ୍ଵୀପପୁଞ୍ଜରେ ଡାକ୍ତର ଥିଲେ । ସେଠାରେ ସେ ଅନେକ ନାମ-ଯଶ ଓ ଧନ-ମମ୍ମତ ଅର୍ଜନ କରିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ଆକର୍ଷଣ ଏତେ ତୀବ୍ର ଥିଲା ଯେ ସିଏ ନିଜର ସମସ୍ତ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ଦାନରେ ଦେଇ ଚେନ୍ନାଇ ଫେରିଆସିଲେ । ସେ ନିଜର ଘରକୁ ମଧ୍ୟ ଗଲେ ନାହିଁ ବରଂ ନିଜର ଜିନିଷ ପତ୍ରକୁ ଜଣେ ମିତ୍ରଙ୍କୁ ଦେଇ କୌଣସି ଏକ ଟ୍ରେନରେ ବସିଲେ ଓ ପରିଶେଷରେ ହିମାଳୟର ତୁଙ୍ଗ ଶିଖରରେ ପହଞ୍ଚିଲେ । ଏହା ତାଙ୍କର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଥିଲା ନା ନିୟତି ?

ଛ ବର୍ଷ ବୟସରେ ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କୁ ଉଚ୍ଚ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ ହେବାକୁ ଲାଗିଲା । ତାଙ୍କର ପରିବାର ବା ସମାଜ ତାଙ୍କୁ ଗୃହତ୍ୟାଗ କରିବାରୁ ବିରତ କରି ପାରିଲେ ନାହିଁ । ଏହା ତାଙ୍କର ନିୟତି ଥିଲା ନା ଇଚ୍ଛା ? ଏହିପରି ଅନେକ ମହାପୁରୁଷ ହୋଇଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ପ୍ରତି ଏଥିପାଇଁ ପ୍ରବୃତ୍ତ ହୋଇଛନ୍ତି କି ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବିକଳ ନଥିଲା । ସେମାନଙ୍କର ମାର୍ଗ, ଗନ୍ତବ୍ୟ ସବୁକିଛି ପୂର୍ବ ନିୟୋଜିତ ହୋଇ ରହିଥିଲା ।

ତୁମେମାନେ ନିଜର ନିୟତି କାରଣରୁ ନୁହେଁ ନିଜ ଇଚ୍ଛାରେ ଏଠାକୁ ଆସିଛ । ତୁମେମାନେ ଏଠାକୁ ଆସିବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନିଜେ ନେଇଛ । ତୁମର ଜୀବନରେ ଏପରି

କୌଣସି ବାଧ୍ୟ-ବାଧ୍ୟକତା ନଥିଲା । ତୁମକୁ ଏହି ସ୍ଥାନ, ଏଠାକାର ଲୋକମାନେ ଓ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଶୈଳୀ ପସନ୍ଦ ଆସିଲା, ଏଣୁ ତୁମେମାନେ ଏଠାରେ ରହିବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରିଲ । ତୁମେମାନେ ଏଠାରେ, ବର୍ଷେ ହେଉ, ବାରବର୍ଷ ହେଉ ବା କୋଡ଼ିଏ ବର୍ଷ ହେଉ, ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାହିଁବ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ରହିପାରିବ । ଯଦି ତୁମର ଫେରିଯିବାକୁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ ତେବେ ତୁମେ ଫେରିଯାଇ ପାର । ଏହିପରି ମାନସିକ ଉତ୍ତଥାନ-ପତନ ଏହି ସଙ୍କେତ ଦିଏ କି ଏପରି ଜୀବନଶୈଳୀ ତୁମର ନିୟତି ନୁହେଁ, ପସନ୍ଦ ମାତ୍ର ।

ଏଠାରୁ ଅନତି ଦୂର ଏକ ସହରରେ ଗୋଟିଏ ପରିବାର ବାସ କରନ୍ତି ଯିଏ ଆରମ୍ଭରୁ ଆଶ୍ରମ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ । ଆମେ ସେହି ପରିବାରର ତିନି ପିଢ଼ି ସହିତ ପରିଚିତ । ସେମାନେ ଏଠାକୁ ଅଧିକାଂଶ ସମୟରେ ଆସନ୍ତି ଓ ପ୍ରତ୍ୟେକ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଅଂଶଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଅଭାବ ନାହିଁ । ଦିନେ ତାଙ୍କର ପୁତ୍ର ଗୃହ ତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲା । ସେ ଏଠାକୁ ଆସି କହିଲା, “ସ୍ବାମୀଜୀ ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରି ଆଶ୍ରମରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।” ମୁଁ ତାଙ୍କୁ ସହର୍ଷ ଅନୁମତି ଦେଲି । ମୁଁ ତାଙ୍କ ପରିବାରକୁ ବହୁତ ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲି ସେଥିପାଇଁ ମୋର କୌଣସି ଦ୍ଵିଧା ରହିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆଶ୍ରମରେ ରହିଲା ଓ ଆଶ୍ରମର ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ଆରମ୍ଭ କଲା । ୧୦ ଦିନ ପରେ ତାଙ୍କର ମାତା-ପିତା ଆସିଲେ । ସେମାନେ ପୁତ୍ର ଉପରେ ଅତିମାତ୍ରାରେ ବିରକ୍ତ ଥିଲେ । ସେମାନେ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ତୁ ଏଠାକୁ କାହିଁକି ଆସିଲୁ ? ତତେ ଭଲ ଭାବରେ ଜଣା ଅଛି କି ଆମେ ତୋର ବିବାହ ପାଇଁ ସମସ୍ତ ପ୍ରସ୍ତୁତି କରିଛୁ । ଆମ ସହିତ ଚାଲ ଓ ବିବାହ କରି ଘର-ସଂସାର କର ଓ ଦୋକାନକୁ ସମ୍ଭାଳ ।” ସେମାନେ ତାକୁ ଏଠାରେ ରହିବାକୁ ଦେଲେ ନାହିଁ । ବଳପୂର୍ବକ ତାକୁ ଘରକୁ ନେଇଗଲେ ଓ ବାହାଘର ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏକ କକ୍ଷରେ ବନ୍ଦ କରି ରଖିଲେ । ଏବେ ଏହା ନିୟତି ନା ଇଚ୍ଛା ? ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରିବା ପାଇଁ ଥିଲା ପରନ୍ତୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ତାଙ୍କର ନିୟତିରେ ନଥିଲା । ସେ ବିବାହ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ ମାତ୍ର ତାଙ୍କ ନିୟତିରେ ବିବାହ ଯୋଗ ହିଁ ଥିଲା ।

ଏଠାରେ ଏପରି ଅନେକ କମ ବୟସ୍କ ବ୍ୟକ୍ତି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ବିବାହ କରି ଘର-ସଂସାର କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଏହା ତାଙ୍କ ଭାଗ୍ୟରେ ନାହିଁ । ଏପରି କିଛି

ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଏଠାରେ କିଛି ସମୟ ଅତିବାହିତ କରିବା ପରେ ଭାବନ୍ତି, “ବୈବାହିକ ଜୀବନ କିପରି ହୋଇଥିବ ? ସନ୍ନ୍ୟାସ ଜୀବନର ଅନୁଭବ ତ ହେଲା ଏବେ ଯାଇ ଗୃହସ୍ଥ ଜୀବନକୁ ପରଶ୍ଚ ନେବା ।” ଏମିତି କି କିଛି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ଆସି ଅନୁରୋଧ କରିଛନ୍ତି, “ସ୍ବାମୀଜୀ ଆପଣ କଣ ଆମକୁ କର୍ମ-ସନ୍ନ୍ୟାସରେ ପୁନଃ ଦୀକ୍ଷିତ କରିପାରିବେ !”

ଗୁରୁ ବିଶେଷ ପ୍ରାରବ୍ଧଯୁକ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ଯେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରାରବ୍ଧ ସାକାର ହେବାର ସମୟ ଆସେ ସେତେବେଳେ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି, ବସ୍ତୁ ବା ଘଟଣା ତାଙ୍କର ମାର୍ଗରେ ଅନ୍ତରାୟ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ସଂସାରର ମାୟା ଓ ସମାଜର ବନ୍ଧନରେ ଏତେ ଶକ୍ତି ନାହିଁ କି ତାଙ୍କୁ ବାନ୍ଧି ରଖି ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଯାହାର ଭାଗ୍ୟରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନ ନଥାଏ ସେମାନେ ସର୍ବଦା କୌଣସି ନା କୌଣସି ବାହ୍ୟାନ୍ତରେ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ପ୍ରତି ଆକର୍ଷିତ ହୋଇ ଆସିଥାନ୍ତି । ଏହା ମୋର ଅନୁଭବ ।

ନିୟତି ହିଁ ଦୈବୀ କାର୍ଯ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରେ ଓ ଯେତେବେଳେ ବ୍ୟକ୍ତି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ତା ଭିତରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ମଧ୍ୟ ଏହା ଜଣାନଥାଏ, ମାତ୍ର ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଯେଉଁ ସୁରଭି ଓ ପ୍ରକାଶ ଥାଏ ତାହା ଅନ୍ୟକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ଓ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁ ରୂପରେ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗନ୍ତି । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକାଶିତ ହୋଇଯାଏ ସେ ନିଜକୁ କେବେ ବି ଗୁରୁ ରୂପରେ ନୁହେଁ ବରଂ ସର୍ବଦା ଶିଷ୍ୟ ରୂପରେ ଦେଖିବ । ଯଦି ସେ ନିଜକୁ ଗୁରୁ ରୂପରେ ଦେଖିବ ତେବେ ତାର ଅହଂକାର ତାଙ୍କୁ ସମାପ୍ତ କରିଦେବ । ସେତେବେଳେ ଭଗବାନ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କୁ ରକ୍ଷା କରିପାରିବେ ନାହିଁ । ଆଉ ଯଦି ଜଣେ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ନିଜକୁ ଶିଷ୍ୟ ରୂପରେ ଦେଖେ ତେବେ ତୁମେ ତାଙ୍କୁ ଯେତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ଥାନରେ ସ୍ଥାପିତ କଲେ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଅହଂକାର ଭାବନା କେବେ ବି ଜାଗ୍ରତ ହେବ ନାହିଁ କାରଣ ଏହି ଭାବନା ତାଙ୍କ ଭିତରେ ନଷ୍ଟ ହୋଇ ସାରିଛି ।

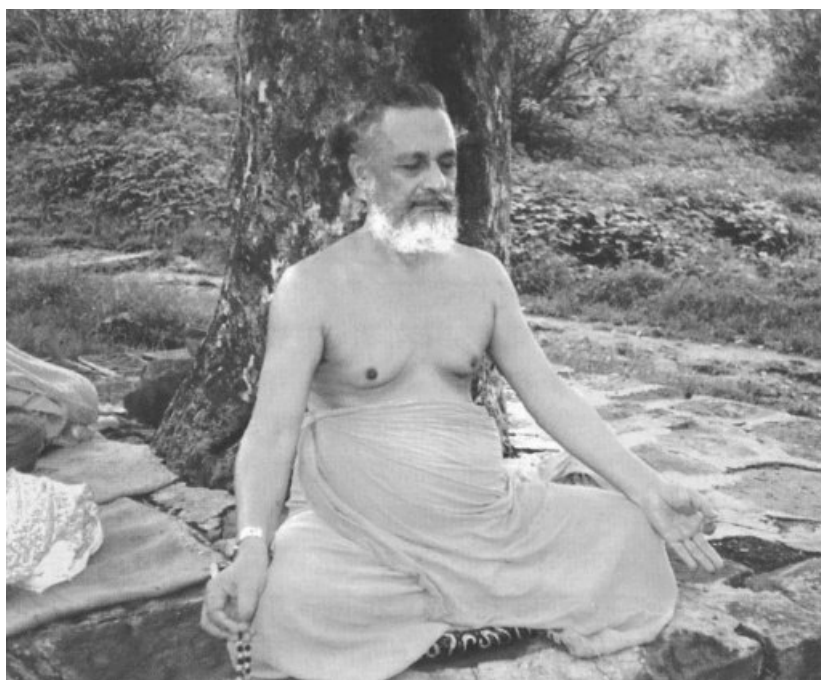
ଚାରି ପ୍ରକାରର ଗୁରୁ

ଆମର ପରମ୍ପରାରେ ଗୁରୁମାନଙ୍କୁ ଚାରିଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭାଜିତ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ହେଉଛି ବିଦ୍ବାନ ଗୁରୁଙ୍କର, ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଯୋଗୀ ଗୁରୁଙ୍କର, ତୃତୀୟ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁଙ୍କର ଓ ଚତୁର୍ଥ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଗୁରୁଙ୍କର ।

ବିଦ୍ଵାନ ବା ଜ୍ଞାନୀ ଗୁରୁ ବିଷୟର ଜ୍ଞାତା ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଜ୍ଞତାରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇ ଲୋକମାନେ ତାଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଇଥାନ୍ତି । ବିଶ୍ଵବିଦ୍ୟାଳୟରେ ଯେପରି ବିଜ୍ଞାନ ଅଧ୍ୟାପକ କେବଳ ବିଜ୍ଞାନ ଶିକ୍ଷା ଦେଇଥାନ୍ତି, ସେଥିପାଇଁ ସେ ଜଣେ ମହାନ ବୈଜ୍ଞାନିକ ହେବା ଜରୁରୀ ନୁହେଁ, ସେହିଭଳି ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ କି ବିଦ୍ଵାନ ବା ଜ୍ଞାନୀ ଗୁରୁ ସ୍ଵୟଂ ସାଧକ, ସିଦ୍ଧ ବା ଆତ୍ମଜ୍ଞାନୀ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥିବେ । ଆଇନଷ୍ଟାଇନଙ୍କର ଶିକ୍ଷକ ତାଙ୍କ ସ୍ତରର ନଥିଲେ । ବିଦ୍ଵାନ ଗୁରୁ କେବଳ ବୌଦ୍ଧିକ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରି ପାରନ୍ତି, ଅନୁଭବ ନୁହେଁ, କାରଣ ସେ ନିଜେ ସାଧନା ମାର୍ଗ ଦେଇ ଯାଇନାହାନ୍ତି । ସେ ତୁମକୁ କଣ ଠିକ୍ ଓ କଣ ଭୁଲ୍ ଏହା ଜଣାଇ ପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏହା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ କି ସେ ଏସବୁ ଶିକ୍ଷାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରିଛନ୍ତି । ପ୍ରାୟତଃ ଏ ପ୍ରକାରର ଗୁରୁ ସମାଜରେ ସମ୍ମାନୀୟ ଓ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିଏ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ଦିଅନ୍ତି, କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମକୁ ସଂଚାଳିତ କରନ୍ତି, ସଂଗଠନ ଓ ସମ୍ମିଳନୀରେ ଭାଗ ନିଅନ୍ତି ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଗୁରୁ ହେଲେ ଯୋଗୀ ଗୁରୁ । ଯୋଗୀ ଗୁରୁର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକ ନୁହେଁ । ତୁମେମାନେ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକ, ଯୋଗୀ ଗୁରୁ ନୁହେଁ । ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକ ଯୋଗ ଶିକ୍ଷା ଦିଏ କିନ୍ତୁ ଯୋଗୀ ଗୁରୁ ଯୋଗରେ ହିଁ ବଞ୍ଚନ୍ତି । ସେ ଯୋଗକୁ ଆତ୍ମସାତ୍ କରିଥାଆନ୍ତି । ସେ ନିଜ ଜୀବନ କାଳରେ ଯୋଗର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାଆନ୍ତି । ଯୋଗର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବସ୍ଥା କ’ଣ ? ମହର୍ଷି ପତଞ୍ଜଳିଙ୍କ ଅନୁସାରେ ଯୋଗର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଅବସ୍ଥା ଚିତ୍ତବୃତ୍ତିର ନିରୋଧ - “ଯୋଗଃଚିତ୍ତବୃତ୍ତିନିରୋଧଃ” । ଯାହାର ମନ ଚଞ୍ଚଳ ନୁହେଁ, ଏକାଗ୍ର, ଯିଏ ଶାନ୍ତ ଓ ସନ୍ତୁଳିତ, ଯାହାର ନିଜ ମାନସିକ ବୃତ୍ତି ଉପରେ, ନିଜ ଆଭ୍ୟନ୍ତରୀଣ ବ୍ୟବହାର ଉପରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ଅଛି ସେ ଯୋଗୀ ଗୁରୁ । ସେ ଶିକ୍ଷା କରିବା ଓ ଶିକ୍ଷା ଦେବା ଦୁଇଟି ଯାକ ପ୍ରକ୍ରିୟାକୁ ଏକା ସାଙ୍ଗରେ ଅତିକ୍ରମ କରନ୍ତି ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରକାର ଗୁରୁ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ । ସିଏ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ଅଟନ୍ତି, ଯିଏ ନିଜ ଶରୀରରେ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡର ଉର୍ଦ୍ଧାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭୂତି ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କରିପାରନ୍ତି । ଯିଏ ନିଜକୁ ପରାଶକ୍ତି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରିପାରନ୍ତି ସେ ହିଁ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ । ସେ ନିଜ ଭିତରେ ଏତେ ଉର୍ଜା ପ୍ରାପ୍ତ କରି ନିଅନ୍ତି କି ଯେ କୌଣସି ତତ୍ତ୍ଵକୁ ମଧ୍ୟ ଆବାହନ କରି

ପାରନ୍ତି । ଅବ୍ୟକ୍ତ ପରିସରର ଯେ କୌଣସି ଜିନିଷକୁ ଏକ ସାକାର ରୂପ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ଶିବତତ୍ତ୍ୱ ଓ ଶକ୍ତିତତ୍ତ୍ୱ ତାଙ୍କର ଅଧ୍ୟାନରେ ରହେ ।

ତତ୍ତ୍ୱାର୍ଥ ଗୁରୁ ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଅଟନ୍ତି । ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁ ବହୁତ କମ ଆଆନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଈଶ୍ବରଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ରହିଥାଏ । ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁ ଅବତାର ତ ନୁହଁନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ତୁମେ ଛୋଟ ବା କନିଷ୍ଠ ଅବତାର କହିପାର । ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁଙ୍କର ସଂସାର ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନଥାଏ । ତାଙ୍କର ସମ୍ପର୍କ ନିରନ୍ତର ପରମାତ୍ମା ସହିତ ହୋଇଥାଏ । ଯେପରି ତୁମେ ଓ ମୁଁ ପରସ୍ପରକୁ ସବୁବେଳେ ଦେଖିପାରୁ ସେହିପରି ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁ ଈଶ୍ବରଙ୍କୁ ନିଜ ସମ୍ମୁଖରେ ସାକ୍ଷାତ ଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ଓ ରମଣ ମହର୍ଷିଙ୍କ ପରି ମହାପୁରୁଷ ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁଙ୍କର ଶ୍ରେଣୀଭୁକ୍ତ ।

ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ମଧ୍ୟ ବ୍ରହ୍ମନିଷ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ସେ ଜଣେ ପ୍ରବୁଦ୍ଧ, ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନ ସମ୍ପନ୍ନ ମହାପୁରୁଷ ଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଥିଲା । ଏକଦା ମୁଁ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କୁ ପଚାରିଥିଲି, “ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ବହି ଲେଖିଛନ୍ତି ଓ ନିଜ ବହିରେ ଅନେକ ଗ୍ରନ୍ଥ ଓ ଶାସ୍ତ୍ରର ଅଂଶମାନ ଉଦ୍ଧୃତ କରିଛନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଏତେ ସବୁ

ଗୁରୁ ଓ ଶାସ୍ତ୍ର ପଢ଼ିବା ପାଇଁ ସମୟ କେଉଁଠାରୁ ମିଳୁଥିଲା ? ତାଙ୍କର ସମସ୍ତ ସମୟ ତ ଲେଖା-ଲେଖି କରିବାରେ ଚାଲି ଯାଉଥିବ ।” ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ନା ସେ କେବେ କୌଣସି ଗୁରୁ ପଢ଼ି ନାହାଁନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଗୁରୁର ନାମ ଓ ବିଷୟ-ବସ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଜିହ୍ୱାଗ୍ରରେ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସେ ଲେଖୁଥିଲେ ସେଥିରେ ନା କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ଥାଏ ନା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସଂଶୋଧନର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ । ଥରେ ଯାହା ଲେଖି ଦେଉଥିଲେ ତାହା ଅନ୍ତିମ ବୋଲି ଗ୍ରହଣ କରାଯାଉଥିଲା । ସେ ଏପରି ସ୍ତରର ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ ଯାହାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ସମସ୍ତ ଜ୍ଞାନ ସ୍ୱତଃ ପ୍ରସ୍ତୁତିତ ହେଉଥିଲା ।” ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଗୁରୁ ଏହିପରି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିଏ କୌଣସି ପଢ଼ା-ଲେଖା ବିନା ସବୁ କିଛିର ଜ୍ଞାନ ରଖିଥାନ୍ତି ।

ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଗୁରୁ ଥିଲେ ଓ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ । ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଉର୍ଜାର ବିସ୍ଫୋଟ ଓ ଶକ୍ତିର ଆବାହନ କରିବାରେ ସମର୍ଥ ଥିଲେ । କେବଳ ନିଜର ଉପସ୍ଥିତି ଦ୍ୱାରା ସେ ନିଜ ଆଖି-ପାଖର ବାତାବରଣକୁ ରୂପାନ୍ତରଣ କରି ପାରୁଥିଲେ । ଜଣେ ସାଧକ ଭାବରେ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ କ୍ରମାଗତ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ଅତିକ୍ରମ କରି ଚାଲିଥିଲେ । ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଦିନରେ ଯେବେ ସେ ଯୋଗର ପ୍ରଚାର ଓ ପ୍ରସାର କରୁଥିଲେ ସେବେ ସେ ଯୋଗୀ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ଉଚ୍ଚ ବୌଦ୍ଧିକ ସାଧନାରେ ସଂଲଗ୍ନ ହେଲେ ସେତେବେଳେ ସେ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ ହେଲେ । ଆଉ ୨୦୦୩ ମସିହାରୁ ସେ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଗୁରୁ ହେଲେ କାରଣ ସେ ସମୟରେ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ନିଜର ସମସ୍ତ କର୍ମ ବନ୍ଦନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲେ ।

ଗୁରୁଙ୍କର ଅବଧାରଣାକୁ ବୁଝିବା ପାଇଁ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କର ଜୀବନ ହିଁ ଉକୃଷ୍ଟ ଉଦାହରଣ । ମୁଁ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କର ଜୀବନ ଓ ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଶ୍ରୀ ଶିବାନନ୍ଦଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କ ସମ୍ପର୍କକୁ ନିକଟରୁ ଦେଖିଛି । ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର କେତେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣ ଭାବ ଥିଲା ତାହା ମୁଁ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଭାବରେ ଅନୁଭବ କରିଛି । ସେହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ସମର୍ପଣ ବଳରେ ସେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିଲେ ଓ ପରିଶେଷରେ ବ୍ରହ୍ମଜ୍ଞାନର ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶିଖର ପ୍ରାପ୍ତ କଲେ । କେହି କେହି ଗୁରୁ କେବଳ ବିଦ୍ୱାନ ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି, କେହି କେହି କେବଳ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ । କିନ୍ତୁ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରରୁ ଆଉ ଗୋଟିଏ ସ୍ତର ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲିଲେ । ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ତରର ଉପଲବ୍ଧି ସ୍ପଷ୍ଟ ଥିଲା, ମୁଜେରରେ ସେ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ଥିଲେ, ରିଖ୍‌ଆ ଯିବା ପରେ

ତାଙ୍କର ଉପଲକ୍ଷି କ'ଣ ଥିଲା ଓ ରିଖ୍‌ଆ ଛାଡ଼ିବା ସମୟରେ ସେ କ'ଣ ହୋଇଥିଲେ । ଆପଣଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରାୟ ପ୍ରତ୍ୟେକ ତାଙ୍କର ଏହି କ୍ରମ-ବିକାଶ ଓ ରୂପାନ୍ତରଣର ସାକ୍ଷୀ ହୋଇଛନ୍ତି । ପରନ୍ତୁ ଏହି ସ୍ତରଗୁଡ଼ିକର ଅର୍ଥ ଏହା ନୁହେଁ କି ଗୋଟିଏ ସ୍ତରର ଗୁରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ତରର ଗୁରୁ ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

ଗୁରୁଙ୍କୁ ଏପରି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରିବାରେ ପ୍ରୟୋଜନ କେବଳ ଏତିକି କି ଆମେ ନିଜ ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ବୁଝିପାରିବା । ଶିକ୍ଷ୍ୟ ପାଇଁ କୌଣସି ଗୁରୁ ଛୋଟ ବା ବଡ଼ ନୁହେଁ, ସମସ୍ତେ ଗୋଟିଏ ସ୍ତରର । ଏହି ଚାରି ଶ୍ରେଣୀକୁ ଉଚ୍ଚ-ନୀଚ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣରେ ଦେଖ ନାହିଁ । ବରଂ ଏସବୁକୁ ବିଭିନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନ ବ୍ୟବହାର ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ରୂପରେ ଦେଖ । ଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ଚର୍ଚ୍ଚାକୁ ଆମେ ଏବେ ଏହିଠାରେ ସମାପ୍ତ କରିବା ।

ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱର ଆଗାମୀ ଅଧ୍ୟାୟ

ବିଗତ ମାସରେ ଆମେମାନେ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ପାଳନ କଲୁ ଓ ଏହା ପ୍ରଥମ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଯାହାକୁ ଆମେମାନେ ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ପାଳନ କଲୁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି ଆଭାସ ହେଲା ଯେପରି ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ତାଙ୍କ ଉପସ୍ଥିତି ଆହୁରି ଅଧିକ ନିବିଡ଼ ହୋଇ ଯାଇଛି । ତାଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଅଭାବ କଷ୍ଟ ଦେଉ ନାହିଁ ବରଂ ଏପରି ଜଣା ଯାଉଛି ଏବେ ଆମେ ତାଙ୍କର ଆହୁରି ଅଧିକ ନିକଟତର ହୋଇଯାଇଛୁ ।

ବାସ୍ତବରେ କହିବାକୁ ଗଲେ ମୁଁ ବହୁତ କମ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ବ୍ୟତୀତ କରିଛି । ସେ କହୁଥିଲେ ତୁମେ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ବାହାରକୁ ଯାଇ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ପ୍ରାନ୍ତ ଓ ସହରରେ ପାଳନ କର ଯାହାଦ୍ୱାରା ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଏଠାକୁ ଆସି ପାରୁ ନାହାଁନ୍ତି ସେମାନେ ଏହି ଅବସରରୁ ଯେପରି ବଞ୍ଚିତ ନ ହୁଅନ୍ତୁ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିର ଅନୁଭୂତି ସର୍ବଦା ରହିଥାଏ । ଆମେ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ମୁମ୍ବାଇ, ବେଙ୍ଗାଲୁରୁ, ଚେନ୍ନାଇ ବା ଭୂଜ ଯେକୌଣସି ସ୍ଥାନରେ ପାଳନ କଲେ ମଧ୍ୟ ଏହି ଜ୍ଞାନ ସବୁବେଳେ ଥାଏ କି ଗୁରୁଜୀ ରିଖ୍‌ଆରେ ଅଛନ୍ତି ଓ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ସମାପ୍ତ ହେବା ପରେ ତାଙ୍କର ଦର୍ଶନ କରି ମୁଙ୍ଗେର ଯିବି ।

ନିଜ ଜୀବନର ପଚାଶ ବର୍ଷ ବୟସ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କୌଣସି ଗୋଟିଏ ଦିନ ଏପରି ବିତି ନାହିଁ ଯେଉଁ ଦିନ ମୁଁ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ସମାପତାକୁ ଅନୁଭବ କରିନାହିଁ । ଜନ୍ମରୁ ମୁଁ ନିଜ ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟ, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶନାରେ ରହିଛି । ପଚାଶ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ କେବେ ବି ଚିନ୍ତା କରି ନାହିଁ କି ତାଙ୍କ ବ୍ୟତୀତ ମୋର ଜୀବନ କିପରି ହେବ । ମୁଁ ସର୍ବଦା ବର୍ତ୍ତମାନରେ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରୁଥିଲି - “ଏଠାକୁ ଯାଅ, ସେଠାକୁ ଯାଅ, ଏଇଟା କର, ସେଇଟା କର”, ଯାହା କରିବାକୁ କହିଲେ ମୁଁ କରିଚାଲିଲି । ଏହା ମୋର ଶିଷ୍ୟତ୍ବର ପୂର୍ଣ୍ଣତା ଥିଲା । ଯେଉଁ ଦିନ ମୋର ଜୀବନର ପଚାଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ, ସେଦିନ ମୁଁ ନିଜକୁ ଏକୁଟିଆ ପାଏ । ପ୍ରଥମ ଥର ପାଇଁ ତାଙ୍କର ଶାରୀରିକ ଉପସ୍ଥିତି ନଥିଲା । ସେଥିପାଇଁ ମୋର ଜୀବନରେ ଏକ ବୃହତ୍ ପରିବର୍ତ୍ତନ ଆସିଛି ।

ପଚାଶ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୋର ଏକ ସାମାଜିକ ପରିଚୟ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ୨୦୧୦ ମସିହାରୁ ମୋର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଜୀବନ ଆରମ୍ଭ ହେଲା । ଆର୍ଥାତ୍ ମୁଁ ଏପରି ଅନେକ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଦାୟିତ୍ବ ଓ ପ୍ରତିବନ୍ଧରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇଗଲି, ଯାହାସବୁ ପୂର୍ବରୁ ମତେ ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟ କାଳାପରେ ସଂଲଗ୍ନ କରି ରଖୁଥିଲା । ମତେ ସନ୍ନ୍ୟାସର ଆଦର୍ଶକୁ ଅନୁକରଣ କରିବାର ସ୍ବତନ୍ତ୍ରତା ମିଳିଗଲା କାରଣ ଜୀବନର ଏହି ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟରେ ଏହା ମୋ ପାଇଁ ଅନେକ ମହତ୍ତ୍ବ ରଖେ । ପରନ୍ତୁ ନିଜ ଜୀବନର ଏହି ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ମତେ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ବନ୍ଧ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ପୁନଃ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବାର ଅଛି । ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମ ଛାଡ଼ିଲେ ବା ଯେବେ ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ମହାସମାଧିରେ ଲୀନ ହେଲେ, ଏପରି ପରିସ୍ଥିତିରେ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଓ ଧର୍ମକୁ ପୁନଃ ପରିଭାଷିତ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ଅନେକ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଏପରି କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଯେଉଁମାନେ ଏପରି କରି ପାରିଲେ ସେମାନେ ଶିବାନନ୍ଦ ପରମ୍ପରାର ପ୍ରକାଶ-ସ୍ତମ୍ଭ ହେଲେ । ଆମର ପରମ୍ପରାରେ ଯିଏ ନିଜର ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିପାରିବ ସିଏ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବ ଆଉ ଯିଏ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ସିଏ ସେହିଠାରେ ହିଁ ରହିଯିବ ।

ସେଥିପାଇଁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହିସାବରେ, ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ମତେ ନିଜର ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କରିବାର ଅଛି । କେଉଁ ଧର୍ମର ଶକ୍ତି ଏବେ ମୋର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିବ ? ଗୁରୁକୃପା ତ ନିସନ୍ଦେହ ଭାବରେ ସର୍ବଦା ରହେ । କିନ୍ତୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଭାବରେ ମତେ ଏବେ କେଉଁ ପ୍ରକାର ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ? ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀ ନିଜର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ରୂପରେ ଅତିବାହିତ କରିଲେ । ଆମେମାନେ ତାଙ୍କୁ ଗୁରୁର ଆଖ୍ୟା ଦେଇଥିଲୁ, ପରନ୍ତୁ ସେ ଏ କଥା ଭଲ ଭାବରେ ଜାଣିଥିଲେ, “ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମୁଁ ମୋ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଯିଏ କେବଳ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ଆଦେଶକୁ ପାଳନ କରୁଛି ।” ଆମେ ନିଜ ଭିତରେ ଯେଉଁ ମାନ୍ୟତା ଓ ବିଶ୍ବାସକୁ ସାଜତି ରଖୁଥାଉ ବାସ୍ତବରେ ତାହା ହିଁ ଗୁରୁତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ । ଲୋକମାନେ କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି, ଏହାଦ୍ୱାରା କୌଣସି ପାର୍ଥକ୍ୟ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ମୋର ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ କିପରି ସମ୍ପର୍କ ଅଛି ତାହା ମତେ ନିଜେ ଅନୁଧ୍ୟାନ କରିବାକୁ ହେବ । ପରିଶେଷରେ ସେ ହିଁ ମୋର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶକ । ତୁମେ ନୁହେଁ ।

ଏହି ଚିନ୍ତନ ସହିତ ମୁଁ ଏହି ସତ୍ତ୍ୱଙ୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମ ଆରମ୍ଭ କରିଛି । ଈଶ୍ବର ତଥା ଗୁରୁ, ଦୁଇ ଜଣଙ୍କର ଉର୍ଦ୍ଧା ଏକ । ଏବେ ମୁଁ ଶରୀରଧାରୀ ଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ନୁହେଁ, ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଷୟରେ କହୁଛି । ଈଶ୍ବର ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ ଏତିକି ଅଛି କି ଈଶ୍ବର ନିରାକାର ଓ ଗୁରୁ ସାକାର । ଈଶ୍ବରଙ୍କୁ ଆମେ ଦେଖି ପାରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ସାକାର ସ୍ୱରୂପକୁ ଅବଶ୍ୟ ଦେଖିପାରୁ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ଆମର ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ସାକାର ରୂପ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ଏହା ସହିତ ଆମର ଏକ ଶାରୀରିକ, ଭାବନାତ୍ମକ, ମାନସିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଯାଏ । ପରନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶରୀର ନ ରହେ ସେତେବେଳେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଅନେକ୍ଷଣ ନିଜ ଭିତରେ କରିବାକୁ ହୁଏ ଓ ଏହି ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେବାକୁ ହୁଏ କି ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହିସାବରେ ଆମର ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ କ’ଣ । ଏକଥା ଜାଣିବାକୁ ହୁଏ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ନିଜର ଶେଷ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ସାରାଂଶ

ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମୁଁ ଏହି ବିଷୟରେ ପୃଷ୍ଠଭୂମି ପ୍ରସ୍ତୁତ କଲି, ଯେଉଁଥିରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର କିଛି ମୌଳିକ ଅବଧାରଣା ବିଷୟରେ ସଙ୍କେତ ଦିଆଯାଇଛି ।

ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଅବଧାରଣାକୁ ସଠିକ୍ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସହିତ ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ବସ୍ତୁତଃ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ତୁମର ହିଁ ଅନ୍ତରାତ୍ମା । ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ପ୍ରଭେଦ ନାହିଁ, କେବଳ ଶବ୍ଦ-ଭେଦ ଅଛି । ତୁମେ ତାକୁ ଆତ୍ମା କୁହ ବା ଚେତନା କୁହ ବା ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ । ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ନିଜେ ପୂର୍ଣ୍ଣ କାରଣ ଏହା ସେହି ପୂର୍ଣ୍ଣ ପରମାତ୍ମା ତତ୍ତ୍ୱର ଅଂଶ । ପୂର୍ଣ୍ଣମଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣମିଦମ, ତାହା ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ଏହା ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ । ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ମାର୍ଗରେ ନେବା । ଏହା ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଦାୟିତ୍ୱ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷକକୁ ଗୁରୁ କୁହାଯାଏ ଏବଂ ଲୌକିକ ବିଦ୍ୟାର ଶିକ୍ଷକକୁ ଲୋକଚରର ବା ପ୍ରଫେସର କୁହାଯାଏ, ଗୁରୁ ନୁହେଁ । ଗୁରୁ ପରା-ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରି ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ମାର୍ଗକୁ ପ୍ରଶସ୍ତ କରନ୍ତି ଓ ଶିକ୍ଷକ ଅପରା-ବିଦ୍ୟା ପ୍ରଦାନ କରି ତୁମକୁ ସାଂସାରିକ ଜୀବନରେ ଆଗକୁ ନିଅନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଯିଏ ବିଶେଷ ଯୋଗ୍ୟତା, କର୍ମ ଓ ସଂସ୍କାର ସହିତ ଆସିଥାନ୍ତି ଓ ଯାହାଙ୍କୁ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ଓ ପ୍ରାରଣକୁ ପୂରଣ କରିବାର ଥାଏ । କୌଣସି ନିର୍ଜନ ସ୍ଥାନରେ ମାର୍ଗହରା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଭୋଜନର ଗନ୍ଧ କୌଣସି ଏକ ଠିକଣାରେ ପହଞ୍ଚାଇ ଦିଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୁରୁଙ୍କୁ ତାଙ୍କ ଅଜ୍ଞତାରେ ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟ ମାର୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅଣା ଯାଇଥାଏ । ଏହିପରି ମନୋନୀତ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଜୀବନ ଉଚ୍ଚ ଶକ୍ତିମାନଙ୍କ ଦ୍ୱାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ଓ ପୂର୍ବ ନିୟୋଜିତ ହୋଇଥାଏ । ସ୍ୱୟଂ ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଏହି ଜ୍ଞାନ ନଥାଏ କି ଭବିଷ୍ୟତରେ ତାଙ୍କର ଭୂମିକା କ’ଣ ହେବ, ତାଙ୍କୁ କେଉଁ ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ସିଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ଚୟନ କରାଯାଇଛି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ଏକ ଦିଶାରେ ଓ ଏପରି ଏକ ମାର୍ଗରେ ପଠାଇ ଦିଆଯାଏ ଯେଉଁଠାରୁ ସେ କେବେ ପଛକୁ ଫେରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ସଜ୍ଜା ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଆମର ପ୍ରେରକ ଓ ମାର୍ଗ-ଦର୍ଶକ ହୁଅନ୍ତି ।

ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ଗୁରୁ ସହିତ ନିଜର ଏକ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରେ ଓ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧ ଅନୁସାରେ ତାଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ଗ୍ରହଣ ଓ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବିକତାରେ ଗୁରୁ ଜଣେ ସର୍ବବ୍ୟାପକ ଶକ୍ତି । ଆଉ ଆମେ ଯେତେବେଳେ ସେହି ବ୍ୟାପକ ଶକ୍ତିକୁ ଏକ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ସୀମିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁ ସେତେବେଳେ ଗୁରୁ ଆମକୁ କହନ୍ତି, “ତୁମେ ସେହି ସଦ୍‌ଗୁରୁର ଅନ୍ୱେଷଣ କର ଯିଏ ତୁମ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି । ମୁଁ ତୁମକୁ ଭିତରକୁ ଯିବାରେ, ସ୍ୱିଚ୍ ଖୋଜିବାରେ ସାହାଯ୍ୟ କରି ପାରିବି ।

କିନ୍ତୁ ଥରେ ସେହି ସ୍ଥିତି ଚାଲୁ ହୋଇଗଲେ ତୁମେ ନିଜେ ସେହି ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ ଦେଖିବ ।” ଆଉ ସେତେବେଳେ ବାହାରର ଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ତୁମ ଭିତରେ ପ୍ରବେଶ କରିଯାଆନ୍ତି ।

ଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଏତିକି ହିଁ କହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି । ମୁଁ ଏକଥା କହୁନାହିଁ କି ଗୁରୁ ଏପରି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ବା ସେପରି ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଅନ୍ତତଃ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ କିପରି କହିପାରିବ କି ଗୁରୁ କେଉଁପରି ହେବା ଉଚିତ୍ ? ମତେ ତ ଏକଥା ବହୁତ ଅଭୁତ ଲାଗେ । ସମସ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କ ବିଷୟରେ ଗ୍ରନ୍ଥ ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛନ୍ତି କିନ୍ତୁ ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ବିଷୟରେ କେହି ଗୋଟିଏ ଲେଖା ଲେଖିବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହେଁ । ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ବିଷୟରେ ଓ ଶିଷ୍ୟର ସେହି ଧର୍ମ ଓ କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ, ଯାହା ବାହ୍ୟ ଓ ଅନ୍ତର ଦୁଇଟି ସ୍ତରରେ ତାକୁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ବ ସହିତ ଯୋଡ଼ିଥାଏ, ସେ ସମସ୍ତ ବିଷୟରେ ମୁଁ ଗ୍ରନ୍ଥଟିଏ ଲେଖିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।

ମାନବ ସତ୍ତାବ ଓ ଏହାର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା

୬ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୦

ସାରାଂଶ

ମୁଁ ସେହି ଘଟଣା ବିଷୟରେ ଆପଣମାନଙ୍କୁ କହିଛି, ଯେଉଁଥିରେ ଗୁରୁପୀଠରେ ସଲିତା ନ ବଦଳାଇ ଓ ଆଉ ତେଲ ଦିଆ ନଯାଇ ଦୀପଟି ନିରନ୍ତର ୧୨ ଦିନ ପାଖାପାଖି ଜଳିଥିଲା । ଏହି ଘଟଣାରୁ ଏକ ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରଶ୍ନ ଉଠେ, ତେଲ ନ ଦିଆଯାଇ ଓ ସଲିତାକୁ ଉଷ୍ମ ନକରି କିଏ ଏତେ ଦିନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ୟୋତିକୁ ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ କରି ରଖିଲା ? ଉତ୍ତରରେ ମନ ନିଜକୁ ନିଜେ କହେ କି କୌଣସି ପ୍ରକାରର ଶକ୍ତି । ଲୋକମାନେ ଏହାକୁ ଏକ ଚମତ୍କାର ବା ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଜନକ ଘଟଣା କହି ପାରନ୍ତି । ଏହା ଲୋକମାନଙ୍କର ନିଜର ମାନସତା । କିନ୍ତୁ ସେହି ପ୍ରଜ୍ଜ୍ୱଳିତ ଜ୍ୟୋତିରୁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଏକ କଥାର ସଙ୍କେତ ମଧ୍ୟ ମିଳୁଛି ଯାହା ଚମତ୍କାର ନୁହେଁ କି ବିସ୍ମୟକର ଘଟଣା ନୁହେଁ । ଏହି ସଙ୍କେତ ଏକ ବିଶେଷ ଉର୍ଜା, ଏକ ବିଶେଷ ଶକ୍ତିର ଉପସ୍ଥିତି । ଏକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ତତ୍ତ୍ୱର ଅସ୍ତିତ୍ୱ ଯାହା ଅନ୍ୟ ପାଞ୍ଚଟି ତତ୍ତ୍ୱ ଯଥା - ପୃଥିବୀ, ଜଳ, ଅଗ୍ନି, ବାୟୁ ଓ ଆକାଶକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରେ ।

ଏହି ଷଷ୍ଠ ତତ୍ତ୍ୱ ବିଶୁଦ୍ଧ ଉର୍ଜା, ଶକ୍ତିର ଘନିଭୂତ ସ୍ୱରୂପ । ସନ୍ନ୍ୟାସ ଓ ଗୁରୁ ପରମ୍ପରାରେ ଏହା କୁହାଯାଏ କି ସିଦ୍ଧଗୁରୁ ମୃତ୍ୟୁ ଉପରାନ୍ତ ମଧ୍ୟ ନିଜର ଚେତନା ହରାନ୍ତି ନାହିଁ । ବରଂ ତାଙ୍କର ଚେତନା ଆହୁରି ଅଧିକ ଜାଗ୍ରତ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ

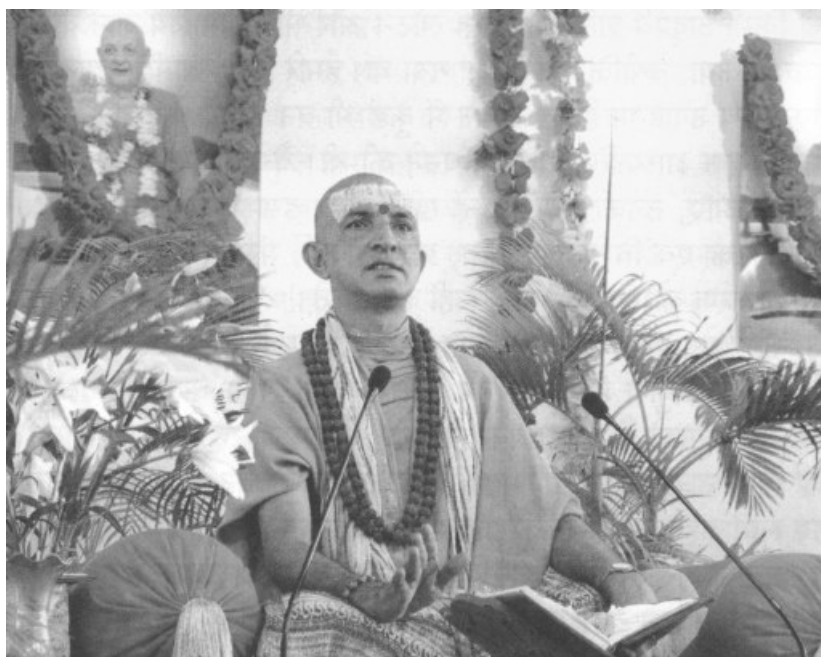
ହୋଇଯାଏ । ପ୍ରକାଶର ରୂପ ନେଇ ସେହି ଚେତନା ସେହିସବୁ ବିଶେଷ ସ୍ଥାନରେ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁଠାରେ ଆରାଧନା, ଅନୁଷ୍ଠାନ, ପ୍ରାର୍ଥନା, ଧ୍ୟାନ ଆଦି କରାଯାଏ । ଯେଉଁଠାରେ ମନର ଅବସ୍ଥା ସକାରାତ୍ମକ ହୋଇଥାଏ । ସେଠାରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଅବଶ୍ୟ ସାକାର ହୋଇପାରେ ।

ହୋଇପାରେ କି ଅବୁଝା ଲୋକମାନେ ଏହି ଘଟଣାକୁ କୌଣସି ଭୂତ-ପ୍ରେତ ବା ପିଶାଚର କାମ ବୋଲି କହିପାରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଗୁରୁପାଠରେ ଭୂତ-ପ୍ରେତ ପ୍ରବେଶ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ । ଯଦି ଭୂତ-ପ୍ରେତ ପ୍ରବେଶ କରିବେ ତେବେ ତୁରନ୍ତ ରୂପାନ୍ତରିତ ହୋଇଯିବେ । ଏହି ଘଟଣା ପଛରେ ଈଶ୍ବର ମଧ୍ୟ ନାହାଁନ୍ତି କାରଣ ଈଶ୍ବର ତ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ । ଏହାର କାରଣ ତ କେବଳ ଗୁରୁ ହୋଇପାରନ୍ତି, ଯିଏ ଏହା ଜଣାଇ ଦେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି କି ମୁଁ ସର୍ବଦା ବିଦ୍ୟମାନ ।

ଗୁରୁ ଚଞ୍ଚୁ - ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଭୌତିକ ଜୀବନରେ ଈଶ୍ବରଙ୍କ ଶକ୍ତିର ପ୍ରତିନିଧିତ୍ୱ କରେ । ଈଶ୍ବର ଅବ୍ୟକ୍ତ ଆଉ ଗୁରୁ ଶକ୍ତି ବ୍ୟକ୍ତ । ସେହି ଶକ୍ତି, ଯାହା ଅସୀମ ଓ ସର୍ବବ୍ୟାପୀ, ତାହାକୁ ଈଶ୍ବର କୁହାଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ସେହି ଶକ୍ତି ପୃଥିବୀ ଉପରେ ଗୋଟିଏ ରୂପ, ଗୋଟିଏ ଆକାର ଓ ଗୋଟିଏ ଶରୀର ଧାରଣ କରି ଜନ୍ମ ନିଏ ସେତେବେଳେ ଏହାକୁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ, ଆତ୍ମା ବା ଚେତନାର ସଂଜ୍ଞା ଦିଆଯାଏ । ଯେଉଁ ଆତ୍ମା ଆମର ଜୀବନରେ ପ୍ରବେଶ କରେ ତାହାକୁ ଆମ ନିଜ ଭିତରେ ସ୍ଥିତ ସଦ୍‌ଗୁରୁର ସଂଜ୍ଞା ପ୍ରଦାନ କରୁ ।

ତତ୍ତ୍ୱ ଦୁଇଟି ହୋଇଥାଏ, ଆତ୍ମା ତଥା ପରମାତ୍ମା । ପରମାତ୍ମା ସତ୍-ସ୍ୱରୂପ । ଏହା ସଦ୍‌ଗୁରୁ ରୂପରେ ଆମର ଜୀବନରେ ପ୍ରକଟ ହୋଇ ଆମକୁ ଜୀବନର ଅନୁଭୂତି କରାଏ । ଏହା ଆମକୁ ଅବିଦ୍ୟାର ଅନ୍ଧକାରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ନିଜକୁ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରକାଶରେ ସ୍ଥାପିତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରେ । ଆଉ ଏହା ହିଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଅନ୍ତରାତ୍ମାର ଅଭିଳାଷ ହୋଇଥାଏ । ଆପଣଙ୍କର ମନ ଧନ, ସମ୍ପତ୍ତି, ସନ୍ତାନ, ନାମ ଓ ଯଶ ଚାହିଁପାରେ । ପରନ୍ତୁ ଆତ୍ମାର ଅଭିଳାଷ ମନର ଅଭିଳାଷ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ । ଆତ୍ମାର ଅଭିଳାଷ ଅନ୍ଧକାରକୁ ଦୂରକରି ପରମାତ୍ମା ସହିତ ଏକାକାର ହେବା ।

ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ଶକ୍ତି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ରୂପରେ ଜୀବନରେ ପ୍ରକଟ ହୁଏ ଓ ଏହି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଆମକୁ ପୁନଃ ପରମାତ୍ମାଙ୍କ ସହିତ ମିଶାଇବାର କାମ କରେ । ଏହି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ

ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତି, ପଶୁ ଓ ଜୀବ ମଧ୍ୟରେ ରହିଛି । ଏହି ସଂସାରରେ ଏପରି କୌଣସି ପ୍ରାଣୀ ନାହିଁ ଯାହା ଭିତରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ନାହିଁ । ଯେପରି ଜୀବନ ମନ ତଥା ଏହାର କାମନା, ଇଚ୍ଛା ଦ୍ୱାରା ସଂଚାଳିତ ହୋଇଥାଏ ସେହିପରି ଆତ୍ମାର ଯିଏ ପ୍ରେରକ ତତ୍ତ୍ୱ, ଯିଏ ତାକୁ ପୁନଃ ନିଜର ସ୍ୱାମୀ ସହିତ ସମ୍ମିଳିତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରେରିତ କରେ ତାହା ହେଲା ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ।

ଯେଉଁବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ସାକ୍ଷାତକାର କରନ୍ତି ସେ କାଳାନ୍ତରରେ ଗୁରୁ ହୁଅନ୍ତି । ତୁମମାନଙ୍କୁ ସେହି ତତ୍ତ୍ୱକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ପାଇଁ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହୁଏ, ଏହାକୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ସଂଘର୍ଷ ଦେଇ ଯିବାକୁ ହୁଏ, ମନର ତାଡ଼ନା ସହିବାକୁ ହୁଏ । କିନ୍ତୁ ଗୁରୁ ଜଣେ ଚୟନ କରାଯାଇଥିବା ବ୍ୟକ୍ତି । ସେ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ସନ୍ଦେଶ ବାହକ ରୂପରେ ଧରାରେ ଜନ୍ମ ନେଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ନିଜ ସହିତ ଆବଶ୍ୟକୀୟ ସଂସ୍କାର, କର୍ମ ଓ ପ୍ରାରବ୍ଧକୁ ଆଣିଥାଆନ୍ତି । ଈଶ୍ୱରଙ୍କ କୃପାରେ ତାଙ୍କର ଚେତନା ଓ ଶକ୍ତି ଶୈଶବ ଅବସ୍ଥାରୁ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ । ସେ ସମାଜକୁ ପ୍ରେରଣା ଦେଇଥାନ୍ତି ଓ ସମାଜ ପାଇଁ ଆଦର୍ଶ ହୋଇଥାନ୍ତି । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପ୍ରୟାସ ବିନା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ

ମାର୍ଗକୁ ଅଣାଯାଇ ଥାଆନ୍ତି । ଏପରି ଜଣାଯାଏ କି ତାଙ୍କୁ ଯେପରି କୌଣସି ଜିନିଷ ଆକର୍ଷିତ କରୁଛି । ସେ ଏହି ଆକର୍ଷଣର ପ୍ରତିରୋଧ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ । ଆଉ ପରିଶେଷରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଥରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରମ୍ପରାରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସମାଜ କିମ୍ବା ପରିବାର ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପାରେ ନାହିଁ, କାରଣ ସ୍ୱୟଂ ଭଗବାନ ତାଙ୍କର ପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ କରନ୍ତି । ଏପରି ମହାପୁରୁଷ କୌଣସି କାର୍ଯ୍ୟର ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଆସନ୍ତି । ଆଉ ସେଥିରେ ହିଁ ସଂଲଗ୍ନ ରହନ୍ତି । ଭଗବତ୍ ଗୀତାରେ ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ କହିଛନ୍ତି (୪:୭)-

ଯଦା ଯଦା ହି ଧର୍ମସ୍ୟ ଗ୍ଳାନିର୍ଭବତି ଭାରତ ।

ଅଭ୍ୟୁତ୍ଥାନମଧର୍ମସ୍ୟ ତଦାତ୍ମନଂ ସ୍ତଜାମ୍ୟହମ୍ ॥

‘ଯେବେ-ଯେବେ ଧର୍ମର ହାନି ହୁଏ ଓ ଅଧର୍ମର ପ୍ରାଦୁର୍ବାତା ହୁଏ ସେବେ-ସେବେ ମୋର ଆସିବାର ହୁଏ ।’

ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟଙ୍କର ଉଦାହରଣ ଅଛି ଯିଏ ଆଠ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଘର-ପରିବାର ତ୍ୟାଗ କରି ସନ୍ନ୍ୟାସ ଗ୍ରହଣ କରିଥିଲେ । ଏହା ତାଙ୍କର ପ୍ରାରଣ ଥିଲା କି ସେ ସବୁକିଛି ତ୍ୟାଗକରି ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହୁଅନ୍ତୁ । ଆଉ ସେହି ବାଳକ ପରବର୍ତ୍ତୀ ସମୟରେ ଆମ ପରମ୍ପରାର ଆଦିଗୁରୁ, ଆଦି-ପ୍ରଣେତା ରୂପେ ପରିଚିତ ହେଲେ । ରମଣ ମହର୍ଷି ନିଜ ଘରୁ ପରିବା କିଣିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ ଆଉ ଅରୁଣାତଳରେ ଯାଇ ପହଞ୍ଚିଲେ । ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କୁ କୌଣସି ଅଦୃଶ୍ୟ ଶକ୍ତି ଭାରତ ଫେରିବା ପାଇଁ ଓ ହିମାଳୟ ଯିବା ପାଇଁ ବାଧ୍ୟ କଲା କାରଣ ତାଙ୍କର ଆସି ଯାଇଥିଲା । ଆମର ଗୁରୁ ସ୍ୱାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀ ଆଉ ଏକ ଉଦାହରଣ । ସେ ଜୀବନରେ କିଛି ବି ହୋଇ ପାରିଥାନ୍ତେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ନିୟତିରେ ଏକ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିଭୂତି ହେବାର ଥିଲା । ସେ ଏହି ମାର୍ଗକୁ ନିଜ ଜଞ୍ଜାରେ ଆସି ନଥିଲେ, ତାଙ୍କର ନିୟତି ତାଙ୍କୁ ଟାଣି ଆଣିଥିଲା । ଏପରି ଭାବରେ ଆମେ ଦେଖୁ କି ଗୁରୁଙ୍କର ଏକ ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱ, ପ୍ରାରଣ, କର୍ମ, ସଂସ୍କାର ଓ ପ୍ରୟୋଜନ ଥାଏ । ସାଧାରଣ ଲୋକ ଏହାର ଅନୁକରଣ କରି ପାରିବେ ନାହିଁ ।

ତୁମେମାନେ ଇଚ୍ଛା-ଗ୍ରସ୍ତ, ମୋହ-ଗ୍ରସ୍ତ ଅଟ, ତୁମ ଉପରେ ଘର-ପରିବାର ଓ ସମାଜର ଅଙ୍କୁଶ ଅଛି । ଯଦି ତୁମେ ଆଶ୍ରମ ଯିବା ପାଇଁ ଚାହଁ ତେବେ ଗୁରୁଜନମାନେ

ପଚାରନ୍ତି, “ସାଧୁ ହେବା ପାଇଁ ଆଶ୍ରମ ଯାଉଛ କି ?” ତୁମ ଭିତରେ ତ ସେହି ବିଶିଷ୍ଟ ସଂସ୍କାର ନାହିଁ । ସେହି ସଂସ୍କାର ଈଶ୍ବରଦତ୍ତ । ସେହି ସଂସ୍କାରକୁ ଆମେମାନେ ସତ୍-ସଂସ୍କାର କହୁ କାରଣ ତାହା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସତ୍ୟ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଥାଏ, ଅସତ୍-ସଂସ୍କାର ମନୁଷ୍ୟକୁ ସଂସାର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରିଥାଏ । ଅସତ୍ତର ଅର୍ଥ ତାମସିକ ଏବଂ ରାଜସିକ । ସଂସାରର ମୋହ-ମାୟା ତୁମକୁ ଭଲ ଲାଗେ, ସଂସାରର ଚମକ-ଦମକ ତୁମକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ । ଏକ ଭଲ ବଙ୍ଗଳା ବା ଗାଡ଼ି ଦେଖିଲେ ତାକୁ ପାଇବାର ଲାଲସା ତୁମ ଭିତରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ତୁମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଭୌତିକତାରେ ଲିପ୍ତ ହୋଇ ରହିଛ । କିନ୍ତୁ ସତ୍-ସଂସ୍କାର ମନୁଷ୍ୟକୁ ମୋହ-ମାୟାରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଆତ୍ମାଭିମୁଖୀ ଓ ଈଶ୍ବରାଭିମୁଖୀ କରେ ଓ ଅନ୍ତରାତ୍ମାରେ ସ୍ଥିତ ସତ୍-ସ୍ବରୂପର ଦର୍ଶନ କରାଏ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ସତ୍-ସ୍ବରୂପର ଓ ସଦ୍‌ଗୁରୁଙ୍କର ଦର୍ଶନ ହୋଇଯାଏ ସେତେବେଳେ ସେ ଈଶ୍ବରଙ୍କ ସମୀପକୁ ଆସିଯାଏ । ଏହା ହିଁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ବର ଅନୁଭବ ।

ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ଭାବନ୍ତି, ଦିନେ ମୁଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପରି ମହାନ ହୋଇଯିବି । କେତେ ବଡ଼ ଭୁଲ ଏହା ! ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଗୁରୁ ହେବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ନୁହେଁ, ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଆସିଛ, କାହିଁକି ନା ନିଜର ଜୀବନ ଯାତ୍ରାକୁ ସମ୍ପନ୍ନ କରିପାରିବ । ତୁମକୁ ଏହି ସିଦ୍ଧାନ୍ତକୁ ମାନି ଚାଲିବାକୁ ହେବ, ଏହା ନୁହେଁ କି ତୁମେ ଦିନେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ପରି ହୋଇଯିବ । ଏହା ତ ତୁମର ଅହଂକାର ଓ ମହତ୍ତ୍ବକାଂକ୍ଷାର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଯଦି ତୁମେ ଏପରି ଚିନ୍ତା କରୁଛ ଓ ଏହାକୁ ମାନୁଛ ତେତେ ତୁମେ ଗୁରୁ କଣ ଶିଷ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଶିଷ୍ୟ ଛାଡ଼, ନିଜକୁ ସାଧକ କହିବାର ଯୋଗ୍ୟ ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ ।

ସିଧା କଥା ଓ ସତ୍ୟ ଏହା କି ଗୁରୁ ହେବା ପାଇଁ ନା ତୁମର ପ୍ରାରହ ଅଛି ନା ସଂସ୍କାର । ତା ହେଲେ ତୁମେ ପୁଣି କଣ ହୋଇ ପାରିବ ? ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ । ତୁମେ ଜଣେ ଭଲ ଶିଷ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ କର୍ମ, ସଂସ୍କାର ଓ ପ୍ରାରହ ଅର୍ଜନ କରିପାରିବ । ଯଦି ତୁମେ ନିଜର କର୍ମକୁ ସୁଧାରି ପାରିବ ତେବେ ହୋଇପାରେ କି ଦିନେ ଭଗବାନ ତୁମକୁ ସେହି ପ୍ରବଳ ଗୁରୁ-ଶକ୍ତିକୁ ଗ୍ରହଣ କରିବାର କ୍ଷମତା ପ୍ରଦାନ କରିପାରନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ବକୁ ମନ ବା ବୁଦ୍ଧି ଦ୍ବାରା ଗ୍ରହଣ କରାଯାଇ ପାରେ ନାହିଁ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନରେ ଏପରି ଏକ ସନ୍ଧି କ୍ଷଣ ଆସେ ଯାହା ସମ୍ବୁଦ୍ଧରେ ବୁଦ୍ଧି ବାଧା ହୋଇଯାଏ,

ଭାବନା ମଧ୍ୟ ବାଧା ହୋଇଯାଏ । ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ସାକ୍ଷାତକାର ସେତେବେଳେ ସମ୍ଭବ ହୋଇଥାଏ ଯେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧି ଓ ଭାବନାର ଅତିକ୍ରମଣ ହୋଇଥାଏ ଓ ଆତ୍ମାର ସମ୍ବନ୍ଧ ସିଧା ପରମାତ୍ମା ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ହିଁ ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନର ଅବସ୍ଥା, ଏହା ହିଁ ଈଶ୍ୱର ସାକ୍ଷାତକାରର ଅନୁଭବ ।

ଯେଉଁଠାରେ ସାଧନା ଓ ଉପାସନା କରାଯାଏ ସେଠାରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଅନୁଭବ ସହଜରେ ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ । ଏପରି ସ୍ଥାନରେ ସତ୍-ସଂସ୍କାର ମିଳିଥାଏ, ମନକୁ ଶାନ୍ତି ମିଳେ । ବିଦ୍ୟୁତ୍‌ର ପ୍ରକାଶ ଚତୁର୍ଦିଗରେ ଖେଳାଇ ହୋଇ ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ସେହି ଖେଳାଇ ହୋଇ ରହିଥିବା ପ୍ରକାଶକୁ ଗୋଟିଏ ବିନ୍ଦୁରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ କରି ଦେବ ତେବେ ସେହି ପ୍ରକାଶର ସ୍ୱରୂପ ହୋଇଯିବ ‘ଲେଜର’ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଯେଉଁଠାରେ ଆରାଧନା, ତପସ୍ୟା, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ସମର୍ପଣ ଅଛି ସେହିଠାରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଘନୀକରଣ ହୋଇଥାଏ ଓ ମନୁଷ୍ୟକୁ ସେହି ଉର୍ଜାର ଆଭାସ ମିଳିପାରେ । ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନରେ ଯେଉଁ ଘଟଣା ଘଟିଲା ତାହା ଏ କଥାକୁ ଦର୍ଶାଏ କି ସେଠାରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ଘନୀକରଣ ହୋଇଛି । ଯେଉଁ ତତ୍ତ୍ୱର ଅନୁସନ୍ଧାନ ଜଣେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧକ ଜୀବନସାରା କରେ ସେହି ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ଏହି ସ୍ଥାନରେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଚାରି ପ୍ରକାରର ଗୁରୁ - ଯେଉଁ ଲୋକମାନେ ଗୁରୁ ସଂସ୍କାରରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଚାରିଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ଗୁରୁଙ୍କର ବିକାଶକୁ ଦର୍ଶାଇ ନଥାଏ ବରଂ ପରସ୍ପରର ସମାନ୍ତରାଳ ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁ ହେବା ଏକ ସଂସ୍କାର, ଏକ ଅବଶ୍ୟାସୀ ପ୍ରାରବ୍ଧ । ଏଣୁ ଈଶ୍ୱର ଏହାକୁ ଯେ କୌଣସି ରୂପରେ ପୂରା କରିବାକୁ ଚାହୁଁବେ, ଏହାକୁ ସାକାର କରିବାକୁ ତ ହେବ । ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ଅନେକ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ସେହି ସବୁ ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ମିଳିତ ହୋଇ ସଙ୍ଗୀତ ସୃଷ୍ଟି କରନ୍ତି । ସେହି ବାଦ୍ୟ ଯନ୍ତ୍ର ହାରମୋନିୟମ ହେଉ ବା ବଇଁଶୀ ବା ସିତାର ହେଉ, ବଜାଇଲେ ସେଥିରୁ ମଧୁର ସ୍ୱର ହିଁ ବାହାରି ଥାଏ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଚାରିପ୍ରକାର ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ମଧୁର ସଙ୍ଗୀତ ହିଁ ନିସ୍ତୃତ ହୋଇଥାଏ । ଜଣେ ଗୁରୁ ଅନ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ଛୋଟ ବା ବଡ଼ ହୋଇ ନଥାନ୍ତି ।

ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀ ହେଲା ବିଦ୍ୱାନ ଗୁରୁଙ୍କର । କୁହାଯାଏ କି ତାଙ୍କର

ଜିହ୍ଵାରେ ସରସ୍ଵତୀ ବିରାଜମାନ । ସେମାନେ ସମସ୍ତ ବିଷୟ ଅଧ୍ୟୟନ କରିଥାନ୍ତି । ସବୁ କିଛି ଜାଣିଥାନ୍ତି ଓ ଯେ କୌଣସି ବିଷୟ ଉପରେ ବକ୍ତବ୍ୟ ଦେଇ ପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଯେ ସାଧକ ହୋଇଥିବେ ଏକଥା ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ପରନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ଵ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ । ଏକଥା ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ ନୁହେଁ କି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ବିଭିନ୍ନ ସୋପାନ ବିଷୟରେ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ ଅନୁଭବ ସେମାନଙ୍କର ହୋଇଥିବ । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଉତ୍ତମ ବକ୍ତା ହୋଇଥାନ୍ତି ଏବଂ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜ୍ଞାନର ପ୍ରଚାର-ପ୍ରସାର କରିବା ହୋଇଥାଏ ।

ଯୋଗୀ ଗୁରୁ ଦ୍ଵିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ସେହି ସବୁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆସନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ନିଜ ମନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିପାରନ୍ତି । ଯେଉଁମାନେ ନିଜର ବାଣୀ, ବିଚାର ଓ ବ୍ୟବହାରରେ ସଂଯମତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନ ସନ୍ତୁଳିତ ଓ ଶାନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଅନୁକରଣୀୟ ଆଦର୍ଶ ସ୍ଥାପିତ କରିଥାନ୍ତି ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରକାରର ଗୁରୁ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ କୌଣସି ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ ଯିଏ ମନ୍ତ୍ର-ଯନ୍ତ୍ର, ମଣ୍ଡଳ ମାଧ୍ୟମରେ ଯାଦୁ ବା ଚମତ୍କାର କରେ । ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ ଜଣେ ସିଦ୍ଧ ପୁରୁଷ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିଏ ସୁକ୍ଷ୍ମ ଉର୍ଜା ସବୁକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରିପାରନ୍ତି । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁର ଉଦାହରଣ । ଯଦିଓ ଦୁନିଆ ପାଇଁ ସେ ଜଣେ ଉନ୍ନତ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲେ କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ସେ ଏତେ ଉଚ୍ଚ ସ୍ତରର ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ ଥିଲେ କି ତାଙ୍କର ସ୍ଵର୍ଗ ମାତ୍ରେ ହିଁ ସ୍ଵାମୀ ବିବେକାନନ୍ଦଙ୍କୁ ବ୍ରହ୍ମାଣ୍ଡୀୟ ଚେତନାର ଅନୁଭବ ହୋଇଗଲା ।

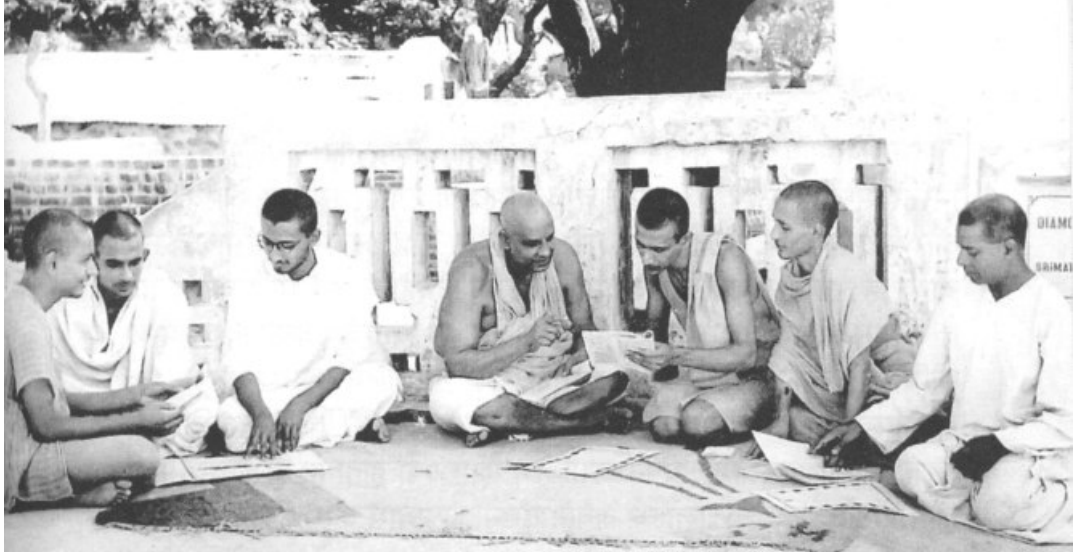
ଆମ ଦେଶର ମହାନ ସନ୍ଥ ବାବା ନିତ୍ୟାନନ୍ଦ ମଧ୍ୟ ତାନ୍ତ୍ରିକ ଗୁରୁ ଥିଲେ । ଅନ୍ୟ ଏକ ଉଦାହରଣ ହେଲା ଆମର ନିଜ ଗୁରୁ ସ୍ଵାମୀ ଶ୍ରୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀ । କିଛି ନ କହି, ନ ଶୁଣି ଆମକୁ ସବୁ କିଛି ଶିଖାଇ ଦେଇଛନ୍ତି । ମତେ ତ ନିଶ୍ଚିତ ଭାବରେ ବହୁତ କିଛି ଶିଖାଇଛନ୍ତି । ଆଉ ମତେ ଜଣା ପଡ଼ିଲା ନାହିଁ କି ମୁଁ ଶିଖୁଛି ବୋଲି । ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ଗଭୀର ନିଦ୍ରାରେ ଶୋଇ ଯାଉଥିଲି ସେତେବେଳେ ସେ ମୋତେ ସବୁ କିଛି ଶିଖାଉ ଥିଲେ । ଏହା ‘ସମ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣ’ ପ୍ରକ୍ରିୟା ଥିଲା । ଏହା ଭିନ୍ନ ବିଷୟ କି ଏହାକୁ ସେ କିପରି ସମ୍ପାଦନ କରୁଥିଲେ କିନ୍ତୁ ଯାହା ହେଉଥିଲା ତାହା ସମ୍ପ୍ରେକ୍ଷଣ ଥିଲା । ବାସ୍ତବରେ

ସେ ଏହି କାର୍ଯ୍ୟ ଆମ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ କରିଛନ୍ତି । ଯଦି ଆମେ ଏଥି ପ୍ରତି ସଜାଗ ହୋଇ ନାହିଁ ତେବେ ଏହା ଆମର ଦୋଷ । ଯେପରି ସୂର୍ଯ୍ୟ ନିଜର କିରଣ ସମସ୍ତଙ୍କ ଉପରେ ସମାନ ଭାବରେ ପକାଇଥାଏ, ସେହିପରି ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କର ଅନୁଗ୍ରହ ଆମମାନଙ୍କୁ ସମାନ ରୂପରେ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ।

ତତ୍ତ୍ୱ ପ୍ରକାରର ଗୁରୁ ହେଲେ ବ୍ରହ୍ମନିଷ୍ଠ ଗୁରୁ । ସେ ଦୈହିକ ସଚେତନତାରୁ ଉର୍ଦ୍ଧ୍ୱକୁ ଯାଇ ସାରିଥାନ୍ତି । ସେ ସମାଜିକ ବନ୍ଧନ ଓ ମାନସିକ ଲଜ୍ଜାର ପରିସରରେ ବାନ୍ଧି ହୋଇ ନଥାନ୍ତି । ଯଦିଓ ଶରୀରଧାରୀ ହୋଇଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ସେ ଜଣେ ଅବଧୂତ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିଏ ଶରୀରରେ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଚେତନାକୁ ଅବତରଣ କରାଇଥାନ୍ତି । ଭୌତିକ ଶରୀରରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସୂକ୍ଷ୍ମ ଚେତନାକୁ ଅନୁଭବ କରି ପାରନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ଓ ଶିକ୍ଷକ - ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଭୂମିକାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ହେଲେ ଆମକୁ ପ୍ରଥମେ ଅନ୍ୟ କିଛି ବୁଝିବାକୁ ହେବ । ଜୀବନରେ ଚାରିଟି ପୁରୁଷାର୍ଥ ଅଛି, ଯାହା ମଧ୍ୟରୁ ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟିକୁ ଅର୍ଥ ଓ କାମ କୁହାଯାଏ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆମକୁ ଅର୍ଥ ଓ କାମ ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବାପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରନ୍ତି, ଯିଏ ଆମକୁ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରନ୍ତି ସେ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଜୀବନର ଶେଷ ଦୁଇଟି ପୁରୁଷାର୍ଥ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ । ଯିଏ ଆମକୁ ଏହି ଦୁଇଟି ପୁରୁଷାର୍ଥକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରଶିକ୍ଷିତ କରନ୍ତି ସେ ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଗୁରୁ ଆମକୁ ଧାର୍ମିକ ଓ ସଦାଚାରୀ ଜୀବନର ସିଦ୍ଧାନ୍ତ ଶିଖାଇଥାନ୍ତି, ଆମକୁ ନିଜ ଦୁଃଖ ନିବାରଣ କରିବାରେ ଉପାୟ ବତାଇଥାନ୍ତି ଓ ମନର ଶାନ୍ତ, ସୌମ୍ୟ ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ମାର୍ଗ ଦର୍ଶାଇଥାନ୍ତି ।

ଯେପରି ଶିକ୍ଷକ ଆମକୁ ଲୌକିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରଦାନ କରି ନିଜର ଦାୟିତ୍ୱ ପୂରା କରିଥାନ୍ତି, ସେହିପରି ଗୁରୁ ଆମକୁ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରଦାନ କରି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରନ୍ତି । ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ଆମ ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଭୂମିକା କେବଳ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧିତ । ଅର୍ଥ ଓ କାମ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ନାହିଁ । ଏହିପରି ଆମେ ଦେଖୁ କି ଜୀବନର ଚାରିଟି ସୋପାନରେ ଶିକ୍ଷକର ଭୂମିକା ପ୍ରଥମ ଦୁଇଟି ସୋପାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଅର୍ଥ ଓ କାମ ପ୍ରାପ୍ତିରେ ସୀମିତ ରହିଥାଏ ଓ ଗୁରୁର ଭୂମିକା ଅନ୍ତିମ ଦୁଇଟି ସୋପାନ ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମ ଓ ମୋକ୍ଷ ଅର୍ଜନରେ ରହିଥାଏ ।

ଚାରି ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟ

ସମାଜରେ ଚାରି ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟ ଦେଖା ଯାଆନ୍ତି । ପ୍ରଥମ ବର୍ଗକୁ ଆର୍ତ୍ତ କୁହାଯାଏ । ଏହି ବର୍ଗରେ ସେହିସବୁ ଲୋକ ଆସନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଜୀବନରେ ଦୁଃଖ ଓ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରନ୍ତି, ଯାହାର ଜୀବନରେ ଚିନ୍ତା ଓ ସମସ୍ୟା ଅଛି, ଯିଏ ନିଜର ସ୍ଥିତିକୁ ସୁଧାରିବା ପାଇଁ ନିରନ୍ତର ସଂଘର୍ଷ କରୁଛି । ଦ୍ଵିତୀୟ ବର୍ଗ ଅର୍ଥାଥୀ ଲୋକମାନଙ୍କର ଯେଉଁମାନେ ସ୍ଵ-କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଓ ସ୍ଵାର୍ଥୀ ହୋଇଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଯାହା ପସନ୍ଦ ଆସେ ତାକୁ ସେ ହାସଲ କରିବା ପାଇଁ ଚାହାଁନ୍ତି । ତାଙ୍କୁ ଲାଗେ ସାରା ସଂସାର ତାଙ୍କର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଗରେ ଘୁରୁଛି । ସେମାନେ କେବଳ ଆତ୍ମକୈନ୍ଦ୍ରିକ ନୁହନ୍ତି ଆତ୍ମ-ସମ୍ବେଦିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି କାରଣ ସେମାନେ ନିଜର ସାମିତ ସାମାର ବାହାରେ କିଛି ଦେଖୁପାରନ୍ତି ନାହିଁ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟ ଜିଜ୍ଞାସୁ ସ୍ଵଭାବର । ସେମାନେ ନିରନ୍ତର ଜିଜ୍ଞାସା କରନ୍ତି, ଅନେକ୍ଷଣ କରନ୍ତି, ପ୍ରଶ୍ନ କରନ୍ତି - ‘ଏପରି କାହିଁକି ହୁଏ ? ସେପରି କାହିଁକି ହୁଏ ନାହିଁ ?’ ଓ ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଖୋଜିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରନ୍ତି ।

ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ମୁମୁକ୍ଷୁ, ଯିଏ ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତି ଚାହେଁ, ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହେବା ପାଇଁ ଚାହେଁ । ସଂସାର ତାକୁ ରସହୀନ, ସାରହୀନ ଓ ନିଷ୍ପ୍ରୟୋଜନୀୟ ପ୍ରତୀତ ହୁଏ । କୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ସେ ନିଜର ଜୀବିକା ନିର୍ବାହ କରି ଥାଆନ୍ତି , କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରକୃତ ଧ୍ୟାନ ଓ ଆକର୍ଷଣର କେନ୍ଦ୍ର ଅନ୍ୟ କିଛି ହୋଇଥାଏ । ତାଙ୍କର ଆଗ୍ରହ ରହସ୍ୟବାଦ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମ ପ୍ରତି ରହିଥାଏ ।

ଚାରି ବର୍ଗର ମନୁଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ସମ୍ପର୍କ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ବର୍ଗରେ ଶିଷ୍ୟଭ୍ରମ ଗୁଣବତ୍ତା ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ମୋର ଶିଷ୍ୟଭ୍ରମ ଯାତ୍ରା ତୁମମାନଙ୍କ ଯାତ୍ରାଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ତୁମର ଯାତ୍ରା କୌଣସି ତୃତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତିର ଯାତ୍ରାଠାରୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ । ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା ଓ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀତା କରିବା ବ୍ୟର୍ଥ । ତଥାପି ଲୋକମାନେ ତୁଳନା କରନ୍ତି ଓ ପରସ୍ପର ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱୀତା କରନ୍ତି । ଏଠାରେ ବସିଥିବା ଗେରୁଆବସ୍ତ୍ରଧାରୀ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ମଧ୍ୟ ଏପରି କରନ୍ତି । ଏହାଦ୍ୱାରା ଶିଷ୍ୟଭ୍ରମ ପ୍ରୟୋଜନୀୟତା ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ତୁମେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କର ତାହା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ । ଏହା ହେଉଛି ସବୁଠାରୁ ସିଧା ଓ ସରଳ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତୁମର ସମ୍ବନ୍ଧ କେବଳ ତୁମପାଖରେ ହିଁ ସୀମିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଆର୍ତ୍ତ ଏବଂ ଅର୍ଥାର୍ଥୀଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା

ଯେତେବେଳେ ଆର୍ତ୍ତ ଏବଂ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ନ୍ତି ସେତେବେଳେ କହନ୍ତି -

ତୁମେବ ମାତା ତ ପିତା ତୁମେବ, ତୁମେବ ବନ୍ଧୁସ୍ତ୍ର ସଖା ତୁମେବ ।

ତୁମେବ ବନ୍ଦ୍ୟା ଦ୍ରବିଣ ତୁମେବ, ତୁମେବ ସର୍ବ ମମ ଦେବ ଦେବ ॥

ସେମାନେ ଏପରି ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରନ୍ତି ଯାହା ମୂଳତଃ ଭୌତିକ ହୋଇଥାଏ । ପରନ୍ତୁ ସେମାନେ ଏହା କହିଁକି କହିଲେ କି ତୁମେ ହିଁ ମୋର ମାତା, ତୁମେ ହିଁ ମୋର ପିତା ? ଏହା କାହିଁକି କହିଲେ ନାହିଁକି ତୁମେ ମୋର ଗୁରୁ ? ଏହା କାହିଁକି କହିଲେ କି ତୁମେ ମୋର ବନ୍ଧୁ, ସଖା, ବିଦ୍ୟା, ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି, ମୋର ସବୁ କିଛି ।

ଏହା ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମନୁଷ୍ୟର ପ୍ରାର୍ଥନା କାରଣ ସେମାନେ କେବଳ ସ୍ଥୂଳ ଓ ଭୌତିକ ସ୍ତରରେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁରୁ ଜୀବନରେ ସୁଖ-ସମୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ସମସ୍ୟା ଓ ଅସୁବିଧାର ସମାଧାନ କରିବାବାଲା, ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କ ରୋଗର ଉପଚାର କରିବାବାଲା ଚିକିତ୍ସକ ହୋଇଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଚିନ୍ତା ଓ ବ୍ୟଗ୍ରତାର ଉପଶମ କରିବାବାଲା ମନୋଚିକିତ୍ସକ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କୁ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ମଧ୍ୟ କରାଯାଏ କି ଚେଲାଙ୍କ

ପୁତ୍ର-ପୁତ୍ରୀଙ୍କର ବିବାହ କାହା ସହିତ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ଓ ବିବାହ ପରେ ଦୁଇଜଣଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଠିକ୍ ହେବ କି ନାହିଁ । କେତେ ହାସ୍ୟାସ୍ବଦ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏହା ! ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଲୋକମାନେ ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ପ୍ରକାରର ସାଂସାରିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ନ୍ତି ଯାହାକୁ ବୁଝିବାକୁ ମତେ ବହୁତ କଠିନ ହୁଏ କାରଣ ମତେ ଏହା ହାତୀ ଦ୍ବାରା ହଳ କରିବାର ପ୍ରୟାସ ପରି ପ୍ରତୀକ୍ଷାମାନ ହୁଏ ।

ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ପରାମର୍ଶଦାତା ଭଳି ଯେଉଁ ବ୍ୟବହାର ବା ସମ୍ବନ୍ଧ ଆମେ ସ୍ଥାପନ କରୁ ଏହା ସ୍ବାବଲମ୍ବନ ପରିବର୍ତ୍ତେ ପରାବଲମ୍ବନ ସ୍ଥିତି ସୃଷ୍ଟି କରେ । ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଜପ ଓ ଧ୍ୟାନର ଅଭ୍ୟାସ କରିବେ କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ସ୍ବାର୍ଥ ସର୍ବଦା ଆଗରେ ରହିବ । ଗୁରୁଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ସତ୍ତ୍ବଜ୍ଞ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମରେ ଯିବେ କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ମୁଖ୍ୟ ପ୍ରୟୋଜନ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ହିଁ ସୀମିତ । “ଆମ ଜୀବନରେ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି ଓ ସମୃଦ୍ଧି ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ଏବଂ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ କୃପାରୁ ସେ ସବୁ ଆମକୁ ମିଳୁ ଥାଉ ।” ସେହି ଲୋକମାନେ କୁହନ୍ତି, “ଗୁରୁଜୀ ଆପଣ ମୋର ପିତା-ମାତା ସମାନ । ଆପଣ ଏତେ ସ୍ନେହ ଓ ପ୍ରେମ ଦିଅନ୍ତି, ମୁଁ ତ ଆପଣଙ୍କର ହୋଇଗଲି । ଆପଣ ମୋର ମିତ୍ର, ବନ୍ଧୁ, ମତେ ସଠିକ୍ ଦିଶା-ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଅନ୍ତି ।” ଏହି ପ୍ରକାରର ଭାବ ତାଙ୍କର ମନରେ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, କିନ୍ତୁ ଏହି ଭାବ ଭୌତିକ ଜଗତ ଭିତରେ ହିଁ ସୀମିତ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜଗତରେ ଏପରି ଭାବର ପ୍ରବେଶ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମାତା, ପିତା ବା ସଖା ରୂପରେ ଦେଖ ସେତେବେଳେ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରାବଲମ୍ବନ ଆସି ଯାଏ । ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପଚାରି ତାଲ, “ଗୁରୁଜୀ ମୁଁ ଏ କାମ କରିବି କି ? ମୁଁ ସେ କାମ କରିବି କି ?” ଗୁରୁଜୀଙ୍କୁ ବ୍ୟତିବ୍ୟସ୍ତ କରିଦିଅ । ଗୁରୁଜୀ କଣ ତୁମର ଅନର୍ଗଳ କଥା ଶୁଣିବା ପାଇଁ ଦିନସାରା ବସିଥିବେ । ତାଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏକ ଜୀବନ ଅଛି । ତାଙ୍କୁ ତାଙ୍କର ନିଜ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିବାକୁ ଦିଅ । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନେ ଜବରଦସ୍ତୀ ଗୁରୁଜୀଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ବସିରହନ୍ତି ଓ ଗୋଟିଏ ପରେ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରି ତାଲନ୍ତି । ଯିଏ ନିଜେ କେବେ ବ୍ୟାପାର କରିନାହିଁ ତାକୁ ତୁମେ ବ୍ୟାପାର ବିଷୟରେ ଉପଦେଶ ମାଗ । ଯିଏ କେବେ ଚିକିତ୍ସା ବିଜ୍ଞାନ ପଢିନାହିଁ ସିଏ ତୁମର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଡାକ୍ତର ହୋଇଯାଏ । ଏପରି ସମ୍ବନ୍ଧ ଭୌତିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥାଏ ଆଉ ଅଣା ପ୍ରତିଶତ ଲୋକ ଏହି ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପିପାସା ନ ଥାଏ ।

ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା

ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କର ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାରର ସମ୍ବନ୍ଧ ହୋଇଥାଏ, ଯାହାର ଆଧାର କୌଣସି ଭୌତିକ ବସ୍ତୁର ପ୍ରାପ୍ତି ନ ହୋଇ ଜୀବନରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିକାଶ ପ୍ରତି ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଭାବ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କୁ କୁହନ୍ତି ନାହିଁ କି ତୁମେ ମୋର ମାତା, ତୁମେ ମୋର ପିତା, ତୁମେ ହିଁ ମୋର ବିଦ୍ୟା ଓ ସମ୍ପତ୍ତି, ବରଂ ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ -

ଗୁରୁବ୍ରହ୍ମା ଗୁରୁବିଷ୍ଣୁ ଗୁରୁଦେବେ ମହେଶ୍ୱରଃ ।

ଗୁରୁଃ ସାକ୍ଷାତ୍ ପରଂବ୍ରହ୍ମ ତସ୍ମୈ ଶ୍ରୀ ଗୁରବେ ନମଃ ॥

ସେମାନେ ପାରଲୌକିକ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ନ୍ତି । ସେମାନେ ସର୍ବଦା ମନେରଖନ୍ତି କି ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ମାର୍ଗଦର୍ଶକ । ସେଥିପାଇଁ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ କୌଣସି ଭୌତିକ ନିର୍ଭରଶୀଳତା ନ ଥାଏ । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପିପାସା ଥାଏ । ତାଙ୍କର ଗୋଟିଏ ପ୍ରୟୋଜନ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ନିଜ ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ଦିଶା ନିର୍ଣ୍ଣୟ କରି ନିଅନ୍ତି । ସେମାନେ ଜାଣିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, “ମୁଁ

ଏଠାରେ କଣ କରୁଛି ? ଖାଇବା, ପିଇବା, ଚାକିରି କରିବା, ପେନ୍‌ସନ୍ ନେବା ଓ ତା ପରେ ମୃତ୍ୟୁ ବରଣ କରିବା, ମୋ ଜୀବନର କଣ ଏତିକି ହିଁ ପ୍ରୟୋଜନ ? ମୋର ବାସ୍ତବିକ ଘର କେଉଁଠି, ମୁଁ ନିଜ ଘରଠାରୁ ଏତେ ଦୂରରେ କାହିଁକି ଅଛି ?”

ଯିଏ ଜିଜ୍ଞାସୁ ସିଏ ଜୀବନର ସାରକୁ ଅନେକ୍ଷଣ କରେ, ଆଉ ଯିଏ ମୁମୁକ୍ଷୁ ସେ ସେହି ସାରକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରି ତା ସହିତ ଏକାକାର ହେବା ପାଇଁ ଚାହେଁ । ଏଥିରେ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥ ନ ଥାଏ ଯେପରିକି ମୋର ରୋଗ ଠିକ୍ ହୋଇ ଯାଉ ବା ମୋର ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ହୋଇଯାଉ । ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ କ୍ଷୁଦ୍ର ହୋଇଥାଏ । ଆଉ ଯେଉଁ ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ଏହି ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ତୃପ୍ତ କରନ୍ତି ତଥା ତାଙ୍କୁ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଆଡ଼କୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରନ୍ତି ସେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରେରକ ହୋଇଥାନ୍ତି, ପିତା ବା ମାତା ନୁହଁନ୍ତି ।

ଏପରି ଭାବରେ ଆମେ ଦେଖୁଥାଉ କି ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ବର୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତି ଏବଂ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ବର୍ଗର ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଏବଂ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପ୍ରଭେଦ ଅଛି । ଜଣେ ଭୌତିକ ସମ୍ପତ୍ତିର ଅନେକ୍ଷଣ କରୁଛି ଓ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ପଦାର ।

ନିଜର ମନୋରଥକୁ ଜାଣ

ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷଦ (୩ : ୧ : ୧୦) ରେ ଏକ ବିଚିତ୍ର ଶ୍ଳୋକ ଅଛି -

ଯଂ ଯଂ ଲୋକଂ ମନସା ସଂବିଭାତି

ବିଶୁଦ୍ଧସଦ୍ଭ୍ୟଃ କାମୟତେ ଯାଶ୍ଚ କାମାନ୍ ।

ତଂ ତଂ ଲୋକଂ ଜାୟତେ ତାଂଶ୍ଚ କାମାଂ-

ସ୍ତସ୍ମାଦାତ୍ମଜ୍ଞ ହ୍ୟାଚ୍ଚିତ୍ତେନ୍ଦ୍ରିୟଭୂତିକାମଃ ॥

ଯେଉଁମାନେ ସୁଖ-ସମୃଦ୍ଧି ଭୋଗ କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜର କାମନାର ପୂର୍ତ୍ତି ପାଇଁ କୌଣସି ବିଶୁଦ୍ଧ, ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନ-ସମ୍ପନ୍ନ ମହାପୁରୁଷଙ୍କ ସେବା ଅରାଧନା କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷଦର ଏହି ଶ୍ଳୋକର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହା କି ଭୌତିକ ସୁଖ-ସମ୍ପଦାର କାମନା ରଖୁଥିବା ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସଂଶ୍ଲିଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ପ୍ରଥମ ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟପୂର୍ଣ୍ଣ ପ୍ରସଙ୍ଗ ।

ଉପନିଷଦର ପରବର୍ତ୍ତୀ ଶ୍ଳୋକ (୩ : ୨ : ୧) ହେଲା -

ସ ବେଦେତର୍ ପରମଂ ବ୍ରହ୍ମ ଧାମ

ଯତ୍ର ବିଶ୍ୱ ନିହିତଂ ଭାତି ଶୁଭ୍ରମ୍ ।

ଉପାସତେ ପୁରୁଷଂ ଯେ ହ୍ୟକାମା-

ସ୍ତେ ଶୁକ୍ରମେତଦତିବର୍ତ୍ତନ୍ତି ଧାରାଃ ॥

ଏହି ଶ୍ଳୋକର ଅଭିପ୍ରାୟ ଏହା କି ଯିଏ ସାଂସାରିକ କାମନା, କର୍ମର ବନ୍ଧନ ଓ ଜୀବନ-ମୃତ୍ୟୁର ଚକ୍ରରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ପ୍ରବୁଦ୍ଧ ଗୁରୁଙ୍କ ଶରଣରେ ଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଏହିପରି ଭାବରେ ଦୁଇଟି ଶ୍ଳୋକରେ ମନୁଷ୍ୟର ଦ୍ୱିବିଧ ବର୍ଗୀକରଣ କରାଯାଇଛି । ପ୍ରଥମ ବର୍ଗ ହେଲା ସାଂସାରିକ ସୁଖ, ସମୃଦ୍ଧି ଓ ସନ୍ତୁଷ୍ଟିର ଆକାଂକ୍ଷା ରଖୁଥିବା ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମନୁଷ୍ୟର ଏବଂ ଦ୍ୱିତୀୟ ବର୍ଗ ହେଲା ମୋକ୍ଷାକାଂକ୍ଷୀ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କର ଦୁଇଜଣଙ୍କୁ ନିଜର ମନୋରଥ ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯଦି ଆମେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ନିଜର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ପକାଇବା ତେବେ ମୁଣ୍ଡକୋପନିଷଦର ଏହି ଶ୍ଳୋକକୁ ସହଜରେ ବୁଝି ପାରିବା । ଯଦି ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଧର୍ମ ଓ ସାଧନାକୁ ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତେବେ ପ୍ରଥମେ ତୁମକୁ ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ଯାହାକୁ ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସ୍ଥାପନ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ । ଜଣେ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମାନସିକତାର ସହିତ ତୁମେ ମୋକ୍ଷର ସ୍ୱପ୍ନ ଦେଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ତୁମେ ଅର୍ଥର କାମନା ରଖି ପାରିବ ନାହିଁ । ପ୍ରଥମେ ଭଲ ଭାବରେ ଚିନ୍ତା ଓ ବିଚାର କର । ତୁମର ମାନସିକତା ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମକୁ ଏହା ଭଲଭାବରେ ଜାଣିବାକୁ ଓ ବୁଝିବାକୁ ହେବ କି ତୁମର ସ୍ୱଭାବ କେଉଁ ପ୍ରକାରର ଓ ତୁମେ ଜୀବନରେ କାହାର ଅନୁକ୍ଷଣ କରୁଛ । ଏହା ହିଁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତୁମର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ନିର୍ଦ୍ଧିଷ୍ଟ କରିବ ।

ଯଦି ତୁମେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନା ଓ ଜ୍ଞାନର ଅନୁକ୍ଷଣରେ ଅଛ ତେବେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତୁମର ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ବ୍ୟବହାରରେ କେବଳ ସେହି କଥା ପରିଲକ୍ଷିତ ହେବା ଉଚିତ୍ । ଏହା ସହିତ ପୁଣି ଅନ୍ୟ କିଛି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କର ନାହିଁ । ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ସହିତ ପତି-ପତ୍ନୀ ବା ଭାଇ-ବନ୍ଧୁ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କର ନାହିଁ । ଗୁରୁ ନା କହାର ପତି, ନା ପତ୍ନୀ, ନା ମିତ୍ର ନା କାହାର ପରାମର୍ଶଦାତା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଗୁରୁ

କେବଳ ଗୁରୁ ହୋଇଥାନ୍ତି । କୂପରେ ପାଣି ଅଛି ଆଉ ତୁମକୁ ସେହି ପାଣିକୁ କାଢ଼ିବାର ଅଛି । ତୁମେ କେତେ ପାଣି କାଢ଼ି ପାରୁଛ ଏହା ତୁମ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରୁଛି । ଯଦି ତୁମେ କୂପରୁ ଗିଲାସ ଦ୍ଵାରା ପାଣି କାଢ଼ିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିବ ତେବେ କେବଳ ଥରକରେ ଗୋଟିଏ ଗିଲାସ ପାଣି କାଢ଼ିପାରିବ । ଆଉ ଯଦି ବାଲୁଟିରେ କାଢ଼ିବ ତେବେ ବାଲୁଟି ଭର୍ତ୍ତି ପାଣି ପାଇବ । ଏଣୁ ଏହା କେବେ ମଧ୍ୟ ଚିନ୍ତା କରନି କି ତୁମେ ଗୋଟିଏ ପାର୍ଶ୍ଵରେ ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବ ଓ ତା ସହିତ ମାର୍ଗରେ ତୁମକୁ ତୁମର ଇପ୍ସିତ ଜିନିଷ ମଧ୍ୟ ମିଳି ଚାଲିଥିବ । ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏପରି ଚିନ୍ତାଧାରାର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧ ପ୍ରାୟତଃ ଏହି କାରଣରୁ ବିଫଳ ହୋଇଥାଏ ।

ଅନେକ ଲୋକ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ କଣ ସଫଳ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇ ପାରନ୍ତି ? ନା । କେବଳ ସେହିମାନେ ସଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ କୌଣସି ବର୍ଗ ନିର୍ବିଶେଷରେ ନିଜର ମାର୍ଗ ଓ ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠାବାନ ଓ ସଜ୍ଜୋଟ ରହିଥାନ୍ତି । ଗୁରୁକୃପା ଦ୍ଵାରା ଭିକାରୀ ମଧ୍ୟ ରାଜା ହୋଇଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେଥିପାଇଁ ମାର୍ଗ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ମାନସିକତା ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଗୁରୁ କୌଣସି ସାଧାରଣ ପରାମର୍ଶଦାତା ନୁହଁନ୍ତି । ଯେତେବେଳେ ସେ ତୁମକୁ କୌଣସି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ

ଦିଅନ୍ତି ସେତେବେଳେ ସେ କେବଳ ତୁମର ବର୍ତ୍ତମାନର ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଦେଖୁ ନ ଥାନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଦୃଷ୍ଟି ତ ବହୁତ ଆଗକୁ ଦେଖୁଥାଏ । ମୁଁ ଏପରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କୁ ଜାଣିଛି ଯେଉଁମାନେ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କଲେ ଓ ଜୀବନରେ ସଫଳ ହେଲେ । ଆଉ ଏପରି ଅନେକ ଲୋକ ମଧ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କର ପରାମର୍ଶ ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଉପରେ ସନ୍ଦେହ କଲେ ଓ ଅଧୋଗତି ପ୍ରାପ୍ତ କରିଲେ । ସେମାନଙ୍କର ପ୍ରଗତି ଓ ଅଧୋଗତି ଏହି କଥା ଦ୍ବାରା ନିର୍ଦ୍ଦାରିତ କି ସେମାନଙ୍କର ଚିନ୍ତାଧାରା ଓ ବୁଝିବା ଶକ୍ତି କେତେ ସ୍ପଷ୍ଟ ।

ଯଦି ତୁମର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ସ୍ପଷ୍ଟ ତେବେ ତୁମର ସଫଳତା ନିଶ୍ଚିତ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମର ମନ ଦିଶା ଭ୍ରଷ୍ଟ ହୋଇଯାଏ, ଯଦି ତୁମେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜାଗରଣ ସହିତ ସଂସାରିକତାରେ ମଧ୍ୟ ଲିପ୍ତ ରହିବାକୁ ଚାହଁ ଓ ତୁମେ ନିଜର ଏହି ଭ୍ରମିତ ପ୍ରୟାସକୁ ସମନ୍ୱିତ ବା ସଂଶ୍ଳେଷିତ ଯୋଗ ପରି ଲମ୍ବା ଚଉଡ଼ା ନାମ ଦିଅ ତେବେ ଏହା ବିଫଳ ହେବ । ତୁମେ ଧୋବାର କୁକୁର ପରି ନା ଘରର ନା ଘାଟର ହୋଇ ପାରିବ । ତୁମର ପ୍ରୟାସ ଏବଂ ପ୍ରାର୍ଥନା ଦୃଢ଼ ଓ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ କିପରି ହେବ ? ତୁମ ନିଜର ସଂକଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଦ୍ବାରା । କିନ୍ତୁ ଏକ ଅସ୍ପଷ୍ଟ ମାନସିକତାରୁ କେବେ ବି ଦୃଢ଼ ସଂକଳ୍ପ ଶକ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ ।

ମିଳାରେସାଙ୍କ ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ବ

ତୁମେମାନେ ମିଳାରେସାଙ୍କ କାହାଣୀ ଶୁଣିଥିବ । ମିଳାରେସା ନିଜର ଗୁରୁ ମାରପାଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶିକ୍ଷା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯାଇଥିଲେ । ପରନ୍ତୁ ଗୁରୁ କହିଲେ, “ନା । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ମୋ ସହିତ ଅଛ ତୁମକୁ କଠିନ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମେ କି କାମ ଜାଣିଛ ?” ମିଳାରେସା କହିଲେ, “ମୋର ଘର ତିଆରି କରିବାର ସ୍ବପ୍ନ ଅନୁଭବ ଅଛି ।” ମାରପା କହିଲେ, “ତାହେଲେ ତୁମେ ମୋ ପାଇଁ ପାହାଡ଼ ଉପରେ ଏକ କୁଡ଼ିଆ ତିଆରି କରିଦିଅ । କୁଡ଼ିଆ ପାଇଁ ପଥର ତୁମକୁ ତଳୁ ଘାଟିରୁ ନେବାକୁ ହେବ ।” ମିଳାରେସା ନିଜ ପିଠିରେ ବଡ଼ ବଡ଼ ପଥର ଖଣ୍ଡମାନ ଉପରକୁ ବୋହି ନେଇ ଧୀରେ ଧୀରେ କୁଡ଼ିଆ ତିଆରି କରିଦେଲେ । ଯେତେବେଳେ କୁଡ଼ିଆଟି ପ୍ରସ୍ତୁତ ହୋଇଗଲା ଗୁରୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଆସିଲେ ।

କୁଡ଼ିଆକୁ ଦେଖି କହିଲେ, “ନା, ମତେ ଏ ଜାଗା ପସନ୍ଦ ହେଉନାହିଁ । ପାହାଡ଼ ଉପର ଅପେକ୍ଷା ମତେ ଘାଟି ଅଧିକ ପସନ୍ଦ । ତୁମେ ଏହି କୁଡ଼ିଆର ପ୍ରତ୍ୟେକ ପଥର କୁ ତଳକୁ ନେଇ ଯାଅ ଓ ସେଠାରେ ଆଉଥରେ କୁଡ଼ିଆ ତିଆରି କର ।

ମିଳାରେସ୍ତା ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଓ ଶିକ୍ଷା ପାଇଁ ଆସିଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ପଥର ବୁହା ଓ ଘର ତିଆରି କାମରେ ଲଗେଇ ଦେଲେ । ଯେତେବେଳେ ଘର ତିଆରି ହୋଇଗଲା ସେତେବେଳେ କହିଲେ ମତେ ଏ ଘରର ସ୍ଥାନ ପସନ୍ଦ ଆସୁନି ଏହାକୁ ବଦଳାଇ ଦିଅ । ଏହିପରି ଗୁରୁ ମିଳାରେସ୍ତାଙ୍କର ପରୀକ୍ଷା ନେଲେ । କିନ୍ତୁ ମିଳାରେସ୍ତା କେବେବି ଭାବି ନଥିଲେ କି ଗୁରୁ ମୋ ସହିତ ଦୁର୍ବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି, ମୋର ଯୋଗ୍ୟତାର ଅପବ୍ୟବହାର କରୁଛନ୍ତି । ସେ ଏହା ଭାବି ନଥିଲେ କି ମୁଁ ଯେଉଁ ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲି ତାହା ପୂରଣ ହେଇ ନାହିଁ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମନୋରଥ ନେଇ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଅ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ମିଳାରେସ୍ତାଙ୍କ ପରି ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ହାତରେ ସମର୍ପଣ କରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ମିଳାରେସ୍ତା ମୁମୁକ୍ଷୁ ସ୍ୱଭାବର ଥିଲେ । “ମୁଁ ଆତ୍ମ-ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି” ତାଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଭାବନା ପ୍ରବଳ ମାତ୍ରାରେ ଥିଲା । ଏପରି ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁରୁ କେବଳ ବାହ୍ୟସ୍ତରରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବାବାଲା ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହଁନ୍ତି, ବରଂ ସେ ସର୍ବଶ୍ଚ ହୋଇଥାଆନ୍ତି । ଗୁରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ନିୟନ୍ତ୍ରା ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଏପରି କି ଯଦି ଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ଧ୍ୟାନ-ଅଭ୍ୟାସ ଛାଡ଼ି ପ୍ରତ୍ୟହ ଦଣ୍ଡ-ବୈଠକ କରିବାକୁ କୁହନ୍ତି ତେବେ ଏହା ତାଙ୍କର ସାଧନା ହୋଇଯିବ ଓ ଦିନସାରା ଦଣ୍ଡ-ବୈଠକ କରି ମଧ୍ୟ ସେ ଆତ୍ମ-ସାକ୍ଷାତ୍‌କାର ପ୍ରାପ୍ତ କରି ପାରିବେ । ଶିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଏହି ପ୍ରକାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ମିଳାରେସ୍ତାଙ୍କ ପାଖରେ ଏପରି ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା, ସେଥିପାଇଁ ସେ ସଫଳ ହୋଇଥିଲେ । ଯଦି ତୁମେ ମିଳାରେସ୍ତାଙ୍କ ସ୍ଥାନରେ ଥାଆନ୍ତି ତେବେ କ’ଣ ଚିନ୍ତା କରିଥାନ୍ତି ? “ମୁଁ ଏଠାକୁ ଛ ମାସର ଭିସା ନେଇ କିଛି ଶିକ୍ଷା କରିବାକୁ ଆସିଛି । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ତ ମୋ ଦ୍ୱାରା କେବଳ କର୍ମଯୋଗ କରା ଯାଉଛି । ଏହା ପ୍ରକୃଷ୍ଟ ସ୍ଥାନ ନୁହେଁ । ମୁଁ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ସିଦ୍ଧ ଗୁରୁଙ୍କୁ ସାକ୍ଷାତ କରି ଗୁଡ଼ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ରହସ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବି ।” ତୁମର ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ପ୍ରକାର ବିଚାର ଆସିବ । ଏହି କଥା ତୁମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ ।

ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ସ୍ତର

ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ, ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ, ଏହି ବର୍ଗମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଅନୁସାରେ ଭିନ୍ନ-ଭିନ୍ନ ସ୍ତର ଅଛି । ତୁମେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଉପଦେଶ ପ୍ରତି କେତେ ମାତ୍ରାରେ ସଚେତନ ଓ ଗ୍ରହଣଶୀଳ ? ଆମର ପରମ ଗୁରୁ ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ଗ୍ରହଣଶୀଳତାର ଆଧାରରେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ଚାରିଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବର୍ଗୀକରଣ କରିଛନ୍ତି ।

ପେଟ୍ରୋଲ - ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କ ଅନୁସାରେ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଶିଷ୍ୟ ପେଟ୍ରୋଲ ଭଳି ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେପରି ଏକ କ୍ଷୁଦ୍ରରୁ କ୍ଷୁଦ୍ରତମ ଅଗ୍ନିକଣା ପଡୁ ପଡୁ ପେଟ୍ରୋଲ ଜଳି ଉଠେ ଠିକ୍ ସେହି ପରି ଗୁରୁଙ୍କର ଛୋଟ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ମଧ୍ୟ ଶିଷ୍ୟର ଜୀବନକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ରୂପାନ୍ତରିତ କରିଦିଏ । କାରଣ ଅଗ୍ନିକଣା ଓ ପେଟ୍ରୋଲ ମଧ୍ୟରେ କୌଣସି ଅବରୋଧ ନ ଥାଏ । ଅଗ୍ନିକଣା ଯେମିତି ପେଟ୍ରୋଲକୁ ସ୍ପର୍ଶ କରେ ତତକ୍ଷଣାତ୍ ଉଜ ଅଗ୍ନି ଶିଖା ଉଠିବାକୁ ଲାଗେ । ଏପରି ଶିଷ୍ୟ ପାଖରୁ କୌଣସି ପ୍ରତିରୋଧ ନ ଥାଏ, ବରଂ ସମର୍ପଣର ଭାବନା ରହେ । ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ଗୁରୁ କୃପାର ଛୋଟ ଏକ ଅଗ୍ନିକଣା ଶିଷ୍ୟର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନକୁ ବଦଳାଇ ଦିଏ । ଏଣୁ ପେଟ୍ରୋଲ ସଦୃଶ ଶିଷ୍ୟର ଏହି ଶ୍ରେଣୀ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ।

କର୍ପୁର - ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଦ୍ବିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ କର୍ପୁର ଭଳି ହୋଇଥାଏ । କର୍ପୁର ଜଳିବା ପାଇଁ ତପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ତା ପାଇଁ କେବଳ ଅଗ୍ନିର ଆବଶ୍ୟକତା ଥାଏ । ଏପରି ଶିଷ୍ୟର ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ହୋଇଥାଏ, ମନ ଶାନ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ତାର କୌଣସି ଆଶା ବା କାମନା ନ ଥାଏ ଓ ସେ ସର୍ବଦା ସମର୍ପଣ ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଥାଏ । ଗୁରୁଙ୍କର କୃପା ସେହି କର୍ପୁର ରୂପୀ ଶିଷ୍ୟକୁ ତୁରନ୍ତ ପ୍ରଜ୍ବଳିତ କରି ଦିଏ ।

କୋଇଲା - ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀର ଶିଷ୍ୟ କୋଇଲା ସହିତ ସମାନ । କୋଇଲାକୁ ଜଳାଇବା ବହୁତ କଷ୍ଟସାଧ୍ୟ । ସେଥିପାଇଁ ଜ୍ବଳନ୍ତ ଅଗ୍ନି ଆବଶ୍ୟକ, ତା ସହିତ ପଟ୍ଟା କରି ପବନ କରିବା ମଧ୍ୟ ଦରକାର । ପଟ୍ଟା ଦ୍ବାରା ପବନ ନ ହେଲେ କୋଇଲା ନିଆଁ ଧରିବ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଗୁରୁ ପଟ୍ଟା ହଲାଇ ତୁମର ଖୋସାମତ ନ କଲେ ତୁମେ ଆଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହୁଅ ନାହିଁ ।

ଏପରି ଅନେକ ଶିଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଭାବନ୍ତି ଗୁରୁ ତାଙ୍କ ଦ୍ବାରା କାମ କରାଇବା ପାଇଁ ଏହିପରି ଖୋସାମତ କରିବେ । ସେମାନେ କୁହନ୍ତି, “ମୁଁ ସେ

ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କାମ କରିବି ନାହିଁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଗୁରୁଜୀ ସ୍ୱୟଂ ମତେ କହିବେ ନାହିଁ ।” ଏପରି ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଖୋସାମତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ତାଙ୍କୁ କହିବାକୁ ପଡ଼େ, “ଠିକ୍ ଅଛି । ଅନ୍ୟର ଚିନ୍ତା କର ନାହିଁ, ତୁମେ ଏହି କାମ କରିଦିଅ । ଆଉ ସରିବା ପରେ ମତେ ଆସି ଜଣାଅ ।” ଅନାବଶ୍ୟକ ଖୋସାମତ । ତୁମେ ତୁମ୍ଭ ଚାପ୍ ଠିକ୍ ଭାବରେ କାମ କାହିଁକି କରିପାରିବ ନାହିଁ ? ତୁମେ ଏହି ଆଶା କାହିଁକି ରଖୁଛ କି ଗୁରୁ ତୁମ ପଛରେ ସର୍ବଦା ଲାଗି ରହିବେ, ତୁମର ଖୋସାମତ କରିବେ, ତୁମର ଅହଂକାର ଓ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷାର ପୁଷ୍ଟି କରିବେ ?

ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁ ତୁମ ପାଇଁ ପଞ୍ଜୀ ହଲାନ୍ତି ନାହିଁ, ତୁମର ଖୋସାମତ କରନ୍ତି ନାହିଁ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଏପରି ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଦେଖାଇ ଥାଅ । ଏ ପ୍ରକାରର ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ କୋଇଲା ପରି ହୋଇଥାନ୍ତି । ଆଉ କୋଇଲା ହୀରା ହୋଇ ନ ଥାଏ । ଯଦି ଏହା ଠିକ୍ ଭାବରେ ନିଆଁ ଧରି ପାରେ ନାହିଁ ତେବେ ତାକୁ ଫୋପାଡ଼ି ଦେବା ଶ୍ରେୟସ୍କର ।

କଦଳୀ ଗଛ - ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଚତୁର୍ଥ ଶ୍ରେଣୀ କଦଳୀ ଗଛର ଗଣ୍ଡି ଭଳି । କଦଳୀ ଗଛର ଗଣ୍ଡିକୁ ଜଳୁଥିବା ଅଗ୍ନିରେ ପକାଇଲେ ମଧ୍ୟ ଏହା ନିଆଁ ଧରିବ ନାହିଁ ।

ଏହା ଚିକିତ୍ସା ସେଁ ସେଁ ହେବ । କିନ୍ତୁ ନିଆଁ ଧରିବ ନାହିଁ କାରଣ ଏଥିରେ ପାଣି ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ଶିଷ୍ୟ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯାହା ଭିତରେ ଇଚ୍ଛା ଓ ବାସନା ରୂପା ଜଳ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇ ରହିଥାଏ । ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଗୁରୁ ସେହି ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ତ୍ତିର ସାଧନା ମାତ୍ର ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କରି ନଥାନ୍ତି, ତଥାପି ନିଜକୁ ଶିଷ୍ୟ ବୋଲି କହିବୁଲୁଥାନ୍ତି । ବିପରୀତ ଭାବରେ ସେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଚାହାଁନ୍ତି ଗୁରୁ ତାଙ୍କ କଥା ମାନନ୍ତୁ ଓ ତାଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରନ୍ତୁ । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଅଭାବ ନାହିଁ ଯେଉଁମାନେ ଗୁରୁଙ୍କର ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ପରାମର୍ଶଦାତା ହେବାପାଇଁ ଚେଷ୍ଟା କରିଥାନ୍ତି ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ନିଜ ସ୍ୱାର୍ଥ ଅନୁସାରେ ବଦଳାଇବାକୁ ପ୍ରୟାସ କରିଥାନ୍ତି । ବାସନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ଏପରି ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ କଦଳୀଗଛ ତୁଲ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି ।

ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରୁ କିଛି ଏପରି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯାହାଙ୍କର ବାସନା ଅଧିକ ମାତ୍ରାରେ ନଥାଏ । ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ମାନନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ଉଭୟ ଅଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଓ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ଚାହାଁନ୍ତି । ଏହି ଲୋକମାନେ ସେହି ଚାଷୀ ଭଳି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯିଏ ଆଜି ମାଟି ତଳେ ଆମ ଟାକୁଆ ପୋତେ ଓ ତା ପରଦିନଠାରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଦିନ ଟାକୁଆକୁ କାଢି ଦେଖେ କି ଏହା ଅଙ୍କୁରିତ ହେଲା କି ନାହିଁ । ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ନିଜର ଉପଲକ୍ଷକୁ ବାରମ୍ବାର ପରଖିବାକୁ ଚାହେଁ ସେ କୋଇଲା ପରି ହୋଇଥାଏ । ତାକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ଜଳିବା ପାଇଁ ଅଳ୍ପାନ୍ତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ପଡ଼େ । ତାକୁ ଜଳାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ବହୁତ ପରିଶ୍ରମ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

ନିଜର ପରିଚୟକୁ ଖୋଜ

ତୁମେ କଦଳୀଗଛ ବା କୋଇଲା ବା କର୍ପୂର ବା ପେଟ୍ରୋଲ, ଏହାର ନିର୍ଣ୍ଣୟ ତୁମକୁ ହିଁ କରିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ତୁମ ଭିତରେ ବହୁତ ଗୁଡ଼ିଏ ବାସନା ଅଛି ଓ ତୁମ ପାଇଁ ଗୁରୁ କେବଳ ସେହି କାମନା ପୂର୍ତ୍ତିର ମାଧ୍ୟମ ତେବେ ତୁମେ କଦଳୀ ଗଛ । ଯଦି ତୁମେ ନିଜର ଅହଂକାର, ଗର୍ବ ଓ ଜିଦି କାରଣରୁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିପାରୁ ନାହିଁ ତେବେ ତୁମେ କୋଇଲା । କୋଇଲା ଭିତର ଓ ବାହାର ଉଭୟ ପାର୍ଶ୍ୱରୁ କଳା ହୋଇଥାଏ । ସେହିପରି ତୁମର ମନ ଓ ହୃଦୟ ଉଭୟ କଳା

ହୋଇଥାଏ । ତୁମର ଅହଂକାର ପ୍ରବଳ ଏବଂ ଏହା ତୁମ ବିକାଶର ଅନ୍ତରାୟ ହୋଇଥାଏ ।

କୋଇଲା ଓ କଦଳୀଗଛ ବର୍ଗର ଶିଷ୍ୟ ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସିଥାନ୍ତି । ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମନୁଷ୍ୟ କୋଇଲା ଓ କଦଳୀଗଛ ପରି କଠୋର ଓ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ବାସନାରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ଜିଜ୍ଞାସୁ ମନୁଷ୍ୟ କର୍ପୁର ପରି ହୋଇଥାନ୍ତି ଆଉ ମୁମୁକ୍ଷୁ ପେଟୋଲ ଭଳି । ଏହି ଦୁଇ ଶ୍ରେଣୀର ଚେଲାଙ୍କ ସହିତ ଗୁରୁ ଅତି ସରଳତାର ସହିତ ଓ ସହଜରେ କାମ କରି ପାରନ୍ତି । ବାସ୍ତବରେ କହିଲେ ଶିଷ୍ୟ ସେହି ଲୋକମାନେ ହିଁ ହୋଇଥାନ୍ତି କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ନ ଥାଏ । ଅର୍ଜୁନଙ୍କର ଏକ ବକ୍ତବ୍ୟ ଗୀତା (୨ : ୭) ରେ ଆସେ -

ଶିଷ୍ୟସ୍ତେହଂ ଶାୟ ମାଂ ଦ୍ୟାଂ ପ୍ରପନ୍ନମ ।

ଅର୍ଜୁନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କୁ କହନ୍ତି, “ମୁଁ ନିଜର ମୁଣ୍ଡ ଅର୍ଥାତ୍ ବୁଦ୍ଧି, ନିଜର ମନ ତୁମକୁ ସମର୍ପଣ କରୁଛି, ଏବେ ତୁମେ କୁହ ରାସ୍ତା କ’ଣ ।” । ଜିଜ୍ଞାସୁ ଏବଂ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କର ମସ୍ତିଷ୍କ ନ ଥାଏ, ବାସନା ନଥାଏ, ଅହଂକାର ନଥାଏ । ଏହି ପେଟୋଲ ଓ କର୍ପୁର ରୂପୀ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କର ଏକ ଅଗ୍ନିକଣାରେ ତତ୍ତ୍ଵଶାତ୍ର ପ୍ରଜ୍ଵଳିତ ହୁଅନ୍ତି ।

ଏହି ବିଷୟ ଉପରେ ଚର୍ଚ୍ଚା କରିବାର ମୋର ଅଭିପ୍ରାୟ ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମ, କର୍ତ୍ତବ୍ୟ, ଜୀବନଶୈଳୀ ତଥା ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତାର ସମ୍ପର୍କକୁ ନିରୂପଣ କରିବା । ଏହି ସନ୍ଦର୍ଭରେ ପ୍ରଥମେ ତୁମମାନଙ୍କୁ ନିଜକୁ କିଛି ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ହେବ, “ମୁଁ କଣ ଆର୍ତ୍ତ ଶିଷ୍ୟ ? ଯଦି ହଁ । ତେବେ ଏହା କେଉଁ ଦୁଃଖ ଯେଉଁଥିରେ ମୁଁ ପୀଡ଼ିତ ? ମୁଁ କଣ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶିଷ୍ୟ ? ମୋର କଣ ଏପରି କିଛି ଆବଶ୍ୟକତା, ଆଶା ଓ ମହତ୍ତ୍ଵକାଂକ୍ଷା ଅଛି ଯାହାକୁ ପୂରଣ କରିବା ପରେ ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନରେ ଅଗ୍ରସର ହୋଇ ପାରିବି ?” ତୁମକୁ ନିଜର ମୂଳ ସ୍ଵଭାବ ବିରୁଦ୍ଧରେ ଯିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଏପରି କିଛି ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ ଯାହା ତୁମର ମୂଳ ସ୍ଵଭାବର ବିପରୀତ । ଯଦି ତୁମେ ଏପରି କରିବ ତେବେ ତୁମକୁ କେବେ ନା କେବେ ପୁରୁଣା ସ୍ତରକୁ ଫେରି ଆସିବାକୁ ହେବ । କାରଣ ତୁମେ ସେହି ସ୍ତରର କର୍ମ ଓ ସଂସ୍କାରକୁ ପୁରା କରି ନାହିଁ । ଯଦି ପଛ ଦୁଇଟି ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ନକାରାତ୍ମକ ତେବେ ଜାଣିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କର ତୁମେ ବାସ୍ତବରେ କଣ ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ଶିଷ୍ୟ ।

ଯଦି ତୁମେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ପ୍ରକୃତିର ହୋଇଥାଅ ତେବେ ତୁମର କୌଣସି ଭୌତିକ, ସାଂସାରିକ ଆଶା-ଆକାଂକ୍ଷା ନ ଥିବ । ଏପରିକି ଗୁରୁଙ୍କ ସାମାନ୍ୟ ଓ ସାମ୍ବିଧି ପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଅପେକ୍ଷା ରହିବ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥାଅ ତେବେ ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ସାମ୍ବିଧି ଚାହୁଁବ । ସାମ୍ବିଧିର ଇଚ୍ଛା କେବଳ ନିର୍ଭରତା ଓ ପରାବଳତାକୁ ପ୍ରୋତ୍ସାହିତ କରେ । କିଛି ଶିଷ୍ୟ ଏପରି ଭାବନ୍ତି କି ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟ ସାମ୍ବିଧିରେ ରହିଲେ ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ ଭାବିବେ ଯେ ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ଅତି ଆପଣାର ଓ ବିଶିଷ୍ଟ ଶିଷ୍ୟ, ଯାହାର ଧ୍ୟାନ ଗୁରୁ ନିଜେ ରଖନ୍ତି । ଏପରି ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କର ସାମ୍ବିଧି ନିକଟତାକୁ ନୁହେଁ ବରଂ ନିର୍ଭରଶୀଳତାକୁ ଦର୍ଶାଏ । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ବାସ୍ତବିକ ନିକଟତା ତାଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ନୁହେଁ ବରଂ ତାଙ୍କ ଠାରୁ ଦୂରରେ ରହି ଅନୁଭବ ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁଙ୍କ ଶାରୀରିକ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ହିଁ ଶିଷ୍ୟର ଭାବନା ପ୍ରଗାଢ଼ ହୋଇଥାଏ ।

ଗୁରୁଙ୍କର ଉପସ୍ଥିତିରେ ରହିବାର ପ୍ରୟୋଜନ

ଯେତେବେଳେ ମୁଁ ନିଜ ଜୀବନକୁ ଅବଲୋକନ କରେ ଦେଖେ କି ମୁଁ ଛ ବର୍ଷ ବୟସରେ ଆଶ୍ରମରେ ସ୍ଥାୟୀ ରୂପରେ ରହିବା ପାଇଁ ଆସିଥିଲି । ସେ ସମୟରେ ମୋ ମନରେ କଣ ବିଚାର ଥିଲା ? ମୁଁ କଣ ଆତ୍ମଜ୍ଞାନ ପାଇବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲି ? ନାଁ । ମୁଁ କଣ କୌଣସି ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରେ ପୀଡ଼ିତ ଥିଲି ? ନାଁ । ମୋର କଣ କୌଣସି ସ୍ୱାର୍ଥପର କାମନା ବା ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ଥିଲା । ନାଁ । ମନରେ ଗୋଟିଏ ବିଚାର ଥିଲା, “ମୁଁ ମୋ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ।” କେବଳ ମୋର ନୁହେଁ ସେ ସମୟରେ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସୁଥିବା ଅଧିକତର ଲୋକମାନଙ୍କର ଏପରି ବିଚାର ଥିଲା । ଆମକୁ ଆମ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ରହିବାର ଅଛି । କେବଳ ଏହି ବିଚାର ନେଇ ଆମେ ସବୁ ଆସିଥିଲୁ ।

ଯୋଗ ଶିକ୍ଷା ବା ଶିଖାଇବାରେ ଆମର କୌଣସି ଇଚ୍ଛା କିମ୍ବା ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ନ ଥିଲା । ଦେଶ ବିଦେଶ ଯାତ୍ରା କରିବାରେ ଓ ଜଣେ ପ୍ରତିଷ୍ଠିତ ବ୍ୟକ୍ତି ରୂପରେ ମାନ୍ୟତା ପାଇବାରେ ମଧ୍ୟ କୌଣସି ଇଚ୍ଛା ନ ଥିଲା । ଆମର କେବଳ ଗୋଟିଏ ମନୋକାମନା ଥିଲା କି ଆମେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସାମ୍ବିଧ୍ୟରେ ରହିବୁ ଯାହାଙ୍କୁ ଆମେ ଗୁରୁ ମାନୁ ଓ ଯିଏ ଆମ ଜୀବନର ମୁଖ୍ୟ ଆକର୍ଷଣ ଅଟନ୍ତି । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ଠାରୁ ଆମର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଆଶା ନ ଥିଲା । ଆମେ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ଭାବନାତ୍ମକ ରୂପରେ ନିର୍ଭର କରୁ

ନ ଥିଲୁ, ବରଂ ତାଙ୍କର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉର୍ଜାର ପ୍ରଭାବ ହିଁ ଆମକୁ ଏଠାକୁ ଚାଣି ଆଣିଥିଲା । ଆମେ ମୁମୁକ୍ଷୁ ପ୍ରକୃତିର ଥିଲୁ, ଯଦିଓ ସେ ସମୟରେ ଆମକୁ ଏହା ଜଣା ନ ଥିଲା ।

ଯେତେବେଳେ ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀ ଆମକୁ କିଛି କାମ କରିବାକୁ କହୁଥିଲେ ଆମେ ତାହା ତୁରନ୍ତ କରିଦେଉଥିଲୁ । ଯେତେବେଳେ କରିବା ପାଇଁ କିଛି କାମ ନଥାଏ ତେବେ ଆମେ କିଛି କରୁ ନ ଥିଲୁ । ଏମିତି ହେଉ କିମ୍ବା ମୁଁ ଏପରି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, ଏପରି କୌଣସି କାମନା, ଇଚ୍ଛା, ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ବା ବାସନା ନଥିଲା । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସରଳ ଜୀବନ ଥିଲା ।

ଆମର ଜୀବନ ସରଳ ଥିଲା କିନ୍ତୁ ସହଜ ନ ଥିଲା । ଆମକୁ ବହୁତ ସଂଘର୍ଷ କରିବାକୁ ପଡୁଥିଲା । ବର୍ତ୍ତମାନ ତୁମମାନଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଶ୍ରମ ଠିଆ ହୋଇଛି । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆମେମାନେ ଆସିଥିଲୁ ସେତେବେଳେ ପିନ୍ଧିବାକୁ ଲୁଗା ନଥିଲା, ଖାଇବାକୁ ଭୋଜନ ନଥିଲା । ମୁଁ ଅନ୍ୟ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କ ସହିତ ମୁଙ୍ଗେର ବଜାର ଯାଉଥିଲି ଓ ଆମେ ସେଠାରେ ଲୋକମାନେ ଫୋପାଡ଼ି ଦେଇଥିବା ଖଣ୍ଡିଆ ପରିବାକୁ ଉଠାଇ ଆଣୁଥିଲୁ । ସେହି ପରିବା ମଣିଷ ଓ ପଶୁଙ୍କ ପାଦତଳେ ପଡ଼ି ଚକଟି ହୋଇ ଯାଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆମେ ସେସବୁକୁ ଏକାଠି କରି ଆଶ୍ରମ ଆଣୁ, ସଫାକରି ପଚା-ସତାକୁ ବାଛି ଫୋପାଡ଼ି ଦେଉ ଓ ବଳକାକୁ ରାନ୍ଧି ଖାଉ । ମାସ ମାସ ଧରି ଆମକୁ ଲୁଣ ଓ ଚିନିର ସ୍ବାଦ ମିଳୁ ନଥିଲା । ଯଦି କୌଣସି ଦିନ ଲୁଣ ମିଳିଯାଏ ତେବେ ଏହା ଆମ ପାଇଁ ଭୋଜି ଖାଇବା ଭଳି ହେଉଥିଲା ।

ମୁଁ ଏହି ପ୍ରକାର ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିଛି, ଆଉ ସେହି ସବୁ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନେ ମଧ୍ୟ ଯେଉଁମାନେ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଦିନମାନଙ୍କରେ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ । ଆମେ ଆର୍ତ୍ତ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ନଥିଲୁ । ଆମର କୌଣସି ଦୁଃଖ ବା କଷ୍ଟ ନ ଥିଲା । ଆମେ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ମଧ୍ୟ ନଥିଲୁ । ଆମର କୌଣସି କାମନା ନଥିଲା । ଆମେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ମଧ୍ୟ ନଥିଲୁ କାରଣ ଆମର ମନରେ କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ନ ଥିଲା । ଆମେ କେବଳ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ରହିବାକୁ ଚାହୁଁଥିଲୁ । ସମସ୍ତ ସଂଘର୍ଷ ଓ ଅଭାବ ସତ୍ତ୍ୱେ ଆମମାନଙ୍କର କୌଣସି ସନ୍ତାପ ନ ଥିଲା, କାରଣ ଆମ ଜୀବନର ଅନ୍ତିମ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ପ୍ରୟୋଜନ ଆମ ସମ୍ମୁଖରେ ଥିଲା ।

ବର୍ତ୍ତମାନ ଯଦି ଆଶ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ ସପ୍ତାହ ଧରି ଖେଚେଡ଼ି ରକ୍ଷାଯାଏ ତେବେ ଅଧିକତର ଲୋକ ଆଶ୍ରମ ଛାଡ଼ି ଚାଲିଯିବେ । ସେମାନେ କହିବେ, “ଏଠାରେ ଏ କି ପ୍ରକାର ଖାଇବାକୁ ମିଳୁଛି ? ବିଲକୁଲ ବେକାର ଜାଗା । ଚାଲ ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜାଗାକୁ ଯିବା ।” ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ପରିବର୍ତ୍ତେ ଭୋଜନ ସହିତ ନିଜର ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଅଧିକ ଗୁରୁତ୍ୱ ଦେଉଛ । ଯଦି ଭୋଜନ ତୁମର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ବଦଳାଇ ପାରେ, ଯଦି କାହାର ବ୍ୟବହାର ତୁମର ମାନସିକତାକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରି ତୁମକୁ ନିକାରାତ୍ମକ ଦମ୍ଭୀ ଓ କ୍ରୋଧୀ କରିଦିଏ, ତେବେ ଏହାର ଅର୍ଥ ତୁମେ ଖାଣ୍ଟି ଶିକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ । କାରଣ ତୁମର ମାନସିକତା, ତୁମର ଧ୍ୟାନ ସ୍ୱଷ୍ଟ ନୁହେଁ । ତୁମେ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ।

ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ୱକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା ସହଜ ନୁହେଁ । ପରନ୍ତୁ ଯଦି ତୁମେ ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପେ ସମର୍ପିତ କରି ପାରିବ ତେବେ ଏହା ବହୁତ ସରଳ ହୋଇଯାଏ ।

ଏଠାକୁ ଅନେକ ପ୍ରକାରର ଲୋକ ଆସନ୍ତି । ଯଦି ତୁମେ କାହାକୁ ପଚାର, “ତୁମେ ଆଶ୍ରମ କାହିଁକି ଆସିଛ ?” ତେବେ ସେ କହିବ, “ମୁଁ ଯୋଗ ଶିଖିବାକୁ ଆସିଛି ।” କାହିଁକି ? “କାରଣ ମୁଁ ଯେପରି ଯୋଗ ଶିକ୍ଷକ ହୋଇ ପାରିବି ।” ଅନ୍ୟ କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ସେହି ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲେ ଉତ୍ତର ମିଳିବ, “କାରଣ ମୁଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ନେଇ ପାରିବି ।” କାହିଁକି ? “କାରଣ ଏହାପରେ ମୁଁ ବାହାରକୁ ଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଯୋଗ ଶିଖାଇ ପାରିବି ।” ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ପ୍ରକୃତରେ ତୁମେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଗୁରୁ ହେବା ପାଇଁ ଚାହୁଁଛ । ଆଜିକାଲି ସମସ୍ତଙ୍କର ଏହି ମାନସିକତା ଅଛି – “ଆପଣଙ୍କ ଠାରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଦାକ୍ଷୀ ନେବା ପରେ ବାହାରକୁ ଯାଇ ସମସ୍ତଙ୍କୁ କହିବି ମୁଁ ଗୁରୁ ହୋଇଗଲି ।” ସମସ୍ତେ ସ୍ୱାର୍ଥୀ ଓ ଅଭିମାନୀ ।

ଯଦି ମନ ପରିଷ୍କାର ଅଛି, ହୃଦୟ ଶୁଦ୍ଧ ଅଛି ତେବେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆମର ସମ୍ବନ୍ଧ, ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ହେବ । ଏହା ଏକ ପ୍ରେରକ, ପ୍ରବୋଧକ ସମ୍ବନ୍ଧ ହେବ, ନିର୍ଭରତା ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ବନ୍ଧ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଏପରି କରିବା ପାଇଁ ଆମକୁ ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ୱର ସାଧନା, ଜୀବନ ଶୈଳୀ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ଭଲଭାବରେ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।

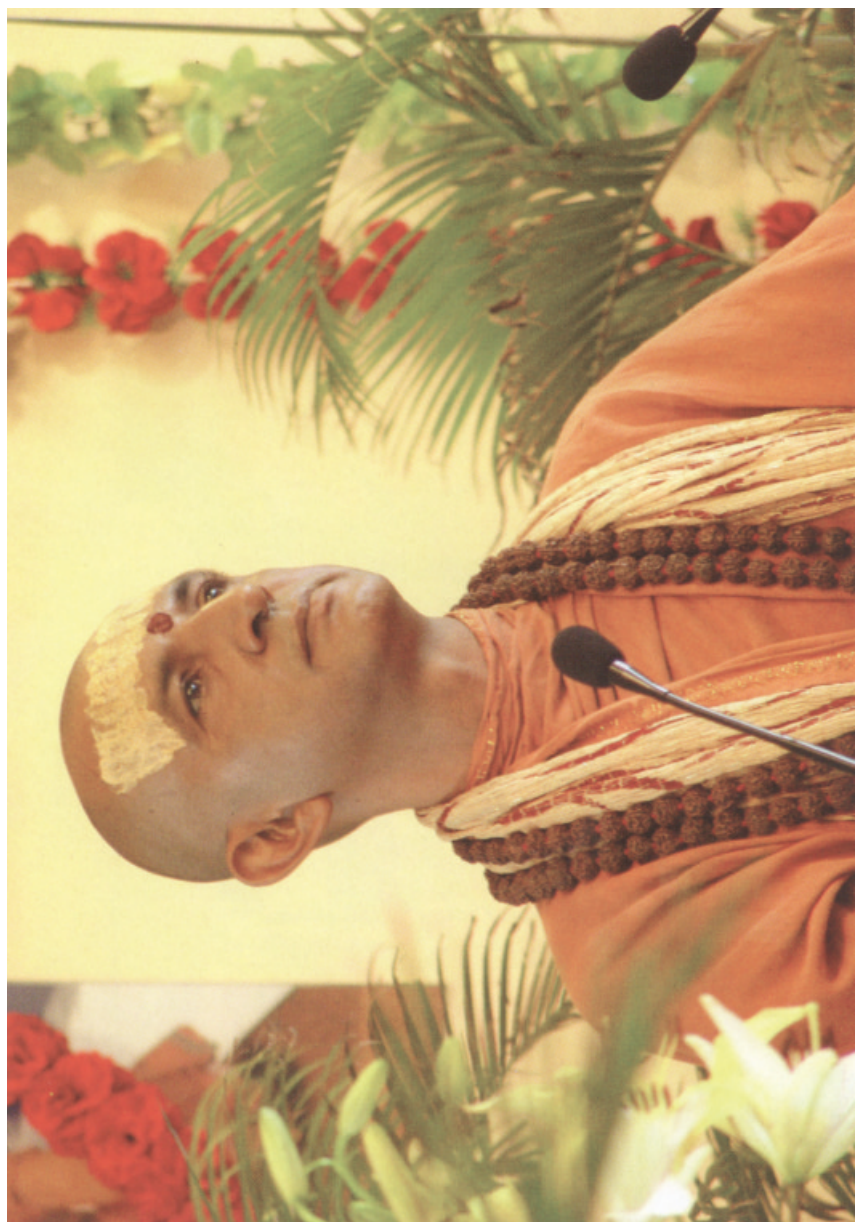

ଶିଷ୍ୟତ୍ବରେ ପଦାର୍ପଣ

୭ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୦

ସାରାଂଶ

ମନୁଷ୍ୟକୁ ଚାରିଟି ଶ୍ରେଣୀରେ ବିଭକ୍ତ କରାଯାଇପାରେ ଓ ଚାରିଟି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ପରିଶେଷରେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ହିଁ ପହଞ୍ଚନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟ ନିଜ ମନରେ ଏକ ବିଶେଷ ପ୍ରୟୋଜନ ନେଇ ଆସେ । ଏଣୁ ଆମକୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ସେହି ପ୍ରୟୋଜନକୁ ବୁଝିବାକୁ ହେବ ।

ପ୍ରଥମ ଶ୍ରେଣୀର ମନୁଷ୍ୟ ହେଉଛି ଆର୍ତ୍ତ, ଯାହାର ଜୀବନରେ ସୁଖ, ଶାନ୍ତି, ଆରାମ ଓ ଆନନ୍ଦର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅଭାବ ଅଛି । ତାଙ୍କର କେବଳ ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ଓ ସାମାଜିକ ସଂଘର୍ଷ ହିଁ ଅଛି । ପ୍ରତ୍ୟେକ ସ୍ଥଳରେ ଦୁଃଖ ଓ କଷ୍ଟ ଭୋଗ କରୁଛନ୍ତି । ନିଜର କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତି ପାଇବା ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଚାହାଁନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧର ଏକମାତ୍ର ପ୍ରୟୋଜନ ହେଲା ଦୁଃଖରୁ ନିବୃତ୍ତି, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ଏକ ସୁଖୀ ଓ ଆରାମଦାୟକ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିପାରିବେ, ଉତ୍ତମ ଜୀବନ ଅତିବାହିତ କରିପାରିବେ । ଆର୍ତ୍ତ ମନୁଷ୍ୟର ଏହା ପରିଭାଷା ।

ଦ୍ୱିତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର, ଯିଏ ସ୍ୱ-କୈନ୍ଦ୍ରିକ ଓ ସ୍ୱାର୍ଥପର ମାନସିକତାସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ସେହି ଶିଶୁମାନଙ୍କ ପରି ହୋଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଦୋକାନକୁ ଯାଇ କହନ୍ତି, “ମୋର ଏଇଟା ଦରକାର, ସେଇଟା ବି ଦରକାର, ସବୁକିଛି ଦରକାର ।” ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତିର ମାନସିକତା ବେପାରୀ ପରି ହୋଇଥାଏ । ତାର ଦୃଷ୍ଟି ଏହି କଥା ଉପରେ ରହିଥାଏ କି କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ବା

ପରିସ୍ଥିତିରୁ ଅଧିକରୁ ଅଧିକ ଲାଭ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ କରାଯାଇ ପାରେ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ । ତୁମର ସମ୍ପନ୍ନ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ଉପରେ ଆଧାରିତ । ସେହି ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ନାମ, ଯଶ-କୀର୍ତ୍ତି, ପଦ-ପ୍ରତିଷ୍ଠା ବା ଧନ-ସମ୍ପତ୍ତି ପାଇଁ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଜିନିଷ ପାଇଁ ହୋଇପାରେ ।

ନିଜର ମନୋରଥ ସିଦ୍ଧ ହୋଇଗଲେ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ବ୍ୟକ୍ତି ବହୁତ ଖୁସି ଓ ଆରାମ ଅନୁଭବ କରେ । ତାଙ୍କୁ ନିଜ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷାର ପୂର୍ତ୍ତିରେ ସନ୍ତୁଷ୍ଟି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କ ଅଭିପ୍ରାୟ କେବଳ ନିଜର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ତ୍ତିରେ ହିଁ ସୀମିତ ରହେ । ଗୁରୁଙ୍କର ଆଦେଶ, ଶିକ୍ଷା ଓ ମିଶନ ସହିତ ତାଙ୍କର କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହେ ନାହିଁ । ଦେଖିବାକୁ ଗଲେ ସେମାନେ ନିଜ ଜାଗାରେ ଠିକ୍ । ମୁଁ ଏହାକୁ ଅନୁଚିତ୍ ମାନୁ ନାହିଁ । ଅନ୍ତତଃ ଦୁଃଖରୁ ନିବୃତ୍ତି ଯଦି ଆମର ଜୀବନର ଆବଶ୍ୟକତା, ତେବେ ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଭାବରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଶରଣରେ କାହିଁକି ନ ଯିବା ? ସେଥିପାଇଁ ତ ଉପନିଷଦରେ କୁହାଯାଇଛି ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଭୌତିକ ଅଭାବରୁ ନିଜେ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଭୌତିକ ସମ୍ପଦାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ ସେ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉ ।

ଗୁରୁ ଏପରି ଲୋକଙ୍କ ସୁପ୍ତ ଭାଗ୍ୟକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବାର ଏକ ମାଧ୍ୟମ ହୋଇଥାନ୍ତି । କିଛି ଲୋକଙ୍କ ଭାଗ୍ୟ ଜାଗ୍ରତ ରହିଥାଏ, କିନ୍ତୁ ବହୁତ ଲୋକଙ୍କର ସୁପ୍ତ ଥାଏ । ଯାହାର ଭାଗ୍ୟ ଜାଗ୍ରତ ଅଛି ସିଏ ତ ସଫଳତାର ପାହାଚ ଅତିକ୍ରମ କରିଚାଲେ, କିନ୍ତୁ ଯାହାର ଭାଗ୍ୟ ସୁପ୍ତ ଅଛି ସିଏ ବହୁତ ଚେଷ୍ଟା କରେ । କେବେ କେବେ ଲାଗେ ଆମେ ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚିବାକୁ ଯାଉଛୁ । ପରନ୍ତୁ ପୁଣି ଆମେ ଜାଣୁ ଆମେ ତ ଏବେ ପ୍ରଥମ ପାଦରେ ଛଦି ହୋଇ ରହିଛୁ ।

ଏପରି ଲୋକ ଗୁରୁଙ୍କର ଶରଣରେ ନିଶ୍ଚୟ ଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏକଥା ମନେ ରଖ ସେମାନେ ଶିଷ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଭକ୍ତି ଅଛି । ସେମାନେ ଜୀବନକୁ ସୁଧାରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି । ପରନ୍ତୁ ଏମାନେ ଶିଷ୍ୟ ନୁହଁନ୍ତି କାରଣ ସେମାନେ ଶିଷ୍ୟଭୂର ସାଧନା କରନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ ଭକ୍ତିର ସାଧନା କରନ୍ତି, ନିଜ ଜୀବନରେ ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ଜାଗ୍ରତ କରନ୍ତି । ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ବତାଇ ଦିଆଯାଇଥିବା ମନ୍ତ୍ର, ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ ଇତ୍ୟାଦିର ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ତାଙ୍କ ନିଜ ଜୀବନ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ, ସ୍ଵ ସହିତ ଜଡ଼ିତ, “ମତେ ଏଇଟା ଦରକାର” ।

ତୃତୀୟ ଶ୍ରେଣୀ ଜିଜ୍ଞାସୁଙ୍କର, ଯାହାକୁ ଜୀବନରେ ନା ସୁଖ ଦେଖାଯାଏ ନା ଶାନ୍ତି । କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶୂନ୍ୟତାର ଅନୁଭବ ହୁଏ । ଏହି ଶୂନ୍ୟତାକୁ କିପରି ଦୂର କରାଯିବ, ଜୀବନରେ ଆନନ୍ଦ କିପରି ଅଣାଯିବ, ସେ ଏହାକୁ ଅନ୍ୱେଷଣ କରୁଥାଏ । “ମୁଁ ଏହା ଜାଣିବାକୁ ଚାହୁଁଛି କି ସଂସାର ସହିତ ମୋର ସମ୍ବନ୍ଧ କ’ଣ ? ଜୀବନରେ ମୋର ଭୂମିକା କ’ଣ ? ମୁଁ ଜୀବନକୁ କିପରି ସୁଧାରି ପାରିବି ? କିପରି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରଗତି କରି ପାରିବି ?” ଜିଜ୍ଞାସୁର ଏହିପରି ମାନସିକ ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ । ଜିଜ୍ଞାସୁର ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିବାର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ ଭୌତିକ ନୁହେଁ ବରଂ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହୋଇଥାଏ । ଏଣୁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତାହାର ସମ୍ବନ୍ଧ ଆର୍ତ୍ତ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଠାରୁ ଭିନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ଚତୁର୍ଥ ପ୍ରକାରର ମନୁଷ୍ୟ ମୁଦୁଷୁ, ଯିଏ ମୁକ୍ତି ଚାହେଁ । ଅନେକ ସାଧକ ମୋକ୍ଷର ଆକାଂକ୍ଷା ରଖୁଥାନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ମୋକ୍ଷର ସଠିକ୍ ଅର୍ଥ ବୁଝା ପଡ଼ିନଥାଏ । ମୋକ୍ଷ, ମୁକ୍ତି ବା ଆତ୍ମ-ସାକ୍ଷାତକାର ଜୀବନରେ ସନ୍ତୁଳିତ ଆଚାର, ବିଚାର ଓ

ବ୍ୟବହାରର ପରିଣାମ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଏକ ପରିଣାମ, ପ୍ରୟୋଜନ ନୁହେଁ । ଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାକୁ ଦିନକୁ ଦିନ ଧୀରେ ଧୀରେ କରି ବିକଶିତ କରିବା । ଏହା ଜୀବନର ବାସ୍ତବିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ । ଆମେ ନିଜର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତାକୁ ଯେତିକି ବିସ୍ତାର କରିଚାଲୁ, ସଂସାର ପ୍ରତି ଆମର ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଓ ଆମର ବୋଧଗମ୍ୟତାକୁ ପରିପକ୍ୱ କରିଚାଲୁ, ସେତିକି ଆମେ ମାନସିକ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାମଞ୍ଜସ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରୁ ଓ ଏହାର ପରିଣାମ ସ୍ୱରୂପ ଆମକୁ ଈଶ୍ୱର-ସାକ୍ଷାତକାର ବା ଆତ୍ମ-ସାକ୍ଷାତକାରର ଅବସ୍ଥା ଅନୁଭବ ହୁଏ । ତେବେ ମୁମୁକ୍ଷୁର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ସେହି ମନୁଷ୍ୟକୁ ବୁଝାଏ ଯିଏ ମୁକ୍ତି ଚାହେଁ, ଯିଏ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନା ବିକଶିତ କରିବାକୁ ଚାହେଁ, ଯିଏ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ କ୍ଷେତ୍ରର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରିବାକୁ ଚାହେଁ । ଭୌତିକ ପରିସର ତାକୁ ବାଧି ରଖୁ ପାରେ ନାହିଁ । ତାହାର ଭିତରେ ମୁକ୍ତ ହେବାର ତୀବ୍ର ଇଚ୍ଛା ଥାଏ ।

ଏକଦା ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କ ଆଶ୍ରମକୁ ଆସିଲେ । ସେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସଙ୍କୁ କହିଲେ, “ମତେ କୌଣସି ଉପାୟ ବତାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ଯାହାଦ୍ୱାରା ମୁଁ ନିଜ ଆତ୍ମାର ସାକ୍ଷାତକାର କରି ପାରିବି” । ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ କିଛି କହିଲେ ନାହିଁ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପୁଣି ଜୋର ଦେଇ କହିଲେ, “ମୋର ମୋକ୍ଷ ପାଇଁ ଗଭୀର ଇଚ୍ଛା ଅଛି, ଦୟାକରି ମତେ ଏହାର ମାର୍ଗ ବତାଇ ଦିଅନ୍ତୁ ।” ତାପରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଅଛି, ନଦୀରେ ସ୍ନାନ କରି ଆସ ।” ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ଭାବିଲେ, “ଠାକୁରଙ୍କର ବଡ଼ ବିଚିତ୍ର ଆଦେଶ । ସେ କ’ଣ ସ୍ନାନ କରିବା ପରେ ମତେ ଶକ୍ତିପାତ ଦେବାକୁ ଚାହୁଁଛନ୍ତି ?” ଯାହାହେଉ ସେ ନଦୀକୁ ସ୍ନାନ ପାଇଁ ଗଲେ ।

ଯେତେବେଳେ ସେ ନଦୀ ଜଳରେ ପ୍ରବେଶ କଲେ ଦେଖିଲେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ମଧ୍ୟ ତାଙ୍କ ପଛରେ ଆସୁଛନ୍ତି ଓ ଜଳରେ ପ୍ରବେଶ କରୁଛନ୍ତି । ସେ ବହୁତ ଖୁସି ହେଲେ । ତାଙ୍କୁ ଲାଗିଲା ସେ ଠାକୁରଙ୍କର ପଟ ଶିଷ୍ୟ କାରଣ ସେ ତାଙ୍କ ସହିତ ସ୍ନାନ କରିବାକୁ ଆସିଛନ୍ତି । ସ୍ନାନ କରୁ କରୁ ଅଚାନକ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କାନ୍ଧ ଉପରକୁ ଚଢ଼ିଗଲେ ଓ ତାଙ୍କର ମୁଣ୍ଡକୁ ପାଣିରେ ବୁଡାଇ ଦେଲେ । ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ ଓ ପାଣିରୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ବହୁତ ସଂଘର୍ଷ କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । କିଛି ସମୟ ପରେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ତାଙ୍କୁ ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ଓ ପଚାରିଲେ, “ତୁମକୁ ଏବେ କିପରି ଲାଗୁଛି ? ମୁକ୍ତି ମିଳିଗଲା ?”

ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ କହିଲେ, “ଆପଣ ପାଗଳ ହୋଇଯାଇ ନାହାଁନ୍ତି ତ ? ଆପଣ ତ ମତେ ପାଣିରେ ବୁଡ଼ାଇ ହିଁ ଦେଇଥିଲେ ।” ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ପଚାରିଲେ, “ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ବୁଡୁଥିଲୁ ସେତେବେଳେ ତୁମକୁ କିପରି ଅନୁଭବ ହେଉଥିଲା ?” ସେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ କି ସେ ସମୟରେ ତାଙ୍କର ଏକମାତ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପାଣିରୁ ବାହାରି ନିଶ୍ୱାସ ନେବା ପାଇଁ ଥିଲା ।” ରାମକୃଷ୍ଣ କହିଲେ, “ଯେତେବେଳେ ତୁମର ମୋକ୍ଷର ଅଭିଳାଷ ଏତିକି ପ୍ରବଳ ହୋଇଯିବ ସେତିକିବେଳେ ତୁମେ ସହଜତାର ସହିତ ସଂସାରର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ ।”

ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମର ପ୍ରୟାସରେ ତୀବ୍ରତା ଓ ତନ୍ମୟତା ଆସି ନାହିଁ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ କୌଣସି ପ୍ରୟୋଜନରେ ସଫଳ ହୋଇ ପାରିବା ନାହିଁ । ମୁମୁକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟରେ ସଂସାରର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାର ତୀବ୍ର ଅଭିଳାଷ ଥାଏ । ସଂସାରର ପ୍ରଲୋଭନ ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ ତା ପାଇଁ କୌଣସି ଆକର୍ଷଣ ସୃଷ୍ଟି କରି ପାରେ ନାହିଁ । ଏହା ତ କେବଳ ସମୟ ବିତାଇବାର ବାହାନ । ଯେତେବେଳେ ଉପଯୁକ୍ତ ମାର୍ଗ ମିଳିଯାଏ ସେତେବେଳେ ମୁମୁକ୍ଷୁ ମହାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧିଙ୍କ ପରି ସବୁ କିଛି ତ୍ୟାଗ କରି ଦିଏ ।

ମହାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧ ରାତ୍ରିର ଅନ୍ଧକାରରେ ସବୁକିଛି ତ୍ୟାଗ କରିଦେଇଥିଲେ । ସେ ନିଜର ବନ୍ଧୁ-ବାନ୍ଧବଙ୍କ ଠାରୁ ବିଦାୟ ନେବା ପାଇଁ ସକାଳ ହେବା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଅପେକ୍ଷା କରିଲେ ନାହିଁ କାରଣ ସେ ସେହି ସବୁର ମୋହ ଓ ଆସକ୍ତିରେ ଛନ୍ଦି ହେବାକୁ ଚାହୁଁ ନଥିଲେ । ସେ ରାତିରେ ହିଁ ନିଜର ଶୋଇଥିବା ପତ୍ନୀ, ସନ୍ତାନ, ଘର-ପରିବାର ଓ ରାଜ୍ୟ ତ୍ୟାଗ କରିଦେଲେ । କେହି ତାଙ୍କୁ ଅଟକାଇ ପାରିଲେ ନାହିଁ । କେହି ଏକଥା ପଚାରି ପାରିଲେ ନାହିଁ, “ତୁମେ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛ ?, କିପରି ରହିବ ?, କ’ଣ କରିବ ? ଯାଅ ନାହିଁ ।” ମୁକ୍ତି ପାଇଁ ଏପରି ତୀବ୍ର ଲକ୍ଷ୍ୟ ହେବା ହିଁ ମୁମୁକ୍ଷୁର । ଯେତେବେଳେ ଏପରି ଲକ୍ଷ୍ୟ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ସଂସାରର ବନ୍ଧନ ନିଜକୁ ନିଜେ ଛିନ୍ନ ହୋଇଚାଲେ । କାହା ସହିତ ଶାରୀରିକ, ମାନସିକ ବା ଭାବନାତ୍ମକ ସ୍ତରରେ ଆସକ୍ତି ରହେ ନାହିଁ । ପତି, ପତ୍ନୀ, ସନ୍ତାନ, ଘର, ପରିବାର ଓ ସମାଜକୁ ସହଜରେ ତ୍ୟାଗ କରାଯାଇ ପାରେ । ମୁମୁକ୍ଷୁର ଅବସ୍ଥାରେ ସେ ସବୁ ସହିତ କୌଣସି ସମ୍ପର୍କ ରହେ ନାହିଁ । କେବଳ ପ୍ରକାଶ ଓ ଜ୍ଞାନର ସ୍ରୋତକୁ ନିଜ ଭିତରେ ଖୋଜିବା ପାଇଁ ଉଦ୍ବୃତ୍ତ ଅଭିଳାଷ ଥାଏ ।

ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ସମ୍ବନ୍ଧ

ଚାରି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଶିକ୍ଷା, ମାର୍ଗଦର୍ଶନ, ପ୍ରେରଣା ଓ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପାଇଁ ଆସନ୍ତି । ଆରମ୍ଭରୁ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଏକା ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ପାଇଥାନ୍ତି । ଚାରି ଶ୍ରେଣୀର ବ୍ୟକ୍ତିମାନେ ପ୍ରାଥମିକ କ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରବେଶ ପାଇଥାନ୍ତି ଯେଉଁଠାରେ ସେମାନେ ନିଜର ବୋଧଗମ୍ୟତା, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରେମର ବୃଦ୍ଧି ଓ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି କରିବା ଶିକ୍ଷା କରନ୍ତି । ନିଜର ପ୍ରେମ, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ବଳରେ ହିଁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି ପାରନ୍ତି ।

ଆଉ ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବେ ଗୁରୁ ତାର ଦୁଃଖକୁ ଦୂର କରିବାରେ ସହାୟତା କରିବେ । ଏପରି ତାର ବିଶ୍ୱାସ ଏବଂ ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ବଳରେ ସେ ଗୁରୁଙ୍କର କୃପା ପ୍ରାପ୍ତ କରେ । ସେହି ବିଶ୍ୱାସ କାରଣରୁ ହିଁ ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କରି ପାରେ । ଅର୍ଥାଥାଁ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ବିଶ୍ୱାସଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଆସିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ତାର ଇଚ୍ଛା ପୂର୍ଣ୍ଣ ହୁଏ ସେତେବେଳେ ତାର ସେହି ବିଶ୍ୱାସ ଆହୁରି ଗଭୀର ହୋଇଯାଏ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛ ଓ ସେ ତୁମର କାମନା ତୁରନ୍ତ ପୂରଣ କରି ଦିଅନ୍ତି ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଏହା ବୁଝିଯାଅ କି ସେ ତୁମର ବିଶ୍ୱାସକୁ ବଢ଼ାଉଛନ୍ତି । ଯେବେ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛ ଓ ସେ ତୁମର ମନୋକାମନାକୁ କିଛି ମାସ ପରେ ପୂରଣ କରନ୍ତି ତେବେ ମାନିନିଅ ସେ ତୁମର ଧୈର୍ଯ୍ୟର ପରୀକ୍ଷା ନେଉଛନ୍ତି । ଯେବେ ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କର କିନ୍ତୁ ସେ ତୁମର ଇଚ୍ଛା ପୂରଣ କରନ୍ତି ନାହିଁ, ତେବେ ଏହାର ଅର୍ଥ ହେଲା ଭଗବାନ ଜାଣିଛନ୍ତି ଯେ ତୁମେ ନିଜର ସେହି କାମନାକୁ ସ୍ୱୟଂ ପୂରଣ କରି ପାରିବ । ତୁମକୁ ଭଗବଦ୍-କୃପାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ଏହିପରି ଆମେ ସମସ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ପାଇଁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁ । ବ୍ୟକ୍ତି, ଏଠାରେ ମୁଁ ଶିଷ୍ୟ ଶବ୍ଦ ପ୍ରୟୋଗ କରୁନାହିଁ, ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଯେଉଁ ସମ୍ବନ୍ଧ ବିକଶିତ ହୁଏ, ତାହା ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭକ୍ତି ଉପରେ ଆଧାରିତ ହୋଇଥାଏ ।

ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭକ୍ତି - ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିର ଆନ୍ତରିକ ଜୀବନରେ ଜାଗୃତିର ଉପାଦାନ । ଏ ସବୁକୁ ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ବିକଶିତ କରାଇବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ଯଦି ବ୍ୟକ୍ତିର ପ୍ରୟୋଜନ ଭୌତିକ ସୁଖ-ସମ୍ପଦ ହୋଇଥାଏ, ଯେପରି ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀଙ୍କର

ହୋଇଥାଏ, ତେବେ ସେ ସେତିକିରେ ହିଁ ସୀମିତ ରହିବ । ତାର ଶିଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱ ମଧ୍ୟ ସେହି ସ୍ତରରେ ରହିବ । ତା’ ଠାରୁ ଆଗକୁ ଯିବ ନାହିଁ ।

ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତି ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ଯୋଡ଼ି ଥାଆନ୍ତି । ପରନ୍ତୁ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଭୌତିକ ନ ହୋଇ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହୋଇଥିବାରୁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ତାଙ୍କର ଏକ ଉଚ୍ଚତର ଓ ଗହନତର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ ହେବାର ସମ୍ଭାବନା ଅଧିକ ରହେ । ଏହି ସମ୍ଭାବନା ସେବେ ସାକାର ହୁଏ ଯେବେ ବ୍ୟକ୍ତି ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମର ଅନୁସରଣ କରେ । କେବଳ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ ହିଁ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ନିର୍ବାହ କରି ପାରନ୍ତି, ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ନୁହେଁ । କାରଣ ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଭୂମିକା ସୀମିତ ହୋଇଥାଏ । ସେମାନଙ୍କର ଆକାଂକ୍ଷା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତା ହେବା ବଦଳରେ ସାଂସାରିକ ହୋଇଥାଏ ।

ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଭକ୍ତିଯୁକ୍ତ ହୋଇ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ତ ଯୋଡ଼ିଥାନ୍ତି ମାତ୍ର ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ନିର୍ଭରତା ରହିଥାଏ । ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ମାତା, ପିତା, ଭାଇ ବା ସଖା ରୂପରେ ଦେଖନ୍ତି । ଗୁରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଅଭାବ ଦୂର କରିବାର ମାଧ୍ୟମ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ହୋଇଥାଏ -

ଦୁମେବ ମାତା ଚ ପିତା ଦୁମେବ, ଦୁମେବ ବନ୍ଧୁଷ୍ଟ ସଖା ଦୁମେବ । ଗୁରୁ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ ବ୍ୟକ୍ତିର ଏପରି ହିଁ ଦୃଷ୍ଟି କୋଣ ରହିଥାଏ ।

ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ଏପରି ଭାବରେ ଆଶ୍ରିତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କର ସାରତତ୍ତ୍ୱ, ତାଙ୍କର ମୌଳିକ ଗୁଣବତ୍ତାକୁ ଦେଖନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ହିଁ ଆନନ୍ଦ ଲାଭ କରନ୍ତି । ସେଥିରୁ ପ୍ରେରଣା ଗ୍ରହଣ କରନ୍ତି । ନିଜର ସ୍ୱଭାବ, ବିଚାର ଓ ବ୍ୟବହାରକୁ ପରିଷ୍କୃତ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ପ୍ରୟୋଗ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ନିଜର ଇଚ୍ଛା, କାମନା, ବାସନା ଓ ଅହଂକାରର ଅନ୍ତହାନ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରନ୍ତି ।

ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀମାନଙ୍କ ପାଇଁ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ଅତିକ୍ରମ କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ସେମାନେ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ବଜାୟ ରଖି ପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ଅଭିମାନୀ, ଗର୍ବୀ ଓ ଦମ୍ଭୀ ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ସେମାନେ ଯେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ହୋଇ ପାରନ୍ତି । ତାଙ୍କ ଭିତରେ କେବଳ, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଭକ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରେମର ଭାବନା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, ଆଉ ସେହି ସବୁ ସମସ୍ୟାକୁ ସାମନା କରିବାକୁ ହୁଏ ଯାହା ଅହଂକାର ଦ୍ୱାରା ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଅତିକ୍ରମ କରିବା ପରେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ ଶିଷ୍ୟ-ଧର୍ମ ତୁଲାଇବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି ।

ଶିଷ୍ୟତ୍ୱର ପ୍ରାରମ୍ଭ

ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିର କେବଳ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତି ଅଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ଶିଷ୍ୟତ୍ୱର ଏକ ଭିନ୍ନ ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସିଥାଏ । ସେ କୌଣସି ଏକ ପ୍ରୟୋଜନର ସିଦ୍ଧି ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସିଥାଏ ଓ ସେହି ଅନୁସାରେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରିଥାଏ । ଏହି ସ୍ତରରେ ବ୍ୟକ୍ତିର ସମ୍ବନ୍ଧ ତିନି ପ୍ରକାରର ହୋଇ ପାରେ ଯଥା-ଡ଼େଲା, ଠେଲା ବା ଚେଲା ।

ଗୋଟିଏ ଡ଼େଲା ବା ପଥର ଖଣ୍ଡର ସ୍ୱଭାବ କ’ଣ ହୋଇଥାଏ ? ଏହା ଗୋଟିଏ ଜାଗାରେ ପଡ଼ି ରହିଥାଏ । ଯଦି ତୁମେ ତାକୁ ଅନ୍ୟ ଏକ ସ୍ଥାନରେ ପହଞ୍ଚାଇବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତେବେ ତୁମକୁ ତାକୁ ଉଠାଇ ଫୋପାଡ଼ିବାର ପ୍ରୟାସ କରିବାକୁ ହେବ । ଆଉ ସେହି ଡ଼େଲା ଯେଉଁଠାରେ ପଡ଼ିବ, ସେହିଠାରେ ହିଁ ପଡ଼ି ରହିବ । ତାହା

ନିଜେ ହଲଚଲ ହୁଏ ନାହିଁ । ତାକୁ ସର୍ବଦା ଉଠାଇ ଗୋଟିଏ ସ୍ଥାନରୁ ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ନେଇ ଯିବାକୁ ହୁଏ ।

ଆରମ୍ଭରୁ ତ ସମସ୍ତେ ଢେଲା ତୁଲ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ ରହିଛ ସେଥିରୁ କିପରି ନିଜକୁ ବାହାର କରିବ ସେହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ତୁମକୁ ଜଣା ନାହିଁ । ତୁମେ ନିଜେ ନିଜକୁ ଏତେ ମାତ୍ରାରେ ଭ୍ରମିତ କରିଦିଅ କି ସେହି ଭ୍ରମରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାର ଉପାୟ ଜାଣିପାର ନାହିଁ । ବୃକ୍ଷର ଗଣ୍ଡିକୁ ନିଜେ ଧରି ରଖ ଓ କୁହ ବୃକ୍ଷ ମତେ ଛାଡୁ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଯିଏ ଭ୍ରମିତ ମାନସିକତାକୁ ନେଇ ଚାଲିଥାଏ ଓ ସେହି ମାନସିକତାକୁ ବଦଳାଇବାକୁ ସକ୍ଷମ ହୁଏ ନାହିଁ ବା ବଦଳାଇବାକୁ ଡ଼େରି କରେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଢେଲା କୁହାଯାଏ ।

ଦ୍ଵିତୀୟ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତି ଠେଲା ହୋଇଥାଏ, ଯାହାକୁ ବାରମ୍ବାର ଠେଲିବାକୁ ପଡ଼େ । ସେ ସର୍ବଦା ଗୁରୁଙ୍କୁ ପଚାରେ “କ’ଣ କରିବି ?” ଗୁରୁ କହନ୍ତି, “ଏଇଟା କର” । ଏହିପରି ଗୁରୁ ତାକୁ ଠେଲି ଦିଅନ୍ତି । ତାକୁ ଯେତିକି କରିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ ସେ ସେତିକି କରେ । ତା’ପରେ ପୁଣି ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଆସି କହିଥାଏ, “ଆପଣ ଯେତିକି କହିଥିଲେ ସେତିକି ହୋଇଗଲା । ଏବେ କ’ଣ କରିବି ?” “ଏବେ ଏଇଟା କର” ଏପରି କହି ଗୁରୁଜୀ ପୁଣି ତାକୁ ଠେଲନ୍ତି । ଏହିପରି ଧୀରେ ଧୀରେ ଠେଲା ହୋଇ ସିଏ ଆଗକୁ ବଢ଼େ ।

ତୃତୀୟ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତି ଚେଲା ଅଟନ୍ତି । ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇନାହିଁ, ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହେବାର ପ୍ରସ୍ତୁତି କରୁଛି । ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଆଦେଶକୁ ଶୁଣେ ଓ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ମଝିକୁ ନ ଆଣି ସେ ସବୁକୁ ଅନୁସରଣ କରିବାର ପ୍ରୟାସ କରେ । ଏହା ଚେଲାର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ହୋଇଥାଏ ।

ଯିଏ ଚେଲା ହୋଇଥାଏ ସେ ଚାଲାକ ଓ ଚତୁର ହୋଇଥାଏ । ତା ପାଇଁ ସଙ୍କେତ ହିଁ ଯଥେଷ୍ଟ । ଗୁରୁ କହନ୍ତି, “ତୁମକୁ ଏହି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବାର ଅଛି ।” ଚେଲା ଏହାକୁ ସ୍ଵୀକାର କରିନିଏ ଓ ସେହି ରାସ୍ତାରେ ଚାଲିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ । ଆତ୍ମାତ ପାଏ ତ ନିଜେ ନିଜକୁ ସମ୍ଭାଳିନିଏ, କାନ୍ଦିକରି ବସି ଯାଏନି । କହେ, “ଗୁରୁଜୀ ମତେ ଏହି ମାର୍ଗରେ ଚାଲିବା ପାଇଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି, ମୁଁ ଚାଲିଥିବି । କାନ୍ଦିବା ପାଇଁ ମୋ ପାଖରେ ସମୟ ନାହିଁ । କ୍ଷତରେ ଔଷଧ ଲଗାଇବାର ସମୟ

ମଧ୍ୟ ମୋ ପାଖରେ ନାହିଁ । ରାମ ଚରିତ ମାନସରେ ଶ୍ରୀ ହନୁମାନଜୀ ମଧ୍ୟ ଏହି ପ୍ରକାର ଭାବକୁ ବ୍ୟକ୍ତ କରିଛନ୍ତି - ‘ରାମ କାହୁଁ କିହେଁ ବିନୁ ମୋହିଁ କାହାଁ ବିଶ୍ରାମ ।’

ଏହା ଚେଲାଙ୍କର ଉକ୍ତି ହୋଇଥାଏ । ସେମାନେ କେବେ ରହିଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ । ବର୍ଷା, ଝଡ଼, ତୋଫାନ, ଖରା, ଶୀତ ଯାହାବି ପରିସ୍ଥିତି ହେଉ ଗୁରୁ ତାଙ୍କୁ ସଙ୍କେତ ଦେବା ମାତ୍ରେ ସେ ନିଜର ରାସ୍ତା ସଫାକରି ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲନ୍ତି । ଜୀବନର କୌଣସି ପରିସ୍ଥିତିରେ ଡିରିଯାଆନ୍ତି ନାହିଁ, କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ । ଠେଲା କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୋଇଯାଏ କି ଏବେ ସେ ଆଗକୁ କ’ଣ କରିବ ? ଢେଲା ମଧ୍ୟ କିଂକର୍ତ୍ତବ୍ୟବିମୁକ୍ତ ହୋଇ ଭାବେ, “ଏବେ ମୋର କ’ଣ ହେବ, ମତେ କିଏ ଆଗକୁ ଫିଙ୍ଗିବ ?” ସେ ନିଜକୁ ଦୁର୍ବଳ ଓ ଅସହାୟ ରୂପରେ ଦେଖେ ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ଆଶ୍ରିତ ହୋଇଯାଏ । ଭାବେ, “ସେ ହିଁ ମତେ ସବୁ କିଛି ଜଣାଇବେ । ସବୁ କଥା ଶିଖାଇବେ । ସେ ଯାହା କହିବେ ମୁଁ ତାକୁ ମାନିବି ।” ଠେଲା ଓ ଢେଲା ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ନିର୍ଭର କରି ଯାଆନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଚେଲା ସିଏ ନିଜ ଭିତରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଭକ୍ତି, ପ୍ରେମ ଓ ନିଷ୍ଠାର ବିକାଶ କରି ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ମାର୍ଗରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ଚାଲେ । ଆଉ ଚେଲା ପରବର୍ତ୍ତୀ ସ୍ତରରେ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଯାଏ । ଶିଷ୍ୟ ହେବାର ଅର୍ଥ ନିଜର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ଅର୍ପଣ କରି ଦେବା ।

ଏଠାରେ ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂଙ୍କର ଜୀବନର ଏକ ଘଟଣା ପ୍ରାସଙ୍ଗିକ ଅଟେ । ଥରେ ସେ ନିଜର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଡାକି କହିଲେ କି ଧର୍ମର ରକ୍ଷା ପାଇଁ ଆମକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେବାକୁ ହେବ । ମୋର ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ଯିଏ ନିଜର ଜୀବନ ଦେଇ ପାରିବେ । ଏକଥା ଶୁଣି ପ୍ରଥମେ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହାତ ଉଠାଇଲେ । ଗୁରୁଜୀ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ତମ୍ଭ ଭିତରକୁ ଚାଲ” । ତାକୁ ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ । ତା ପରେ ଯୋର୍ ଚିକ୍କାର ଶୁଣାଗଲା । ଗୁରୁଜୀ ଏକ ଉନ୍ମୁକ୍ତ ଖଣ୍ଡା ଧରି ତମ୍ଭରୁ ବାହାରି ଆସିଲେ । ଖଣ୍ଡାରୁ ରକ୍ତ ଝରି ପଡୁଥିଲା । ସବୁ ଲୋକମାନେ ଭାବିଲେ, “ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ଯିଏ ନିଜେ ନିଜକୁ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ସମର୍ପଣ କରିଲା, ଗୁରୁଜୀ ତାକୁ ହିଁ ମାରି ଦେଲେ ।” ଗୁରୁଜୀ ପୁଣି କହିଲେ, “ଦ୍ଵିତୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ଆବଶ୍ୟକ ।” ଉଭୟାତ ହୋଇ ଅନ୍ୟ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ହାତ ଉଠାଇଲେ ଓ ଭାବିଲେ କି ଗୁରୁଜୀ ତାଙ୍କର ବି ଗଲା କାଟି ଦେବେନି ତ ? କିନ୍ତୁ ହାତ ଉଠାଇଲେ । ଗୁରୁଜୀ ତାଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ତମ୍ଭ ଭିତରକୁ ନେଇଗଲେ

ଓ ପୁଣି ସେହି ଘଟଣାର ପୁନଃରାବୃତ୍ତି ହେଲା । ଏହିପରି ପାଞ୍ଚଜଣ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ପାଇଁ ନିଜକୁ ଅର୍ପଣ କରିଦେଲେ । ଆଉ କାହାର ସାହାସ ହେଲା ନାହିଁ । ପରିଶେଷରେ ଗୁରୁ ଗୋବିନ୍ଦ ସିଂ କହିଲେ, “ଖଣ୍ଡାରୁ ଯେଉଁ ରକ୍ତ ଝରୁଥିଲା ତାହା ଛେଲିର ରକ୍ତ ଥିଲା । ଉକ୍ତ ପାଞ୍ଚ ଜଣ ତ ମୋର ପ୍ରିୟ ଭକ୍ତ, ଯିଏ କି ତମ୍ଭ ଭିତରେ ଅଛନ୍ତି ।

‘ପଞ୍ଚ ପ୍ୟାରେ’ ନିଜର ମୁଣ୍ଡକୁ ଗୁରୁଜୀଙ୍କୁ ଅର୍ପଣ କରିଦେଲେ । ବାହାରେ ବାକି ଯେଉଁମାନେ ଥିଲେ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଚେଲା ଓ ଅନୁଗାମୀ ଥିଲେ, ଶିଷ୍ୟ ନୁହେଁ । ଯିଏ ନିଜେ ନିଜକୁ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖରେ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସମର୍ପଣ କରିଦିଏ ଓ ତାର ନିଜର କୌଣସି ଅସ୍ତିତ୍ବ ସଂସାରରେ ରହେ ନାହିଁ ସେ ହିଁ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ପାର୍ଥକ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ଚେଲା ଓ ଶିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ । ଚେଲା କହେ, “ଗୁରୁଜୀ ବହୁତ ଭଲ, ଭଲ କଥା କହନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ହୁଏ, ଆନନ୍ଦ ମିଳେ । କିର୍ତ୍ତନ - ଭଜନ ହୁଏ, ଉତ୍ତମ ବାତାବରଣ ସୃଷ୍ଟି ହୁଏ, ଏସବୁ ଚେଲା ଓ ଅନୁଗାମୀ କରନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ଯିଏ ନିଜକୁ ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପିତ କରି ଦିଅନ୍ତି, ସେ ଗୁରୁଙ୍କର ହୋଇକରି ରହନ୍ତି ଓ ସେ ଶିଷ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ।

ଗୁରୁ ଆମକୁ ଏପରି ଅନେକ ପ୍ରକାରର କାମ କରିବାକୁ କହିପାରନ୍ତି ଯାହା କି ଆମକୁ ପସନ୍ଦ ହେବ ନାହିଁ । ଆମେ କୌଣସି କାମକୁ ପସନ୍ଦ ବା ନାପସନ୍ଦ କାହିଁକି କରୁ ? ଆମର ଅହଂକାର କାରଣରୁ ହିଁ ନାପସନ୍ଦ ଭାବ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ । ଆମର ରୁଚି ମଧ୍ୟ ଅହଂକାର କାରଣରୁ ହୋଇଥାଏ । ଆମର ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶନକୁ ବାସ୍ତବରେ କ’ଣ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରାଯାଇ ପାରେ ? ମୋର ଏ ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ଦେବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ତୁମେମାନେ ସ୍ବୟଂ ଉତ୍ତର ଜାଣିଛ । କୌଣସି ଶିଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷା ଓ ନିର୍ଦ୍ଦେଶର ପ୍ରଭାବକୁ କେବେ ପ୍ରକୃତରେ କ’ଣ ମୂଲ୍ୟାଙ୍କନ କରାଯାଇ ପାରିବ ?

ତୁମେମାନେ ସମସ୍ତେ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଚାହୁଁଛ, ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଯାହା କେବଳ ତୁମେ ପାଇଥିବ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ କ’ଣ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ବୁଝୁଛ ? ନା କେବଳ ନିଜର ଅହଂକାରର ସତ୍ତ୍ବେ ଚାହୁଁଛ ଯେ ମୁଁ ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ସହିତ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ଭାବରେ କଥା ହେଲି ? ଅନେକ ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ନେବା ବାହାନାରେ ତାଙ୍କ ସହିତ ଅଯଥା ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କରନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରିବା ପୂର୍ବରୁ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବାକୁ ହେବ । ଚେଲା ସ୍ତରର

ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ଠାରୁ ଏହି ଆଶା କରାଯାଏ କି ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ ମାର୍ଗଦର୍ଶନକୁ ଅନୁସରଣ କରିବା ସହିତ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବେ ।

ଆର୍ତ୍ତ, ଅର୍ଥାର୍ଥୀ, ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ, ଏ ସମସ୍ତେ ଶିଷ୍ୟ ହେବା ପୂର୍ବରୁ ଢେଲା, ଠେଲା ଓ ଚେଲା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏହା ପ୍ରାଥମିକ କ୍ଷୟ, ଯାହାକୁ ଦେଇ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କୁ ଯିବାକୁ ହୁଏ ଏବଂ ସେହି କ୍ଷୟର ସମାପ୍ତିରେ ସମସ୍ତଙ୍କର ମନ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଅବସ୍ଥା ପ୍ରାପ୍ତ କରେ । ଏହା ଶୂନ୍ୟ, ଭକ୍ତି ଓ ପ୍ରେମର ଅବସ୍ଥା । ଏହା ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ଅବସ୍ଥା, ଯାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟକୁ, ଆର୍ତ୍ତ ହେଉ ବା ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ହେଉ, ଜିଜ୍ଞାସୁ ହେଉ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ହେଉ, ଗୁରୁଙ୍କ ଶକ୍ତି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରେ । ଭକ୍ତି ଓ ଶୂନ୍ୟତା - ସ୍ୱୟଂ ହିଁ ଶୁଦ୍ଧ ଭାବନା । ଏଥିରେ କୌଣସି ପ୍ରକାରର କଳୁଷତା ବା ମଳିନତା ନଥାଏ ।

ଆମେ ସମସ୍ତେ ଆରମ୍ଭରୁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଶୂନ୍ୟ ଓ ଭକ୍ତି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇଥାଉ ଏବଂ ଧୀରେ ଧୀରେ ଗୁରୁଙ୍କର ଶିକ୍ଷାକୁ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରିଥାଉ । ଯଦି ଗୁରୁ କୁହନ୍ତି, “ମନ୍ତ୍ର ଜପ କର”, ତେବେ ଠିକ୍ ଅଛି, ତାଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଆମେ ଏକ ମାଳା, ଦୁଇମାଳା ବା ପାଞ୍ଚମାଳା ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରୁ । ଗୁରୁ କହନ୍ତି ତୁମେ ନିଜେ ନିଜର ସମସ୍ୟା ପାଇଁ ଅମୁକ ମାର୍ଗ ଗ୍ରହଣ କର । ଯଦି ସମସ୍ୟା ଶାରୀରିକ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ଏହି ଅଭ୍ୟାସ କର, ଯଦି ମାନସିକ ଦ୍ୱନ୍ଦ୍ୱ, ସମସ୍ୟା ଅଛି ତେବେ ପ୍ରତ୍ୟାହାର କର, ଧାରଣା କର, ଧ୍ୟାନ କର । ନିଜର ବିକ୍ଷିପ୍ତ ମନକୁ ସ୍ଥିର କର, ଏହାକୁ ଶାନ୍ତ କର । ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରକାରର ଶିକ୍ଷା ମିଳେ ଆଉ ସେମାନେ ସମସ୍ତେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ କରନ୍ତି, ଯାହାର ଆଧାର ଶୂନ୍ୟତା, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତି ।

ଶିଷ୍ୟତ୍ୱରେ ପଦାର୍ପଣ

ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଙ୍କର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଅହଂକାରର ପ୍ରବନ୍ଧନ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଯାଏ, ସେତେବେଳେ ଶିଷ୍ୟତ୍ୱରେ ଆମର ବାସ୍ତବିକ ପଦାର୍ପଣ ହୁଏ । ଏହା ପୂର୍ବରୁ ଆମେ ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ସାଧନା କରିପାରିବା, ସମସ୍ତ ପ୍ରକାରର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ପାଳନ କରିପାରିବା, ମନ୍ତ୍ର, ଜିଜ୍ଞାସୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ବା କର୍ମ ସନ୍ନ୍ୟାସରେ ଦୀକ୍ଷିତ ମଧ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ । କିନ୍ତୁ ଦୀକ୍ଷିତ ହୋଇ ମଧ୍ୟ ଅନେକ ଲୋକ ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଅର୍ଥାର୍ଥୀ ଅବସ୍ଥାରେ ରହନ୍ତି । ଏଥିରେ କୌଣସି ଅନୁଚିତ କଥା ନାହିଁ କାରଣ ତାଙ୍କୁ ଅତିକମ୍ରେ ଏହା ଜାଣିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳୁଛି, “ଆମେ କେଉଁ ସ୍ତରରେ ଠିଆ ହୋଇଛେ ଓ

ସେଠାରୁ ଆମକୁ କେଉଁ ଦିଶାରେ ଯିବାର ଅଛି ।” ବ୍ୟକ୍ତି ଦାକ୍ଷିତ ହୋଇଥିଲେ ଏହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏପରି ନୁହେଁ କି ସେ ଶିକ୍ଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱ ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ।

ନିକଟ ଅତୀତରେ ମୁଁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ବିଷୟରେ ଶୁଣିଲି । ସିଏ ପ୍ରାୟ ବାରବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ ଯୁରୋପରେ ଦାକ୍ଷା ନେଇଥିଲେ ଆଉ ସେବେଠାରୁ ଏହା ଭାରୁଥିଲେ କି ସେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଗଲେ । ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପରେ ସେ ଦ୍ୱିତୀୟ ଥର ପାଇଁ ସମ୍ପର୍କ କରି ନାହାଁନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଏହି ମାନ୍ୟତା ରହିଛି, “ମୁଁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ।” ବାର ବର୍ଷ ପୂର୍ଣ୍ଣ ହେବା ପରେ ସେ ସ୍ୱାମୀ ଆନନ୍ଦାନନ୍ଦଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଓ କହିଲେ, “ମୁଁ ବାରବର୍ଷ ହେଲା ଶିକ୍ଷ୍ୟ ହୋଇଛି ମାତ୍ର ମତେ କିଛି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଉ ନାହିଁ ।” ସ୍ୱାମୀ ଆନନ୍ଦାନନ୍ଦଜୀ କହିଲେ, “ତୁମେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ କ’ଣ କରିଛ ? ଦାକ୍ଷା ନେଇ ତୁମେ ବାର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନିଜ ଘରେ କଣ ଏହି ଆଶାରେ ବସି ରହିଲ କି କୌଣସି ଚମତ୍କାର ହୋଇଯିବ ? ଚମତ୍କାର କରିବା ପାଇଁ ତୁମେ ସ୍ୱୟଂ କୌଣସି ପ୍ରୟାସ କରିଛ କି ?”

ଲୋକମାନଙ୍କର ପ୍ରାୟତଃ ଏହି ଦୃଷ୍ଟିକୋଣ ଥାଏ, “ମୁଁ ଦାକ୍ଷା ଅନେକ ଦିନରୁ ନେଲିଣି କିନ୍ତୁ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମତେ କିଛି ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇ ନାହିଁ, କିଛି ଅନୁଭୂତି ହୋଇନାହିଁ, କୌଣସି ଜ୍ଞାନ ମିଳିନାହିଁ ।” ଏହା ତ ଏପରି କଥା ହେଲା ଯେପରି କି ମାଟିରେ

ପୋତା ଯାଇଥିବା ବୀଜ ଅଙ୍କୁରିତ ହୋଇଛି କି ନାହିଁ ଜାଣିବା ପାଇଁ ପ୍ରତିଦିନ ବୀଜକୁ କାଢ଼ି ଦେଖିବା । ଯଦି ତୁମେ ପ୍ରତିଦିନ ଏପରି ବୀଜକୁ ବାହାର କରିବ ତେବେ ଏହା କେବେ ବି ଅଙ୍କୁରିତ ହେବ ନାହିଁ । ଏହା କେବଳ ତୁମର ମୂର୍ଖତାକୁ ଦର୍ଶାଏ । ଲୋକମାନେ ଭାବନ୍ତି, “ମତେ ମନ୍ତ୍ର ମିଳିଗଲା ଆଉ ଏବେ ସବୁ ପ୍ରକାର ତମକାର ହେବାକୁ ଲାଗିବ । ମୋର କିଛି କରିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମତାପ୍ତ ବସି ତମାସା ଦେଖିବି ।” ଲୋକମାନେ ଫଳନ୍ତି ଗଛ ତଳେ ପାଟି ଖୋଲି ଶୋଇ ଆଶା କରନ୍ତି କି ଫଳ ସିଧା ତାଙ୍କ ପାଟିରେ ପଡ଼ିବ । ତାଙ୍କର ଚତୁର୍ପାର୍ଶ୍ୱରେ ଫଳ ପଡୁଛି କିନ୍ତୁ ସେମାନେ ହାତ ବଢ଼ାଇବାକୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ନୁହଁନ୍ତି । ବାର ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେହି ଯୁରୋପୀୟ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଟି ଖୋଲି ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରି ବସିଥିଲେ । ବାର ବର୍ଷ ମଧ୍ୟରେ ସିଏ ଏତିକି ମଧ୍ୟ ପ୍ରୟାସ କରିଲେନି କି ପାଖରେ ପଡ଼ିଥିବା ଫଳକୁ ଉଠାଇ ନେବା ପାଇଁ ହାତ ବଢ଼ାଏ । ତାଙ୍କର ସମ୍ଭବ ଏହି ଭାବ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ କି ସେ ଏକ ଦୀକ୍ଷିତ ଶିଷ୍ୟ ଆଉ ଏଥିରେ ସେ ଖୁସୀ ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନରେ ଆଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବା ପାଇଁ ଚାହେଁ ତାର ଧର୍ମ, ତାର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ଅନ୍ୟ ପ୍ରକାର ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ସାଧକ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ୱାସ, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତି ବିକଶିତ କରିବା ପରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଥରେ ଅଗ୍ରସର ହେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି ତାଙ୍କୁ ଶିଷ୍ୟ ହେବା ପାଇଁ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ଜୟ କରିବାକୁ ହୁଏ । କେବଳ ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ଶିଷ୍ୟଭୂର ପରାକାଷ୍ଠା ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚି ପାରନ୍ତି ।

ଶ୍ରୀ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଅନେକ ଥର ବର୍ଣ୍ଣନା କରିଛନ୍ତି ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ତାଙ୍କୁ କେତେ ସଂଘର୍ଷ ଓ ସମସ୍ୟାର ସମ୍ମୁଖୀନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଅହଂକାରକୁ ଦବାଇ ସବୁକିଛି ସ୍ୱୀକାର ଓ ସହ୍ୟ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥିଲା । ଅହଂକାରର ଦମନରେ ହିଁ ଆମେ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇପାରୁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମ ଭିତରେ ଅହଂକାର ଅଛି ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆମେ ଶିଷ୍ୟ କୁହାଯିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଆମେ କେବଳ ଶିଷ୍ୟଭୂର ପ୍ରାଥମିକ କକ୍ଷରେ ଅଛୁ ।

ପ୍ରାଥମିକ କକ୍ଷର ଏକ ବିଶେଷ ପାଠ୍ୟକ୍ରମ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ସ୍ତରରେ ଯେକୌଣସି ପ୍ରକାରରେ ନିଜ ଭିତରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ଭକ୍ତି, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ପ୍ରେମ ଭାବ ଜାଗ୍ରତ

କର । ତୁମେ କିଛି ସମୟ ପାଇଁ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ରୁହ ବା ସତ୍ୟଙ୍କ କର ବା ଆଶ୍ରମ ଯିବା ଆସିବା କର, କିନ୍ତୁ ନିଜକୁ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱ ସହିତ, ଗୁରୁଙ୍କ ମିଶନ ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କର । ପୁଣି ଜୀବନରେ ଏପରି ଏକ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ଆସିଥାଏ ଯେତେବେଳେ ବିଚାରଧାରାରେ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହୁଏ । ଜୀବନର ଯେଉଁ ସାମାନ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ଏ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଚାଲୁଥିଲେ ସେଥିରୁ ବିମୁଖ ହେବା ପାଇଁ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ କାରଣ ଆଉ ସେଥିରେ ଏବେ କୌଣସି ସାର ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ । ସେ ସମୟରେ ଲାଗେ ଆମର ଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ଏବେ ଭୌତିକ ନୁହେଁ ବରଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ । ସେହି ଆତ୍ମ-ତତ୍ତ୍ୱ ଆଡ଼କୁ ଯିବା ପାଇଁ ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା ହୁଏ । ଯେତେବେଳେ ମନରେ ଏପରି ବିଚାର ଆସେ ସେତେବେଳେ ସ୍ୱାଭାବିକ ଭାବରେ ବିଷୟାକର୍ଷଣ କମ୍ ହୋଇଥାଏ ।

ଏଠାରେ ମୁଁ ଏକ ଅତି ରହସ୍ୟର କଥା କହୁଛି । ଯଦି ତୁମେ ଚାହୁଁଛ ଆଜିଠାରୁ ତୁମ ଜୀବନରେ ଆତ୍ମ-ତତ୍ତ୍ୱ ପରିବର୍ତ୍ତନ ହେଉ, ତେବେ ଏହି ପ୍ରୟାସରେ ତୁମେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଫଳ ହେବ । କାରଣ ତୁମେ କେବଳ ଉତ୍ତମ ବିଚାର ଆଣି ପାରିବ, ବାସନାକୁ ଦୂର କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମେ ଆଜିଠାରୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ହେବି ବୋଲି ବିଚାର ଅବଶ୍ୟ କରିପାର, କିନ୍ତୁ ନିଜର ସାଂସାରିକ ବାସନାକୁ କମ୍ କରି ପାରିବ ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ, ଯାହାର ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ପର୍କ ଯୋଡ଼ିବାର ପ୍ରୟୋଜନ ଆରମ୍ଭରୁ ହିଁ ଭିନ୍ନ ଥିଲା, ସେମାନଙ୍କର ଜୀବନରେ କେବେ କେବେ ଏପରି ମୋଡ଼ ଆସିଯାଏ । ସେହି ଲୋକମାନେ ଶିଷ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ଓ ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମକୁ ପାଳନ କରନ୍ତି ।

ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ରାସ୍ତାରେ ଆଗକୁ ଅଗ୍ରସର ହେବାର ନିଷ୍ପନ୍ନ କରିନିଏ, ତାଙ୍କର ପୁଣି ଧର୍ମ କ'ଣ ହୋଇଥାଏ ? ସେମାନଙ୍କୁ ନିଜ ଭିତରେ କେଉଁ ସବୁ ଗୁଣକୁ ବିକଶିତ କରିବାକୁ ହୁଏ ? ଜଣେ ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମ କ'ଣ ? କିପରି ସାଧନା ଓ କିପରି ଜୀବନ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ?

ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମ - ପ୍ରଥମ ସ୍ତର

ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମ ହେଲା ଚିନ୍ତନ କରିବା, ନିଜର ବିଚାରକୁ ବିଶ୍ଳେଷଣ କରିବା ଓ ତାକୁ ପରିଷ୍କୃତ କରିବା । ବିଚାର ଏପରି ହେବା ଉଚିତ୍ ଯାହାଦ୍ୱାରା ଜୀବନର ମାର୍ଗ ସ୍ପଷ୍ଟ ହେବ, ନିଜର କର୍ତ୍ତବ୍ୟ ବିଷୟରେ ଭ୍ରମ ବା ଆଶଙ୍କା ଉତ୍ପନ୍ନ ନ ହେବ । ଚିନ୍ତନ-

ମନନ ଏବଂ ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ନିଜ ଜୀବନ ଯାତ୍ରାର ଦିଶା ନିର୍ଦ୍ଧାରିତ କରିବା ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ।

ଚିନ୍ତନ ଓ ବିଚାରରେ ଭିନ୍ନ ଭିନ୍ନ ବିଷୟ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ ଦେବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରଥମ ବିଷୟ, “ମୋର ଜୀବନର ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟ କ’ଣ ?” ଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ମୋକ୍ଷ ବା ଈଶ୍ଵର ସାକ୍ଷାତକାର ନୁହେଁ, ବରଂ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତାର ବୃଦ୍ଧି । ମୋକ୍ଷ ବା ଈଶ୍ଵର-ସାକ୍ଷାତକାର ତ ଜୀବନର ଏକ ସ୍ଵାଭାବିକ ଉପଲବ୍ଧି । ଯେତେବେଳେ ତୁମର ମନ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ତୁମ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହେ, ଯେବେ ତୁମର ପ୍ରାଣ ଓ ଚେତନା ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଈଶ୍ଵର-ଦର୍ଶନ ସ୍ଵୟଂ ସ୍ଵାଭାବିକ ରୂପରେ ହୋଇଥାଏ । ଖାଦ୍ୟ ଖାଇଲେ ପେଟ ପୂରିବ, ପାଣି ପିଇଲେ ଡ଼ୁଷା ମେଣ୍ଟିବ । ସେହିପରି ଯେତେବେଳେ ତନ୍ମୟ ହୋଇ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ନେଇ ସାଧନା କରିବ ସେତେବେଳେ ଈଶ୍ଵର-ଦର୍ଶନ ତ ଅବଶ୍ୟ ହେବ । ଦର୍ଶନ ପ୍ରୟୋଜନ ନୁହେଁ, ବରଂ ଏକ ଜାଗ୍ରତ, ପ୍ରକାଶିତ ଚେତନାର ପରିଣାମ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଗଭୀର ଚିନ୍ତନ ଆବଶ୍ୟକ । ଭୌତିକ ଉପଲବ୍ଧି ପାଇଁ ତ ଲୋକମାନେ ବହୁତ ଚିନ୍ତନ କରନ୍ତି । ଯଦି ଘର ବା ଗାଡ଼ି କିଣିବାର ଅଛି ତେବେ ତାର ମୂଲ୍ୟ ଦେଖିବେ ଅନେକ ଚିନ୍ତା ଓ ବିଚାର-ବିମର୍ଶ କରିବେ । ଜୋଡ଼ା କିଣିବାର ଥିଲେ ତା ପାଇଁ ଦିନସାରା ଭାବିବେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତା କଥା ଆସେ ସେତେବେଳେ ଗୋଟିଏ ବିଚାରରେ ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରି ଦିଅନ୍ତି । ନାଁ, ଏଥିପାଇଁ ମଧ୍ୟ ଗଭୀର ଚିନ୍ତନର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ।

ମୋକ୍ଷ ବା ଈଶ୍ଵର-ଦର୍ଶନ ତ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷା । କିନ୍ତୁ ପ୍ରଥମେ ତୁମକୁ ଚିନ୍ତନ ଓ ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିବାର ଅଛି । ଏଣୁ ଉଚ୍ଚାକାଂକ୍ଷା ଓ ବିଚାର, ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରଭେଦକୁ ଜାଣ । ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ଏହା ଜାଣି ହୁଏ କି ମତେ ଯେଉଁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି, ମୁଁ ତାକୁ ବୁଝିପାରୁଛି କି ନାହିଁ । ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ନିଜକୁ ସୁରକ୍ଷିତ ରଖାଯାଏ । ଯାହାଦ୍ଵାରା ଆମେ ପୁଣି ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବର ଅଧୀନରେ ଆସି ନଥାଉ । ନିଜକୁ ସ୍ଵୟଂ ନକାରାତ୍ମକତାରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ପାଇଁ ବିଚାରକୁ ଏକ ଶକ୍ତିର ରୂପ ଦେବାକୁ ପଡ଼େ । ଏଣୁ ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ହେଲା ନିଜର ବିଚାରକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରି ଅଗ୍ରସର ହେବା । କାହା ପ୍ରତି କତାପଣ ନାହିଁ, କରୁତା ବା ଶତ୍ରୁତା

ନାହିଁ କାରଣ ନକାରମୂଳକତା ଏପରି ଏକ ଭଉଁରୀ, ଯେଉଁଥିରେ ମନ ଛନ୍ଦି ହୋଇଯାଏ । ଏହାକୁ ବୃତ୍ତି କହନ୍ତି, ଚିତ୍ତର ବୃତ୍ତି, ଯେଉଁଥିରେ ମନ ଛନ୍ଦି ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ନିଜକୁ, ନିଜର ସଜାଗତାକୁ ଏହି ଭଉଁରୀର ଆକର୍ଷଣରୁ ମୁକ୍ତ ରଖିବାର ଅଛି ।

ଏପରି ଭାବ ନାହିଁ କି ଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରକୁ ଆସିବା ପରେ ତୁମେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ସମର୍ପିତ ହୋଇଗଲ । ଆଉ ଗୁରୁଜୀ ତୁମ ଜୀବନର ସମସ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେବେ । ଆରମ୍ଭରୁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଏହା କହିଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଦଶ ବର୍ଷ ପରେ ସେହିମାନେ କହନ୍ତି, “ଗୁରୁଜୀ ମୋ ପାଇଁ ନା କିଛି ଭାବିଛନ୍ତି ନା କିଛି କରିଛନ୍ତି । ମୁଁ ଏଠାରେ ସମୟ ଅପଚୟ କରୁଛି । ଏହି ଦଶ ବର୍ଷ ଭିତରେ ସେ ମୋ ଆଡ଼କୁ ନା ଥରେ ଦେଖିଛନ୍ତି, ନା ମୋ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିଛନ୍ତି ।” ପ୍ରଥମେ ତୁମେ କହିଥାଅ ସମସ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ଗୁରୁଜୀଙ୍କର ହାତରେ, ସବୁକିଛି ତାଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ଅନୁସାରେ ହେବ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଇ ଯାଆନ୍ତି ସେତେବେଳେ ତୁମେ କୁହ ଗୁରୁଜୀ ତ ମୋ ସହିତ କଥା ମଧ୍ୟ ହୁଅନ୍ତି ନାହିଁ ! ଏ ପ୍ରକାର ବିଚାର ପ୍ରତି ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିଜ ବିଚାରର ଅବଲୋକନ ପ୍ରଥମ ପଦକ୍ଷେପ । ଲୋକମାନଙ୍କର ସଙ୍ଗତିରେ ଇର୍ଷା ଓ କ୍ରୋଧ ଭଳି ଭାବନା ସ୍ଵାଭାବିକ ରୂପରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ । ଏହା ଉପରେ ଦୃଷ୍ଟି ରଖିବାକୁ ହେବ । ମନରେ ଯେଉଁ କ୍ରିୟା-ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ହୋଇଥାଏ ସେ ସବୁର ଜ୍ଞାନ ରହିବା ଉଚିତ । ଗୋଟିଏ ସାଧାରଣ ଅନୁଭବ କଥା କହୁଛି । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ କାହାକୁ ହସୁଥିବାର ଦେଖ ତେବେ ତତ୍କ୍ଷଣାତ୍ ତୁମ ମନରେ ବିଚାର ଆସେ, “ମୁଁ କ’ଣ କିଛି ଭୁଲ କରି ଦେଲି ? ସେଥିପାଇଁ କ’ଣ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ମୋ ଆଡ଼କୁ ଚାହିଁ ହସୁଛି ? ଏହି ବିଚାର ଆତ୍ମହାନିତା ଓ ସ୍ଵର୍ଯ୍ୟ ଉପରେ ସନ୍ଦେହର ପରିଚାୟକ ।

ସନ୍ଦେହ ଓ ପ୍ରଶ୍ନ ତ ମନରେ ଆସିବ, କିନ୍ତୁ ତାର ପ୍ରବାହରେ ନିଜକୁ ବୋହି ଯିବାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ । ନିଜ ପ୍ରଶ୍ନର ସମାଧାନ କାଢ଼ିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କର, ନିଜର ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ସନ୍ଦେହକୁ ଅନ୍ତିମ ବୋଲି ମାନ ନାହିଁ । ଏହା ତ ମାଇଲଖୁଣ୍ଟ ଯାହା ଆମକୁ ଏକ ନୂତନ ବୋଧ ଓ ଜ୍ଞାନର ଦ୍ଵାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନେଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜର ବିଚାର ପ୍ରତି ସର୍ବଦା ସତର୍କ ରୁହ ଓ ଧ୍ୟାନ ଦିଅ କି ଏହା ସଠିକ୍ ଦିଗରେ ଯାଉଛି କି ନାହିଁ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଏକ ନକାରାତ୍ମକ ବିଚାରଧାରା ସହିତ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଯାଅ ସେହି କ୍ଷଣରେ ତୁମର ଗ୍ରହଣଶୀଳତା ଓ ଶିକ୍ଷା ଗ୍ରହଣ କରିବାର ଭାବନା ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ତା’ପରେ ସେହି ବିଚାରର ନକାରାତ୍ମକ ଉର୍ଜା ହିଁ ତୁମର ବ୍ୟବହାର ଓ କର୍ମକୁ ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ କରେ । ଏଣୁ ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ନିଜ ମନରେ ଏକ ନକାରାତ୍ମକ ବିଚାର ଧାରା ଉଠିବାର ଦେଖ, ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ କୁହ, “ରୁହ ! ତୁମେ ଏଠାକୁ କାହିଁକି ଆସିଛ ?” ଯଦି ତୁମ ଘରେ ଚୋର ପଶିଯାଏ ତେବେ କ’ଣ ତୁମେ ତାକୁ ଆହ୍ୱାନ କରିବ ନାହିଁ ? ତାକୁ ବାହାରକୁ କାଢ଼ିବାର ପ୍ରୟାସ କ’ଣ କରିବ ନାହିଁ ? ସେହିପରି କ’ଣ ତୁମେ ନିଜ ମନରୁ ସେହି ନକାରାତ୍ମକ ବିଚାରକୁ ବାହାର କରିବାକୁ ସଂଘର୍ଷ କରି ପାରିବ ନାହିଁ ?

ଏହି କ୍ଷମତା ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା । ଯଦି ତୁମେ ଏପରି କରି ନପାର ତେବେ ନିଜେ ନିଜକୁ ସୁଧାରିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କର । ଏହି କଥା ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ପ୍ରଯୁଜ୍ୟ, ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ହେଉ, ବିଦ୍ୟାର୍ଥୀ ହେଉ ବା ଅନ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସାଧକ । ବିଚାର ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଧର୍ମ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ସେ ନିଜର ମନ ଓ ସଂକଳ୍ପକୁ ପବିତ୍ର କରି ରଖୁଥାଏ । ଜୀବନର ନକାରାତ୍ମକ ତତ୍ତ୍ୱଠାରୁ ନିଜକୁ ଅଛୁଆଁ ରଖ ଓ ନିଜର ବିଚାରକୁ ଏକ ଚର୍ଚ୍ଚ ଲାଇଟର ରୂପରେ ପ୍ରୟୋଗକୁ ଆଣ । ଯେତେବେଳେ ଦେଖିବ ମନରେ ଖରାପ ବିଚାର ଆସୁଛି ସେତେବେଳେ ତୁମେ ଏହା ବୁଝିବା ଦରକାର କି ତୁମର ଚର୍ଚ୍ଚର ବ୍ୟାଚେରୀ ଦୁର୍ବଳ ହୋଇ ଯାଉଛି । ବ୍ୟାଚେରୀ ବଦଳାଇ ଦେଲେ ଚର୍ଚ୍ଚରୁ ପୁନଃ ତେଜବାନ ପ୍ରକାଶ ବାହାରିବ । କ୍ଷୀଣ ପ୍ରକାଶରେ ଜିନିଷ ସ୍ପଷ୍ଟ ଦେଖାଯାଏ ନାହିଁ, ମନ ବିଚଳିତ ହୋଇପାରେ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ପ୍ରକାଶର ତୀବ୍ରତା ବଢ଼ିବ, ଯେବେ ବିଚାରରେ ସକାରାତ୍ମକତା ଓ ରଚନାତ୍ମକତାର ଅଭିବୃଦ୍ଧି ହେବ ସେତେବେଳେ ନକାରାତ୍ମକତା ନିଜକୁ ନିଜେ ତୁମଠାରୁ ଦୂରେଇ ଯିବ । ତୁମର ବିଚାରକୁ ସର୍ବଦା ବିବେକପୂର୍ଣ୍ଣ, ଧର୍ମସଙ୍ଗତ, ଓ ନ୍ୟାୟସଙ୍ଗତ ରଖିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କର । ଏହା ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରଥମ ଧର୍ମ ଓ ସାଧନା ।

ଲୋକମାନେ ଏହି ପ୍ରଥମ ଧର୍ମକୁ ହିଁ ନିର୍ବାହ କରି ପାରନ୍ତି ନାହିଁ, କାରଣ ସେମାନେ ପ୍ରତିଦ୍ୱନ୍ଦିତା, କ୍ରୋଧ, ଈର୍ଷା, ଭୟ, ଅସୁରକ୍ଷା ଭଳି ଭାବନା ଦ୍ୱାରା ଗ୍ରସ୍ତ ହୋଇ ରହିଥାନ୍ତି । ମନର ଏହି ଭର୍ତ୍ତରୀରେ ଲୋକମାନେ ଛନ୍ଦି ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଯଦିଓ

ଅନେକ ଲୋକ ଶିଷ୍ୟ ହେବାର ଇଚ୍ଛା ପୋଷଣ କରନ୍ତି, ପ୍ରକୃତରେ ସଂସାରରେ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବହୁତ କମ୍ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଛନ୍ତି ।

ନିଜର ବିଚାରକୁ ସଂଯତ ଓ ନିୟନ୍ତ୍ରିତ କରି ଦେଲେ ଏହା କବଚ ପରି ଜୀବନକୁ ନିକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବରୁ ରକ୍ଷା କରେ । ଏପରି କରିବା ପରେ ଶିଷ୍ୟକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରଗତି ପାଇଁ ଚାରିଟି ଅନ୍ୟ ଆଧାରର ଆବଶ୍ୟକତା ହୁଏ । ଏହି ଚାରି ଆଧାର ହେଲା ବିବେକ, ବୈରାଗ୍ୟ, ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ବ ।

ଶିଷ୍ୟଧର୍ମର ଚାରି ଆଧାର

ବିବେକ

ସତ୍ୟ ଓ ଅସତ୍ୟ, ଉଚିତ୍ ଓ ଅନୁଚିତର ପ୍ରଭେଦ ଜାଣିବାକୁ ହିଁ ବିବେକ କୁହାଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ଆମେ ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ସମ୍ମୁଖୀନ ହୋଇ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କରୁ ସେତେବେଳେ ଆମକୁ ଏହା ଜଣାନଥାଏ କି ଆମର ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ଠିକ୍ ବା ଭୁଲ୍, ସକାରାତ୍ମକ ବା ନିକାରାତ୍ମକ । ଏଠାରେ ବିବେକର ଭୂମିକା ଆସେ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ନିଜର ପରିବାରଜନ, ମିତ୍ର, ସାଥୀ, ଭାଇ-ଭଉଣୀ ବା ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ବାର୍ତ୍ତାଳାପ କର ସେ ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ବିବେକର ଉପଯୋଗ କରି ତୁମେ ନିଜର ବିଚାର ଓ ବାଣୀକୁ ଉତ୍ତମ ରଖ । ତୁମେ ଜଣେ ଉତ୍ତମ ବ୍ୟକ୍ତି ହୋଇ ପାରିବ ।

ଶିଷ୍ୟ ଯେତେବେଳେ ନିଜର ବିଚାରକୁ ସୁଦୃଢ଼ କରିବା ପାଇଁ ଓ ଏହାଦ୍ୱାରା ମନର ଚୈତନ୍ୟତାକୁ ବଢ଼ାଇ ସଂକୀର୍ଣ୍ଣତାକୁ କମ୍ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରେ ସେତେବେଳେ ମଧ୍ୟ ବିବେକ ବହୁତ ଗୁରୁତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୂମିକା ନେଇଥାଏ । ସେ ସମୟରେ ଠିକ୍ ଓ ଭୁଲର ପ୍ରଭେଦକୁ ଜାଣିବା ଆବଶ୍ୟକ ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଏହା କହୁ ନାହିଁ ଯାହା ଭୁଲ ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କର ଓ ଯାହା ଠିକ୍ ତାକୁ ଆପଣାଇ ନିଅ । ମୁଁ କେବଳ ଏତିକି କହୁଛି କି ଦୁଇଟି ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦକୁ ଜାଣ । ତାହା ହିଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ।

ଏଥିପାଇଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ପ୍ରଥମ ଆଧାର ହେଉଛି ବିବେକ - ଠିକ୍-ଭୁଲ୍, ଭଲ-ଖରାପ, ଉଚିତ-ଅନୁଚିତର ପାର୍ଥକ୍ୟକୁ ଜାଣିବା, ବୁଝିବାର କ୍ଷମତା ।

ବୈରାଗ୍ୟ

ଦ୍ଵିତୀୟ ଆଧାର ହେଉଛି ବୈରାଗ୍ୟ । ମୁଁ ଗୋଟିଏ ଉଦାହରଣ ଦେଇ ଏକଥା ବୁଝାଉଛି । ଏହି ପ୍ରକୋଷ୍ଠରେ ବହୁତ ଲୋକ ବସିଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କର ସଜାଗତା ମୋ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ । ତୁମର ଆଗରେ - ପଛରେ, ବାମପଟେ-ଡାହାଣପଟେ, ଚାରିପାଖରେ ଅନେକ ଲୋକ ବସିଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏ ସମୟରେ ତୁମର ସମ୍ବନ୍ଧ କେବଳ ମୋ ସହିତ ଅଛି । ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ ସହିତ ତୁମର ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବିଚ୍ଛେଦ ହୋଇଯାଇଛି । ଯେମିତି ତୁମେ ମୋ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ କାଟି ଦେଇ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କ ସହିତ କଥାବାର୍ତ୍ତା ଆରମ୍ଭ କରିବ ତୁମେ ପୁନଃ ନିଜର ଆଖି-ପାଖର ବାତାବରଣ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ଯିବ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଆଖି-ପାଖର ବାତାବରଣ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହୋଇଯାଅ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ସେଥିରେ ନିମଗ୍ନ ହୋଇଯାଅ । ଏହା ହେଉଛି ରାଗ । କିନ୍ତୁ ଆଖି-ପାଖର ଲୋକ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ସତ୍ତ୍ୱେ ଯଦି ତୁମେ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ରୁହ ଓ ସେ ସବୁ ବିଷୟର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ତୁମ ଉପରେ ପଡ଼େ ନାହିଁ ତେବେ ଏହା ବୈରାଗ୍ୟ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ବବେକ ଦ୍ଵାରା ଠିକ୍-ଭୁଲ ମଧ୍ୟରେ ଥିବା ପ୍ରଭେଦ ଜାଣିଯାଅ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ନିଜ ଭିତରେ ସେହି କର୍ମ ଓ ପରିସ୍ଥିତି ପ୍ରତି ବୈରାଗ୍ୟ ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ଉଚିତ ଯାହା ତୁମକୁ ସାମିତ କରେ ଓ ବନ୍ଧନରେ ପକାଏ । ଯଦି କୌଣସି କାମନା ପାଇଁ କର୍ମ କରିବା ସମୟରେ ଆମେ ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ ହୋଇଥାଉ, ନିଜେ ନିଜକୁ ବନ୍ଧନରେ ଛନ୍ଦିଥାଉ, ତେବେ ବୈରାଗ୍ୟ ଦ୍ଵାରା ଆମେ ପୁନଃ ନିଜକୁ ବନ୍ଧନମୁକ୍ତ କରି ସ୍ଵତନ୍ତ୍ର ହୋଇପାରିବା । ରାଗ ନିଜ ଜାଗାରେ ରହୁ କିନ୍ତୁ ଏହା ତୁମକୁ ପ୍ରଭାବିତ ନ କରୁ ।

ଏଠାରେ ରାଗର ତ୍ୟାଗ କରିବାକୁ କୁହାଯାଇ ନାହିଁ । ବୈରାଗ୍ୟର ଅର୍ଥ ହେଲା ଆକର୍ଷଣ ଓ ଆସକ୍ତି ଭିତରେ ରହି ମଧ୍ୟ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ସଜାଗ ରହିବା । ଏହାକୁ କହନ୍ତି ବିନା ରାଗରେ ରହିବା । ଆଉ ଯିଏ ଏପରି କରିପାରେ ତାକୁ କହନ୍ତି ବୈରାଗୀ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ନିଜର ଲକ୍ଷ୍ୟ ପ୍ରତି ନିଷ୍ଠା ରଖି ପାରେ ନାହିଁ, ନିଜର ଆଖି-ପାଖର ବାତାବରଣରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇଯାଏ ସେ ଆସକ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ସେଥିପାଇଁ ବୈରାଗ୍ୟକୁ

ଶିଷ୍ୟଭ୍ରମ ଦ୍ଵିତୀୟ ଆଧାର କୁହାଯାଏ, ଯାହାଦ୍ଵାରା ଆମେ ସୁଖ-ଦୁଃଖର କ୍ଷଣିକ ଅନୁଭବରୁ ନିଜକୁ ଅପ୍ରଭାବିତ ରଖିପାରୁ ଓ ତାହାର ବନ୍ଧନରୁ ବିମୁକ୍ତ ରହିପାରୁ ।

ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି

ତୃତୀୟ ଆଧାର ହେଉଛି ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି, ଯାହା ବାସ୍ତବରେ ଶିଷ୍ୟଭ୍ରମ ସାଧନାକୁ ପରିଭାଷିତ କରେ । ଏହା ଛଅ ପ୍ରକାରର ନିଧିକୁ ବର୍ଣ୍ଣନା କରେ ଯାହାକି ଜଣେ ପ୍ରକୃତ ଶିଷ୍ୟ ପାଖରେ ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶମ - ପ୍ରଥମ ସମ୍ପତ୍ତି ଶମ, ଅର୍ଥାତ୍ ଇଚ୍ଛାର ତ୍ୟାଗ । କେହି ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତି ମହାତ୍ମା ବୁଦ୍ଧଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ଏହା କିପରି ଜାଣିବ କି ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗରେ ଆମର ପ୍ରଗତି ହେଉଛି କି ନାହିଁ ?” ବୁଦ୍ଧ କହିଲେ, “ଯେତେବେଳେ ତୁମ ଜୀବନରେ ସମସ୍ତ ଅନାବଶ୍ୟକ ଇଚ୍ଛା କମ୍ ହୋଇ ଯିବ, ସେତେବେଳେ ଜାଣି ଯିବ ତୁମେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗରେ ଆଗକୁ ବଢୁଛ ।” ଯେତେବେଳେ କାମନା - ପୂର୍ଣ୍ଣର ଇଚ୍ଛା କମ ହେବାକୁ ଲାଗିବ ସେତେବେଳେ ବୁଦ୍ଧିବ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଥରେ ତୁମେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛ । ଏଥିପାଇଁ ତୁମକୁ ଆବଶ୍ୟକ ଓ ଅନାବଶ୍ୟକ କାମନାକୁ ଅଲଗା କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମକୁ ନିଜ ପ୍ରୟୋଜନୀୟତାକୁ ଅଣଦେଖା କରିବାର ନାହିଁ କାରଣ ଇଚ୍ଛା ମଧ୍ୟ ଆମ ଜୀବନର ଏକ ପ୍ରେରକ ଶକ୍ତି । ତୁମେ ଇଚ୍ଛାର ସାହାରାରେ ଖାଉଛ, ଚାଲୁଛ ଓ ଜୀବିତ ଅଛ । ଇଚ୍ଛା ନିଜେ ହିଁ ଏକ ଶକ୍ତି । ପରନ୍ତୁ ସେହି ଇଚ୍ଛା ଯିଏ ତୁମକୁ ବିଷୟ-ବନ୍ଧନରେ ବାନ୍ଧି ଦିଏ ଓ ସମ୍ବୋଧିତ କରିଦିଏ, ତା ଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ ରଖ । ଇଚ୍ଛା ଶକ୍ତିକୁ ପ୍ରୟୋଗରେ ଲଗାଅ କିନ୍ତୁ ଇଚ୍ଛାର ପରିଣାମଠାରୁ ନିଜକୁ ମୁକ୍ତ ରଖ । ଇଚ୍ଛା ବିଷୟରେ ଏତିକି ବିବେକ ତ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଦମ - ଦ୍ଵିତୀୟ ସମ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ଦମ ଅର୍ଥାତ୍ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପରେ ସଂଯମ । ଯେତେବେଳେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସକ୍ରିୟ ରହେ ସେତେବେଳେ ଏହା ମାନସିକ ଓ ପ୍ରାଣିକ ଶକ୍ତିକୁ ହ୍ରାସ କରେ । ଏହା ମାନସିକ ବ୍ୟବହାର, ବିଚାର ଓ ଭାବନାକୁ ବଦଳାଇ ମନକୁ ସଂସାରମୁଖୀ କରେ । ମନରେ ଅଶାନ୍ତି ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ, ମନ ବିଚଳିତ ହୁଏ, ମାନସିକ ଏକାଗ୍ରତା ଭଙ୍ଗ ହୋଇଥାଏ । ଏକାଗ୍ରତା ଭଙ୍ଗ ହୋଇଗଲେ ଆରାଧ୍ୟଙ୍କର ଚିନ୍ତନ ସମାପ୍ତ ହୋଇଯାଏ । ଆରାଧ୍ୟଙ୍କର ସର୍ବଦା ଚିନ୍ତନକୁ ବଳବତ୍ତର ରଖିବାକୁ ହେଲେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଉପରେ ସଂଯମ ଓ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଅବରୋଧ ଆବଶ୍ୟକ ।

ଉପରତି - ତୃତୀୟ ସମ୍ପର୍କ ଅଟେ ‘ଉପରତି’ । ସେହି ଭୋଗ ବିଷୟ ପ୍ରତି ପ୍ରଥମେ ସଜାଗ ହେବା ଯାହା ତୁମକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ଓ ପୁନଃ ତାହାର ଉପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ଉପରତି କୁହାଯାଏ । ଯଦି ଏଠାରେ ବସିଥିବା ଲୋକମାନେ ଉଚ୍ଚସ୍ତରରେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରିବା ଆରମ୍ଭ କରି ଦିଅନ୍ତି ତେବେ ତୁମେ କ’ଣ କରିବ ? ତୁମେ ସେମାନଙ୍କୁ ତୁମ୍ଭ କରାଇବ ନା ନିଜର କାନ ବନ୍ଦ କରି ସେମାନଙ୍କୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବ । ଏହିପରି ଭୋଗ ବିଷୟରେ ମଧ୍ୟ ଉପେକ୍ଷା କରିବାକୁ ହେବ । ସେଥିରେ ତୁମକୁ ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ମାର୍ଗରୁ ବିଚ୍ୟୁତ କରିବାର କ୍ଷମତା କିଛିତ ମାତ୍ରାରେ ରହିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ ।

ଶିଷ୍ୟଭ୍ଯ ଭୋଗର ବିରୋଧ କରେ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ଅତି ଭୋଗ ବି କରିବା ଉଚିତ୍ ନୁହେଁ । ଆମେମାନେ ଭୋଗ ବିଷୟର ଅନୁଭବ ନେବା ପାଇଁ ତ ସଂସାରରେ ଜନ୍ମ ନେଇଛୁ । ଈଶାଭାଷ୍ୟ ଉପନିଷଦରେ କୁହାଯାଇଛି -

ଓଁ ଇଶାଭାଷ୍ୟମିଦଂ ସର୍ବଂ ଯତକିଞ୍ଚ ଜଗତ୍ୟାଂ ଜଗତ୍ ।

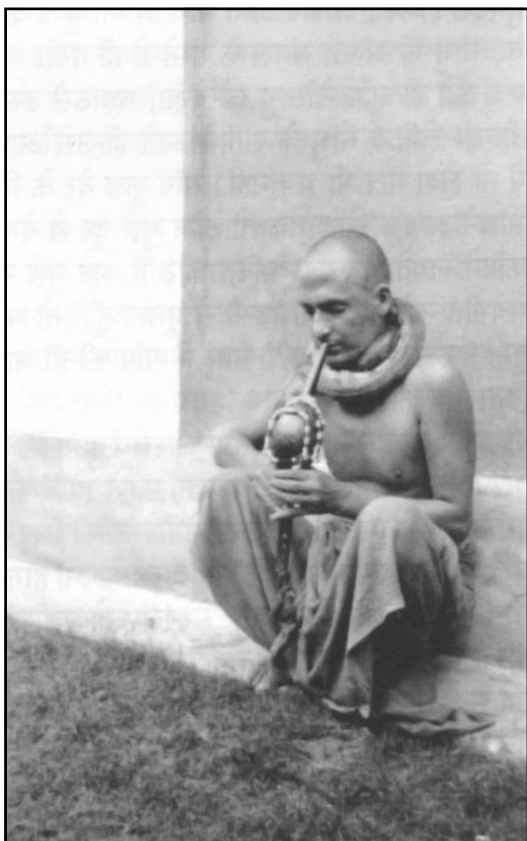
ତେନ ତ୍ୟଜେନ ଭୁଞ୍ଜିଥା ମା ଗୃଧ୍ୟ କସ୍ୟସ୍ୱିଦ୍ ଧନମ୍ ॥

ଏହି ଶ୍ଳୋକର ଅର୍ଥ ଏହା କି ଏହି ସଂସାରର ଭୋଗକୁ ଅବଶ୍ୟ ଭୋଗକର, କିନ୍ତୁ ଏହା ସହିତ ଏହି ସବୁ ଭୋଗ ପ୍ରତି ଅନାସକ୍ତ ମଧ୍ୟ ରୁହ, ଯାହାଦ୍ୱାରା ତୁମକୁ ଏପରି ଜିନିଷର କାମନା ହେବ ନାହିଁ ଯାହା ତୁମର ନୁହେଁ । ନା ରାଜା, ନା ଭିକାର, ନା ଫକିର କେହି ବି ଭୋଗରୁ ମୁକ୍ତ ନୁହେଁ । ଯେତେବେଳେ ଭୋଗରୁ କେହି ମୁକ୍ତ ନୁହନ୍ତି, ତେବେ କେଉଁଠି ତ କୌଣସି ପ୍ରକାରର ବ୍ରେକ୍ ଦେବା କଥା । ଜଣେ ସାଧୁ, ଏକ ଶିଷ୍ୟ ନିଜ ଜୀବନରେ ବ୍ରେକ୍ ବ୍ୟବହାର କରିଥାଏ । କିପରି ? ଯଦି ତୁମ ପାଖରେ କୌଣସି ପଞ୍ଚ ତାରକା ହୋଟେଲରେ ଭୋଜନ କରିବା ପାଇଁ ଅର୍ଥ ନାହିଁ, ତେବେ ଗୋଟିଏ ଢାବାରେ ଖାଇ କାମ ଚଳାଇ ନିଅ । ହୋଟେଲରେ ଭୋଜନର କାମନା କର ନାହିଁ । ଯାହା ତୁମର ସୀମାର ବାହାରେ ସେଥିରୁ ନିଜର ମନକୁ ଦୂରେଇ ନିଅ । ତାକୁ ଉପେକ୍ଷା କର । ଯେତେବେଳେ ସେହି ଜିନିଷ ତୁମର କ୍ଷମତା ଭିତରେ ଆସିଯିବ ସେତେବେଳେ ସେ ବିଷୟ ଚିନ୍ତା କର । ତୁମର ସୀମା ବାହାରର କୌଣସି ବିଷୟ ତୁମକୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରି ନେଲା ଓ ତୁମେ ସେଥିରେ ଫସିଯାଇ ନିଜେ ନିଜକୁ ହିଁ ଶାପ ଦେଇଚାଲ, ଏହାକୁ କହନ୍ତି ବିଷୟ-ବନ୍ଧନ । କୌଣସି ଭୋଗର ବସ୍ତୁ ଆମର

ମନକୁ ସମ୍ବୋଧିତ କରି ତା ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଟାଣି ନିଏ ଓ ନିଜ ସହିତ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କରିଦିଏ । ଯେତେବେଳେ ବାସନା ବଢ଼େ ଆଉ ବ୍ୟକ୍ତି ସେହି ବାସନାରୁ ମୁକ୍ତ ହୋଇପାରେ ନାହିଁ

ସେତେବେଳେ ତା ଜୀବନରେ ଉପରତି ମଧ୍ୟ ହୁଏ ନାହିଁ । ଉପରତିର ଅର୍ଥ ହେଲା ଯେଉଁ ଭୋଗ ବିଷୟ ତୁମର ସୀମାର ବାହାରେ, ତାହାର ଉପେକ୍ଷା କର ଓ ଯାହା ତୁମର କ୍ଷମତାର ଭିତରେ ତାହାର ଆନନ୍ଦ ନିଅ । ଉପରତି ଗୋଟିଏ ଶିକ୍ଷ୍ୟର ଜୀବନରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ ଗୁଣ ।

ଚିତିକ୍ଷା - ଚତୁର୍ଥ ସମ୍ପଦା ତତିକ୍ଷା । ତିତିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ହେଲା ବିଭିନ୍ନ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସହନଶୀଳତା ରକ୍ଷା କରିବା । କେହି ଯଦି ଗାଳି ଦିଅନ୍ତି ତେବେ

ଶୁଣିନିଅ, ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ପ୍ରକାଶ କର ନାହିଁ । ପରନ୍ତୁ ତିତିକ୍ଷା ସର୍ବଦା ବିବେକ, ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ବିଚାର ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ତୁମକୁ ଏହା ଜଣା ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ କି କେତେବେଳେ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା କରିବ ଓ କେତେବେଳେ କରିବ ନାହିଁ ।

ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ଅଛି । ଗୋଟିଏ ଗ୍ରାମ ନିକଟବର୍ତ୍ତୀ ଜଙ୍ଗଲରେ ଏକ ବିଶଧର ସର୍ପ ଥିଲା । ସମସ୍ତେ ସେହି ସାପକୁ ଡରୁଥିଲେ । ସେହି ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇ ଯେଉଁ ଯାତ୍ରା ଯାଉଥିଲା ସର୍ପଟି ଗୋଟ ମାରି ତାକୁ ମାରି ଦେଉଥିଲା । ଗାଁର ଲୋକମାନେ ଏତେ ଭୟଭୀତ ହୋଇ ଯାଇଥିଲେ କି ସେମାନେ ଜଙ୍ଗଲକୁ ଯିବା ଛାଡ଼ି ଦେଲେ ।

ଦିନେ ଜଣେ ସାଧୁ ସେହି ଗାଁକୁ ଆସିଲେ ଓ ସେଠାରେ ରାତ୍ରୀ ଯାପନ କଲେ । ସକାଳେ ଯେତେବେଳେ ସିଏ ପ୍ରସ୍ଥାନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ହେଉଥିଲେ ସେତେବେଳେ ଗ୍ରାମବାସୀ ତାଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ଆପଣ କୁଆଡ଼େ ଯାଉଛନ୍ତି ?” ସାଧୁ କହିଲେ, “ଏହି ଜଙ୍ଗଲକୁ ଅତିକ୍ରମ କରି ଆଗ ଗାଁକୁ ଯାଉଛି ।” ଗ୍ରାମବାସୀ କହିଲେ, “ଦୟାକରି ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତା ଦେଇ ଯାଆନ୍ତୁ ନାହିଁ । ସେଠାରେ ଏକ ବିଶଧର ସାପ ରହୁଛି, ଯିଏ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଯାତ୍ରୀକୁ ମାରି ଦେଉଛି । ଆପଣ ଅନ୍ୟ ରାସ୍ତାରେ ଯାଆନ୍ତୁ ଯେଉଁଠି ଜଙ୍ଗଲ ଦେଇ ଯାଇ ନାହିଁ ।” ସାଧୁ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଅଛି, ଯେପରି ତୁମମାନଙ୍କର ଇଚ୍ଛା ।” କିନ୍ତୁ ସାଧୁ ତ ‘ସମସ୍ତଙ୍କ ଶୁଣ, ନିଜର କର’ କଥାରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖନ୍ତି । ଅନାବଶ୍ୟକ ଚର୍ଚ୍ଚା ଓ ବାଦ-ବିବାଦକୁ ଆଡେଇ ଯିବା ପାଇଁ ସେ କହି ଦିଅନ୍ତି, “ଯାହା ତୁମର ଇଚ୍ଛା ।” କିନ୍ତୁ ଶେଷରେ ସେ ନିଜ ରାସ୍ତାରେ ହିଁ ଚାଲନ୍ତି । ତେଣୁ ସେହି ସାଧୁ ମଧ୍ୟ ପରିଶେଷରେ ଜଙ୍ଗଲ ରାସ୍ତାରେ ଗଲେ ।

ସର୍ପଟି ଯେମିତି ସାଧୁଙ୍କୁ ଦେଖୁଛି ଫଣା ଉଠାଇ କାମୁଡ଼ିବା ପାଇଁ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ସାଧୁଙ୍କ ସାମନାକୁ ଆସିବା ମାତ୍ରେ ତାକୁ ଆଭାସ ହେଲା କି ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ତିଳେ ମାତ୍ର ଭୟ ନାହିଁ । ସର୍ପଟି କ୍ଷଣକ ପାଇଁ ସ୍ତବ୍ଧ ହୋଇଗଲା । ସେ ଚିନ୍ତା କରିବାକୁ ଲାଗିଲା, “ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତ ଲୋକମାନେ ମତେ ଦୂରରୁ ଦେଖି ଭୟରେ ଥରୁଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣଙ୍କ କିଏ ଯିଏ ମତେ ସମ୍ମୁଖରେ ଫଣା ଉଠାଇବାର ଦେଖି ମଧ୍ୟ ଭୟଭୀତ ହେଉ ନାହିଁ ? ଚାଲ, ତାଙ୍କୁ ହିଁ ପଚାରିବି ।” ସର୍ପଟି ସାଧୁଙ୍କୁ ପଚାରିଲା, “ତୁମକୁ କଣ ଭୟ ଲାଗୁ ନାହିଁ ?” ସାଧୁ ସାପର ଭାଷାରେ ଉତ୍ତର ଦେଲେ, “ଭୟ ? କ’ଣ ପାଇଁ ?”

ସର୍ପ ସେହି ଉତ୍ତର ଶୁଣି ଏତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲା କି ସେ କହିଲା, “ତୁମେ କଣ ମତେ ତୁମ ପରି ନିର୍ଭୀକ ହେବା ଶିଖାଇ ପାରିବ ?” ସାଧୁ କହିଲେ, “ପରନ୍ତୁ ତୁମକୁ ସେଥିପାଇଁ ଦୀକ୍ଷା ନେବାକୁ ହେବ । ଆଉ ଦୀକ୍ଷା ନେବା ପରେ ତୁମକୁ ନିଜ ବ୍ୟବହାରେ ସୁଧାର ଆଣିବାକୁ ହେବ । ତୁମକୁ ଭଲ ହେବାକୁ ହେବ । ଲୋକମାନଙ୍କୁ କାମୁଡ଼ିବା ଓ ମାରିବା ଛାଡ଼ିବାକୁ ହେବ । ସର୍ପ କହିଲା, “ମୋ ପାଇଁ ତ ଏହା ବହୁତ କଷ୍ଟକର ହେବ, କାରଣ ମୋର ସ୍ୱଭାବ ତ ଫଣା ଉଠାଇ ଡରାଇବା ଓ କାମୁଡ଼ିବା । ଆଉ ଆପଣ ଚାହୁଁଛନ୍ତି କି ରାତାରାତି ସାଧୁ ହୋଇଯାଏ ! ଯାହାକି ହେଉ ମୁଁ ଚେଷ୍ଟା ନିଶ୍ଚୟ କରିବି ।”

ସାଧୁ ସର୍ପକୁ ଗୋଟିଏ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ, ଯାହା ପରେ ସର୍ପଟି ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ଗୋଟିଏ ପଥର ଉପରେ ପହଞ୍ଚିଲା ଓ ସେଠାରେ ଖରା ପୁଞ୍ଜ ମନ୍ତ୍ର ଜପିବାକୁ ଲାଗିଲା । ସାଧୁ ସେଠାରୁ ଚାଲିଗଲେ । ତାଙ୍କ ପଛରେ ଅନ୍ୟ କେତେଜଣ ଯାତ୍ରୀ ଆସୁଥିଲେ । ସେମାନେ ସେହି ପଥର ଉପରେ ସର୍ପଟିକୁ ଆଖି ବନ୍ଦ କରି ଖରା ପୁଞ୍ଜ ଥିବାର ଦେଖିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଜଣା ନଥିଲା କି ସର୍ପଟି ମନ୍ତ୍ର ଜପିବାରେ ନିମଗ୍ନ ଅଛି । ଯେପରି ଅଧିକାଂଶ ସାଧକ ଜପ କରୁ କରୁ ଶୋଇ ଯାଆନ୍ତି ସର୍ପଟି ମଧ୍ୟ ଘୁମଉ ଥିଲା । ସେହି ଯାତ୍ରୀମାନେ ସାହାସ କରି ନିଜର ଠେଙ୍ଗାରେ ସାପକୁ ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାପଟି ଭାବିଲା, “ମୋର ସାଧନାରେ ବିଘ୍ନ ହେଉଛି, ମତେ ଗାତକୁ ଫେରି ଯିବା ଉଚିତ୍” । ସେ ନିଜର ଗାତକୁ ଫେରି ଆସିଲା ଓ ନିଜର ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିବାକୁ ଲାଗିଲା ।

ପରଦିନ ପୁଣି ସେ ଖରାରେ ମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିବା ପାଇଁ ଗାତରୁ ବାହାରକୁ ଆସିଲା । କିନ୍ତୁ ଏବେ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କୁ ଏହି ଖବର ମିଳିଯାଇଥିଲା କି ସାପଟିର ବୋଧହୁଏ ଦେହ ଖରାପ ଅଛି ଆଉ ସେଥିପାଇଁ ସେ କାହାକୁ କାମୁଡୁ ନାହିଁ । ସାହସ କରି ଗ୍ରାମବାସୀ ଆସି ସାପ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚିଲେ ଓ ତା ଉପରେ ଠେଙ୍ଗା ପ୍ରହାର ଓ ପଥରର ବର୍ଷା କରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସାପଟି ଭାବିଲା, “ମୁଁ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଦୀକ୍ଷା କାହିଁକି ନେଲି ? କାହିଁକି ମୁଁ ପ୍ରତିଆକ୍ରମଣ ନ କରିବାର ପ୍ରତିଜ୍ଞା ନେଲି ? ଏମାନେ ମତେ ମାରି ମାରି ମୋର ଜୀବନ ଶେଷ କରିଦେବେ କିନ୍ତୁ ମୁଁ କିଛି କରିବାକୁ ଅସମର୍ଥ । ମୁଁ ଗୁରୁଜୀଙ୍କୁ କଥା ଦେଇଛି କି ମୁଁ କାହାକୁ ମାରିବି ନାହିଁ । ଏବେ ଏହି ସଂକଳ୍ପ ସହିତ ଚାଲିବା ଛଡ଼ା ମୋର ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଉପାୟ ନାହିଁ ।

ସାପଟି କୌଣସି ପ୍ରକାରେ ନିଜକୁ ଗ୍ରାମବାସୀଙ୍କଠାରୁ ରକ୍ଷା କରି ଗାତକୁ ଫେରି ଆସିଲା । ତୃତୀୟ ଦିନ ଗୁରୁ ଫେରି ସାପ ପାଖକୁ ଆସିଲେ । ସେଦିନ ସାପଟି ଭାବିଲା କି ସେ ଚଟାଣ ଉପରକୁ ଯିବ ନାହିଁ ନ ହେଲେ ସେମାନେ ତାକୁ ପୁଣି ମାରିବେ । ସେଥିପାଇଁ ସାପଟି ଘରେ ବସି ନିଜର ସାଧନା କରୁଥିଲା । ଗୁରୁଜୀ ଗାତ ପାଖରେ ପହଞ୍ଚି ଡାକ ଦେଲେ, “ଆରେ ଚେଲା, ଘରେ ଅଛ କି ? ଯନ୍ତ୍ରଣା ଜର୍ଜରିତ ହୋଇ ସର୍ପଟି ଧୀରେ ଧୀରେ ଘୁଷୁରି ଘୁଷୁରି ବାହାରକୁ ଆସି କହିଲା, “ଗୁରୁଜୀ ମୋର ଅବସ୍ଥା ଭଲ ନାହିଁ ।” ଗୁରୁଜୀ ପଚାରିଲେ, “କଣ ହେଲା ?” ସର୍ପଟି କହିଲା,

“ଲୋକମାନେ ମତେ ପିଟି ପିଟି ଦରମା କରି ଦେଲେ ।” ଗୁରୁଜୀ ପଚାରିଲେ, “କିନ୍ତୁ କାହିଁକି ?” ସର୍ପ ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ଜଣା ନାହିଁ । ଦୁଇଦିନ ଆଗରୁ ଆପଣ ମତେ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ ମୁଁ ସେହି ମନ୍ତ୍ର ଜପ ଓ ଧ୍ୟାନରେ ମଗ୍ନ ଥିଲି । ସେମାନେ ଆସିଲେ ଓ ମତେ ଠେଙ୍ଗା ଓ ପଥରରେ ମାରିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ମୋର ଶରୀରରୁ ରକ୍ତ ବେହିବାକୁ ଲାଗିଲା । କିନ୍ତୁ ଆପଣ ମତେ ପ୍ରତିଶୋଧ ନେବା ପାଇଁ ମନା କରିଥିଲେ, ସେଥିପାଇଁ ମତେ ଏସବୁକୁ ରୁପଚାପ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିଲା ।”

ସାଧୁ କହିଲେ, “ହଁ, ମୁଁ ତୁମକୁ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମାରିବାକୁ ମନା କରିଥିଲି ପରନ୍ତୁ ଫଣା ଉଠାଇ ଡରାଇ ବାକୁ ମନା କରି ନଥିଲି । ମୁଁ ତୁମକୁ କାହାକୁ ଜୀବନରେ ନ ମାରିବାକୁ କହିଥିଲି । କିନ୍ତୁ ମୁଁ ତ ଏହା କହି ନଥିଲି କି ତୁମେ ଫଣା ଉଠାଇବ ନାହିଁ ବୋଲି । ଯେତେବେଳେ ଲୋକମାନେ ତୁମକୁ ମାରିବାକୁ ଆସିଲେ ସେ ସମୟରେ ତୁମେ ଯଦି ଫଣା ଉଠାଇ ଖାଲି ଫଁ ଫଁ କରିଥାନ୍ତି ତେବେ ସେମାନେ ତୁମ ପାଖକୁ ଆସିବାକୁ ସାହାସ କରି ନଥାନ୍ତେ ।”

ମୁଁ ଏହି କାହାଣୀଟି ଏକଥା ଦର୍ଶାଇବା ପାଇଁ କହିଲି କି ସହନଶୀଳତା ଓ ଶାନ୍ତିରେ ମଧ୍ୟ ବିବେକର ସକ୍ରିୟ ଭୂମିକା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିବେକ ବିନା ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତି ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ । ଠିକ୍-ଭୁଲର ପ୍ରଭେଦକୁ ନ ଜାଣି ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତି ମିଳି ପାରିବ ନାହିଁ । ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶାନ୍ତିର ଅନୁଭବ ସେତେବେଳେ ହେବ ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଠିକ୍ ସମୟରେ, ଠିକ୍ ଉପାୟରେ ଠିକ୍ କାମ କରିବ । ଏହା ହିଁ ଚିତିଷ୍ଟା, ବିବେକ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହନଶୀଳତା ।

ଶ୍ରୀକ/ - ପଞ୍ଚମ ନିଧି ହେଉଛି ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଏହି ଭାବନାର ବୌଦ୍ଧିକ ବିଶ୍ଳେଷଣ ସମ୍ଭବ ନୁହେଁ, କାରଣ ଏହା ଆମର ଚେତନାର ଗଭୀରତାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ଏହି ପ୍ରସଙ୍ଗରେ ଜଣେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପାତ୍ରୀଙ୍କର କାହାଣୀ ଆସେ ଯିଏ ସାମୁଦ୍ରିକ-ଜାହାଜରେ ସୁଦୂର ଚାପୁମାନଙ୍କୁ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ଥରେ ଗୋଟିଏ ଚାପୁରେ ଓହ୍ଲାଇବା ପରେ ସେ ଦେଖିଲେ ସେଠାରେ ଜଙ୍ଗଲୀ ଆଦିବାସୀ ରହୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟର କଥା ହେଲା ସେମାନେ ଖ୍ରୀଷ୍ଟିଆନ ପ୍ରାର୍ଥନା ଗାଉଛନ୍ତି ଯଦିଓ ସେମାନଙ୍କର ଉଚ୍ଚାରଣରେ ତ୍ରୁଟି ଥିଲା । ପାତ୍ରୀ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ, “ତୁମକୁ ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା କିଏ ଶିଖାଇଲା ? ତୁମର ଉଚ୍ଚାରଣ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭୁଲ ।” ସେମାନେ କହିଲେ, “ପ୍ରାୟ ଦଶ ବର୍ଷ ପୂର୍ବରୁ

ଆପଣଙ୍କ ପରି ଅନ୍ୟ ଜଣେ ପାତ୍ରୀ ଏଠାକୁ ଆସିଥିଲେ, ସେ ଆମକୁ ଏହି ପ୍ରାର୍ଥନା ଶିଖାଇଥିଲେ । ତା ପରେ ସେ ଚାଲିଗଲେ । ଆମେତ ମୂର୍ଖ ଗାଁଊଲି ଲୋକ, ବୋଧହୁଏ ଆମେ ସଠିକ୍ ଶବ୍ଦ ଓ ବାକ୍ୟ ଭୁଲି ଯାଇଛୁ ।” ପାତ୍ରୀ କହିଲେ, “ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଠିକ୍ ପ୍ରାର୍ଥନା ଶିଖାଇବି । ଅନେକ ପରିଶ୍ରମରେ ଗୋଟିଏ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଶିଖାଇ ପାତ୍ରୀ ପରିଶେଷରେ ପୂରା ପ୍ରାର୍ଥନା ଶିଖାଇ ଦେଲେ । ଯେତେବେଳେ ଆଦିବାସୀମାନେ ପୂରା ପ୍ରାର୍ଥନା ଶିଖିଗଲେ ଓ ବିନା ତ୍ରୁଟିରେ ଏହାକୁ ଆବୃତ୍ତି କରିଲେ ସେତେବେଳେ ପାତ୍ରୀ ଭାବିଲେ, “ଏଠାରେ ମୋର କାମ ପୂରା ହୋଇଗଲା । ସେ ନିଜ ଜାହାଜକୁ ଫେରିଯାଇ ଟାପୁରୁ ବାହାରି ଗଲେ ।

ଚାରି-ପାଞ୍ଚ ଘଣ୍ଟା ପରେ, ଯେତେବେଳେ ଜାହାଜ ସମୁଦ୍ର ମଝିରେ ଥିଲା, କେହି ଜଣେ ଯୋରରେ ଚିତ୍କାର କରି କହିଲା, “କୌଣସି ଏକ ଅଜଣା ଜିନିଷ ଜାହାଜ ଆଡ଼କୁ ତୀବ୍ର ଗତିରେ ଅଗ୍ରସର ହେଉଛି ।’ ସମସ୍ତେ ବାହାରକୁ ଆସି ସେହି ଜିନିଷ ଆଡ଼କୁ ଦେଖିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେହି ଜିନିଷ ଜାହାଜ ପାଖକୁ ଆସିଲା ସେମାନେ ଦେଖିଲେ ତାହା ସେହି ଆଦିବାସୀମାନଙ୍କର ଦଳ ଯିଏ କି ପାଣି ଉପରେ ତୀବ୍ରତାର ସହିତ ଚାଲୁଥିଲେ । ସେମାନଙ୍କୁ ଦେଖି ସମସ୍ତେ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ଓ ଭାବିଲେ, “ପାଣି ଉପରେ ଚାଲିବାର କ୍ଷମତା ଯାହାକି କେବଳ ପ୍ରଭୁ ଯୀଶୁ ଖ୍ରୀଷ୍ଟଙ୍କ ପାଖରେ ଥିଲା, ଏହି ଜଙ୍ଗଲୀ ଆଦିବାସୀଙ୍କୁ କିପରି ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ?”

ଜାହାଜ ନିକଟରେ ପହଞ୍ଚି ଆଦିବାସୀମାନେ କହିଲେ, “ପାତ୍ରୀ ସାହେବ, ଆମକୁ ଆଉ ଥରେ ସହାୟତା କରନ୍ତୁ । ଆପଣ ଫେରିବା ପରେ ଆମେ ପ୍ରାର୍ଥନାର ସଠିକ୍ ଢଙ୍ଗ ପୁଣି ଭୁଲିଗଲୁ । ଏଣୁ ଆମେ ଆପଣଙ୍କ ପାଖକୁ ପୁଣି ଥରେ ଶିଖିବା ପାଇଁ ଆସିଛୁ ।” ପାତ୍ରୀ ତାଙ୍କ ଆଡ଼କୁ ଥରେ ଦେଖିଲେ ଓ କହିଲେ ନା, ଏବେ ମୁଁ ତୁମକୁ ଆଉ ଥରେ ଶିଖାଇବି ନାହିଁ, କାରଣ ତୁମେ ଯାହା ବି କରୁଛ ଠିକ୍ କରୁଛ । ମୁଁ ତୁମକୁ ଯାହା ଶିଖାଇ ଥିଲି ତୁମେ ଭୁଲିଗଲ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଯେଉଁ ଢଙ୍ଗରେ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଅଛ, ତାହା ତୁମ ପାଇଁ ଠିକ୍ ଓ ଉଚିତ୍ । କାରଣ ଏହାଦ୍ୱାରା ତୁମକୁ ହୃଦୟର ନିଷ୍ପତ୍ତତା ଓ ଶୁଦ୍ଧତା ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି, ଯାହାକି ତୁମକୁ ଈଶ୍ୱରଙ୍କର ନିକଟତର କରିପାରିଛି । ଏହା ହିଁ ଶୁଦ୍ଧି ।

ଶୁଦ୍ଧାର ଦୁଇଟି ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଅଛି, ଗୋଟିଏ ବୌଦ୍ଧିକ ଓ ଅନ୍ୟଟି ଭାବନାତ୍ମକ । ଗୋଟିଏ ମନ ଓ ବୁଦ୍ଧିରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୁଏ ଓ ଦ୍ୱିତୀୟଟି ହୃଦୟରୁ । ଆରମ୍ଭରେ ଶୁଦ୍ଧା ମନରୁ

ହିଁ ଉପନ୍ନ ହୁଏ । “ମୁଁ ଏହି କଥାକୁ ମାନୁଛି”, “ଏଥିରେ ବିଶ୍ୱାସ ରଖୁଛି” – ବ୍ୟକ୍ତିର ମନରେ ଏହିପରି ବିଚାର ରହିଥାଏ । କିନ୍ତୁ ପରେ ଏହି ଅନୁଭବ ନିବିଡ଼ ହୋଇଯାଏ ଓ ଶ୍ରଦ୍ଧା ହୃଦୟଗତ ଅନୁଭୂତି ହୋଇଯାଏ । ଏହା ସେହି ଗୁଣ ଓ ସମ୍ପତ୍ତି ଯାହା ତୁମକୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତି ସହିତ ସଂଯୁକ୍ତ କରେ । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦ୍ୱାରା ମନୁଷ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବଳ, ତେଜ ଓ ଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ କରେ ।

ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିର କାହାଣୀ କହୁଛି, ଯିଏ ଏଠାକୁ ଗଙ୍ଗା ନଦୀର ଆର କୂଳରେ ରହୁଥିବା ସନ୍ନ୍ୟାସୀଙ୍କୁ ଦେଖା କରିବାକୁ ଆସିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଗଙ୍ଗା ନଦୀରେ ବନ୍ୟା ଆସିଥିଲା । ବର୍ଷାଦିନ ଥିଲା ଓ ପାଣିର ସ୍ତର ମଧ୍ୟ ବହୁତ ଉଚ୍ଚ ଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ଘରକୁ ଫେରିବା ପାଇଁ ବାହାରିଲେ ସେତେବେଳେ ସନ୍ଧ୍ୟା ହୋଇ ଯାଇଥିଲା ଓ ଫେରିବା ପାଇଁ କୌଣସି ଡଙ୍ଗା ନଥିଲା । ସେ ବ୍ୟସ୍ତତାର ସହ ସାଧୁଙ୍କୁ କହିଲେ, “ମୁଁ ଘରକୁ ଯିବାକୁ ଚାହୁଁଛି, କିନ୍ତୁ ନଦୀ କୂଳରେ କୌଣସି ଡଙ୍ଗା ନହିଁ । ବୁଝିପାରୁନି ମୁଁ କଣ କରିବି ?” ସାଧୁ କହିଲେ, “ବ୍ୟସ୍ତ ହୁଅ ନାହିଁ । ମୁଁ ତୁମକୁ କାଗଜ ଉପରେ ଏକ ମନ୍ତ୍ର ଲେଖିକରି ଦେଉଛି ତାକୁ ନିଜ ପକେଟରେ ରଖିଦବ ତେବେ ତୁମେ ନିର୍ଭୀକ୍ ହୋଇ ନଦୀ ପାର କରି ପାରିବ ।” ଏପରି କହି ସାଧୁ ଗୋଟିଏ କାଗଜରେ ମନ୍ତ୍ର ଲେଖିଲେ ଓ ତାହାକୁ ମୋଡ଼ି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ପକେଟରେ ରଖିଦେଲେ ।

ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ପାଣି ଉପରେ ପାଦ ରଖିଲେ । ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ! ତାଙ୍କର ପାଦ ବୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ ପାଦ ଆଗକୁ ଗଲେ ତଥାପି ପାଦ ବୁଡ଼ିଲା ନାହିଁ । ତାଙ୍କର ବିଶ୍ୱାସ ଦୃଢ଼ିଭୂତ ହୋଇ ଚାଲିଲା ଓ ସେ ପାଣି ଉପରେ ଚାଲିବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେ ମନକୁ ମନ ସାଧୁଙ୍କୁ ଧନ୍ୟବାଦ ଦେଲେ ଯିଏ କି ତାଙ୍କୁ ନଦୀ ପାର କରିବା ପାଇଁ ଏପରି ପ୍ରଭାବଶାଳୀ ଓ ଉପଯୋଗୀ ମନ୍ତ୍ର ଦେଇଥିଲେ । ଯେତେବେଳେ ସେ ମଝି ନଈରେ ଥିଲେ ତାଙ୍କର ମନରେ ବିଚାର ଆସିଲା, “ସାଧୁ ମତେ କେଉଁ ମନ୍ତ୍ର ଦେଲେ, ଯଦି ମୁଁ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଜାଣିଯିବି ତେବେ ଏହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ବହୁତ ଅର୍ଥ ଅର୍ଜନ କରିପାରିବି ।” ସେ ନିଜ ପକେଟରୁ କାଗଜଟି କାଢ଼ିଲେ ଓ ଖୋଲି କରି ପଢ଼ିଲେ । ସେଥିରେ କେବଳ ଗୋଟିଏ ଶବ୍ଦ ଲେଖାଥିଲା ତାହା ହେଲା ‘ରାମ’ । ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ହେଲେ । ସେ ଭାବିଲେ, “ଏହା କ’ଣ ସେଇ ପ୍ରଭାବଶାଳୀ

ମନ୍ତ୍ର ? ମୁଁ ତ ଏହାକୁ କେବେଠାରୁ ଜାଣିଛି । ଏହି ମନ୍ତ୍ର ମତେ କିପରି ନଦୀ ପାର କରାଇ ପାରିବ ?” ଯେମିତି ତାଙ୍କ ମନରେ ସନ୍ଦେହ ଜାଗ୍ରତ ହେଲା ସେ ନଦୀରେ ବୁଡ଼ିଗଲେ !

ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନରେ ଆଶଙ୍କା ଉତ୍ପନ୍ନ ହେଲା ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଭାବଶୂନ୍ୟ ହୋଇଗଲା ଆଉ ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ନଦୀରେ ବୁଡ଼ିଗଲା । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ୍ତ୍ର ତାର ପକେଟରେ ଥିଲା ଓ ତାକୁ ଜଣା ନଥିଲା କି ସେହି ମନ୍ତ୍ର କ’ଣ, ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଦୃଢ଼ ଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେମିତି ସେ ‘ରାମ’ ମନ୍ତ୍ରକୁ ଦେଖିଲା, ଚିନ୍ତା କଲା, “ମୁଁ ତ ଏହି ମନ୍ତ୍ରକୁ ଜାଣିଛି । ଏଥିରେ କଣ ବଡ଼ କଥା ଅଛି ।” ସେହି ସମୟରୁ ସେ ନିଜର ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ହରାଇ ବସିଲା । “ମୁଁ ଜାଣିଛି” ଏପରି କହି ସେ ନିଜକୁ ନିଜ ବୁଦ୍ଧି ସହିତ ଜଡ଼ିତ କଲା । ସେ ଏଥିପାଇଁ ବୁଡ଼ିଗଲା କି ସେ ନିଜର ଶ୍ରଦ୍ଧା ସହିତ ସଂପର୍କ ବିଚ୍ଛିନ୍ନ କରିଦେଲା । ତାର ଶ୍ରଦ୍ଧା ବୌଦ୍ଧିକ ହୋଇଗଲା ଆଉ ବୌଦ୍ଧିକ ଶ୍ରଦ୍ଧା ତାକୁ ନଦୀ ପାର କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ନଥିଲା । କିନ୍ତୁ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତାକୁ ମନ୍ତ୍ର ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ନଥିଲା ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତା ଭିତରେ ଛଳନାହୀନ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥିଲା, ଯାହା କି ତାର ହୃଦୟର ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲା ।

ଶ୍ରଦ୍ଧା ବିକାଶ କରିବା ପାଇଁ ନିଜକୁ ମନର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ କରିବାକୁ ହୁଏ । ମନ ସବୁବେଳେ ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ସନ୍ଦେହ ସୃଷ୍ଟି କରେ । ସେଥିପାଇଁ ନିଜର ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ନିଜ ମଧ୍ୟରେ ବୁଦ୍ଧିକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅ ନାହିଁ । ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମେ ଢେଲା, ଠେଲା ଓ ଚେଲା ସ୍ତରରେ ଥାଅ ସେତେବେଳେ ମଝିରେ ମଝିରେ ବୁଦ୍ଧି ବାଧା ସୃଷ୍ଟି କରିବ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଷଟ-ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଜନ କରିବା ସ୍ତରରେ ଆସିଯାଅ ସେତେବେଳେ ଏହା ତୁମର ସାଧନା ହୋଇଯାଏ କି ତୁମେ ନିଜକୁ ନିଜେ ବୁଦ୍ଧିର ସୀମାରୁ ମୁକ୍ତ କରି ଦିଅ । ଯେବେ ମା ନିଜର ଶିଶୁକୁ ନିଆଁରେ ହାତ ନ ଦେବା ପାଇଁ କହେ ସେତେବେଳେ ଶିଶୁଟି ନିଜ ମାର କଥା ମାନିଥାଏ । ସେହିପରି ତୁମକୁ ବାଳ ସୁଲଭ ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ବଚନକୁ ଶୁଣିବାକୁ ହେବ । ଯଦି ଶିଶୁ ନିଜର ବୁଦ୍ଧିର ପ୍ରୟୋଗ କରେ ଓ ଭାବେ, “ମୁଁ ଥରେ ନିଆଁରେ ହାତ ଭର୍ତ୍ତି କରି ଦେଖେ କି ମା ଯାହା କହୁଛନ୍ତି ସତ କି ନାହିଁ,” ତେବେ ତାର ହାତ ନିଶ୍ଚୟ ଜଳିଯିବ । ଯଦି ସେ ନିଜ ମା’ଙ୍କର କଥାକୁ ସନ୍ଦେହ କରେ ଓ ତାଙ୍କର କଥାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପୂର୍ବକ ଅନୁସରଣ

କରେ ନାହିଁ ତେବେ ତାକୁ ନିଶ୍ଚୟ କଷ୍ଟ ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସ୍ଥିତିରେ ଏକ ସହଜ ବିଶ୍ୱାସ ରହିଥାଏ ଯେ ମୋର ମା ଓ ମୋର ଗୁରୁ ଯାହା କିଛି କହୁଛନ୍ତି ତାହା ମୋର ଭଲ ପାଇଁ, ସେଥିପାଇଁ ମତେ ତାଙ୍କ କଥା ମାନିବା ଉଚିତ୍ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ଅର୍ଥ ନିଜର ଭାବନାକୁ ବୁଦ୍ଧିର ହସ୍ତକ୍ଷେପରୁ ରକ୍ଷା କରିବା ଓ ଏହା ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତିର ପଞ୍ଚମ ଅଙ୍ଗ ।

ସମାଧାନ - ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତିର ଷଷ୍ଠ ଅଙ୍ଗ ହେଉଛି ସମାଧାନ, ଯାହାର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏପରି ସଜାଗତା ସହ ଅଛି ଯିଏ ଗୋଟିଏ ତତ୍ତ୍ୱ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ, ଯିଏ ଆମର ଜୀବନର ସମସ୍ତ ସମସ୍ୟାର ପ୍ରତିକାର କରେ । ସମାଧାନର ଅର୍ଥ ସତ୍ ଉପରେ ଏକାଗ୍ରତା, ସତ୍ୟର ସଜାଗତା । ଆମର ବେଦାନ୍ତ ଦର୍ଶନରେ ଆଦିଗୁରୁ ଶଙ୍କରାଚାର୍ଯ୍ୟ ଅପରୋକ୍ଷ ଅନୁଭୂତିରେ ସମାଧାନ ଶବ୍ଦକୁ ବ୍ୟାଖ୍ୟା କରିଛନ୍ତି । ସେ କହନ୍ତି କି ଏଠାରେ ସମାଧାନର ସମ୍ବନ୍ଧ ମସ୍ତିଷ୍କର କୌଣସି ପ୍ରଶ୍ନ ବା ଜିଜ୍ଞାସାର ମାମାଂସା ନୁହେଁ । ଏଠାରେ ସମାଧାନର ସମ୍ବନ୍ଧ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ସହିତ ଅଛି ଓ ଜୀବନର ପୂର୍ଣ୍ଣାବୃତ୍ତି ସତ୍ୟରେ ଅଛି । ଯିଏ ସତ୍ୟ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତନ କରେ, ଯିଏ ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ସଜାଗ ରହେ ସେ ନିଜ ଜୀବନରେ ସମାଧାନକୁ ଆପଣାଇ ଥାଏ ।

ଏହିପରି ବିଚାର, ବିବେକ, ବୈରାଗ୍ୟ ଓ ସ୍ବଚ୍ଛ-ସମ୍ପତ୍ତି (ଶମ, ଦମ, ଉପରତି, ତିଷ୍ଠିଷ୍ଠା, ଶୁଦ୍ଧା ଏବଂ ସମାଧାନ) ସଦ୍‌ଗୁଣ ଅଟନ୍ତି, ଯାହାକୁ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟକୁ ଅର୍ଜନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଶ୍ରବଣ

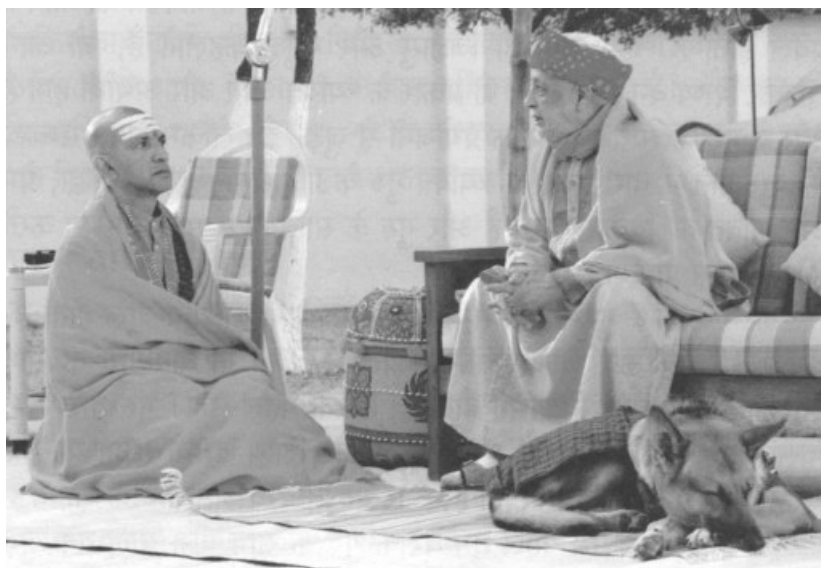
ଶ୍ରବଣ ଶିଷ୍ୟତ୍ବର ଅନ୍ୟ ଏକ ମହତ୍ତ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣ ପାର୍ଶ୍ବ । ଶ୍ରବଣର ଅର୍ଥ ଶୁଣିବା । ନିଜର ଗୁରୁଙ୍କର ପରାମର୍ଶ, ଉପଦେଶ, ନିର୍ଦ୍ଦେଶ, ଆଦେଶ ଓ ଶିକ୍ଷାକୁ ଶୁଣିବା ଓ ସେସବୁ ପ୍ରତି ସଜାଗ ରହିବା । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଶିଷ୍ୟର ସମ୍ବନ୍ଧ ବ୍ୟକ୍ତିଗତ ହୋଇଥାଏ । ଯଦି ତୁମେ ସଜାଗ ଓ ସତର୍କ ନରୁହ ତେବେ ଜଣା ନାହିଁ କେତେବେଳେ ବିଶେଷ ରୂପରେ ତୁମ ପାଇଁ କିଛି କଥା କୁହାଯିବ ଆଉ ତୁମେ ସେ ସୁଯୋଗ ହରାଇବ ।

ଏକଦା ଜଣେ ରାଜାଙ୍କ ଦରବାରକୁ ତିନୋଟି ମୂର୍ତ୍ତି ଅଣାଯାଇଥିଲା । ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ଦେଖିବାକୁ ଏକା ପ୍ରକାରର ଥିଲା । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହାକୁ ଆଣିଥିଲା ସେ ରାଜାଙ୍କୁ ଗୋଟିଏ ପ୍ରଶ୍ନ ପଚାରିଲା । ତାହା ହେଲା, “ଏହି ଦରବାରରେ କେହି କ’ଣ କହିପାରିବ କି ଏହି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକ ମଧ୍ୟରୁ କେଉଁଟି ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ କେଉଁଟି ମଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀର ଓ କେଉଁଟି ସବୁଠାରୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ? ସମସ୍ତ ଦରବାରୀ ଏହି ପ୍ରଶ୍ନ ଶୁଣି ଆତମ୍ବିତ ହୋଇଗଲେ । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଜଣେ ଦରବାରୀ ଚତୁର ଥିଲେ । ସେ କହିଲେ, “ମହାରାଜ ମତେ ସେହି ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକୁ ଟିକେ ପରୀକ୍ଷା କରିବାକୁ ଦିଅନ୍ତୁ ।”

ସେ ମୂର୍ତ୍ତି ଗୁଡ଼ିକର ଚାରିପଟେ ଘୁରି ତନ୍ମୁ ତନ୍ମୁ କରି ନିରୀକ୍ଷଣ କଲେ, ମୂର୍ତ୍ତିଗୁଡ଼ିକର ଆଖି, କାନ, ନାକ ଆଦି ସବୁକିଛିକୁ ଧ୍ୟାନରେ ଦେଖିଲେ । ତା ପରେ ରାଜାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ମହାରାଜ ମତେ କ’ଣ ଗୋଟିଏ କାଠି ମିଳି ପାରିବ ?” ତାଙ୍କୁ ଏକ ଲମ୍ବା କାଠି ଦିଆଗଲା । ସେ ପ୍ରଥମ ମୂର୍ତ୍ତିର କାନରେ ଥିବା ଛିଦ୍ରରେ ଗୋଟିଏ କାଠି ଭରି କଲା । କାଠିଟି ଦ୍ବିତୀୟ କାନ ଦେଇ ବାହାରି ଆସିଲା । ସେ ଆଉ ଗୋଟିଏ କାଠି ନେଇ ଦ୍ବିତୀୟ ମୂର୍ତ୍ତିର କାନର ଛିଦ୍ରରେ ଭରି କଲା, କାଠିଟି ଭିତରକୁ ଗଲା ଓ ପାଟି ଦେଇ ବାହାରକୁ ବାହାରି ଆସିଲା । ତୃତୀୟ ମୂର୍ତ୍ତି ସହିତ ମଧ୍ୟ ସେ ଏପରି କଲା । କାଠିଟି କାନ ଦେଇ ପଶିଲା କିନ୍ତୁ ଅଦୃଶ୍ୟ ହୋଇଗଲା ।

ରାଜା ଏହା ଦେଖି କହିଲେ “ବାଃ ! ମତେ ମୋର ପ୍ରଶ୍ନର ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲା ।”
ତୁମ୍ଭମାନଙ୍କୁ ବି ଉତ୍ତର ମିଳିଗଲା କି ? ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୂର୍ଖ ସେଇଟି ଥିଲା ଯାହା ମଧ୍ୟ
ଦେଇ କାଠିଟି ବାହାରକୁ ବାହାରିଲା ନାହିଁ । ଏହି ମୂର୍ଖ ପାଖରେ ଶୁଣିଥିବା କଥାକୁ
ହଜମ କରିବାର କ୍ଷମତା ଅଛି । ଏହି ମୂର୍ଖ ଜଣେ ସଜ୍ଜା ଶିକ୍ଷ୍ୟର ପ୍ରତିରୂପ । ଶିକ୍ଷ୍ୟ
ଏପରି ହେବା ଉଚିତ ।

ତୁମ୍ଭେ ଯାହା ସବୁ ଶୁଣ ସେ ସବୁକୁ ହଜମ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । କିନ୍ତୁ ସାଧାରଣ
ଭାବରେ ଏପରି ହୋଇ ନଥାଏ । ଅଧିକାଂଶ ବ୍ୟକ୍ତି, ଶୁଣିଥିବା କଥାକୁ ଗପସପରେ
ଉଡାଇ ଦିଅନ୍ତି । କାଠିଟି ତାଙ୍କର ପାଟି ଦେଇ ବାହାରି ଆସେ । ତୁମ୍ଭେମାନେ ଏହି
ଶ୍ରେଣୀରେ ଆସ, ତୁମ୍ଭେମାନେ ଯାହା ଶୁଣ ତାକୁ ବାକି କରିଦିଅ, ହଜମ କରିପାର
ନାହିଁ । ଯଦି ତୁମ୍ଭେ ଶୁଣୁଥିବା କଥାକୁ ଠିକ୍ ଭାବରେ ହଜମ କରି ପାର ନାହିଁ
ସେତେବେଳେ ଏହା ପାଟି ମାଧ୍ୟମରେ ବଦହଜମା ରୂପରେ ବାହାରି ଆସେ । ଏହା
ଶିକ୍ଷ୍ୟର ମାଧ୍ୟମ ଶ୍ରେଣୀ । ସେ ଗୁରୁଙ୍କ କଥା ଶୁଣେ ଓ ଏହାକୁ ଚାରିଆଡ଼େ ପ୍ରସାର
କରିବା ଆରମ୍ଭ କରିଦିଏ, “ଜାଣିଛ, ଆଜି ଗୁରୁଜୀ ମତେ କ’ଣ କହିଲେ ?” ସେ
ଭାବେ, “ଗୁରୁଜୀ ମତେ କେତେ ମାନନ୍ତି । ଏବେ ମତେ ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ
ଏହି କଥା ଜଣାଇବା ଦରକାର ଯାହା ଦ୍ଵାରା ସେମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ମୋର ଗୁରୁତ୍ଵ

ବିଷୟରେ ଜଣା ପଡୁ । ଗୁରୁଜୀ ଅନ୍ୟ କାହା ସହିତ ଏତେ କଥାବାର୍ତ୍ତା କରନ୍ତି ନାହିଁ, କେବଳ ମୋ ସହିତ ଏ ପ୍ରକାର ଚର୍ଚ୍ଚା କରନ୍ତି ।” ଏସବୁ ଅହଂକାରର ଖେଳ । ଜଣା ନାହିଁ ତୁମେମାନେ ଏ କଥାକୁ ବୁଝୁଛ କି ନାହିଁ କିନ୍ତୁ ଏହା ଅହଂକାର ଜନିତ ବ୍ୟବହାର ଆଉ ଏଠାରେ ବସିଥିବା ସମସ୍ତ ଲୋକ ଏହାର ଶିକାର ।

ସବୁଠାରୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ଶିଷ୍ୟ ସେ ହୋଇଥାଏ, ଯିଏ ଗୋଟିଏ କାନରେ କୌଣସି କଥା ଶୁଣିଥାଏ ଓ ସେହି କଥାକୁ ଆଉ କାନରେ ବାହାର କରିଦିଏ । ଭିତରେ କିଛି ବି ଗ୍ରହଣ କରେ ନାହିଁ । ଏହା ସବୁଠାରୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀ ।

ତୁମେ ନିଜ ଭିତରେ ଏହି ତିନୋଟି ଲକ୍ଷଣକୁ ପାଇବ । ଅନେକ ଥର ତୁମେ କିଛି ଶୁଣ ଆଉ ଏହାକୁ ଉପେକ୍ଷା କରି ଦିଅ । ସେ ସମୟରେ ତୁମେ ହେଉଛ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ଶିଷ୍ୟ । ଅନେକ ଥର ତୁମେ କୌଣସି କଥା ଶୁଣ ଓ କେବଳ ନିଜ ଅହଂକାରର ତୁଷ୍ଟି ପାଇଁ ଏହାକୁ ସମସ୍ତଙ୍କ ସମ୍ମୁଖରେ କହି ବୁଲ । କିନ୍ତୁ କିଛି ବ୍ୟକ୍ତି ଏପରି ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଉପଦେଶକୁ ଶୁଣି ତା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତନ- ମନନ କରନ୍ତି, ତାକୁ ହଜମ କରନ୍ତି ଓ ପରିଶେଷରେ ତାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଆତ୍ମସ୍ଥ କରନ୍ତି । ଏହା ସର୍ବୋଚ୍ଚ ଶ୍ରେଣୀ । ଏଣୁ ଶ୍ରବଣ ମଧ୍ୟ ଶିଷ୍ୟର ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ଧର୍ମ ।

ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ

୮ ଅଗଷ୍ଟ ୨୦୧୦

ନିଜ ଜୀବନରେ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ଏକ ଦୁର୍ଲଭ, ଅନୁପମ ସୁଯୋଗ । ଯେଉଁମାନେ ଶେଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି ମାର୍ଗରେ ଚାଲି ପାରନ୍ତି ସେମାନେ ଅତ୍ୟଧିକ ସୌଭାଗ୍ୟଶାଳୀ ହୋଇଥାନ୍ତି କାରଣ ସେମାନେ ନିଜର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଦେବା କୃପାର ଛତ୍ର-ଛାୟାରେ ବ୍ୟତୀତ କରନ୍ତି ।

ଏହି ଯାତ୍ରା ନିଜ ଜୀବନରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଭୂମିକା ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟତା ସହିତ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଥାଏ । ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆମର ଉଚିତ ସମ୍ବନ୍ଧ କଣ ହୋଇଥାଏ ଓ ଆମେ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ କିପରି ପାଳନ କରି ପାରିବା ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଚେତନାର ଜାଗୃତି ପ୍ରତ୍ୟେକ ମନୁଷ୍ୟର ନିୟତି । ତଥାପି କ୍ରମ ବିକାଶର କୌଣସି ଏକ ବିଶେଷ ସ୍ତରରେ ଆସିବା ପରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜାଗୃତିର କାମନା ପ୍ରବଳ ହୋଇଥାଏ । ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ କୁହାଯାଏ, ଯେଉଁମାନେ ଆଗକୁ ଯାଇ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଅନ୍ୟ ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତି ଆର୍ତ୍ତ ଓ ଆର୍ଥାର୍ଥୀ ହୋଇଥାନ୍ତି ଆଉ ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସ୍ୱାର୍ଥପର ପ୍ରୟୋଜନ ପାଇଁ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇଥାନ୍ତି । ପରନ୍ତୁ ନିଜର ସମ୍ବନ୍ଧର ଆରମ୍ଭରେ ଚାରି ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତି ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ସମାନ ଶ୍ରଦ୍ଧା, ପ୍ରେମ ଓ ଭକ୍ତିର ବିକାଶ କରନ୍ତି ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ, ସତ୍ୟର ସଙ୍ଗତରେ ରହନ୍ତି । ସମସ୍ତେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ ଅତିକ୍ରମ କରନ୍ତି ।

ଦୀକ୍ଷା ସହିତ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହୁଏ । ଦୀକ୍ଷା ସମୟରେ ଉର୍ଜାର ହସ୍ତାନ୍ତରଣ ହୋଇଥାଏ । ଏହାପରେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ

ସମ୍ବନ୍ଧ ବିକଶିତ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ପୂର୍ବରୁ ନୁହେଁ । ଗୁରୁଙ୍କ ଦ୍ଵାରା ମନ୍ତ୍ର, ମାଳା ଓ ଦୀକ୍ଷା ଦିଆଯିବାରେ ହିଁ ଗୁରୁ ଓ ଶିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଏହି ଧାରାପୁଷ୍ପରେ ସ୍ଥାପିତ ହୋଇଥାଏ, ଆଉ ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶକ୍ତିରେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣ ହୋଇଥାଏ, ଏହା ପୂର୍ବରୁ ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ୨୦ ବର୍ଷ ଧରି ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ରହିଥାଅ ଓ ତାଙ୍କୁ ଜଣେ ମହାନ ସନ୍ଥ ରୂପରେ ସ୍ୱୀକାର କରିଥାଇ ପାର କିନ୍ତୁ ଏହି ସବୁ ବୋଧଗମ୍ୟତା ଓ ସମ୍ବନ୍ଧ କେବଳ ବୌଦ୍ଧିକ ହୋଇଥାଏ ।

ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ବୌଦ୍ଧିକ ହୋଇଥାଏ, ସେତେବେଳେ ଏହା ହ୍ରାସ-ବୃଦ୍ଧି ସ୍ତରରେ ରହିଥାଏ । ତୁମେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ତୁଳନା ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ ସହିତ କରିଥାଅ । ଏହି ପ୍ରକାରର ମାନସିକ ବା ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁର ଶୁଦ୍ଧ ସଂକଳ୍ପକୁ ପରିଲକ୍ଷିତ କରି ନଥାଏ ।

ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କର ବିଶୁଦ୍ଧ ସଂକଳ୍ପ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧକୁ ପ୍ରତିପାଳିତ କରିଥାଏ । କାରଣ ଏହି ଦୁଇ ପ୍ରକାରର ବ୍ୟକ୍ତି ହିଁ ପ୍ରକୃତରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଉପଲକ୍ଷି ପାଇଁ ଇଚ୍ଛୁକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଏଣୁ ପରିଶେଷରେ ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଉପଯୁକ୍ତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରି ପାରନ୍ତି ଓ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମକୁ ଯଥା ସମ୍ଭବ ନିର୍ବାହ କରିପାରନ୍ତି ।

ବାକି ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ ଯିଏ ଗୁରୁଙ୍କୁ ଅନୁସରଣ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଶିଷ୍ୟ ନୁହେଁ, ଠେଲା, ଢେଲା ଓ ଚେଲା ହୋଇଥାନ୍ତି । ଚେଲା ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସମର୍ପିତ ହେବା ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ନହେଁ, ଦଶ ପ୍ରତିଶତ ମଧ୍ୟ ଚଳନୀୟ । ପରନ୍ତୁ ଶିଷ୍ୟକୁ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ସମର୍ପିତ ହେବା ନିତ୍ୟାନ୍ତ ଆବଶ୍ୟକ । ଏହା ବିନା ଶିଷ୍ୟତ୍ଵ ଜାଗ୍ରତ ହେବ ନାହିଁ । ଚେଲା ହୋଇ ବ୍ୟକ୍ତି ନିଜର କାମନାକୁ ପୂରଣ ମଧ୍ୟ କରେ, ନିଜର ଘରପରିବାର ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା କରେ । ଗୁରୁଙ୍କର କଥା ମାନେ ବା ନ ମାନେ, ଏହା ସବୁ ତାର ଇଚ୍ଛା ଉପରେ ନିର୍ଭର କରେ । କିନ୍ତୁ ଥରେ ସେ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଗଲେ ତା ସମ୍ମୁଖରେ ଅନ୍ୟ ବିକଳ ରହେ ନାହିଁ ।

ଶିଷ୍ୟ ସାଧାରଣ ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପରି ହୋଇ ନଥାଏ । ପୂର୍ବରୁ ସେ ସେପରି ଥିଲା କିନ୍ତୁ ଏବେ ତା ଭିତରର ଜିଜ୍ଞାସା, ବିଶ୍ୱାସ ଓ ଆତ୍ମା ତାକୁ ନିଜ ଅନ୍ତରାତ୍ମାଙ୍କ ପାଖକୁ ଓ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଟାଣି ଆଣିଥାଏ । ଆଉ ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁଙ୍କ ସାମ୍ନାରେ ରହିବାର ଇଚ୍ଛା, ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଏକାକାର ହେବାର ଇଚ୍ଛା ପ୍ରବଳ ହୋଇଥାଏ ସେତେବେଳେ ଶିଷ୍ୟକୁ କିଛି ଧର୍ମର ପାଳନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ ।

ପ୍ରଥମ ସୋପାନ - ବିଚାର

ଯେତେବେଳେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁ ଦାକ୍ଷିତ ହୋଇକରି ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି ଓ ନିଜ ଅନ୍ତରାତ୍ମାର ଅନେକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି, ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କର ପ୍ରଥମ ସାଧନା ହୋଇଥାଏ - ବିଚାର । ତାଙ୍କୁ ନିଜେ ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ, “ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନରେ କାହିଁକି ଆସିଛି ? ମୁଁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ଅନେକ୍ଷଣ କାହିଁକି କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛି ?” ତୁମେ ଯଦି ଜଣେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ବା ମୁମୁକ୍ଷୁ ହୋଇଥାଅ ତେବେ ପ୍ରଥମେ ନିଜର ସଂକଳ୍ପକୁ ସ୍ପଷ୍ଟ କର । ଅନ୍ତତଃ ତୁମେ କେଉଁ ଜିନିଷର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଛ ? ତା ପରେ ବିଚାର ଓ ଚିନ୍ତନ-ମନନ ଦ୍ଵାରା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକତାର ସେହି ବାଜକୁ ରକ୍ଷା କର ଯାହାକୁ ତୁମେ ନିଜ ଭିତରେ ରୋପଣ କରିଛ ।

ଯେତେବେଳେ ଚାଷୀ କ୍ଷେତରେ ବାଜ ରୋପଣ କରିଥାଏ ସେତେବେଳେ ସେ ଜଙ୍ଗଲୀ ପଶୁ-ପକ୍ଷୀ, କୀଟ-ପତଙ୍ଗ, ଗାଈ-ଗୋରୁ ଠାରୁ ତାକୁ ରକ୍ଷା ମଧ୍ୟ କରିଥାଏ । ସେହିପରି ନିଜର ବିଶୁଦ୍ଧ ସଂକଳ୍ପକୁ ମଧ୍ୟ ସତତ ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ପଡ଼ିଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ଆସିଥାଏ, ସେତେବେଳେ ସେ ଏକ ଶୁଦ୍ଧ ସଂକଳ୍ପ ନେଇ ଆସିଥାଏ ଆଉ ସେହି ସଂକଳ୍ପ ଜୀବନର ସବୁଠାରୁ ବହୁମୂଲ୍ୟ ବସ୍ତୁ । ସେହି ସଂକଳ୍ପର ସୁରକ୍ଷା ନିରନ୍ତର କରିବାର ଅଛି । ଯେଉଁ ଭାବ, ବିଚାର, ଶ୍ରଦ୍ଧା ଓ ଆତ୍ମା ସହିତ ଆମେ ଗୁରୁଙ୍କ ନିକଟକୁ ଆସିଛେ ତାହା ହିଁ ମୂଲ୍ୟବାନ ଜିନିଷ ଯାହାକୁ ବାହ୍ୟ ନିକାରାତ୍ମକ ତତ୍ତ୍ଵଠାରୁ ରକ୍ଷା କରିବାକୁ ହୁଏ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ପରିସ୍ଥିତିରେ ନିଜ ସଂକଳ୍ପର ସୁରକ୍ଷା କରିବାର ଅଛି । ମୋର ପ୍ରୟୋଜନ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତାର ବିକାଶ କରିବା, କେବଳ ଏହା କହିଦେବା ପର୍ଯ୍ୟାୟ ନୁହେଁ । ତୁମର ମନରେ କିପରି ବିଚାର ପ୍ରବେଶ କରୁଛି ଓ ଏହା ତୁମକୁ ପଥ ଭ୍ରଷ୍ଟ କରିବାରେ ସକ୍ଷମ ହେବ ନାହିଁ ତ ? ଏ ବିଷୟରେ ସର୍ବଦା ସତର୍କ ରୁହ । ତୁମ ମନରେ ବ୍ୟାପକ ଉତ୍ପାତ ସୃଷ୍ଟି କରିବା ପାଇଁ ଗୋଟିଏ ନିକାରାତ୍ମକ ବିଚାର ହିଁ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ହୋଇଥାଏ ।

ଏପରି ନିକାରାତ୍ମକ ବିଚାର ଠାରୁ ନିଜକୁ ରକ୍ଷାକର ଯାହାକୁ ଅନ୍ୟ ବ୍ୟକ୍ତି ବା ପରିବେଶ ତୁମ ଉପରେ ଆରୋପିତ କରିଥାନ୍ତି କିମ୍ବା ଯାହାକୁ ତୁମେ ସ୍ଵୟଂ ପ୍ରତିକ୍ରିୟା ରୂପରେ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତ କରିଥାଅ । ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ ନିର୍ବାହ କରିବା ପାଇଁ ତୁମର ସଜାଗତାର

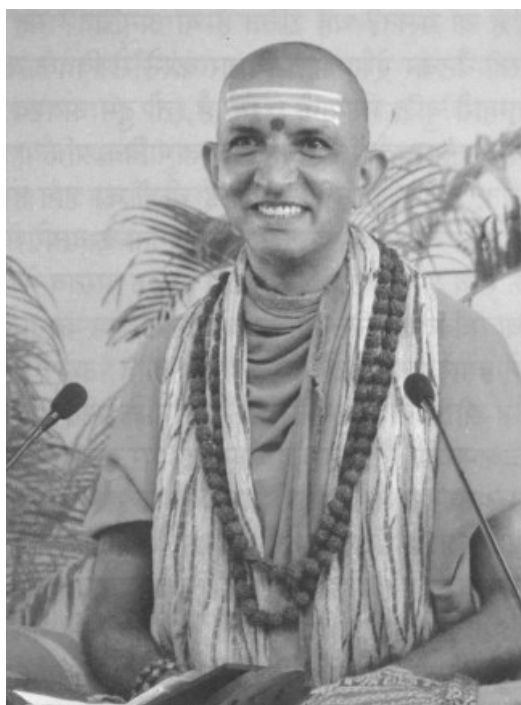
ସ୍ତର ଏତେ ଉଚ୍ଚ ହେବା ଉଚିତ କି ତୁମେ ନିଜ ଅନୁଭବର ନିରପେକ୍ଷ ସାକ୍ଷୀ, ଅନାସକ୍ତ ଦ୍ରଷ୍ଟା ହୋଇ ପାରିବ । ଯେଉଁ ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ସାକ୍ଷୀ-ଭାବକୁ ହରାଇଦିଅ ସେହି ମୁହୂର୍ତ୍ତରେ ତୁମେ ଦିଶାହୀନ ହୋଇ ଯାଅ, ନିଜ ମାର୍ଗର ସ୍ପଷ୍ଟତା ହରାଇ ବସ । ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ଏହା ଏକ ମହତ୍ତ୍ୱପୂର୍ଣ୍ଣ ବିଷୟ ଯାହାକୁ ତୁମେମାନେ ବୁଝିପାର ନାହିଁ । ତୁମେମାନେ ଖରାପ ବିଚାରକୁ ଆସିବାକୁ ଦିଅ, ତୁମ ପାଖରେ ସେ ସବୁ ସହିତ ଲଢ଼ିବାର ସାହାସ ନାହିଁ ଆଉ ସେହି ଖରାପ ବିଚାର ଆସି ତୁମର ସଦ୍‌ଗୁଣ, ତୁମର ଉତ୍ତମ ବିଚାରକୁ ନଷ୍ଟ କରିଦିଏ । ଜୀବନରେ ପ୍ରଥମେ ଯେଉଁ ସକାରାତ୍ମକତା ଥିଲା ତାହା ଏବେ ନକାରାତ୍ମକତାରେ ପରିବର୍ତ୍ତିତ ହୋଇଯାଏ, ଆଉ ତୁମର ରଚନାତ୍ମକ କ୍ଷମତା କ୍ଷୀଣ ହେବାରେ ଲାଗେ ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଯାତ୍ରା ହେଉଛି ପ୍ରତ୍ୟେକ ସମୟରେ ଦ୍ରଷ୍ଟା ହେବାର ପ୍ରକ୍ରିୟା । ତୁମକୁ ନିଜେ ନିଜକୁ ପରିସ୍ଥିତିରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ କରାଇବାରେ ନୁହେଁ ବରଂ ସେଥିରୁ ଅଲଗା ରଖିବାକୁ ହେବ । ନିଜର ସାଧନା, ଧ୍ୟାନ ଓ ଅନ୍ୟ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରୟାସ ଦ୍ୱାରା ତୁମକୁ ଅବିରତ ବିଚାରର ସ୍ତର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଆସିବାକୁ ହେବ, ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ସକାରାତ୍ମକ ବିଚାରର ସୃଜନ କରି ନିଜର ରକ୍ଷା କରିପାରିବ, ଯେଉଁଠାରେ ତୁମେ ନିଜର ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ବାହ୍ୟ ବାତାବରଣର ନକାରାତ୍ମକ ପ୍ରଭାବରୁ ରକ୍ଷା ପାଇବା ପାଇଁ ସଂକଳ୍ପର କବଚ ତିଆରି କରି ପାରିବ ।

ଥରେ ବିଚାର ଦ୍ୱାରା ସଂକଳ୍ପ ସ୍ପଷ୍ଟ ହୋଇଗଲେ, ଓ ସେହି ନବ-ଅଙ୍କୁରିତ ସଂକଳ୍ପକୁ ରକ୍ଷା କରିବାର କ୍ଷମତା ଆସିଗଲେ ଶିଷ୍ୟକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଚାରିଟି ଆଧାରକୁ ସ୍ଥାପିତ କରିବାକୁ ପଡ଼େ, ଯାହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପଥରେ ଦ୍ରୁତ ଗତିରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ଏହି ଚାରିଟି ଆଧାର ଗାଡ଼ିର ଚାରିଟି ଚକ ଭଳି ହୋଇଥାଏ ଯାହାର ସାହାଯ୍ୟରେ ଗାଡ଼ି ଚାଲିଥାଏ । ଏହି ଚାରିଟି ଚକ ଶିଷ୍ୟକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇ ଥାଏ।

ଶିଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱର ଚାରିଟି ଚକ

ବିବେକ - ପ୍ରଥମ ଚକ ବିବେକର ଅର୍ଜନ । ବିବେକର ଅର୍ଥ ଉଚିତ - ଅନୁଚିତ ଭିତରେ ପ୍ରଭେଦକୁ ଜାଣିବା । ଏହି ଜ୍ଞାନ ବୌଦ୍ଧିକ ହୋଇ ନଥାଏ । ଏହା ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତା ଓ ବିଚାର କରାଯାଇ ନଥାଏ, ବରଂ ଏହି କ୍ଷମତା ଅନ୍ତର୍ପ୍ରଜ୍ଞାରୁ ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ,

ଯାହା ମାଧ୍ୟମରେ ଆମକୁ ସଠିକ ଦିଶାର ଜ୍ଞାନ ସ୍ବୟଂ ହୋଇଯାଏ । ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ ନିର୍ବାହ କରିବାରେ ବୌଦ୍ଧିକ କସରତର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଶିଷ୍ୟକୁ ନିଜକୁ ନିଜେ, ସହଜରେ ଅନ୍ତର୍ଜ୍ଞାନ ହୋଇଯିବା ଆବଶ୍ୟକ । ବିବେକ ଏକ ସହଜ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହୋଇଯିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଏହା ଠିକ ବା ଭୁଲ, ଏଇଟା ଉଚିତ ବା ଅନୁଚିତ ? ଏହା ଭଲ ନା ଖରାପ, ଜବରଦସ୍ତି ବସି ଚିନ୍ତା-ବିଚାର କରିଲେ ବିବେକ ଅର୍ଜନ ହୋଇ ନଥାଏ । ଯଦି ତୁମର ବୁଦ୍ଧି ମନମୁଖୀ ବ୍ୟବହାର କରେ ତେବେ ତୁମେ ନିଷ୍ଠୁର ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ ଯିବ । କିନ୍ତୁ ବାସ୍ତବରେ ବିବେକ ଏକ ସ୍ବାଭାବିକ ପ୍ରକ୍ରିୟା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ, ଯେଉଁଥିରେ ଜ୍ଞାନ ସ୍ବତଃ ଉତ୍ପନ୍ନ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଜୀବନରେ ଆମକୁ ଅନେକ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ସ୍ବତଃ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯେତେବେଳେ ଆମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଏହି ସ୍ବତଃସ୍ମୃତ ସଜାଗତାର ପରିସୀମାରେ ଆସିଯାଏ ସେତେବେଳେ ଆମେ ଜୋର ଦେଇ କହିପାରିବା କି ଆମର ବିବେକ ବାସ୍ତବରେ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇ ଯାଇଛି । ଏପରି ଅବସ୍ଥାରେ ବିବେକ ଶକ୍ତି ସର୍ବଦା ଆମକୁ ଭୁଲ-କାମ କରିବାରୁ ରୋକିଥାଏ ।

ମନ ଉପରେ ଇଚ୍ଛାର ଯେଉଁ ପ୍ରଭାବ ଓ କର୍ତ୍ତୃତ୍ୱ ଥାଏ ତାକୁ ବିବେକ ଦୂର କରିପାରିବ । କେଉଁ ଇଚ୍ଛାର ପୂର୍ତ୍ତି ଆମର କ୍ଷମତା ଭିତରେ ଅଛି ଓ କେଉଁ ଇଚ୍ଛା ଆମର ଦିବା-ସ୍ୱପ୍ନ, ଏହି ପ୍ରଭେଦ ଜାଣିଯିବା ପରେ ଇଚ୍ଛା ନିଜକୁ ନିଜେ କମ ହେବାକୁ ଲାଗେ । ଯଦି ଏ କଥା ତୁମେ ବୁଝିଯାଅ ତେବେ ତୁମେ ଜାଣି ପାରିବ ଏପରି ବହୁତ କମ ଇଚ୍ଛା ଅଛି ଯାହାର ପୂର୍ତ୍ତି ଜୀବନ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ, ବାକି ସମସ୍ତ ଇଚ୍ଛା ଅନାବଶ୍ୟକ । ଏଣୁ ଯେତେବେଳେ ବିବେକ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଯାଏ, ଆମେ କେବଳ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକୀୟ ଇଚ୍ଛାକୁ ପୂରଣ କରିଥାଉ ଆଉ ସେହି ସବୁ ଇଚ୍ଛାକୁ ଜଳାଞ୍ଜଳି ଦେଇ ଥାଉ ଯାହା ଆମର ମହତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ଓ ଆସକ୍ତି ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ ହୋଇଥାଏ ।

ବୈରାଗ୍ୟ - ଦ୍ୱିତୀୟ ଚକ ବା ଆଧାର ହେଉଛି ବୈରାଗ୍ୟ, ଅର୍ଥାତ୍ ସବୁ ପ୍ରକାର ଭୋଗ ବିଷୟରୁ ନିର୍ଲିପ୍ତ ରହିବା, ଯାହାକି ସାଧାରଣ ଭାବରେ ଆମର ଧ୍ୟାନ ନିଜ ଆଡ଼କୁ ଆକୃଷ୍ଟ କରିଥାଏ । ବୈରାଗ୍ୟ ମନର ଏପରି ଏକ ଅବସ୍ଥା ଯାହା ବିଚାର ଏବଂ ଧ୍ୟାନ ଦ୍ୱାରା ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ଓ ବିବେକ ଦ୍ୱାରା ଏହାର ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ । କ’ଣ ଆବଶ୍ୟକ ଓ କ’ଣ ଅନାବଶ୍ୟକ ଏହା ଜାଣିଯିବା ପରେ ଅନାବଶ୍ୟକ ବିଷୟ ପ୍ରତି ଉଦାସୀନତା ସ୍ୱୟଂ ଜାଗ୍ରତ ହୋଇଥାଏ ।

ବସ୍ତୁ, ବ୍ୟକ୍ତି, ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଘଟଣା ପ୍ରତି ଆକର୍ଷଣ ଓ ଏସବୁ ଉପରେ ନିର୍ଭରତା ଯେମିତି କମ ହେବାକୁ ଲାଗେ ସେମିତି ହିଁ ଆମେ ବୈରାଗ୍ୟ ମାର୍ଗରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ିବାକୁ ଲାଗୁ । ଇଚ୍ଛାକୁ ଅଗ୍ରାହ୍ୟ ବା ଦମନ କରିବା ବୈରାଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ଏହା କୌଣସି ବିଷୟକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ମଧ୍ୟ ନୁହେଁ । ବୈରାଗ୍ୟର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ସମସ୍ତ ବିଷୟର ମଝିରେ ରହି ମଧ୍ୟ ସ୍ୱୟଂକୁ ମୁକ୍ତ ଓ ସ୍ୱତନ୍ତ୍ର ରଖିବା । ସମସ୍ତ ବିଷୟ-ବସ୍ତୁ ନିଜ ସ୍ଥାନରେ ରହିଥାଏ, କେବଳ ଏହାର ପ୍ରଭାବ ଓ ଏହା ପ୍ରତି ଆସକ୍ତି ରହେ ନାହିଁ । ତୁମେ ପଦ୍ମର ପତ୍ର ପରି ହୋଇଯାଅ ଯିଏ ପାଣି ଭିତରେ ରହିମଧ୍ୟ ଅକ୍ଷର୍ଣ୍ଣ ରହିଥାଏ - *ପଦ୍ମପତ୍ରମିବାୟତଃ* ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ବୈରାଗ୍ୟର ମାର୍ଗରେ ଚାଲୁ ସେତେବେଳେ ସୁଖ ପ୍ରତି ଥିବା ଆମର ସ୍ୱାଭାବିକ ମାନସିକ ଆକର୍ଷଣ ଉପରେ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାଏ । ଯେଉଁ ମନ ନିରନ୍ତର ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ସୁଖ ଓ ବିଷୟ ଭୋଗ ପଛରେ ଦୌଡ଼ୁଥିଲା, ତାକୁ ଏବେ ଦିଶାନ୍ତରିତ କରା ଯାଇପାରେ । ଏହା ବୈରାଗ୍ୟର ମୁଖ୍ୟ ଉପଲକ୍ଷ ହୋଇଥାଏ । ବୈରାଗ୍ୟ ତୁମର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱକୁ ସନ୍ତୁଳିତ କରିଥାଏ, ମାନସିକ ଗତିବିଧିକୁ ସ୍ଥିର କରିଥାଏ

ଓ ପ୍ରାଣିକ ଉର୍ଜାକୁ ଶାନ୍ତ କରିଥାଏ ଯାହାଦ୍ୱାରା ତୁମେ ଶାନ୍ତି ଓ ଆନନ୍ଦର ଅନୁଭବ ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥାଅ ।

ରାଗ ଦ୍ୱାରା ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଭାବନାରେ ବିଭ୍ରାଟ ସୃଷ୍ଟି ହୋଇଥାଏ । ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଜୀବନ ଅସ୍ତ୍ର-ବ୍ୟସ୍ତ୍ର ହୋଇଯାଏ । ତଥାପି ଆମେ ସେହି ଆସକ୍ତିରେ ନିମଜ୍ଜିତ ହୋଇ ରହିଥାଉ । ଏହାଦ୍ୱାରା ଉତ୍ତନ୍ନ ହେଉଥିବା ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନ ଓ ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଆମର ଅନୁରକ୍ତି ଆସିଯାଏ । ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ସ୍ୱୟଂକୁ ଏସବୁରୁ ମୁକ୍ତ କରିପାରିବ ସେତେବେଳେ ତୁମେ ନିଜର ବାତାବରଣ ସହିତ ଏକ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବ, ଯାହା ଅଧିକ ରଚନାତ୍ମକ, ସକାରାତ୍ମକ ଓ ଆସକ୍ତି-ରହିତ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ତୁମେ ନିଜ ପରିବାର ଓ ସମାଜର ଉତ୍ଥାନ ଉଦ୍ଦେଶ୍ୟରେ ଯୋଗଦାନ କରିବା ପାଇଁ ଯୋଗ୍ୟ ହୋଇ ପାରିବ ।

ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି - ଶିଷ୍ୟତ୍ୱର ତୃତୀୟ ଆଧାର ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି ଅର୍ଥାତ୍ ଏପରି ଗୁଣରେ ସ୍ୱୟଂକୁ ସଂଯୁକ୍ତ କରିବା ଯାହା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସଜାଗତା ଜାଗ୍ରତ କରିବାରେ ସହାୟକ ହୁଏ । ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତିର ଅଧ୍ୟାନରେ ଛଅଟି ଗୁଣ ବା ସମ୍ପତ୍ତି ଆସେ । କିନ୍ତୁ ଏହି ସମ୍ପତ୍ତି ଭୌତିକ ନୁହେଁ । ଟଙ୍କା-ପଇସା, ଜମି-ବାଡ଼ି, ଘର-ଗାଡ଼ି ବା ଲୁଗା-ପଟା ଆଦି ସହିତ ଏହାର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ନଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟକ୍ତିର ନିଜସ୍ୱ ଧନ, ଯାହା ତାର ଚେତନାକୁ ପ୍ରକାଶିତ କରେ, ତାର ହୃଦୟର ଦ୍ୱାରକୁ ଖୋଲେ ଓ ତାର ଜୀବନକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରେ । ଏହି ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ହିଁ ମନୁଷ୍ୟ ଜୀବନର ପ୍ରୟୋଜନ ହୋଇଥାଏ । ଏହା ବ୍ୟବହାରିକ ସଦ୍‌ଗୁଣ ଯାହାକୁ ତୁମେ ନିରନ୍ତର ପ୍ରୟାସ ଦ୍ୱାରା ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ କରି ପାରିବ ।

ପ୍ରଥମ ନିଧି ହେଉଛି *ଶମ*, ଅନବରତ ଇଚ୍ଛାର ତ୍ୟାଗ । ଏହା ଜାଣିବା କି ଆମର କଣ ଆବଶ୍ୟକ ଓ କଣ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ । ଯାହା ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ତାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିବା ଓ ଯାହା ଜରୁରୀ ତାକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରୟାସ କରିବା ।

ନିଜ ଇଚ୍ଛା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ପ୍ରତି ସଜାଗ ହୋଇ ଜାଣିବାକୁ ଚେଷ୍ଟା କର, ଏହା କ'ଣ ମୋର ହିତ ପାଇଁ, ମୋର ଉତ୍ଥାନରେ କଣ ଏହା ସହଯୋଗ କରିବ, କିମ୍ବା ଏହା କେବଳ ମୋର କଳ୍ପନା ମାତ୍ର ଯାହାର କୌଣସି ସମ୍ବନ୍ଧ ମୋ ଜୀବନରେ ନାହିଁ । ଏହିପରି ନିଜ ମନରେ ଉଠୁଥିବା ଇଚ୍ଛା, ବାସନା, କାମନା ଓ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷାର ଦ୍ରଷ୍ଟା

ହୋଇ ଅନବରତ ଇଚ୍ଛାକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଚାଲି, ନିଜର ଥଳିକୁ ଟିକେ ଖାଲି କରିଚାଲି ଓ ହାଲକୁ କର । ଆମର ଇଚ୍ଛା, ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ଓ ବାସନାର ଯେଉଁ ଥଳି, ତାହା ବହୁତ ଭାରୀ ଆଉ ପ୍ରତ୍ୟହ ଆମେ ଏହାକୁ ଘୋଷାରି ଚାଲିଥାଉ । ଯଦି ଟିକେ ଖାଲି କରିବ ତେବେ ତୁମେ ହାଲୁକା ଅନୁଭବ କରିବ ।

ଟିକେ ଚନ୍ଦ୍ରା କର କି ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ତୁମର ଜୀବନରେ ଯେତେସବୁ ଇଚ୍ଛା ଥିଲା ସେ ସବୁ କଣ ଶତ ପ୍ରତିଶତ ପୂରଣ ହୋଇଛି ? ନା । ତୁମକୁ ଏହା ସବୁ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି ଯାହା ତୁମ ପାଇଁ ଆବଶ୍ୟକ ଥିଲା । ଆଉ ଯାହା ଅନାବଶ୍ୟକ ତାହା ତୁମକୁ ମିଳିଲା ନାହିଁ । ସେଥିପାଇଁ ମହତ୍ତ୍ୱକାଂକ୍ଷା ଥିଲେ ମଧ୍ୟ ତାହା ପ୍ରାପ୍ତ ହୁଏ ନାହିଁ । ତୁମେ ଯେତେ ବି ପ୍ରୟାସ କଲେ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ତାହା ହିଁ ମିଳିବ ଯାହା ତୁମର ନିୟତିରେ ଲେଖାଯାଇଛି । ଏଣୁ ଯାହା ନିୟତିରେ ନାହିଁ ସେ ବିଷୟରେ ଚିନ୍ତାକରି ଆମେ ସ୍ୱୟଂକୁ ବିବ୍ରତ କାହିଁକି କରିବା ?

ଦ୍ୱିତୀୟ ନିଧି ହେଉଛି ଜମ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ସଂଯମ । ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଚଞ୍ଚଳତାକୁ ରୋକିବାକୁ ପ୍ରୟାସ କର । କାରଣ ଯେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଚଞ୍ଚଳ ହୋଇଥାଏ ସେ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ମନ, ବୁଦ୍ଧି, ଭାବନା ଓ ପ୍ରାଣ ଏ ସମସ୍ତ ମଧ୍ୟ ଚଞ୍ଚଳ ରହିଥାନ୍ତି, ଆଉ ଯଦି ତୁମେ ଇନ୍ଦ୍ରିୟର ଚଞ୍ଚଳତାକୁ ଶାନ୍ତ କରିପାରିବ ତେବେ ଏ ସବୁ ସ୍ୱୟଂ ଶାନ୍ତ ହୋଇଯିବେ ।

ତୃତୀୟ ନିଧି ଉପରତି, ସେହି ବସ୍ତୁ ଓ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ଉପେକ୍ଷା କରିବା ଯାହା କ୍ଷଣିକ ସୁଖ ପ୍ରଦାନ କରେ । ଯଦି ତୁମେ ଶାଶ୍ୱତ ସତ୍ୟର ଅନୁସନ୍ଧାନ କରୁଥାଅ ତେବେ କ୍ଷଣଭଙ୍ଗର ଜିନିଷକୁ ତ୍ୟାଗ କର । କିନ୍ତୁ ଏହା ମନେରଖ ଏହି ଧର୍ମ କେବଳ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁଗୁନ୍ଧଙ୍କ ପାଇଁ । ସେମାନେ ପୂର୍ବରୁ ଏହି ମାର୍ଗରେ ଚାଲୁଛନ୍ତି ଓ ସେମାନେ ସମସ୍ତ ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି । ଏଣୁ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା କହିବା କଠିନ ନୁହେଁ, “ଠିକ୍ ଅଛି । ମୁଁ ସେହି ଦିଶାରେ ଯିବି ନାହିଁ । ମୋର ଭୂମିକା, ମୋର ଲକ୍ଷ୍ୟ, ମୋର ମାର୍ଗ ସ୍ପଷ୍ଟ ।” ଏହି ଭାବକୁ ସଜାଗତା, ବୋଧଗମ୍ୟତା ଓ ଚିନ୍ତନ ଦ୍ୱାରା ପୁଷ୍ଟି ମିଳିଥାଏ । ମନରେ ଏହି ବିଚାର ପ୍ରବଳ ହୋଇଥାଏ, “ମୁଁ ଏହି ଛୋଟ-ମୋଟ ଆକର୍ଷଣ ଓ ଆସକ୍ତିରୁ ମୁକ୍ତ ।” ଏଣୁ ବିବେକ ବିନା ଉପରତି ସିଦ୍ଧି ହୋଇ ପାରିବ ନାହିଁ । ତୁମକୁ ଏହା ଜାଣିବା ଦରକାର କି ତୁମର କେଉଁ ଜିନିଷ ଆବଶ୍ୟକ ଓ କେଉଁ ଜିନିଷ ଆବଶ୍ୟକ ନୁହେଁ ଆଉ ସେହି ଅନୁସାରେ ସେହିସବୁ ଜିନିଷକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଚାଲ ଯାହା ବନ୍ଧନର କାରଣ ହୋଇପାରେ ଓ ତାହାକୁ ସ୍ୱାକାର କରି ନିଅ ଯାହା ଉପଯୋଗୀ ଓ ଲାଭଦାୟକ ।

ଚତୁର୍ଥ ସମ୍ପତ୍ତି ହେଉଛି ଚିତିକ୍ଷା, ଧୈର୍ଯ୍ୟର ବିକାଶ । ଏପରି ନହେଉ କି ତୁମେ ଭଗବାନଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କର “ପ୍ରଭୁ ମତେ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରଦାନ କର ।” ଆଉ ମନକୁ ମନ ଏହା ମଧ୍ୟ କୁହ, “ଏବେ ଏହି ସାଙ୍ଗେ ସାଙ୍ଗେ !” ଚିତିକ୍ଷା ଏକ ସ୍ଥିର ଓ ଶାନ୍ତ ମନର ଲକ୍ଷଣ । ଏକ ବିକ୍ଷିପ୍ତ ଓ ବିଚଳିତ ମନରେ ଧୈର୍ଯ୍ୟର ଅଭାବ ହୋଇଥାଏ । ଲୋକମାନେ ନିଜ ମନର ବିକ୍ଷିପ୍ତତାକୁ ଲୁଚାଇବା ପାଇଁ ପ୍ରାୟତଃ କହିଥାନ୍ତି, “ମୁଁ ଏବେ ବହୁତ ବ୍ୟସ୍ତ ଅଛି, ମତେ ବହୁତ କାମ କରିବାର ଅଛି” । ଚିତିକ୍ଷା ମନର ଏପରି ଅବସ୍ଥା ହୋଇଥାଏ ଯେଉଁଥିରେ ବାହାରର ଗତି-ବିଧି ମନର ଶାନ୍ତି ଭଙ୍ଗ କରିପାରେ ନାହିଁ । ତୁମେ କୌଣସି ବି ବିଚାର, ଭାବନା, ଆକାଂକ୍ଷା, ଇଚ୍ଛା ବା କର୍ମ ଦ୍ୱାରା ବିଚଳିତ ହୁଅ ନାହିଁ ।

ଚିତିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ସହନଶୀଳତା ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଏ । ଆମର ପରମ ଗୁରୁ ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ କହୁଥିଲେ, “ପ୍ରକୃତି ତୁମକୁ କଷ୍ଟରେ ଏଥିପାଇଁ ପକାଇଥାଏ କାରଣ ତୁମେ ମହାମାନବ ହୋଇ ପାରିବ ।” ପ୍ରକୃତି ବା ଦୈବ-ବିଧାନ ତୁମକୁ କଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତିରେ ଏଥିପାଇଁ ପକାଇଥାଏ କି ଯେତେବେଳେ ତୁମେ କଷ୍ଟରେ ପଡ଼ିଥାଅ, ସେତେବେଳେ ସେହି କଷ୍ଟରୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ସଂଘର୍ଷ କର ଆଉ ସେହି ସଂଘର୍ଷ

ଦ୍ଵାରା ପରିଶେଷରେ ତୁମେ ଜଣେ ମହାମାନବ ହୋଇଥାଅ । ତୁମର ହୃଦୟ ଓ ତୁମର ମନ ଦୃଢ଼ ହେଇଥାଏ, ତୁମର କାନ୍ଧ ମଧ୍ୟ ସୁଦୃଢ଼ ହୋଇଥାଏ । ସେଥିପାଇଁ ଆମର ପ୍ରାର୍ଥନା ‘ଦୁଃଖ କଷ୍ଟରୁ ଶାନ୍ତି ମିଳୁ’ ଏପରି ନହୋଇ, ଏପରି ହେଉ ‘ଆମର କାନ୍ଧ ଶକ୍ତିଶାଳୀ ହେଉ, ଆମର ବୁଦ୍ଧି ଓ ଭାବନା ଦୃଢ଼ ହେଉ ଯାହାଦ୍ଵାରା ଆମେ ଜୀବନର ଅଶାନ୍ତି, କଷ୍ଟପୂର୍ଣ୍ଣ ପରିସ୍ଥିତି ଓ ଦୁଃଖକୁ ହସି ହସି ସହିପାରୁ ।’ ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ବିପରୀତ ପରିସ୍ଥିତିକୁ ସହନ କରି ପାରେ ନାହିଁ ସେ ବହୁତ ଦୁର୍ବଳ ବ୍ୟକ୍ତି, ସେ ଦୁଃଖରେ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼େ । ଏଣୁ ତିତିକ୍ଷାର ଅର୍ଥ ଉଭୟ ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହନଶୀଳତା । ଯେପରି ବି ପରିସ୍ଥିତି ହୋଇଥାଉ, ସେଥିରେ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିବାର ଅଛି ।

ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ସହନଶୀଳତା ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ । ମଣିଷକୁ ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ କେଉଁ ଜୀବ ଖରାଦିନେ ଏଆର-କଣ୍ଡସନର ଓ ଶୀତ ଦିନେ ହିଠର ଖୋଜିଥାଏ ? କେଉଁ ଜୀବ ସ୍ନାନ କରିବା ପାଇଁ ଗରମ ପାଣି ଓ ପାନ କରିବା ପାଇଁ ବିସଲେରୀ ପାଣି ଖୋଜିଥାଏ ? ସମସ୍ତ ପ୍ରାଣୀ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମ ଅନୁଯାୟୀ ଜୀବନ ନିର୍ବାହ କରିଥାନ୍ତି । ଖରା ଦିନେ ଗରମକୁ ଓ ଶୀତ ଦିନେ ଥଣ୍ଡାକୁ ସହିଥାନ୍ତି । ବିବ୍ରତ ହୋଇ ନଥାନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ମନୁଷ୍ୟ ହିଁ ଏହି ସଂସାରର ବିଶ୍ୱଜ୍ଞାନିତ ଜୀବ । ସେ ଗରମ ଓ ଥଣ୍ଡାକୁ ସହ୍ୟ କରିପାରେ ନାହିଁ । ବାକି ସମସ୍ତେ ପ୍ରକୃତିର ନିୟମକୁ ପାଳନ କରନ୍ତି କାରଣ ସେମାନଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ତିତିକ୍ଷା ଥାଏ ।

ଆମର ଗୁରୁଜୀ ପାହାଡ଼ି ବାତାବରଣରେ ଅଭ୍ୟସ୍ତ ଥିଲେ । ଯେବେ ସେ ମୁଙ୍ଗେରରେ ରହୁଥିଲେ ସେବେ ଗରମକୁ ସହି ପାରୁ ନଥିଲେ । ନିଜର ନିବାସ ସ୍ଥାନରେ ସେ ସେଣ୍ଟାଲ ଏ.ସି. ଲଗାଇ ଦେଇଥିଲେ । ସେ ୨୭ ଡିଗ୍ରୀରୁ ଅଧିକ ତାପମାତ୍ରାକୁ ସହ୍ୟ କରି ପାରୁ ନଥିଲେ । କିନ୍ତୁ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତି ପଞ୍ଚାଗ୍ନି କରିବା ସମୟରେ ଅଶୀ-ନବେ ଡିଗ୍ରୀ ତାପମାତ୍ରାରେ ବସି ରହୁଥିଲେ । କେଉଁ ଗୁଣ କାରଣରୁ ଏହା ସମ୍ଭବ ହେଲା ? ସହନଶୀଳତା, ଧୈର୍ଯ୍ୟ ଓ ତିତିକ୍ଷା କାରଣରୁ ।

ପଞ୍ଚମ ସମ୍ପର୍କ ହେଉଛି ଶ୍ରଦ୍ଧା । ଶ୍ରଦ୍ଧା ଇଶ୍ଵରଙ୍କ ପ୍ରତି ବା ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ବା ସତ୍ୟ ପ୍ରତି ହୋଇପାରେ । ଶ୍ରଦ୍ଧାର ସମ୍ବନ୍ଧ କେବଳ ଇଶ୍ଵର, ଗୁରୁ ଓ ସତ୍ୟ, ଏହି ତିନୋଟି ସହିତ ହୋଇଥାଏ, ଅନ୍ୟ କୌଣସି ଚତୁର୍ଥ ଜିନିଷ ସହିତ ନୁହେଁ । ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧାକୁ ବିକାଶ କରିବାକୁ ହେବ । ଉପନିଷଦରେ ଗୋଟିଏ କାହାଣୀ ଅଛି – ଏକଦା ଗୋଟିଏ

ରାଜ୍ୟରେ ଅନାବୃଷ୍ଟି କାରଣରୁ ମରୁଡ଼ି ହେଲା । ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ବର୍ଷା ହେଲା ନାହିଁ । ଜୀବ-ଜନ୍ତୁ ମରିଗଲେ, ଜମି-ବାଡ଼ି ଶୁଖିଗଲା, ଧରା ଫାଟି ଆଁ କଲା । ଲୋକମାନେ ନିଜର କ୍ଷେତ-ଖମାର ଛାଡ଼ି ଅନ୍ୟ ସ୍ଥାନକୁ ଚାଲି ଯାଉଥିଲେ । ସେହି ଅଞ୍ଚଳର ରାଜାଙ୍କୁ ଲାଗିଲା ଯଦି ଏପରି ବର୍ଷା ନହେବ ତେବେ ରାଜ୍ୟ ଖାଲି ହୋଇଯିବ । କେବଳ ନିଷ୍ଠଳା, ଶୁଷ୍କ ଜମି ବ୍ୟତୀତ କିଛି ରହିବ ନାହିଁ । ସେ ପଣ୍ଡିତମାନଙ୍କୁ ପଚାରିଲେ କଣ କରିବା ଉଚିତ । ସେମାନେ ଉପଦେଶ ଦେଲେ ଇନ୍ଦ୍ରଦେବଙ୍କୁ ପ୍ରସନ୍ନ କରିବା ପାଇଁ ଯଜ୍ଞ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯଜ୍ଞ କରାଗଲା । ପୁରୀ ରାଜ୍ୟର ଲୋକମାନେ ସେହି ଯଜ୍ଞରେ ଭାଗ ନେବା ପାଇଁ ଆସିଲେ । ଯେଉଁ ଦିନ ଯଜ୍ଞ ସମ୍ପନ୍ନ ହେବାକୁ ଯାଉଥିଲା ସେ ଦିନ ଜଣେ ବାଳକ ଛତାଟିଏ ସାଙ୍ଗରେ ଆଣି ସେଠାରେ ପହଞ୍ଚିଲା । ତାକୁ ଦେଖି ସେଠାରେ ଉପସ୍ଥିତ ଥିବା ସମସ୍ତ ଲୋକମାନେ ହସିବାକୁ ଲାଗିଲେ । “ଈଏ କିପରି ବାଳକ ! ମରୁଡ଼ି ସମୟରେ ଛତା ଆଣିକରି ଆସିଛି । ଆକାଶରେ ମାଇଲ-ମାଇଲ ଧରି ମେଘ-ବାଦଲ ଦେଖାଯାଉ ନାହିଁ । ଚାରିଆଡ଼େ କେବଳ ଗରମ ଖରା ଆଉ ଏପରି ସ୍ଥିତିରେ ଏହି ବାଳକ ଛତା ଆଣି ଆସିଛି । ପାଗଳ କି !”

ଏହା ଦେଖି ବାଳକଟି ଉତ୍ତର ଦେଲା, “ଆପଣମାନେ କାହା ଉପରେ ହସୁଛନ୍ତି ? ଆପଣଙ୍କ ରାଜ୍ୟରେ ମରୁଡ଼ି ପଡ଼ିଛି, ଓ ଏହାକୁ ଦୂର କରିବା ପାଇଁ ଆପଣମାନେ ଯଜ୍ଞ କରୁଛନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆପଣଙ୍କ ଭିତରେ ଏହି ଶ୍ରଦ୍ଧା ନାହିଁ କି ଏହି ଯଜ୍ଞ ଦ୍ଵାରା ବର୍ଷା ହେବ । ଯଦି ଆପଣମାନଙ୍କ ଭିତରେ ଶ୍ରଦ୍ଧା ଥାଆନ୍ତା ତେବେ ଆପଣଙ୍କୁ ଏହି ଯଜ୍ଞର ଫଳ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଥାନ୍ତା । ମୁଁ ତ ଏହି ବିଶ୍ଵାସର ସହିତ ଆସିଛି କି ଯେଉଁଠାରେ ରାଜ୍ୟର ସବୁଲୋକ ଏକତ୍ରିତ ହୋଇ ବର୍ଷା ପାଇଁ ଇଶ୍ଵରଙ୍କୁ ପ୍ରାର୍ଥନା କରୁଛନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପ୍ରାର୍ଥନା ପ୍ରଭୁ ନିଶ୍ଚୟ ଶୁଣିବେ ଆଉ ବର୍ଷା ନିଶ୍ଚୟ ହେବ ।” ଯେମିତି ସେହି ବାଳକର ଉକ୍ତି ସମାପ୍ତ ହୋଇଛି ଆକାଶ କଲା ବାଦଲରେ ଭର୍ତ୍ତି ହୋଇଗଲା, ଆଉ ଏତେ ବର୍ଷା ହେଲା କି ଯଜ୍ଞ ମଣ୍ଡପ ବୋହିଗଲା । ସମସ୍ତେ ଓଦା ହୋଇଗଲେ । କେବଳ ସେହି ବାଳକ ଜଣ ନିଜର ଛତା ତଳେ ଶୁଖିଲା ଠିଆ ହୋଇଥିଲା ।

ଏହାକୁ ଶ୍ରଦ୍ଧା କୁହନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଛୋଟ ବାଳକର ଶ୍ରଦ୍ଧାରେ ଇନ୍ଦ୍ର ଦେବଙ୍କ ସିଂହାସନ ଟଳମଳ ହେଲା । ଯେତେବେଳେ ଲକ୍ଷ ଲକ୍ଷ ଲୋକଙ୍କର ଯଜ୍ଞଦ୍ଵାରା କିଛି

ହେଲା ନାହିଁ । କାରଣ ସେମାନେ କେହି ସଜା ଭାବନାରେ ଯୋଡ଼ି ହୋଇ ନଥିଲେ । ଏହା ଆମ ଜୀବନର ନିରାଟ ସତ୍ୟ । ଆମେ କର୍ମ କରୁ କିନ୍ତୁ ସେହି କର୍ମ ସହିତ ଯୋଡ଼ି ହେଉ ନାହିଁ । କେବଳ ମାନିନେଉ, ପରନ୍ତୁ ଶୁଦ୍ଧ ନଥାଏ । ଏଣୁ ଆମର ଜୀବନରେ ଶୁଦ୍ଧ କେବେ ବି ପୂର୍ଣ୍ଣ ରୂପରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ନାହିଁ ।

ସତ୍ୟ ସହିତ ସାକ୍ଷାତକାର ହେଉଛି ଶୁଦ୍ଧ । ଯେଉଁ ଭାବନା, ଯେଉଁ ଚିନ୍ତନର ଆଧାର ସତ୍ୟ ତାହାକୁ ଶୁଦ୍ଧ କୁହାଯାଏ । ଏହି ଶୁଦ୍ଧକୁ ବିବେକ ଦ୍ଵାରା ଆଗକୁ ନିଆ ଯାଇଥାଏ ଓ ବିଚାର ଦ୍ଵାରା ଏହାର ସଂରକ୍ଷଣ କରାଯାଏ ।

ଷଷ୍ଠ ସମ୍ପତ୍ତି ଅଟେ *ସମାଧାନ* - ସତ୍ୟ, ଦିବ୍ୟତା ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ଉପରେ ଧ୍ୟାନ । ସତ୍ୟ ସହିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ ହେଉଛି ସମାଧାନ । ଏଭଳି ଭାବରେ ଏହି ଛ ପ୍ରକାରର ଗୁଣ ଦ୍ଵାରା ତୃତୀୟ ଆଧାର ହୋଇଥାଏ । ଏହା ଆମ ଜୀବନର ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ନିଧି, ଗୁଣ ଓ ଉପଲବ୍ଧି । ଏହି ଛଅଟି ସମ୍ପତ୍ତି ଯଦି ତୁମ ସହିତ ରହିବ ତେବେ ତୁମର କୌଣସି ଜିନିଷର ଅଭାବ ହେବ ନାହିଁ । କାହିଁକି ନା ଏହି ସମ୍ପତ୍ତି ସ୍ଥାୟୀ । ଯାହାକୁ ଖର୍ଚ୍ଚ କଲେ ଆହୁରି ବଢ଼ିଯାଏ । ଭୌତିକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତୁମେ ଯେତେ ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ ତୁମର ପକେଟ ସେତିକି ଖାଲି ହେବ । କିନ୍ତୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତୁମେ ଯେତିକି ଖର୍ଚ୍ଚ କରିବ ତାହାର ସେତିକି ବୃଦ୍ଧି ହେବ ।

ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ଵ - ଚତୁର୍ଥ ଚକ ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ଵ, ଅର୍ଥାତ୍ ମୁକ୍ତିର ପ୍ରବଳ ଇଚ୍ଛା, ଯାହା ବ୍ୟକ୍ତିକୁ ଏକନିଷ୍ଠ ଓ ଦୃଢ଼ସଂକଳ୍ପ କରିଥାଏ । ଏହି ଇଚ୍ଛାର ପ୍ରବଳତା ହିଁ ଏହାର ନିରବିଚ୍ଛିନ୍ନ ସ୍ଥିତିକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରିଥାଏ, ଏହାର ସ୍ତରକୁ ମଧ୍ୟ କମ କରେ ନାହିଁ । ଏହି ଇଚ୍ଛା ଯେତେ ପ୍ରବଳ ହୋଇଚାଲିବ ତୁମକୁ ସେତିକି ଅଧିକ ପ୍ରେରଣା ଓ ସଙ୍କଳ୍ପ ଶକ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ ହେବ । “ମୁଁ ସଠିକ୍ ମାର୍ଗରେ ଚାଲୁଛି”, ତୁମର ଏହି ବିଶ୍ଵାସ ଦୃଢ଼ ହୋଇଯିବ ।

ମୁଁ ଆପଣଙ୍କୁ ଜଣେ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କ କାହାଣୀ ଶୁଣାଇଥିଲି, ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ତାଙ୍କୁ ପାଣି ଭିତରେ ବୁଡ଼ାଇ ଦେଇଥିଲେ । ବ୍ୟକ୍ତି ଜଣକ ନିଶ୍ଵାସ ନେବା ପାଇଁ ଛଟପଟ ହେବାକୁ ଲାଗିଲେ । ସେତେବେଳେ ରାମକୃଷ୍ଣ ପରମହଂସ ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ କହିଲେ ପାଣିରୁ ବାହାରିବା ପାଇଁ ତୁମେ ଯେପରି ଛଟପଟ ହେଲ, ଅଧୀର ହେଲ, ଯଦି ସେହିପରି ଅଧୀରତା ସଂସାର ବନ୍ଧନରୁ ମୁକ୍ତ ହେବା ପାଇଁ ତୁମର ମନରେ ଜାଗ୍ରତ ହୁଏ ତେବେ ତୁମେ ତୁରନ୍ତ ମୁକ୍ତ ହୋଇ ପାରିବ । ପରନ୍ତୁ ଏହି ଭାବରେ

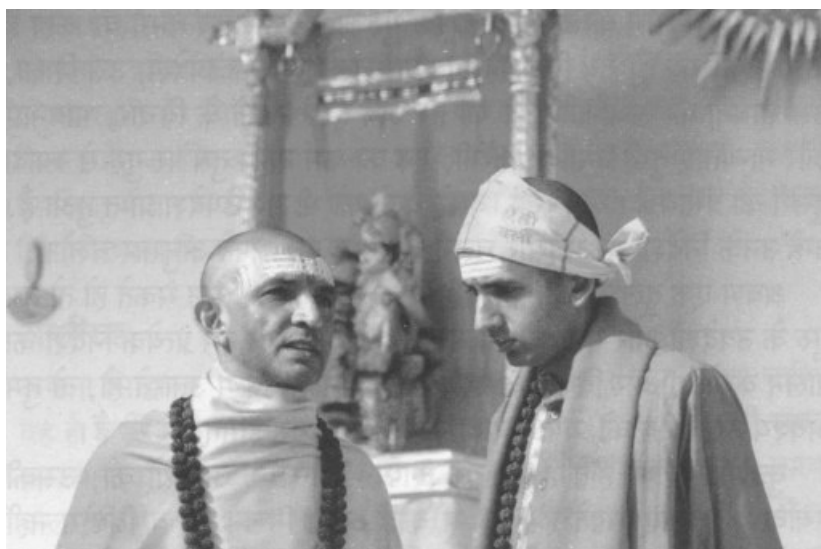
ତୀବ୍ରତା ଥିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଏହା ବିଚାରଗତ ଭାବ ହେବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯିଏ ବିଚାରଗତ ଭାବ ପୋଷଣ କରନ୍ତି ସେମାନେ ଦାର୍ଶନିକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଚିନ୍ତନ-ମନନ କରନ୍ତି, ପଢ଼ା-ଲେଖା କରନ୍ତି ଓ ବିଷୟକୁ ଚିନ୍ତା-ବିଚାର କରି ବୁଝନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଭାବ କେବଳ ମସ୍ତିଷ୍କ ବା ବୁଦ୍ଧି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସୀମିତ ରହିଥାଏ । ପରନ୍ତୁ ଯିଏ ସାଧକ ହୋଇଥାଏ, ଯିଏ ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥାଏ ତା ଭିତରେ ସ୍ୱୟଂକୁ ମୁକ୍ତ କରିବା ପାଇଁ ଏକ ବ୍ୟାକୁଳତା ଥାଏ । ଆଉ ସେହି ତୀବ୍ର ବ୍ୟାକୁଳତାକୁ ମୁମୁକ୍ଷୁତ୍ୱ କୁହନ୍ତି ।

ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଜୀବନର ଏହି ଆଧାରଗୁଡ଼ିକର ପ୍ରୟୋଜନ ଏକଥାକୁ ସୁନିଶ୍ଚିତ କରେ କି ତୁମର ସଜାଗତା ନିଜ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଉପରେ କେନ୍ଦ୍ରିତ ହୋଇ ରହୁ ଓ ତୁମେ ବ୍ୟର୍ଥ ଅବଧାରଣା, ଆଲୋଚନା ଓ ଅନ୍ୟ ନକାରାତ୍ମକ ତତ୍ତ୍ୱ ଦ୍ୱାରା ପ୍ରଭାବିତ ନହୁଅ । ଏହି ବିଦ୍ୟା କଠିନ କିନ୍ତୁ ଅତ୍ୟାବଶ୍ୟକ ।

ଶ୍ରବଣର ମହତ୍ତ୍ୱ

ଶିଷ୍ୟର ଆଗାମୀ ଧର୍ମ ହେଲା ଶ୍ରବଣ, ଗୁରୁଙ୍କର ଉପଦେଶକୁ ଧ୍ୟାନ-ପୂର୍ବକ ଶୁଣିବା ଓ ଏହାକୁ ଅକ୍ଷର-ଅକ୍ଷରରେ ପାଳନ କରିବା । ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଆବଶ୍ୟକତା ଓ ଏହାର ବୋଧଗମ୍ୟତା ଏବଂ ନିଷ୍ଠାର ସ୍ତର ଅନୁସାରେ ମାର୍ଗ ଦର୍ଶନ କରିଥାନ୍ତି । ସେଥିପାଇଁ କୁହାଯାଏ କି ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ଯାହା କିଛି ଉପଦେଶ ମିଳେ ତାକୁ ନିଜ ଭିତରେ ସୀମିତ ରଖିବା ଆବଶ୍ୟକ, ଅନ୍ୟକୁ ଜଣାଇବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । କିନ୍ତୁ ଲୋକମାନେ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ମିଳୁଥିବା ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଓ ଉପଦେଶକୁ ଅତିରଞ୍ଜିତ କରି ଅନ୍ୟ ଆଗରେ କହିଥାନ୍ତି । ମୁଁ ଜଣେ ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତି ଓ ଗୁରୁଙ୍କ ଅତି ନିକଟତର, କେବଳ ଏହି କଥା ପ୍ରମାଣିତ କରିବା ପାଇଁ ସେମାନେ ଏପରି କରିଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଜଣାଇବାକୁ ଚାହାଁନ୍ତି କି ସେ ହିଁ କେବଳ ଭାଗ୍ୟଶାଳୀ, ଅନ୍ୟ କେହି ନୁହେଁ ।

ଏପରି ବ୍ୟକ୍ତି କହିଥାନ୍ତି, “ଗୁରୁଜୀ ମତେ ହିଁ ସବୁକିଛି କହିଲେ । ସେ ମତେ ଏହି ବିଶେଷ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦେଇଛନ୍ତି ।” ଏପରି କଥା ଶୁଣିବା ବ୍ୟକ୍ତି ଭାବନ୍ତି, “ଗୁରୁଜୀ ଏହି ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କୁ ଭଲ ପାଆନ୍ତି ଓ ତାର ମାନ୍ୟତା ରକ୍ଷା କରନ୍ତି । ଏଣୁ ଗୁରୁଜୀ ତାର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ବିକାଶ ପାଇଁ ବିଶେଷ ମାର୍ଗଦର୍ଶନ ଦିଅନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଆଜି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ସେ ମତେ କିଛି ଦେଇ ନାହାଁନ୍ତି ।” ଏହିପରି ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନେ ମଧ୍ୟ ନକାରାତ୍ମକ ରୂପରେ ପ୍ରଭାବିତ ହୋଇଯାଆନ୍ତି । ଗୋଟିଏ ଚେଲାଙ୍କ ଅହଂକାର ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କ

ସହିତ ଛଳନା କରିଥାଏ । ତୁମେ ସମସ୍ତେ ଏହି ପ୍ରକ୍ରିୟା ଦେଇ ଅତିକ୍ରମ କରିଛ ତଥାପି ସେହି ତୁଟିର ପୁନାରାବୃତ୍ତି କରିଥାଅ । ଏଣୁ ମୁଁ ତୁମମାନଙ୍କୁ ଏହା ମନେ ପକାଇ ଦେଉଛି କି ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଏହା ପ୍ରତିପାଦିତ କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ, “ମୁଁ ଜଣେ ବିଶେଷ ବ୍ୟକ୍ତି, ଯାହାର ଗୁରୁଜୀଙ୍କ ସହିତ ଅତି ନିକଟ ସମ୍ବନ୍ଧ ଅଛି” ସେତେବେଳେ ଏହା କେବଳ ତୁମର ଅହଂକାରର ଖେଳ, ଯାହା ଅନ୍ୟ ତେଲମାନଙ୍କୁ ଭ୍ରମିତ କରେ । ଶାସ୍ତ୍ର ଓ ଗୁରୁ ବିପରୀତ କଥା କୁହନ୍ତି - ଯଦି ଗୁରୁ ତୁମକୁ କିଛି କହିଥାନ୍ତି, ତେବେ ସେହି ଉପଦେଶ କେବଳ ତୁମ ପାଇଁ ହୋଇଥାଏ ।

ବ୍ୟକ୍ତି-ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟରେ ତୁଳନା କରିବା ନିରର୍ଥକ । ସାଧାରଣତଃ ଆମେ ଲୋକମାନଙ୍କୁ ଦୁଇଟି ଗୋଷ୍ଠିରେ ବିଭାଜିତ କରିଦେଉ । ପ୍ରଥମ, ଯାହା ପାଖରେ କିଛି ଜିନିଷ ଅଛି ଓ ଦ୍ଵିତୀୟ ଯାହା ପାଖରେ ସେହି ଜିନିଷ ନାହିଁ । ଦ୍ଵିତୀୟ ଗୋଷ୍ଠି ସର୍ବଦା ପ୍ରଥମ ଗୋଷ୍ଠି ସହିତ ତୁଳନା କରିଥାଏ ଏବଂ ସ୍ଵୟଂକୁ ରିକ୍ତ ହସ୍ତରେ ଦେଖି ଅଭାବ ପୂରଣର ଦାବୀ କରିଥାଏ । “ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଯେଉଁ ଜିନିଷ ଅଛି ତାହା ମତେ କାହିଁକି ମିଳିପାରିବ ନାହିଁ?” ଏହା ଅହଂକାର-ଜନିତ ଅଭିବ୍ୟକ୍ତି । ଭୌତିକ ସମାଜରେ ଏହାର ସ୍ଥାନ ଆଇପାରେ କିନ୍ତୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପରିବେଶରେ ଏହାର କୌଣସି ସ୍ଥାନ ନାହିଁ । ଏଠାରେ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ସଂକଳ୍ପ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭିନ୍ନ ହେବା ଉଚିତ ।

ଯେତେବେଳେ ତୁମେ ଅନ୍ୟକୁ ଏହା ଜଣାଅ, “ଗୁରୁଜୀ ମତେ ଏପରି କରିବା ପାଇଁ କହିଲେ, ଆଉ ମୁଁ କରୁଛି” ସେତେବେଳେ ଏହା ମାନିନିଅ କି ସେହି ଉପଦେଶ, ସେହି ଶିକ୍ଷା ଓ ସାଧନାର ଉର୍ଜା କ୍ଷୀଣ ହୋଇଗଲା । ଏବେ ଅନ୍ୟ ଲୋକମାନଙ୍କର ବିଚାର, ଭାବନା ଓ ବିଶ୍ୱାସ ତୁମକୁ ପ୍ରଭାବିତ କରିବ, ଗୁରୁଙ୍କର କର୍ମ ନୁହେଁ । ତୁମ ଉପରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଭାବ ଅଧିକ ଅଛି । ଏ କଥା ମନେ ରଖ କି ଅନ୍ୟ ଚେଲାମାନଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କର ଉପଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହୋଇଛି । ତାଙ୍କୁ ସେମାନଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଚାଲିବାକୁ ଦିଅ ଓ ତୁମେ ତୁମକୁ ଦିଆଯାଇଥିବା ଉପଦେଶ ଅନୁସାରେ ଚାଲ ।

ଶ୍ରବଣ ଏକ ଦୁର୍ଲଭ ସଦ୍‌ଗୁଣ । ଯଦି ତୁମେ ଧ୍ୟାନ ପୂର୍ବକ ଶୁଣି ପାରିବ ତେବେ ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କର ଉପଦେଶ ଓ ମନୋରଥକୁ ବୁଝିପାରିବ । ଯଦି ତୁମେ ପ୍ରତ୍ୟେକ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କର ଓ ବିବେକର ସହିତ ତାକୁ ନିଜ ଜୀବନରେ ଉପଯୋଗ କର, ତେବେ ତୁମେ ନିଶ୍ଚୟ ସେହି ଲକ୍ଷ୍ୟକୁ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବ ଯାହା ପ୍ରତି ଗୁରୁ ଇଚ୍ଛିତ କରୁଛନ୍ତି ।

କିଛି ଶିଷ୍ୟ ଅଛନ୍ତି ଯେଉଁମାନେ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ପର୍କର ଆଦର୍ଶକୁ ଓ ଏହାର ମର୍ଯ୍ୟଦାକୁ ବଳବତ୍ତର କରି ରଖୁଥାନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କ ଠାରୁ କୌଣସି ଆଜ୍ଞା ମିଳିଲେ ସେମାନେ ଅନ୍ୟମାନଙ୍କୁ ଏହା କହି ବୁଲନ୍ତି ନାହିଁ, ବରଂ ତୁପଚାପ କାର୍ଯ୍ୟରତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି । ଯଦି ଏପରି କହିବୁଲିବ ତେବେ ପ୍ରତିରୋଧର ସମ୍ମୁଖୀନ ହେବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଆଉ ଯଦି ତୁପଚାପ କାମ କରିବ ତେବେ କାହାକୁ ଜଣା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ ଓ ତୁମେ ନିଜ ପ୍ରୟୋଜନରେ ସଫଳ ହୋଇଯିବ ।

ବିନମ୍ରତା

ଶିଷ୍ୟ ପାଇଁ ବିନମ୍ରତା ଅନ୍ୟ ଏକ ଉପାର୍ଜନୀୟ ଗୁଣ । ଅହଙ୍କାରୀ ଶିଷ୍ୟର ସର୍ବଦା ପତନ ହୋଇଥାଏ, ଯେତେବେଳେ କି ବିନମ୍ର ଶିଷ୍ୟ ଜୀବନରେ ସଫଳ ହୋଇଥାନ୍ତି । ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ଗର୍ବୀ ଓ ଅଭିମାନୀ, ଯିଏ ନିଜର ମନ, ଇନ୍ଦ୍ରିୟ ଓ ଭାବନାର ତେଜ ଧାରକୁ ପରିଚ୍ଛେଦ କରି ନଥାଏ ସେ ନିଜକୁ ଓ ଅନ୍ୟ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ମଧ୍ୟ କ୍ଷତ-ବିକ୍ଷତ କରିଥାଏ । ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱର ତେଜ ଧାରକୁ ପରିଷ୍କାର କରିବା ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ । ଏହା ବିନମ୍ରତା ଦ୍ୱାରା ହିଁ ସମ୍ଭବ ।

ଝଡ଼-ତୋଫାନରେ ବଡ଼-ବଡ଼ ବୃକ୍ଷ ଭାଙ୍ଗି ପଡ଼ନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ନମନୀୟ ବୃକ୍ଷ ଝଡ଼-ତୋଫାନର ବିନାଶ ଲୀଳାକୁ ସହିଯାଏ ଓ ପୁଣି ସିଧା ଠିଆ ହୋଇଯାଏ । ବିନମ୍ରତା ଅନ୍ତର୍ନିହିତ ନମନୀୟତାର ପରିଚାୟକ, ଅଭିମାନ ଓ ଗର୍ବ କଠୋରତାକୁ ଦର୍ଶାଏ । ଗୋଟିଏ ନଦୀ କିପରି ପ୍ରବାହିତ ହୋଇଥାଏ ? ରାସ୍ତାରେ ନଦୀକୁ ଯେତେବେଳେ କୌଣସି ବଡ଼ ପଥର ମିଳେ ସେତେବେଳେ ସେ କଣ ସେଥିରେ ନିଜ ମୁଣ୍ଡକୁ ପିଟିଥାଏ ନା ତାର କଡ଼ ଦେଇ ବାହାରି ଯିବା ପାଇଁ ମାର୍ଗ ଖୋଜିଥାଏ ? ଯଦି ନଦୀ ଅହଂକାରୀ ହୋଇଥାଏ ତେବେ ସେ ଚଟାଣ ସହିତ ଟକ୍କର ଦେବ ଆଉ ଯଦି ନଦୀ କେବଳ ବୋହିଯିବା ପାଇଁ ଚାହେଁ ତେବେ ସେ ପଥର କଡ଼ରେ ନିଜର ରାସ୍ତା ବାହାର କରି ନେବ ।

ଯେତେବେଳେ ଆମେ ବିନମ୍ରତାର ପ୍ରବାହରେ ପ୍ରବାହିତ ହେଉ ସେତେବେଳେ ହୃଦୟ ଓ ଭାବନାର କୋମଳତା ପରିଲକ୍ଷିତ ହୋଇଥାଏ । ଦାୟିତ୍ବାରେ ଅହଂକାରର କଠୋରତା ପ୍ରମୁଖ ହୋଇଥାଏ । ବିନମ୍ରତା ଦ୍ଵାରା ଆମକୁ ଅନ୍ୟ ସଦ୍‌ଗୁଣଗୁଡ଼ିକୁ ଉପାର୍ଜନ କରିବାର ସୁଯୋଗ ମିଳିଥାଏ ଯେତେବେଳେ କି ଅହଂକାର ଓ ଅଭିମାନ ସଦ୍‌ଗୁଣର ସତ୍ୟନାଶ କରିଥାଏ । ଏଣୁ ଜୀବନରେ ବିନମ୍ରତାର ବିକାଶ କରିବା ଶିକ୍ଷାର ଏକ ଧର୍ମ । ଏହା ବିନା ଶିକ୍ଷାକୁ ସିଦ୍ଧ ହୋଇପାରିବ ନାହିଁ ।

ଅପରିଗ୍ରହ

ପରବର୍ତ୍ତୀ ସିଦ୍ଧାନ୍ତ, ଯାହାକୁ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ନିଜ ଜୀବନରେ ଉପଯୋଗ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ, ତାହା ହେଲା ଅପରିଗ୍ରହ । ଅପରିଗ୍ରହର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ଏହା ନୁହେଁ କି ତୁମେ ତୁମର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମ୍ପତ୍ତିକୁ ତ୍ୟାଗ କରିଦିଅ । ଏହାର ଅର୍ଥ ନିଜର ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କମ୍ କରିବା । ଆଲମାରୀରେ ୩୦-୪୦ ପୋଷାକ ରଖିବା ପରିବର୍ତ୍ତେ ୩-୪ ଟି ରଖ, ଯେତିକିରେ ତୁମର କାମ ଚଳିଯିବ । ଯଦି ତୁମର ନୂତନ ପୋଷାକ ଆବଶ୍ୟକ ହୁଏ ତେବେ ସେହି ସମୟରେ ଦୋକାନରୁ କିଣି ନେବ ।

ଅପରିଗ୍ରହର ଅର୍ଥ ନିଜର ଆଲମାରୀକୁ ଛୋଟ କରିବା, ନିଜର ଭୌତିକ ଆବଶ୍ୟକତାକୁ କମ୍ କରିବା । ଆମ ପାଖରେ ଏତେ ଗୁଡ଼ିଏ ଜିନିଷ ରହିଥାଏ ଯାହାର ଉପଯୋଗ ଆମେ କେବେ କରୁ ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ବର୍ଷ ବର୍ଷ ଧରି ସେ ସବୁ ଆମ ଆଲମାରୀରେ ସାଇତା ହୋଇ ରହିଥାଏ । ଅପରିଗ୍ରହ ଅବସ୍ଥାରେ ତୁମେ ଭୌତିକ

ବସ୍ତୁ ଉପରେ ନିର୍ଭର କର ନାହିଁ ବରଂ ଆବଶ୍ୟକତା ଅନୁସାରେ ତାର ବ୍ୟବହାର କର ଆଉ ତାକୁ ପୁଣି ତ୍ୟାଗ କରିଦିଅ ।

ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ସୋପାନ

ଶିଷ୍ୟର ଧର୍ମକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଭାବରେ ବୁଝିବା ପାଇଁ ହେଲେ ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ସମ୍ବନ୍ଧର ଆଧାରକୁ ମଧ୍ୟ ବୁଝିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶରୀରଧାରୀ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ସର୍ବ-ପ୍ରଥମେ ଭୌତିକ ଧରାତଳରେ ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧ ବୌଦ୍ଧିକ, ଭାବନାତ୍ମକ ବା ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରକୃତିର ହୋଇପାରେ ।

ପ୍ରାୟତଃ ଲୋକମାନେ ଆରମ୍ଭରେ ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ହିଁ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ସେମାନେ କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଆନ୍ତି, ତାଙ୍କର ପ୍ରବଚନ ଶୁଣନ୍ତି, ଗୁରୁଙ୍କର କଥା ତାଙ୍କୁ ପସନ୍ଦ ହୁଏ ଓ ତାଙ୍କ ମନରେ ଏହା ସବୁ ରହିଯାଏ । “ଏହି ମହାନୁଭବ ତ ବହୁତ କିଛି ଜାଣିଛନ୍ତି । ସେ କୌଣସି ବିଷୟରେ ପ୍ରବଚନ ଦେଇ ପାରନ୍ତି, ଆମର ପ୍ରଶ୍ନ ଓ ଶଙ୍କାର ସ୍ପଷ୍ଟ ସମାଧାନ କରି ଦିଅନ୍ତି ।” ଏହିପରି ବିଚାର ସହିତ ଗୁରୁଙ୍କ ସାଙ୍ଗରେ ବୌଦ୍ଧିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ । ଗୁରୁଙ୍କର ସ୍ପଷ୍ଟ ବିଚାର ଓ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ତୁମର ଜିଜ୍ଞାସାକୁ ସନ୍ତୁଷ୍ଟ କରେ ଓ ତୁମକୁ ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ଆକୃଷ୍ଟ କରେ ।

ଏହାପରେ କିଛି ଲୋକଙ୍କ ମଧ୍ୟରେ ଏକ ଭାବନାତ୍ମକ ସମ୍ବନ୍ଧ ଓ ଭାବନାତ୍ମକ ନିର୍ଭରତା ବିକାଶ ହୁଏ । ଗୁରୁ ତାଙ୍କ ଜୀବନର ଏକ ଅଙ୍ଗ ତ ହୋଇ ଯାଆନ୍ତି କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କୁ ନିଜର ଭାବନାକୁ ନିୟନ୍ତ୍ରଣ କରିବା ଆସେ ନାହିଁ । ତାଙ୍କୁ ଏହା ବୁଝା ପଡ଼େ ନାହିଁ କି ସେମାନେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନିଜ ଜୀବନରେ କେଉଁ ସ୍ଥାନ ଦେବେ । ସେଥିପାଇଁ ତାଙ୍କର ମନ ଭ୍ରମିତ ରହିଥାଏ । କିଛି ଲୋକ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପିତା ମାନିଥାନ୍ତି, କିଛି ଲୋକ ଭାଇ, ଆଉ କିଛି ଲୋକ ତ ଗୁରୁଙ୍କୁ ପତି ମଧ୍ୟ ମାନିଥାନ୍ତି । ଯେପରି ବି ହେଉ ଏହା ଏକ ସମ୍ବନ୍ଧ, ଯାହା ତାଙ୍କ ଜୀବନରେ ଧୀରେ ଧୀରେ ବିକାଶ ହୋଇଥାଏ । ଏହି ଭାବନାତ୍ମକ ସମ୍ବନ୍ଧରେ ପରାବଳମ୍ବନ ରହିଥାଏ । “ଆପଣ ଆଶ୍ଚାସନା ଦେଲେ, କିନ୍ତୁ ସେପରି ହେଲା ନାହିଁ”, ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଭାବନାତ୍ମକ ଆସକ୍ତି ହେବା ପରେ ମନରେ ଏହି ପ୍ରକାରର ଭାବ ଉଦ୍ବେଗ ହୁଏ ।

ବହୁତ କମ ଲୋକ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରନ୍ତି । ତାଙ୍କର ସମ୍ବନ୍ଧ ଭିନ୍ନ ପ୍ରକାରର ହୋଇଥାଏ । ସେହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଥାଏ । ଭାବନାତ୍ମକ

ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିଥିବା ଲୋକ ଆଜ୍ଞାକାରୀ ହୋଇ ନଥାନ୍ତି, ସେମାନେ କେବଳ କହିବା ଜାଣିଥାନ୍ତି । ସେଥିରେ ହିଁ ତାଙ୍କର ଭାବନାତ୍ମକ କୁଣ୍ଡର ପରିପ୍ରକାଶ ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ପ୍ରବୃତ୍ତିର ଲୋକ ଆଜ୍ଞା ପାଳନ କରିବା ଜାଣିଥାନ୍ତି । ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଶିଷ୍ୟର ପ୍ରାଥମିକ ଯୋଗ୍ୟତା ।

ଆଜ୍ଞାକାରିତାର ପାଠ

ଶ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀଜୀଙ୍କ ସହିତ ଆମର ପ୍ରାରମ୍ଭିକ ଦିନର ଏକ ଘଟଣା ମୋର ମନେ ପଡୁଛି । ଶ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀଜୀ ସେ ସମୟରେ ପୁରୁଣା ଆଶ୍ରମରେ ରହୁଥିଲେ ଆଉ ମୁଁ ଆଶ୍ରମକୁ ନୂଆ-ନୂଆ ଆସିଥାଏ । ଦିନେ ସ୍ଵାମୀଜୀ ହାତରେ କିଛି ଚକୋଲେଟ ଧରି ନିଜ ପ୍ରକୋଷରୁ ବାହାରିଲେ । ସେ ସମୟରେ ଚକୋଲେଟ ଏକ ବିଶେଷ ଦ୍ରବ୍ୟ ଥିଲା । ମୁଁ ଷାଠିଏ ଦଶକର କଥା କହୁଛି । ସେ ସମୟରେ ଭାରତରେ ଚକୋଲେଟ ମିଳୁ ନଥିଲା । ଯେତେବେଳେ ବିଦେଶୀ ଲୋକ ଆଶ୍ରମ ଆସୁଥିଲେ ସେମାନେ ଚକୋଲେଟ ଆଣୁଥିଲେ । ମୁଁ ସବୁଠାରୁ ଛୋଟ ହୋଇଥିବାରୁ ସର୍ବପ୍ରଥମେ ମତେ ଚକୋଲେଟ ମିଳୁଥିଲା ।

ଶ୍ରୀ ସ୍ଵାମୀଜୀ ମତେ ପଚାରିଲେ, “ମିଠା ଖାଇବ ?” ମୁଁ କହିଲି, “ଆଜ୍ଞା” ସେ କହିଲେ, “ଠିକ୍ ଅଛି । କିନ୍ତୁ ଗୋଟିଏ ସର୍ତ୍ତରେ, ତୁମେ ପିତା ବି ଖାଇ ପାରିବ

ତ !” ମୁଁ ଚକିତ ହେଲି । ଭାବିଲି ପିତାର ଅର୍ଥ କ’ଣ କହୁଛନ୍ତି, ସେ କେଉଁ ପିତା ଜିନିଷ ମତେ ଦେବେ । ଯାହାବି ହେଉ ମୁଁ ତୁରନ୍ତ ନିର୍ଣ୍ଣୟ ନେଲି ଓ ବାହାଦୁରୀ ଦେଖାଇ କହିଲି, “ହଁ ମୁଁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ଅଛି” ଏହା ଏକ ବହୁତ ବଡ଼ ଭୁଲ ପ୍ରମାଣିତ ହେଲା ! ସ୍ବାମୀଜୀ ନିଜର ଅନ୍ୟ ହାତ ମୁଠା ଖୋଲିଲେ ଆଉ ସେଥିରେ ଦୁଇଟି ବଡ଼-ବଡ଼ କଞ୍ଚା ଲଙ୍କା ଥିଲା । ସେ କହିଲେ, “ଯଦି ତୁମେ ଚକୋଲେଟ ଚାହୁଁଛ ତେବେ ତୁମକୁ ଏହି ଲଙ୍କାର ରାଗକୁ ବି ସହିବାକୁ ପଡ଼ିବ । ଲଙ୍କାର ରାଗରୁ ମଧ୍ୟ ତୁମକୁ ସେହି ପ୍ରକାର ଆନନ୍ଦ ଅନୁଭବ ମିଳିବ । ଆବଶ୍ୟକ ଯେପରି କି ଚକୋଲେଟର ମିଠାଉ ।”

ମୁଁ ତାଙ୍କ ହାତରୁ ଲଙ୍କା ନେଲି ଓ ପାଟିରେ ଭର୍ତ୍ତି କରିଦେଲି । ତାପରେ ଖାଉଥାଏ କାନ୍ଦୁଥାଏ, ଚୋବାଉ ଥାଏ ଓ କାନ୍ଦୁଥାଏ । ଏପରି ଲାଗୁଥିଲା ଯେପରି ମୁହଁରେ ନିଆଁ ଲାଗିଯାଇଛି । ଲଙ୍କା ଖାଇ ସାରିବା ପରେ ସେ ମତେ ଚକୋଲେଟ ଦେଲେ । ଏକ ଅତ୍ୟନ୍ତ ସରଳ ଓ ସାଧାରଣ ଶୈଳୀରେ ସେ ମୋତେ ଏକ ବହୁତ ବଡ଼ ପାଠ ଶିଖାଇ ଦେଲେ । ଆଜି ବି ଯେବେ ମୋ ସାମନାରେ ଚକୋଲେଟ ରହେ ସେବେ ମୋତେ ସେହି ଦୁଇଟି ଲଙ୍କା ଦେଖାଯାଏ । ଏହିପରି ମୋର ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ହୋଇଛି ଆଉ ଏହା ସମ୍ଭବ ହୋଇପାରିଛି କେବଳ ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଯୋଗୁଁ । ଯଦି ଆଜ୍ଞାକାରିତା ନଥାନ୍ତା ତେବେ ମୁଁ ବୋଧହୁଏ କହି ଦେଇଥାନ୍ତି, “ନା, ମତେ ଲଙ୍କା ଖାଇବାର ନାହିଁ, କେବଳ ଚକୋଲେଟ ଦରକାର ।”

ଶିଷ୍ୟ ପାଇଁ ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଏକ ଅନିବାର୍ଯ୍ୟ ଗୁଣ । ଯେତେବେଳେ ଗୁରୁ ଶିଷ୍ୟର ଅହଂକାର ନିର୍ମୂଳନର ପ୍ରୟାସ କରନ୍ତି ସେତେବେଳେ ଅନେକଥର ଶିଷ୍ୟ ତରଫରୁ ଭୀଷଣ ପ୍ରତିକ୍ରୟା ହୋଇଥାଏ । ଅହଂକାର ଏତେ ସହଜରେ ଲୋପ ପାଇବାକୁ ଚାହେଁ ନାହିଁ । ଯଦି କେହି ତୁମ ପାଖକୁ ଆସି କହେ, “ମୁଁ ତୁମ ମୁଣ୍ଡ କାଟିବାକୁ ଆସିଛି, ଆଉ ଏପରି କହି ଏକ ବଡ଼ ଛୁରୀ କାଢ଼େ ତେବେ କଣ ତୁମେ ତାକୁ ଏପରି କରିବାକୁ ଦେବ ? କେବେ ନୁହେଁ । ଠିକ୍ ସେହିପରି ଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ଯଦି ଛୁରୀ କାଢ଼ି କହନ୍ତି, “ମୁଁ ତୁମର ଅହଂକାରକୁ ନଷ୍ଟ କରିବାକୁ ଯାଉଛି”, ତେବେ ତୁମେ ଏପରି ହେବାକୁ ଦେବ ନାହିଁ । ଯଦି ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କୁ ନିଜ ଉପରେ ଏହି ଶିଳ୍ୟ-କ୍ରିୟା କରିବାକୁ ଅନୁମତି ନ ଦିଅ ତେବେ ତୁମେ ଶିଷ୍ୟ ହେବାର ଯୋଗ୍ୟ ନୁହେଁ । ସେହିଠାରେ ହିଁ ଆଜ୍ଞାକାରିତାର ଉପଯୋଗିତା ଚରିତାର୍ଥ ହୁଏ । ଗୁରୁ କହନ୍ତି “ନତ ମସ୍ତକ ହୁଅ” ।

ତୁମେ ଉତ୍ତର ଦିଅ “ଯଥା ଆଜ୍ଞା” । ସେ କହନ୍ତି, “ମୁଁ ଏହାକୁ କାଟିବାକୁ ଯାଉଛି ।” ତୁମେ କୁହ “ଏହା ଆପଣଙ୍କର । ଯେପରି ଚାହାଁନ୍ତି କରନ୍ତୁ ।” ଏହି ସାମାନ୍ୟ କଥନ ଓ ସାମାନ୍ୟ ଭାବ ତୁମର ସଂକଳ୍ପକୁ ଦର୍ଶାଏ । ତୁମେ ଚାହାଁଲେ ଏକଥା ମଧ୍ୟ କହିପାର, “ନା ଆପଣ ମୋର ମୁଣ୍ଡ କାଟି ପାରିବେ ନାହିଁ ।” ଏହି ଛୋଟ ବାକ୍ୟରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସଂକଳ୍ପ ବଦଳି ଯାଏ । ଆଜ୍ଞାକାରିତାର ଦର୍ପଣରେ ହିଁ ଶିକ୍ଷ୍ୟର ସଂକଳ୍ପ ନିଜ ବାସ୍ତବିକ ରୂପରେ ଦୃଶ୍ୟମାନ ହୁଏ ।

ଆଜିର ଇ-ମେଲ ଓ ଫ୍ୟାକ୍ ଯୁଗରେ ଯଦିଓ ବହୁତ କମ୍ ପୋଷ୍ଟମ୍ୟାନ ଅଛନ୍ତି, କିନ୍ତୁ ସମୟ ଥିଲା ଯେତେବେଳେ ସବୁଲୋକ ନିଜର ପତ୍ର ପାଇଁ ଡାକବାଲାକୁ ଉକ୍ତ୍ସାର ସହ ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରୁଥିଲେ । ଡାକବାଲାର ଥଳିରେ ହଜାର ହଜାର ଟଙ୍କାର ମନି ଅର୍ଡର, ଚେକ୍ ଓ ଡ୍ରାଫ୍ଟ ରହୁଥିଲା । କିନ୍ତୁ ତାର କାମ ଥିଲା ସେ ସବୁକୁ ଉଚିତ୍ ଠିକଣାରେ ପହଞ୍ଚାଇବା । ସେ ଉକ୍ତ ଟଙ୍କାର ବ୍ୟବହାର ନିଜ ପାଇଁ କରୁ ନଥିଲା । ଦେଖାଯାଏ ତ ଡାକବାଲା ସବୁଠାରୁ ଧନୀ ବ୍ୟକ୍ତି ଥିଲା ଓ ସବୁଠାରୁ ଗରୀବ ବ୍ୟକ୍ତି ମଧ୍ୟ ଥିଲା । ଏହିପରି ଅନେକ ଧନସମ୍ପତ୍ତି ଥିବା ସତ୍ତ୍ୱେ ଭିତରୁ ଗରୀବ ହେବା ଉଚିତ । ଆମର ଅନ୍ତରର ସଂକଳ୍ପ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ସ୍ପଷ୍ଟ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ଯଦିଓ ବାହ୍ୟ ଜଗତରେ ଆମେ ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ପାଳନ କରି ସାମ୍ପ୍ରଦାୟିକ ବିକାଶ ହେତୁ ବିଭିନ୍ନ ଭୂମିକାରେ କାମ କରି ଚାଲିଥାଉ ।

ସ୍ୱାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ କହୁଥିଲେ, ଗୁରୁଙ୍କ ପ୍ରତି ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଗୁରୁ ଆରାଧନା ଅପେକ୍ଷା ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ସେ କହୁଥିଲେ, “ଗୁରୁଙ୍କର ଆରାଧନା ତାଙ୍କର ପାଦ ଧୋଇ, ତାଙ୍କୁ ତିଳକ ଲଗାଇ ଓ ମାଳ ପିନ୍ଧାଇ କର ନାହିଁ । ଯଦି ତୁମେ ଜଣେ ଶିକ୍ଷ୍ୟ ରୂପରେ ପ୍ରକୃତରେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ଆରାଧନା କରିବାକୁ ଚାହୁଁଛ ତେବେ ତାଙ୍କର ଆଜ୍ଞାର ପାଳନ କର । ତାହା ହିଁ ସବୁଠାରୁ ବଡ଼ ଆରାଧନା ।”

ଆଜ୍ଞାର ପାଳନ ତତ୍ପରତା ପୂର୍ବକ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଶିକ୍ଷ୍ୟକୁ ତୁପ୍ତଚାପ୍ ବସି ରହି ଗୁରୁଜୀ ତାଙ୍କୁ କିଛି କହିବେ ବୋଲି ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରିବା ଉଚିତ ନୁହେଁ । ଯେଉଁ ବ୍ୟକ୍ତି ଆଳସ୍ୟ ପରାୟଣତାରେ ବସି ରହି ଆଦେଶର ପ୍ରତୀକ୍ଷା କରେ, ସେହି ବ୍ୟକ୍ତିର ମନ ଶୈତାନର ଘର ହୋଇଯାଏ । ଆଉ ତା ଉପରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶର କୌଣସି ପ୍ରଭାବ ପଡ଼େ ନାହିଁ । ଏଣୁ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ପ୍ରତି ତତ୍ପରତା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆଉ କେବଳ ତତ୍ପରତା ନୁହେଁ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଦେଶ ଓ ଆବଶ୍ୟକତାର ପୂର୍ବାନୁମାନ ହେବା

ମଧ୍ୟ ଆବଶ୍ୟକ । “ଗୁରୁଜୀ ଏବେ ଏହା କହିବେ”, ଏପରି ଅନୁମାନ କରି ତାଙ୍କର ଆଦେଶର ପୂର୍ଣ୍ଣ ଆଗରୁ କରିଦେବା ଆବଶ୍ୟକ । ତାଙ୍କୁ ଯେପରି କହିବାର ଆବଶ୍ୟକତା ପଡ଼ିବ ନାହିଁ । ଏଥିପାଇଁ ଶିଷ୍ୟକୁ ସର୍ବଦା ସଚେତନ ଓ ପୂର୍ବରୁ ପ୍ରସ୍ତୁତ ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ । ଆଜ୍ଞାକାରିତା ଓ ତତ୍ପରତା, ଏହି ଦୁଇଟି ଗୁଣ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଷ୍ୟର ଆବଶ୍ୟକ ।

ନିଜ ପାଇଁ ସ୍ବୟଂ ଦାୟିତ୍ବସମ୍ପନ୍ନ ହୁଅ

ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଉଚିତ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପନ କରିବା ପାଇଁ ଏହା ମଧ୍ୟ ଜରୁରୀ କି ଶିଷ୍ୟ ଏ କଥା ଚିନ୍ତା କରି ନିଜର ସମସ୍ୟା ପ୍ରତି ଉଦାସୀନ ନ ରହୁ କି ଗୁରୁଜୀ ସେହି ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ କରିବେ । ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ସର୍ବଦା ଏ କଥା ପଚାରୁ ଥାଏ, “ଏବେ କଣ କରିବି ?” ସେ ସବୁଠାରୁ ନିମ୍ନ ଶ୍ରେଣୀର ହୋଇଥାଏ । ଭଗବାନ ତୁମକୁ ନିଜର ନିଷ୍ପତ୍ତି ନେବା ପାଇଁ ପର୍ଯ୍ୟାପ୍ତ ବୁଦ୍ଧି ଓ ବୁଝିବା ଶକ୍ତି ଦେଇଛନ୍ତି । ଯଦି ତୁମେ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଖକୁ ଯାଉଛ ତେବେ ନିଜର ସମସ୍ୟାକୁ ନେଇ ଯାଅ ନାହିଁ ବରଂ ସମସ୍ୟାର ସମାଧାନ ନେଇ ଯାଅ । ତାଙ୍କୁ କୁହ, “ସ୍ବାମୀଜୀ ମୋର ଏହି ସମସ୍ୟା ଅଛି । ଆଉ ମୁଁ ତା’ର ଏହି ପାଞ୍ଚଟି ସମାଧାନ ଖୋଜିଛି । କେଉଁଟି ସର୍ବୋତ୍ତମ ? କେଉଁଟିର ପ୍ରୟୋଗ କରିବି ?” ସେତେବେଳେ ଗୁରୁ କହିବେ, “ତୃତୀୟଟି” । ତୁମେ ସେହି ନିର୍ଦ୍ଦେଶକୁ ସ୍ବାକାର କର ଓ ତାର ପାଳନ କରିଥାଅ ।

ଗୁରୁ କେବଳ ତୁମ ନିଜ ନିଷ୍ପତ୍ତିକୁ ଅନୁମୋଦିତ କଲେ କାରଣ ସେ ଚାହାଁନ୍ତି ତୁମେ ନିଜ ଜୀବନ ପାଇଁ ସ୍ବୟଂ ଦାୟିତ୍ବବାନ ହୁଅ । ସେ କେବେ ବି ଏହା ଚାହାଁନ୍ତି ନାହିଁ କି ତୁମେ ସବୁବେଳେ ତାଙ୍କୁ ପଚାର, “କେତେବେଳେ ଖାଇବି କେତେବେଳେ ଖାଇବି ନାହିଁ, କେତେବେଳେ ସ୍ନାନ କରିବି କେତେବେଳେ ନୁହେଁ, କେବେ ଜପ କରିବି କେବେ କରିବିନି ।” ଗୁରୁ ତାଙ୍କର ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶିଷ୍ୟଙ୍କୁ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ହେବାକୁ ଆଶା କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ସ୍ବାବଲମ୍ବୀ ହେବା ପାଇଁ ବିବେକ, ବୈରାଗ୍ୟ, ଷଟ୍-ସମ୍ପତ୍ତି ଓ ସେହି ସବୁ ଗୁଣର ଆବଶ୍ୟକତା ଅଛି ଯାହାର ଚର୍ଚ୍ଚା ଆମେ କରିଛୁ । ତୁମକୁ ସ୍ବୟଂ ସମାଧାନ ଖୋଜିବାର ପ୍ରୟାସ କରିବାକୁ ହେବ । ତୁମକୁ ଏହି କଥାର ପୂର୍ବାନୁମାନ କରିବାକୁ ହେବ କି ଗୁରୁଜୀ ତୁମଠାରୁ କଣ ଆଶା ରଖିଛନ୍ତି । ଏହି ବିଧିରେ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଏକ ଅନ୍ତରଙ୍ଗ ସମ୍ବନ୍ଧ ସ୍ଥାପିତ ହୁଏ ।

ଧର୍ମ ପାଳନ

ଗୁରୁଙ୍କ ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଶିଷ୍ୟକୁ ନିଜ ଧର୍ମ ଅକ୍ଷରେ ଅକ୍ଷରେ ପାଳନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ଯଦି ଗୁରୁ ଶାରୀରିକ ରୂପରେ ଉପସ୍ଥିତ ଅଛନ୍ତି ତେବେ ସେ ତୁମକୁ ଏହା ବତାଇ ପାରିବେ, “ତୁମେ ଭୁଲ ଦିଶାରେ ଯାଉଛ, ଫେରି ଆସ” କିନ୍ତୁ ତାଙ୍କର ଅନୁପସ୍ଥିତିରେ ଧର୍ମ ହିଁ ତୁମକୁ ସଠିକ ମାର୍ଗରେ ଚଳାଇଥାଏ । କୌଣସି ବ୍ୟକ୍ତି ନୁହେଁ । ଏହି ଧର୍ମରେ ସ୍ଥାପିତ ହେବା ପାଇଁ ଜୀବନରେ ଏକ ଅନୁଶାସନ ଓ ଏକ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟା ରହିବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ସମାଜରେ ରହୁଥିବା ଗୃହସ୍ଥ ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ଏକ ନିଶ୍ଚିତ ଦିନଚର୍ଯ୍ୟା ହେବା ଆବଶ୍ୟକ । ଉଦାହରଣ ସ୍ୱରୂପ, ସକାଳୁ ଉଠି ଏଗାର ଥର ମହାମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ମନ୍ତ୍ର, ଏଗାର ଥର ଗାୟତ୍ରୀ ମନ୍ତ୍ର ଓ ତିନି ଥର ଦୁର୍ଗାଜୀଙ୍କର ବତିଶ ନାମକୁ ପାଠ କରିବା ଆବଶ୍ୟକ । ପ୍ରତ୍ୟେକ ଶନିବାର ଦିନ ମହାମୃତ୍ୟୁଞ୍ଜୟ ମନ୍ତ୍ରର ପାଠ, ପ୍ରତ୍ୟେକ ପୂର୍ଣ୍ଣିମାକୁ ସୁନ୍ଦରକାଣ୍ଡର ପାଠ, ଶୋଇବା ପୂର୍ବରୁ ଧ୍ୟାନ ଅଭ୍ୟାସ, ଆସନ-ପ୍ରାଣାୟାମର ଅଭ୍ୟାସ, ସେବା, ସ୍ୱାଧ୍ୟାୟ ଓ ସାଧନା-ଏହି ସମସ୍ତ ଅଭ୍ୟାସ ଆମର ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାର ଅଙ୍ଗ ହେବା ଆବଶ୍ୟକ ।

ଯଦି ଆମେ ଏହି ଅଭ୍ୟାସକୁ ନିଜର ଗୃହସ୍ଥ ଜୀବନର ଅଙ୍ଗ କରି ପାରିବା ତେବେ ଆଖ-ପାଖର ଲୋକମାନେ ଅବଶ୍ୟ ପ୍ରଭାବିତ ହେବେ । ଯଦି ପରିବାରର ସମସ୍ତ ଲୋକ ଗୋଟିଏ ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ଗୋଟିଏ ପ୍ରୟୋଜନକୁ ନେଇ ଏଥିରେ ସଂଶ୍ଳିଷ୍ଟ ହୋଇପାରିବେ ତେବେ ଯେଉଁ ଉର୍ଜା ଆମେ ନିଜର ମନ୍ତ୍ର-ପାଠ, ଭଜନ-କୀର୍ତ୍ତନ ଓ ପୂଜା-ଅନୁଷ୍ଠାନ ଦ୍ୱାରା ଉତ୍ପନ୍ନ କରିବା ତାହା ପ୍ରତ୍ୟେକ ବ୍ୟକ୍ତିର ଜୀବନରେ ଶାନ୍ତି ଆଣିବ, ପ୍ରତ୍ୟେକଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ନୂତନ ପ୍ରେରଣା ସଂଚାର କରିବ ।

ଏଥିପାଇଁ ଏକ ପରିବେଶ ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିବାକୁ ହେବ, ଏକ ଅନୁଶାସନ ଲାଗୁ କରିବାକୁ ହେବ । ନିଜର ଦୈନିକ ଜୀବନରେ ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଅଭ୍ୟାସକୁ ବ୍ୟବସ୍ଥିତ କରିବାକୁ ହେବ । ଏପରି ନ ହେଉ କି ତୁମେ ଘରେ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସାଂସାରିକ ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କର ଆଉ ଆଶ୍ରମରେ ପହଞ୍ଚିବା ମାତ୍ରେ ଗେରୁଆ ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧିକରି କୁହ, “ଏବେ ମୁଁ ଆପଣଙ୍କ ଆଦେଶ ଅନୁସାରେ ସବୁ କିଛି କରିବା ପାଇଁ ତତ୍ପର କାରଣ ମୁଁ କର୍ମ-ସନ୍ନ୍ୟାସୀ ।” ଜୀବନର ସୁନିୟୋଜନ, ଦିନଚର୍ଯ୍ୟାର ସୁପରିଚାଳନା ନିଜର

ଗୃହସ୍ଥ ବାତାବରଣରେ ମଧ୍ୟ କରିବାକୁ ହେବ । ତେବେ ଯାଇ ଜଣେ ଶିଷ୍ୟ ଗୃହସ୍ଥ-ଆଶ୍ରମରେ ରହି ମଧ୍ୟ ଅଭ୍ୟାସ ମାର୍ଗରେ ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଆଗକୁ ବଢ଼ି ପାରିବ । ଯଦି ସେ ଏପରି କରିପାରିବ ତେବେ ଜୀବନର ସମସ୍ତ କାମନାକୁ, ସମସ୍ତ ଅଭାବକୁ ପୂରଣ କରି ସୁଖ-ଶାନ୍ତି ପ୍ରାପ୍ତ କରି ପାରିବ । ଏହି ପ୍ରକାରରେ ସେ ସଂସାରରେ ରହି ମଧ୍ୟ ନିଜର ଶିଷ୍ୟତ୍ବକୁ ସିଦ୍ଧ କରିପାରିବ ।

ଯେଉଁ ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଶ୍ରମରେ ରହିଥାନ୍ତି, ସେମାନଙ୍କ ପାଇଁ ବିଶେଷ ସାଧନା ଥାଏ । ଯେପରି ତନ୍ତ୍ର ଶାସ୍ତ୍ରରେ ପଞ୍ଚ-ସକାର ସାଧନା ଅଛି, ସେହିପରି ଆଶ୍ରମରେ ଜିଜ୍ଞାସୁ ଓ ମୁମୁକ୍ଷୁଙ୍କ ପାଇଁ ପଞ୍ଚ-ସକାର ସାଧନାର ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଦିଆଯାଇଛି । ପଞ୍ଚ-ସକାରରେ ପ୍ରଥମ ସାଧନା ସମର୍ପଣ । ଯେଉଁ ଗୁରୁଙ୍କ ସହିତ ଆମେ ରହିଛୁ, ତାଙ୍କ ପ୍ରତି ନିଜକୁ ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପିତ କରିଦେବା । କେବଳ ବିଚାରଗତ ସମର୍ପଣ ନୁହେଁ କି ଆଜିଠାରୁ ମୁଁ ସ୍ବୟଂକୁ ଆପଣଙ୍କ ପାଖରେ ସମର୍ପିତ କରିଦେଲି । ବରଂ ପ୍ରତ୍ୟହ ଦେଖିବା କି କାଲି ମୋର ସମର୍ପଣରେ କୌଣସି ତ୍ରୁଟି ରହିଯାଇନି ତ, ଯାହାକୁ ମୁଁ ଆଜି ଦୂର କରି ପାରିବି । ସମର୍ପଣର ଅବଲୋକନ ମଧ୍ୟ ପ୍ରତିଦିନ କରିବାକୁ ହୁଏ । ମନକୁ ପ୍ରତ୍ୟହ ତଉଲି ଦେଖି କି କାଲିର କର୍ମ ଓ ବିଚାରରେ ମୋର ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ସମର୍ପଣ ଭାବ ଥିଲା ତ, ସେଥିରେ କୌଣସି ଅଭାବ ବା ବାଧା ରହିଯାଇ ନାହିଁ ତ ।

ଏହାପରେ ସାଧନା । ସେହି ପୁରୁଷାର୍ଥ ଯାହାକୁ ଆଶ୍ରମର ନିୟମ ଓ ପରମ୍ପରା ଅନୁସାରେ ଅଥବା ଗୁରୁଙ୍କ ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ଅନୁସାରେ ଆମକୁ କରିବା ପାଇଁ କୁହାଯାଏ ।

ପଞ୍ଚ-ସକାରର ତୃତୀୟ ଅଙ୍ଗ ହେଉଛି ସେବା, ‘ନାହଂ କର୍ତ୍ତା ହରିଃ କର୍ତ୍ତା, ହରିଃ କର୍ତ୍ତା ହି କେବଳଂ’ ଏହି ଭାବନାରେ ସଂଯୁକ୍ତ ହୋଇ କରାଯାଉଥିବା କର୍ମ । ସେବାର ଅର୍ଥ ହେଲା, ମୁଁ ନିଜ ପାଇଁ ନୁହେଁ, ବରଂ ଅନ୍ୟର ହିତ ଓ ଉତ୍ଥାନ ପାଇଁ କର୍ମ କରୁଛି । ସେବା ଭାବନାରେ କରାଯାଉଥିବା କର୍ମ ଦ୍ବାରା ଚିତ୍ତ ଶୁଦ୍ଧ ଓ ପବିତ୍ର ହୁଏ ।

ଆମର ଗୁରୁଜୀ ନିଜ ରକ୍ଷିକେଶ ଜୀବନର କାହାଣୀ ଶୁଣାଉଥିଲେ । ଥରେ ସ୍ବାମୀ ଚିଦାନନ୍ଦଜୀ ଓ ସେ ରାସ୍ତାରେ ଜଣେ କୁଷ୍ଠ ରୋଗୀକୁ ଦେଖିଲେ ଆଉ ତାକୁ ଉଠାଇ ଆଶ୍ରମକୁ ନେଇ ଆସିଲେ । ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ତାଙ୍କୁ କହିଲେ, “ଜଏ ରୋଗୀ ନୁହେଁ, ସାକ୍ଷାତ ବ୍ରହ୍ମ, ଈଶ୍ବର, ଯିଏ କି ଏବେ ପୀଡ଼ାରେ ଅଛନ୍ତି । ଏହାଙ୍କର ଭଲ ଭାବରେ ସେବା କର ।” ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀ ଓ ସ୍ବାମୀ ଚିଦାନନ୍ଦଜୀ ପ୍ରତ୍ୟହ

ସେହି ଅସୁସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତିଙ୍କର ସେବା କରନ୍ତି, ତାଙ୍କୁ ଗୋଧୋଇ ଦିଅନ୍ତି, ତାଙ୍କର ଘାକୁ ପୋଛି ସଫା କରନ୍ତି ଓ ସେଥିରେ ଔଷଧ ଲଗାଇ ପଟି ବାନ୍ଧନ୍ତି । ଦିନେ ବୋଧ ହୁଏ ଗୋଟିଏ ଘା ଜୋରରେ ଦବିଗଲା ଆଉ ସେହି ଅସୁସ୍ଥ ବ୍ୟକ୍ତି ଯନ୍ତ୍ରଣାରେ ଚିତ୍କାର କରି ଉଠିଲା । ବିରକ୍ତ ହୋଇ ସେ ତାଙ୍କୁ ଗାଳି ଦେଲା କି ତୁମେମାନେ କିପରି ସେବା କରୁଛୁ ଆଉ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ଉପରେ ଛେପ ପକାଇ ଦେଲା ।

ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀ କ୍ରୋଧିତ ହୋଇଗଲେ । ସେ କ୍ଷତ୍ରିୟ ଜାତିର ଆଉ ତାଙ୍କ ଉପରେ କେହି ଛେପ ପକାଇବ ଏକଥା ତାଙ୍କୁ ସହ୍ୟ ହେଲା ନାହିଁ । ସେ ସିଧା ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କ ପାଖକୁ ଗଲେ ଓ କହିଲେ, “ଆପଣ ନିଜେ ଆପଣଙ୍କ ଈଶ୍ବରଙ୍କୁ ସମ୍ମାନନ୍ତୁ । ଯାହାକୁ ସାଧାରଣ ଭଦ୍ରାମୀ ଜଣା ନାହିଁ ମୁଁ ତାଙ୍କର ସେବା କରିବି ନାହିଁ ।” ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ଶାନ୍ତ ସ୍ବରରେ କହିଲେ, “ତାଙ୍କୁ ଭଦ୍ରାମୀ ଜଣା ନାହିଁ, କିଛି କଥା ନାହିଁ । କିନ୍ତୁ ତୁମେ ଭଦ୍ରାମୀ ଜାଣ । ତୁମେ ନିଜ କାମ କରିଚାଲ ।” ଏପରି କହି ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ତାଙ୍କୁ ପୁଣି ରୋଗୀ ବ୍ୟକ୍ତି ପାଖକୁ ପଠାଇ ଦେଲେ ।

ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀ କୁହନ୍ତି ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ମଝିରେ ମଝିରେ ତାଙ୍କୁ ଏପରି ନିର୍ଦ୍ଦେଶ ବା ସଂକେତ ଦେଉଥିଲେ ଯାହାଦ୍ବାରା ତାଙ୍କର ଆଖି ଖୋଲି ଯାଉଥିଲା । ତାଙ୍କୁ ଜଣା ପଡ଼ି ଯାଉଥିଲା କି ମୁଁ ଏଠାରେ ଭୁଲ କରିଦେଇଛି ଓ ତୁରନ୍ତ ସେହି ଭୁଲକୁ ସଂଶୋଧନ କରିବା ପାଇଁ ସେ ତତ୍ପର ରହୁଥିଲେ । ଏହା ହିଁ ସେବା ।

ଚତୁର୍ଥ ସାଧନା ସତ୍‌ସଙ୍ଗ । ଶିଷ୍ୟ ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ମାଧ୍ୟମରେ ନିଜର ବିଚାର ଓ ଭାବନାକୁ ସୁ-ସଂଯୋଜିତ କରିଥାଏ । ସେ ନୂତନ ବିଚାରକୁ ଗ୍ରହଣ କରେ, ନିଜର ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଲକ୍ଷ୍ୟ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରେ । ମାର୍ଗରେ କେଉଁ-କେଉଁ ସ୍ଥାନରେ ଅବରୋଧ ହୋଇପାରେ, କେଉଁଠାରେ ଗାଡ଼ିକୁ ଧୀରେ ଚଳାଇବାର ଅଛି ଓ କେଉଁଠାରେ ଦୃଢ଼ ଗତିରେ ନବାର ଅଛି, ଏହି ସବୁ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ମିଳିଥାଏ । ଆଉ ଯଦି ଅନେକ ଥର ଆମର ଗାଡ଼ି ମାର୍ଗରୂପ ହୁଏ ତେବେ ସତ୍‌ସଙ୍ଗ ଦ୍ଵାରା ଆମେ ତାକୁ ପୁନଃ ସଠିକ୍ ମାର୍ଗକୁ ଆଣିଥାଉ ।

ପଞ୍ଚମ ସାଧନା ହେଲା ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟ, ଯାହାର ଅର୍ଥ ଆତ୍ମ-ସଜାଗତା । ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟର ଅର୍ଥ ପୋଥି ପଢ଼ିବା ନୁହେଁ । ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟର ତାତ୍ପର୍ଯ୍ୟ ହେଲା ସ୍ଵୟଂର ଅଧ୍ୟୟନ, ସ୍ଵୟଂ ବିଷୟରେ ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କରିବା । ଏଥିପାଇଁ ସର୍ବଦା ସଜାଗ ଓ ସଚେତନ ଦ୍ରଷ୍ଟାର ଭାବ ରଖିବାକୁ ହୁଏ । ଯୋଗର ଏହା ମୂଳ ସୂତ୍ର ମଧ୍ୟ, ତୁମେ ଦ୍ରଷ୍ଟା ଭାବକୁ ଆପଣାଇ ଭୋଗୀରୁ ଯୋଗୀ ହୁଅ । ଭୋଗୀ ଦ୍ରଷ୍ଟା ନୁହେଁ, ଭୋକ୍ତା ହୋଇଥାଏ । କିନ୍ତୁ ଯିଏ ଯୋଗୀ, ସେ ଭୋକ୍ତା ନୁହେଁ ଦ୍ରଷ୍ଟା ହୋଇଥାଏ । ସେ ନିରନ୍ତର ଜାଗ୍ରତ ଥାଏ । ଯେପରି ଏହି ମଞ୍ଚ ଉପରେ ବସି ମୁଁ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ଦେଖି ପାରୁଛି, କିଏ ହଲୁଛି, କିଏ ଝୁଲୁଛି, କିଏ ସିଧା ହୋଇ ବସିଛି । କିଏ ଶୋଇଛି, କିଏ ଭୁଲୁଛି, କିଏ କାନ୍ଦୁକୁ ଆଉଜି କରି ବସିଛି । ଏହାକୁ ହିଁ କହନ୍ତି ଦ୍ରଷ୍ଟା, ଦେଖିବାବାଲା । ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟରେ ନିଜକୁ ହିଁ ନିଜର ଦ୍ରଷ୍ଟା ହେବାକୁ ପଡ଼େ । ନିଜକୁ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାକୁ ହୁଏ, “ଏହି ବିଷୟକୁ ମୁଁ ବୁଝିଛି ନା ନାହିଁ, ମୋର ବ୍ୟବହାର ଉଚିତ୍ ଥିଲା ନା ଅନୁଚିତ୍, ସେଥିରେ କେଉଁଠାରେ ତ୍ରୁଟି ଅଛି, ମୁଁ କେଉଁଠାରେ ଭୁଲ କରିଛି ?” ଏହିପରି ନିଜେ ନିଜକୁ ଦେଖି ନିଜ ତ୍ରୁଟିର ସଂଶୋଧନ କରିବାକୁ ହୁଏ ।

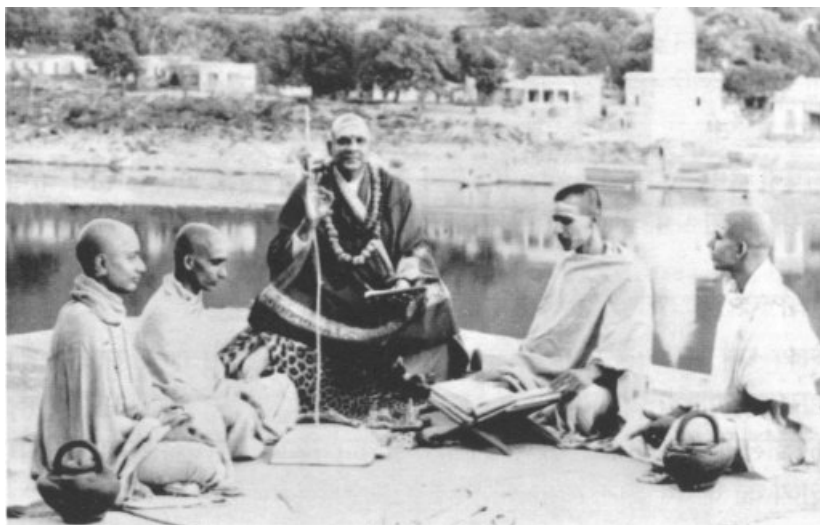
ଏହି ପଞ୍ଚ-ସକାର - ସମର୍ପଣ, ସାଧନା, ସେବା, ସ୍ଵାଧ୍ୟାୟ ଓ ସତ୍‌ସଙ୍ଗ, ଆଶ୍ରମରେ ରହୁଥିବା ଶିଷ୍ୟଙ୍କର ସାଧନା ହୋଇଥାଏ । ମୁଁ ଏଠାରେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀ, ଗୃହସ୍ଥ ଶିଷ୍ୟ ମଧ୍ୟରେ ପ୍ରଭେଦ କରୁ ନାହିଁ । ଆଶ୍ରମରେ ରହୁଥିବା ଶିଷ୍ୟଙ୍କର କଥା କହୁଛି, ସେମାନେ ଯେ କେହି ବି ହୁଅନ୍ତୁ, ଯେଉଁ ରଙ୍ଗର ବସ୍ତ୍ର ପିନ୍ଧୁଥାନ୍ତୁ, ଏହି ନିୟମ ସମସ୍ତଙ୍କ ପାଇଁ ଲାଗୁ ହୋଇଥାଏ । ଯେତେବେଳେ ସନ୍ନ୍ୟାସୀମାନଙ୍କ କଥା କହିବି ସେତେବେଳେ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଧର୍ମ ଅଲଗା । ମୁଁ ଏଠାରେ କେବଳ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ କଥା କହୁଛି ।

ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ନିଜ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ବିଷୟରେ ଉକ୍ତି

ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ନିଜର ରଚନାବଳୀର ଗୋଟିଏ ଅନୁଛେଦରେ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ବିଷୟରେ କହିଛନ୍ତି, ଯାହାକି ଏକ ଅନୁପମ ବିବରଣୀ ବୋଲି ମତେ ଲାଗେ । ସାଧାରଣତଃ ଚେଲା ଗୁରୁଙ୍କର ସ୍ତୁତି କରନ୍ତି । କିନ୍ତୁ ଏଠାରେ ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ନିଜର ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା କରୁଛନ୍ତି; ତାଙ୍କର ପ୍ରୟାସ ଓ ଉପଲବ୍ଧିର ଗୁଣଗାନ କରୁଛନ୍ତି ଆଉ ଏହି ଉଚ୍ଚତାଂଶ ପ୍ରକୃତରେ ବହୁତ ପ୍ରେରଣାଦାୟକ । ଶିଷ୍ୟମାନଙ୍କର ପ୍ରଶଂସା ଏହି କଥାକୁ ଦର୍ଶାଉଛି କି ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ଶିଷ୍ୟମାନେ ଶିଷ୍ୟଭୂର କଳାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣତା ପ୍ରାପ୍ତ କରିଥିଲେ । ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ମଧ୍ୟ ଏପରି ଶିଷ୍ୟ ହୋଇଥିଲେ ଯେଉଁମାନେ ଶିଷ୍ୟଭୂକୁ ସିଦ୍ଧ କରିଛନ୍ତି । ଯିଏ ଶିଷ୍ୟଭୂକୁ ସିଦ୍ଧ କରି ଦିଅନ୍ତି ସେମାନେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କ ଶକ୍ତିର ଗ୍ରାନ୍ତସମିତର ହୋଇଯାଆନ୍ତି ।

ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ନିଜ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ବିଷୟରେ କୁହନ୍ତି -

‘ମୋର ଶିଷ୍ୟମାନେ ଉତ୍ତମ ଗୁଣଯୁକ୍ତ । ସେମାନେ ଭଦ୍ର, ସତ୍ୟ ଓ କୋମଳ । ସେମାନେ ଅପାର କରୁଣାଯୁକ୍ତ । ସେମାନେ କେବେ କାହା ଆଗରେ ହାତ-ପତାନ୍ତି ନାହିଁ । ସେମାନେ କେବଳ ଦେବା ଜାଣନ୍ତି । ସେମାନଙ୍କର ହୃଦୟ ବିଶାଳ । ସେମାନେ ସମସ୍ତଙ୍କ ସହିତ ମିଳିମିଶି ରହନ୍ତି ଓ ସମସ୍ତଙ୍କୁ ପ୍ରେମ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସର୍ବଦା

ଜଣ୍ଡରାଭିମୁଖୀ ହୋଇଥାନ୍ତି, ଚାଲୁଥିବା, ବୁଲୁଥିବା ସମୟରେ ମଧ୍ୟ ସେମାନେ ଜଣ୍ଡରଙ୍କ ସ୍ମରଣ ଓ କୀର୍ତ୍ତନ କରୁଥାନ୍ତି । ସେମାନେ ଆସନ, ପ୍ରାଣାୟାମ, ଜପ ଓ ଧ୍ୟାନ ଅଭ୍ୟାସ କରନ୍ତି । ସେମାନେ ସେବାରେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ନିପୁଣ ଓ ସମସ୍ତ ଯୋଗର ଅଭ୍ୟାସ କରିଥାନ୍ତି । ତାଙ୍କର ବିଚାର ତାଙ୍କ ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ରହିଥାଏ ।’

ବର୍ତ୍ତମାନ କେଉଁ ଗୁରୁ କହିପାରିବେ ଯେ ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟ ମନ-ନିୟନ୍ତ୍ରଣରେ ସକ୍ଷମ ? କେବଳ ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ । ତାଙ୍କର ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ସ୍ତର ଏତେ ଉଚ୍ଚ ଥିଲା କି ବାସ୍ତବରେ ସେମାନଙ୍କ ପାଖରେ ଏହି କ୍ଷମତା ଥିଲା । ସ୍ବାମୀ ଶିବାନନ୍ଦଜୀ ଆହୁରି କହିଛନ୍ତି - “ସେ ଜଣେ ବ୍ୟବହାରିକ ବେଦାନ୍ତି । ସେ ଖାଦ୍ୟ ବି ପ୍ରସ୍ତୁତ କରିପାରେ, ପୁଷ୍ଟି ବି ପଡ଼ିପାରେ, ଟାଙ୍ଗୁ ବି କରିପାରେ, ସେବା ଶୁଶ୍ରୁଷା ବି କରିପାରେ, ପ୍ରବଚନ ବି ଦେଇପାରେ, ଲେଖକ ବି ହୋଇପାରେ, ଶ୍ରେଣୀ ପରିଚାଳନା ବି କରିପାରେ, ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ଶିକ୍ଷାର ପ୍ରଚାର କରିପାରେ । ତଥାପି ସେ ସରଳ, ସହଜ ଓ ବିନମ୍ର । ସେ ଗରୀବଙ୍କର ସେବା ପ୍ରେମ ସହକାରେ କରିଥାଏ । ସମସ୍ତ ଧର୍ମ ପ୍ରତି ତାଙ୍କର ନିଷ୍ଠା ଓ ଆସ୍ଥା ଅଛି ଓ ସବୁକୁ ସମ୍ମାନ କରେ । କମ କଥା କହେ କିନ୍ତୁ ସର୍ବଦା କର୍ମଠି ଓ କାର୍ଯ୍ୟରତ ରହିଥାଏ । କର୍ମ ତାଙ୍କ ପାଇଁ ଉପାସନା । ସେବାର ଭାବନା ତାଙ୍କର ଅସ୍ଥି-ମଜ୍ଜାଗତ ହୋଇଥାଏ । ସେ ଭକ୍ତ, ଯୋଗୀ ଓ ଜ୍ଞାନୀ ।

ମାନବ ଇତିହାସରେ କୌଣସି ଗୁରୁଙ୍କର ନିଜ ଶିଷ୍ୟଙ୍କ ପ୍ରତି ଏହା ପ୍ରଥମ ପ୍ରଶସ୍ତି, ପ୍ରଥମ ଶ୍ରଦ୍ଧାଞ୍ଜଳି । ଏଥିରୁ ଆମକୁ ଜଣାପଡ଼େ କି ଶ୍ରୀ ସ୍ବାମୀଜୀଙ୍କ ଭିତରେ ଯେଉଁ ସଂକଳ୍ପ ଶକ୍ତି, ଶ୍ରଦ୍ଧା, ବିଶ୍ବାସ, ଗୁରୁ-ଭକ୍ତି ଓ ସମର୍ପଣର ଭାବ ଆମେ ଦେଖୁଛୁ ତାହା ଶିଷ୍ୟତ୍ବକୁ ସିଦ୍ଧ କରିଥିବାର ପରିଣାମ । ତାଙ୍କର ଲକ୍ଷ୍ୟ ଓ ସାଧନା ସର୍ବଦା ଗୋଟିଏ ଥିଲା-ଶିଷ୍ୟତ୍ବକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା, ଏବଂ ସେ କେବେ ବି କୌଣସି ବାହ୍ୟ ପ୍ରଭାବକୁ ନିଜ ମାର୍ଗର ଅବରୋଧ ହେବାକୁ ଦେଇ ନାହାଁନ୍ତି ।

ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସାଧନା

ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମର ପାଳନ କରିବା ଓ ଏହାକୁ ସିଦ୍ଧ କରିବା, ଏହା ହିଁ ସର୍ବୋଚ୍ଚ ସାଧନା । ଆସନ-ପ୍ରାଣାୟାମ, ଜପ-ଧ୍ୟାନ, କ୍ରିୟା-କୁଣ୍ଡଳିନୀ ଯୋଗ ଶିଖିବା ସହଜ । କୁଣ୍ଡଳିନୀକୁ ଜାଗ୍ରତ କରିବା ମଧ୍ୟ ସରଳ । କିନ୍ତୁ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମର ନିର୍ବାହ ଓ ଶିଷ୍ୟର ଜୀବନ ବ୍ୟତୀତ କରିବା ବହୁତ କଠିନ ।

ମୁଁ ଅନେକ ସ୍ଥାନକୁ ଯାତ୍ରା କରିଛି, ଆଉ ଏପରି ଅନେକ ଲୋକଙ୍କ ସହିତ ସାକ୍ଷାତ କରିଛି ଯେଉଁମାନେ ନିଜକୁ ଗୁରୁ ମାନିଥାନ୍ତି । ସେହି ତଥାକଥିତ ଗୁରୁଙ୍କ ପାଇଁ, ଗୁରୁତ୍ବ ଭଳି ଲକ୍ଷ୍ୟ ସ୍ଥଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପହଞ୍ଚିବା ପାଇଁ ଓ ଗୁରୁ ପଦରେ ଆସାନ ହେବା ପାଇଁ ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଏକ ସାଧନ ମାତ୍ର । ଏପରି ଲୋକମାନେ ଦିଶାହୀନ ବା ଭ୍ରମିତ ହୋଇଥାନ୍ତି କାରଣ ଗୁରୁତ୍ବ ନାମର କୌଣସି ଜିନିଷ ନାହିଁ । କେବଳ ଶିଷ୍ୟତ୍ବ ଥାଏ ଓ ଶିଷ୍ୟତ୍ବରେ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ବୃଦ୍ଧି ହୋଇଥାଏ । ତୁମେ ଯେତେ ଭଲ ଶିଷ୍ୟ ହୁଅ ସେତେ ଭଲ ଗ୍ରାନ୍ଥସମ୍ପିଚର ମଧ୍ୟ ହୋଇଥାଅ । ଆଉ ଯେହେତୁ ତୁମେ ଜଣେ ଭଲ ଗ୍ରାନ୍ଥସମ୍ପିଚର ହୋଇ ଯାଇଛ ତେଣୁ ତୁମେ ଗୁରୁ ମଧ୍ୟ ହୋଇଯାଅ ।

ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଶକ୍ତିର ଗ୍ରାନ୍ଥସମ୍ପିଚର, ଗୁରୁଙ୍କ ଉର୍ଜାର ସଂଚାରକ ହୋଇଥାନ୍ତି । ବିଦ୍ୟୁତ୍ ଶକ୍ତିର ସଂଚାର ପାଇଁ ବିଦ୍ୟୁତ୍ ପରିବାହୀ ତାର କାର୍ବନରୁ ମୁକ୍ତ ରହିବା ଜରୁରୀ । ଯଦି ତାର ଉପରେ କାର୍ବନ ଜମିଯାଏ ତେବେ ବତୀ ଜଳିବ ନାହିଁ । ଅନୁରୂପ ଭାବରେ ଶିଷ୍ୟତ୍ବର ପ୍ରୟୋଜନ ଆମର ତାର ଉପରେ ଜମିଥିବା କାର୍ବନକୁ କାଢ଼ି ସଫା ରଖିବା ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଜୀବନରେ ଦୈବୀ କୃପା ଅବିରତ ଓ ନିର୍ବିଘ୍ନ ରୂପେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇପାରିବ । ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହା ହିଁ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ ।

ସ୍ବାମୀ ନିରଞ୍ଜନାନନ୍ଦଙ୍କର ଜନ୍ମ ଛତିଶଗଡ଼ର ରାଜନାନ୍ଦଗାଁଓରେ ୧୯୬୦ ମସିହାରେ ହୋଇଥିଲା । ଜନ୍ମରୁ ତାଙ୍କର ଜୀବନର ଦିଶା ତାଙ୍କ ଗୁରୁ ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କ ଦ୍ବାରା ନିର୍ଦ୍ଦେଶିତ ହୋଇଥିଲା । ଚାରି ବର୍ଷ ବୟସରେ ସେ ଗୁରୁଙ୍କ ସାନ୍ନିଧ୍ୟରେ ରହିବା ପାଇଁ ବିହାର ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ ଆସିଲେ, ଯେଉଁଠାରେ ତାଙ୍କର ଗୁରୁ ଯୋଗ ନିଦ୍ରା ମାଧ୍ୟମରେ ତାଙ୍କୁ ଯୋଗ ଓ ଆଧ୍ୟାତ୍ମର ଗହନ ପ୍ରଶିକ୍ଷଣ ପ୍ରଦାନ କଲେ । ୧୯୭୧ ମସିହାରେ ସେ ଦଶନାମୀ ସନ୍ନ୍ୟାସ ପରମ୍ପରାରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେଲେ । ତତ୍ପରେ ୧୧ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବିଭିନ୍ନ ଦେଶକୁ ଯାତ୍ରା କରି ସେ ଅନେକ କଳାରେ ଦକ୍ଷତା ଅର୍ଜନ କଲେ ଓ ବିଭିନ୍ନ ସଂସ୍କୃତିର ସମ୍ପର୍କରେ ରହି ସେସବୁ ବିଷୟରେ ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ପ୍ରାପ୍ତ କଲେ ଓ ଯୁରୋପ, ଅଷ୍ଟ୍ରେଲିଆ, ଉତ୍ତର ଓ ଦକ୍ଷିଣ ଆମେରିକାରେ ଅନେକ ସତ୍ୟାନନ୍ଦ ଯୋଗ କେନ୍ଦ୍ର ଓ ଆଶ୍ରମ ସ୍ଥାପନ କଲେ ।

୧୯୮୩ ମସିହାରେ ଗୁରୁଙ୍କ ଆଜ୍ଞା ଅନୁସାରେ ସେ ଫେରିଆସି ବିହାର ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ଶିବାନନ୍ଦ ମଠ ଓ ଯୋଗ ଶୋଧ ସଂସ୍ଥାନର କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ସଞ୍ଚାଳନା କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଂଲଗ୍ନ ହୋଇଗଲେ । ୧୯୯୦ ମସିହାରେ ସେ ପରମହଂସ-ପରମ୍ପରାରେ ଦୀକ୍ଷିତ ହେଲେ ଓ ୧୯୯୫ରେ ସ୍ବାମୀ ସତ୍ୟାନନ୍ଦଜୀଙ୍କର ଉତ୍ତରାଧିକାରୀ ରୂପରେ ତାଙ୍କର ଅଭିଷେକ କରାଗଲା । ୧୯୯୪ ମସିହାରେ ସେ ବିଶ୍ବର ପ୍ରଥମ ଯୋଗ ବିଦ୍ୟାଳୟ, ବିହାର ଯୋଗ ଭାରତୀ ଓ ୨୦୦୦ ମସିହାରେ ଯୋଗ ପବ୍ଲିକେଶନ ଟ୍ରଷ୍ଟର ସ୍ଥାପନା କଲେ । ୧୯୯୫ ମସିହାରେ ସେ ପିଲାମାନଙ୍କର ଏକ ବୃହତ୍ ଯୋଗ ଆନ୍ଦୋଳନ, ବାଳ ଯୋଗମିତ୍ର ମଣ୍ଡଳର ଶୁଭାରମ୍ଭ କରିଲେ । ମୁଜୋରରେ ବିଭିନ୍ନ କାର୍ଯ୍ୟକଳାପର ସଞ୍ଚାଳନ କରିବା ବ୍ୟତୀତ ସେ ସମଗ୍ର ବିଶ୍ବର ସାଧକମାନଙ୍କର ମାର୍ଗଦର୍ଶନ କରୁଥିବା କାରଣରୁ ବହୁମାତ୍ରାରେ ଯାତ୍ରା କରୁଥିଲେ । ୨୦୦୯ରେ ତାଙ୍କୁ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କଠାରୁ ସନ୍ନ୍ୟାସ ଜୀବନର ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ କରିବା ପାଇଁ ଆଦେଶ ପ୍ରାପ୍ତ ହେଲା ।

ସ୍ବାମୀ ନିରଞ୍ଜନାନନ୍ଦ ଯୋଗ ଦର୍ଶନ, ଅଭ୍ୟାସ ଏବଂ ଜୀବନ ଶୈଳୀର ଗଭୀର ଜ୍ଞାନ ଓ ବୋଧଗମ୍ୟତା ରଖନ୍ତି । ସେ ଯୋଗ, ତନ୍ତ୍ର ଏବଂ ଉପନିଷଦ ଉପରେ ଅନେକ ପ୍ରାମାଣିକ ପୁସ୍ତକର ପ୍ରଣେତା ମଧ୍ୟ । ପ୍ରାଚୀନ ଓ ଅବିଚୀନ ପରମ୍ପରାର ସୁନ୍ଦର ସମ୍ମିଶ୍ରଣ କରି ସେ ବର୍ତ୍ତମାନ ମୁଜୋରରେ ନିଜ ଗୁରୁଙ୍କର ମିଶନକୁ ଆଗକୁ ବଢ଼ାଇବାର କାର୍ଯ୍ୟରେ ସଂଲଗ୍ନ ଅଛନ୍ତି ।

‘ଶିଷ୍ୟ ଗୁରୁଙ୍କ ଶକ୍ତିର ଗ୍ରାମସ୍ପର୍ଶର, ଗୁରୁଙ୍କ ଉର୍ଦ୍ଧାର ସଂଚାରକ । ଯଦି ତାରରେ କାର୍ବନ ଜମି ଯିବ ତେବେ ବତୀ ଜଳିବ ନାହିଁ । ସେହିପରି ଶିଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱର ପ୍ରସ୍ତୋଦନ ଆମର ତାର ଉପରେ ଜମିଥିବା କାର୍ବନକୁ କାଢ଼ି ତାରକୁ ସଫା ରଖିବା, ଯାହାଦ୍ୱାରା ଆମର ଜୀବନରେ ଦୈବୀ କୃପା ଅବିରତ ଓ ନିର୍ବିଘ୍ନ ରୂପରେ ପ୍ରବାହିତ ହୋଇ ପାରିବ । ସଂକ୍ଷେପରେ ଏହା ହିଁ ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ ।’

୨୦୦୯ ମସିହାରେ ସ୍ୱାମୀ ନିରଞ୍ଜନାନନ୍ଦଜୀଙ୍କ ଜୀବନରେ ଏକ ନୂତନ ଅଧ୍ୟାୟ ଆରମ୍ଭ ହୋଇଛି ଏବଂ ମୁଙ୍ଗେରରେ ଯୋଗ ଦୃଷ୍ଟି ସତ୍ସଙ୍ଗ ପର୍ଯ୍ୟାୟ ଅନ୍ତର୍ଗତ ଯୋଗର ବିଭିନ୍ନ ପକ୍ଷ ବିଷୟରେ ଦିଆଯାଇଥିବା ପ୍ରବୋଧପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ୟାଖ୍ୟାନ ସ୍ୱାମୀଜୀଙ୍କର ଏହି ନୂତନ ଜୀବନ ଶୈଳୀର ଅଙ୍ଗ...।

ରିଖିଆପାଠରେ ଗୁରୁ ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ମହୋତ୍ସବ ପାଳନ କରି ଫେରିବା ପରେ ସ୍ୱାମୀଜୀ ‘ଶିଷ୍ୟ ଧର୍ମ’କୁ ଆଗାମୀ ସତ୍ସଙ୍ଗ କାର୍ଯ୍ୟକ୍ରମର ବିଷୟ ଭାବରେ ଚୟନ କଲେ । ଅଗଷ୍ଟ ମାସ ୨୦୧୦ ମସିହାରେ ଗଙ୍ଗା ଦର୍ଶନଠାରେ ହୋଇଥିବା ଏହି ସତ୍ସଙ୍ଗରେ ସ୍ୱାମୀଜୀ ଗୁରୁ ତତ୍ତ୍ୱର ନିରୂପଣରୁ ଆରମ୍ଭ କରି ଶିଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱର ବିଭିନ୍ନ କ୍ଷେତ୍ର ଉପରେ ଆଲୋଚନା କରିଥିଲେ । ତାଙ୍କର ସାରଗର୍ଭକ ଶବ୍ଦ ଆମକୁ ନିଜ ଭିତରକୁ ଅବଲୋକ କରି ଆତ୍ମୋପାୟେ ଶିଷ୍ୟତ୍ତ୍ୱର ପରୀକ୍ଷାରେ କେତେ ସଫଳ ହୋଇଛି, ଆମର ବ୍ୟକ୍ତିତ୍ୱରେ କଣ କ୍ଷମତା ଓ କଣ ଦୁର୍ବଳତା ରହିଛି ଏବଂ ଆମେ କିପରି ଏକ ଆଦର୍ଶ ଶିଷ୍ୟର ଗୁଣ ଓ ଯୋଗ୍ୟତା ଅର୍ଜନ କରି ନିଜର ଉତ୍ଥାନ କରିପାରିବୁ, ଏହି ସବୁକୁ ନିରୀକ୍ଷଣ କରିବାକୁ ବାଧ୍ୟ କରିଛି । ଗୁରୁ-ଶିଷ୍ୟ ପରମ୍ପରା ନିର୍ବାହ କରୁଥିବା ସାଧକଙ୍କ ପାଇଁ ଉଚିତମ ଆଦର୍ଶ କଣ - ଆଧ୍ୟାତ୍ମିକ ମାର୍ଗର ସଜା ପଥିକମାନଙ୍କ ପାଇଁ ଏହା ଏକ ମୌଳିକ ପ୍ରଶ୍ନ, ଯାହାର ଉତ୍ତର ଏହି ସତ୍ସଙ୍ଗରେ ନିହିତ ।

